יו"ט **ראש השנה** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתתקס"ז שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כבקרת רועה עדרו מעביר צאנו תחת שבטו

גענית פרים ופרות, ומצהלות סוסים מילאו חללו של הדיר של אותו הכפרי, הגדיים מזדקרים בצווארם, מטפסים ועולים מטפסים ויורדים, עד שלרגע קט נדמה שהנה הם גם מבינים בהעומד לקרות ברגעים אלו, והנה בעל הדיר נעמד בשער הדיר ובשמחה והודיה להשי"ת שהעניק לו מחנות בקר וצאן מתחיל לקיים מצות מעשר בהמה, והנה הוא עומד עם הרצועה של עור בידיו כאשר בקצהו צבוע בצבע אדום, ומעביר צאנו תחת שבטו ומוציא את בהמותיו אחת לאחת ומונה אותם, וכשמגיע לבהמה העשירית הוא מצליף בשוטו וצבעו בצבע האדום וקורא בשמחה: קרבן הוא לה'.

וחנה איש העומד ומתבונן מן הצד יבחין מיד בסכלותה ובורותה של הבהמה התמימה, אשר אין לה שום שמץ של מושג שהצבע האדום שנמרח על גבה, לא ליופי ניתנה ולא מחמת גודל חשיבותה סומנה על ידי בעליה, אלא חיות שהיא עומדת ומזומנת להישחט מבין חברותיה אשר ימשיכו לרעות בשדות עד זיבולא בתרייתא והיא תלקח כצאן לטבח, והרי מעיו חמרמרו מגודל טפשותה ואבן מקיר תזעק: **אנא!! הרי החזדמנות ניתנת בידיך, לכי והזדרזי!! רחצי את הצבע האדום מעל גופך, ובכך תנצלי מלהלקח לבית המטבחיים,** אמנם, הרי ומותר האדם מן הבהמה הוא – מתנת השכל, על כן היא קופצת מרוב אושר מחבילת קש זו לחבירתה מבלי שתבין משמעות הכתם האדום שעל גבה.

הנמשל מובן מאליו כי נורא הוא, החסיד הקדוש רבי אמנון בעל הפייט של "ונתנה תוקף" ברצותו בנשימתו האחרונות להמחיש את גודל אימת הדין, המחישו לא פחות ולא יותר – כבקרת רועה עדרו ומעביר צאנו תחת שבטו – ולכאורה למה המשילו דווקא לצאן תחת רועיהם.

אמנם יש בו כוונה עמוקה ומבהילה, בני אדם היושבים בחושך וצלמוות אשר הלכו חשכים ואין נוגה להם, באים בר"ה ומתפללים סדר תפילות היום ולא מתבוננים אף לרגע את חרדת הדין החופף עלינו, על כן בא והמשילו לאותן הבהמות העוברים תחת הרועה והוא מצליף בשוטו על בהמות מסויימים ועל אלו נגזר השחיטה, אמנם הם בסכלותם לא החכימו לרחוץ הסימן שעליהם כדי להנצל מכליון ואבדון.

על כן בא הפייטן וצועק מקירות לבו: **סכל ונבוב דעה!! התעורר והסתכל על גבך, האם אינך מסומן עם הצבע האדום? חם ושלום חם ושלום?, ואם ח"ו נשלחת לארץ גזירה, חרי בידך למחוק את הסימן על ידי פלגי מים ודמעות שליש להחותך חיים לכל חי שיכתבינו ויחתמנו לחיים טובים ולשלום.**

וידוע מה שכ"ק מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע היה צועק מנהמת לבו הטהור בדרשת תקיעת שופר: הלא הרבה יהודים אם היו יודעים בר"ה שעברה מה שנגזר עליהם במשך השנה "**וואלטן זיי נישט ארויס געגאנגען פון בית המדרש**".

וחן הן הדברים אשר כאו"א צריך להניח על לבו שישפוך כמים בתפילתו למחוק ולקרוע כל מרעין ועקתין בישין דייתין לעלמא, ובדמעות שליש יכול כל אחד להפוך את הקללה לברכה, ולהמתיק מידת הדין לרחמים, ונזכה כולנו יחד להכתב ולהחתם לאלתר לחיים בספרן של צדיקים גמורים, והשי"ת יחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, שנת גאולה וישועה, בביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, בב"א.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ג
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ד
שבח"י רפאל"י ..... ה
פינת קדיש ..... ז
אספקלריא דנהר"א ..... ו
לוח הילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
משולחן מלכים ..... י
דברות קודש ..... יא

מריחוק מקום וקירוב לב
הננו מאחלים בזה
לאלפי קוראינו הנאמנים
ולכל בית ישראל
די בכל אתר ואתר

ברכת כתיבה
וחתימה טובה

יה"ר שיתקבלו תפילותינו
לרחמים ולרצון לפני
אדון כל אכ"ר.

המערכת בלונ"ח
המערכת

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

בעזהשי"ת

ערב ר"ה תשפ"ה לפ"ק

שובה ישראל עד ה' אלקיך כחו עמכם דברים

הננו בזה להודיע בשער בת רבים לאנ"ש
חברי קהלתינו הק', אשר בהאי שעתא

ידרוש

כבוד קדושת מרן
רבינו הגה"ק שליט"א

דרשת שבת שובה

• בסוגיא דמצוות לאו להנות נתנו (ראש השנה כ"ח ע"א) •

ביום א' צום גדלי'

בהיכל בית המדרש הגדול
עם כל סנפי' ואגפי'

תפלת מנחה
בשעה 5:30
ותיכף אח"כ הדרשה

בברכת כתיבה וחתימה טובה
הנהלת הקהלה

ירח האיתנים
בצילא דמהימנותא
כבוד קדושת
מרן רבינו הגה"ק
שליט"א

כל הטעמים עולים בקנה אחד, שהשופר בא לעורר בנו זכרון כדי שיעלה זכרונינו לטובה

ענין תקיעת שופר שכתב רמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) כלומר 'עורו ישנים מתרדמתכם', וחז"ל אמרו (ר"ה טז.) שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר, הכל אחד. כי 'ה' צלך' (תהלים קכא, ה), **כאשר האדם מתעורר משנתו וזוכר בהשי"ת, אז השי"ת זוכר אותו, כאותו ענין שהוא זוכר בהשי"ת איך הוא מלא כל הארץ כבודו וחכל שלו וצריך לעובדו וכיוצא, כל חד לפום אתערותא דיליה, כך השי"ת כנגדו** כדרך שאמרו (ברכות ו.) 'אמר להם הקב"ה לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם' וכו'. מה שאין כן כשח"ו שוכח, הגם כי אין שכחה לפני כסא כבודו, הזכרון שלו הוא מצד השכחה, שזוכר כביכול שבזה הוא שוכח ח"ו, מדה כנגד מדה, "**ולכן יהיב עיטא** (נתן עצה) **בשופר לעוררנו** (עורו ישנים מתרדמתכם), **ואמרו ז"ל** (ר"ה שם ע"ב) **שהוא לערבב השטן, וחכל אחד, כמו שאמרו** (ב"ב טז.) **הוא שטן הוא יצר הרע, ועיקר יצה"ר אינו אלא החשקעה בדמיון, שאינו מניחו לזכור ולשום אל לבבו על מה נברא בעולם ולהתעורר משינתו" רסיסי לילה** להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (אות לה)

'שיודעים לרצות בוראם בתרועה, כי על פניהם אור חשקת ושמחת המצוה, אך לבבם נשבר לאלקים,

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, דקדקו רז"ל (ויק"ר כט, ד) וכי כל הגוים אינם יודעם להריע וגו', **אלא שיודעים לרצות את בוראם בתרועה,** ונ"ל לפרש על פי מש"כ בספר חובות הלבבות שער האהבה פ"ז, בהתהוא חסיד שמסר סימני יראי ה' ואוהביו ואחד מהסימנים המובהקים אמר "**תראה פניהם שעלה עליהם האור, אבל כשתעמוד על הלבבות תראה לבבות נשברות לאלקים**", רצ"ל פניהם הם אדומים כאור מחמת תשוקתם ליוצרם ובוראם, ולבבותיהם נשברות לאלקים מפחדו ומוראו ועל אשר אינם יוצאים ידי חובתם בעבודתו ית"ש ומצותיו, **והנה הוא סימן איש הישראלי האמתי אבל כל האומות אין לחם זה הסימן,** כי הגוי אפילו בעושה איזה מעשה מצוה כגון צדקה וכיוצא גבה לבבו בחשבו לצדקה מאתו להש"י, **והנה הסימן הזה רמוז בתרועה כי התרועה הוא הברה מהכל הלב קולות נשברות ויורה על לב נשבר, ופני התוקע מתאדם,** עיין בכונת האריז"ל כונת הארת פני התוקע, וזהו שאמרו רז"ל יודעים לרצות את בוראם בתרועה, שע"י רמיזת התרועה מרמזים לבוראם ראה נא מה בינינו לאומות, וסימנינו סימן התרועה כמו שאמר ההוא חסיד '**תראה פניהם שעלה עליהם האור**' דמיון פני התוקע, '**וכשתעמוד על הלבבות תראה לבבות נשברות לאלקים**' דמיון תנועת התרועה מהבל הלב וזהו ה' באור פניך יהלכון. **בני יששכר** (מאמר ג, ד)

ע"י כונתינו הפשוטה בתקיעתינו לעשות רצונו ית' נפעל למעלה התיקונים הנעלים

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא, ד– ה). הנה, כמה טעמים נאמרו במצות תקיעת בשופר, "כמו שמצינו בגמרא (ר"ה טז.) כדי לזכור לכם האיל שנעקד ונאחז בסבך בקרניו. ואמרו שם בגמרא למה תוקעין בשופר של איל, ופריך בגמרא: למה תוקעין. [ומשני:] רחמנא אמר 'תקעו'. ופרשתי בכוונתם, דרצו לומר, **שעיקר כוונת כל המצות הוא בעבור ששמו הגדול חק נתן לעשות את המצוות, וברחמיו על הבריות נתן עצות לנו לתקוע בשופר לפתום פי המקטריגים. ואם באנו לכוון כוונת השופר המוזכרין במקובלים ובשאר ספרים הקדושים לא יספיק הזמן. לכן מוטב שלא לכוון רק כוונה זו: 'רחמנא אמר תקעו', וממילא כל התיקונים נעשים ועולים לרצון לפניו,** והנה ידוע דמלת 'חק' נאמר על דבר שאין לו טעם, ו'משפט' יתכן בדבר שטעמו ידוע ונגלה. ועל דרך זו יתפרש הכתוב הנ"ל: '**כי חק לישראל הוא**', אנו בני ישראל אין אנו יודעים עיקר הטעם ועומק סוד התקיעת שופר והוא אצלנו כחק בלא טעם, אבל לגבי הקב"ה הוא ['משפט'] מלתא בטעמא והנסתרות '**לאלקי יעקב**'. **תפארת שלמה**

"כי חדות ה' היא מעוזכם" כאשר תשובתינו אליו ית' בר"ה נעשה בשמחה, עי"ז נחשב הוא לפועל ידינו

עזרא הסופר אמר לישראל בר"ה: "**לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים** וגו' **כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם**" (נחמיה ח, י), ע"ש. ויש לפרש כך, דהנה כתיב (תהלים יד, ז) "מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל" ויובן, "**כי הנה בימים הקדושים ישלח מקודש עזרו לעורר לב כל ישראל לתשובה**", ואם כן בתשובה כזה יש לבעל דין לחלוק ולומר כי לא עשו תשובה רק על ידי התעוררות שלך, ולא עינה מלבם. "**אמנם משום כן מצוה לשמוח בבוא ימים אלו במצות עשה של תשובה, ומשמחת לבנו ניכר כי שמחים אנחנו לקראת בואו, ורוצים אנחנו לשוב ולחדול מעושק ידינו**".וזהו: "**מי יתן מציון ישועת ישראל**" פירוש, איך אפשר שיותן ישועת ישראל, הלא "**בשוב ה' שבות עמו**" ה' מעורר אותם לתשובה והם אינם שבים מעצמם, ועל זה בא כמתרץ: "**יגל יעקב ישמח ישראל**" ועל ידי זה השמחה יותן ישועת ישראל. והן הנה דברי עזרא הנ"ל, כי בני ישראל היו עצבים אז בראש השנה, ואמר להם: בודאי אי היה באמצע השנה והיתה התעוררות התשובה מעצמכם, היה ראוי להתעצב, אך באשר "**כי קדוש היום**" והוא גורם התעוררות, אם כן אם תעצבו יהיה מקום לבעל דין לחלוק, על כן: "**חדות ה' היא מעוזכם**" צריכים אתם להיות ששים ושמחים שזכינו להתעוררות הלב. **דרשות חתם סופר**

קראוהו בהיותו קרוב

יסודות איתנים לעבודת התפילה בימים הנוראים הבעל"ט

פנה אל תפלת הערער. אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, **אלא עוד תפלה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותו מהם. הוי, ולא בזה את תפלתם.** תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא. וכי עדיין אומה עתידה להבראות שהוא אומר ועם נברא כו', רבנן אמרי, אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם, **ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חדשה.** ומה להם לעשות, ליקח הדם ולולב ולהלל אותך, שנאמר, ועם נברא יהלל יה:

(**מדרש רבה תהלים** ק"ב)

א) על צער השכינה והגאולה שלימה ◇ ב) בתפילה על גשמיות יבקש רק עבור 'כלל ישראל' ◇ ג) לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה ◇ ד) התפילה בהתקשרות עם הצדיקים ◇ ה) צעקת הלב מתעורר ע"י התקיש"ש ◇ ו) ממך אליך אבריח, ימי מברח ומנוס ◇ ז) הנשמות באים לעזרינו בתפילתינו, מעלים תפילות כל ימות השנה

א

להתפלל על צער השכינה וכבוד שמים

"אף שבאמת צריך האדם להתפלל בר"ה ויוה"כ על בני חיי ומזוני". אבל עיקר התפלה צריך להיות בר"ה ויוה"כ דווקא על בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו ועל גלות השכינה ובל יהיה מחשבתו על עצמו ח"ו. ואם יאמר האדם מה לי לבנין ביהמ"ק, דע מה שאמרו חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) 'כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו, כאילו נחרב בימיו' והרי אנו ח"ו כאילו אנחנו המחריבים את הביהמ"ק. **לכן צריך אדם להשים עיקר מחשבתו ותפילתו על בנין ביהמ"ק שיבנה ב"ב ואז יתגלה מלכותו בעולם וכו'.**

אוהב ישראל (לקוטים חדשים, ימי"נ. עיי"ש)

עיקר התשובה בימים אלו שבעונותיו מנע הגאולה שלימה

"ראש השנה ועשרת ימי תשובה ויוה"כ **עיקר התשובה שיעשה האדם בימים אלו על חטאותיו הוא, שיהיה נאנח ובוכה על חורבן בית המקדש ועל חילול שמו הגדול ותורתו הקדושה אשר עונותיו מנעו הטוב, והיה מסייע לעכב הגאולה,** וזה צע"ר השמים, אפס לא תהיה תפארת התשובה כדי שיושפע בפרנסה טובה ויהיה הוא וזרעו, רק כל מגמתו תהיה על דבר כבוד שמו. וזה רמז המפרשים בתוספת נופך בפסוק: 'הישאג אריה ביער וטרף אין לו' (עמוס ג, ד), **ונודע** (ראה שלה"ק ריש מס' ר"ה) כי הקדמונים אמרו ארי"ה ר"ת: א'לול ר'אש השנה י'ום ה'כיפורים. וזהו שאמר: הישאג ארי"ה אם שאג תשאג בארי"ה, יהיה ביער שהוא בית המקדש, כדכתיב (תהלים קלב, ו): 'מצאנוה בשדי יער',

וכל מגמתך יהיה ביער, על חרבן בית המקדש, וטרף אין לו כי בחורבן בטלו הקרבנות וטרף אין לו. וזה פירש הרב מהר"ר יוסף אב"ד בפוזנא: 'אך אם יום או יומים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא' (שמות כא, כא), הכונה, אך אם יום רמז על יוהכ"פ, או יומים שני יו"ט של ר"ה, יעמוד ישראל בתשובה, לא יוקם ולא יהיה התקומות, כי כספו הוא כל מגמתו אינו אלא על דבר הכסף שיושפע עליו ברכות".

מדבר קדמות להחיד"א זצ"ל (מערכת ר אות י)

'תפילה על הגאולה' הכונה ג"כ להתפלה שהש"י יגאל אותו בפרטיות משבי היצר

"כמו שמתערבב השטן בגאולה כללית דיתקע בשופר גדול, כך מתערבב השטן בגאולה פרטית, כמו שכתוב (תהלים סט, יט): **'קרבה אל נפשי גאלה'**, וכמו ששמעתי בשם מורי [הבעש"ט הק'], **שעל זה יתפלל כל חסיד לגאול נפשו מיצר הרע, בפרט בראש השנה ויום כפור** וכו' ודפח"ח".

תולדות יעקב יוסף (פר' וילך. וע"ע בתשואות חן פר' וארא)

ב

ביום א' להתפלל על כבוד שמו ית', וביום ב' על צרכי כלל ישראל וצריך כ"א לזכור חבירו

"להבין הטעם מפני מה נקרא ראש השנה יום הזכרון" כי ראש השנה הוא שני ימים, ביום א' דינא קשיא וביום ב' דינא רפיא (זוה"ק פינחס רלא:), ומפני כן, **ביום א' העיקר להתפלל עבור כבוד הבורא, על צער גלות השכינה** כו'. **אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל**

לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד כו'. ומכל שכן **מי שהוא זוכר את חבירו בתפלתו, בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ראש השנה נקרא יום הזכרון שמחוייב כל אחד ואחד להתפלל על חבירו".**

תפארת שלמה (לר"ה, ד"ה להבין)

בר"ה יתפלל רק על צרכי כלל ישראל

כי דורשיך לעולם לא יכשלו כו' כי זכר על המעשים לפניך בא ואתה דורש מעשה כולם (פיוטי זכרונות בתפלת מוסף לר"ה). "הנראה לי על פי מה שאיתא בתיקוני הזוהר (תי' ו כב.) צווחין ככלבין הב הב, **כי דרך האמת למבקשי ה' בימים האדירים האלו, לבל ישים האדם מגמתו בתפלתו בכל ענינו מה שחסר לו לבדו, רק ישפוך שיחו לטובת הכלל כל ישראל** וזה הרמז: **'כי דורשיך לעולם'** מה שמתפלל עבור כללות ישראל בעולם, בזה **'לא יכשלו'** כי איננו נוגע בדבר, לכן יעלה תפלתו לרצון למעלה".

תפארת שלמה (לר"ה, ד"ה כי דורשיך)

הבקשות על גשמיות יהיו ג"כ עבור כבודו ית' כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לישראל כל טוב

מצינו בר"ה שנתקנו כל התפלות שאלות חיים ופרנסה טובה, ובזוהר הקדוש (תקו"ז תקונא שתיתאה, דף כב.) אמר דלא טוב לבקש צרכיו בר"ה ולמה זה תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה כו', והל"ל ולכן נראה לי דזה הוא הדבר דהנה אמרו חז"ל (ר"ה יא.) מעשה בראשית לדעתם נבראו, ופי' רש"י ז"ל שאלם אם רצונם שיבראו ובצביונם כדרך שנראה להם ולפי רצונם (וכו'), **והנה ידוע שבכל שנה מתחדש העולם כתחלת הבריאה מבראשית, לזה כביכול הקדוש ברוך הוא שואל מישראל שהמה עיקר הבריאה אם רצונם להתחדש השנה ועל איזה אופן יחודש,** ולכן תקנו אנשי כנסת הגדולה שיהיה בקשתינו ולומר לפני יוצרנו שאנחנו חפצים בחיים ופרנסה והרווחה וכל טוב ובדרך זה יהיה חידוש השנה, אך הכל לא לטובת עצמות האדם ורק למלאות רצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו, **"כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לעמו ישראל כל טוב", וכמו שברא הכל לכבודו בתחלת הבריאה ונאמר בהם כי טוב, כמו כן בכל שנה נתחדש העולם בטוב ולכבודו יתברך.**

דברי חיים (פ' נצבים ד"ה בפסוק אתם)

[ונבון לציין לדברי הזה"ק (פר' עקב, דף רע"א ע"ב) וְאֶלָּא אִתְקְרֵי, בַּר בַּד אִינּוּן מִתְקָרְבִין לְגַבֵּיהּ, וּמִתְבָּרְכָן. וּמַלְכָּא אִיהוּ אִקְרֵי מָלֵךְ. בַּד רַבְרְבָנוֹי אִתָּיִן לְגַבֵּיהּ עָתִירִין, מִסְתַּפְּקָן בְּכָל מַה דְּאִצְטְרִיכוּ, בְּלָא חֶסְרוֹנָא, כְּדֵין אִיהוּ מָלֵךְ]

ג

לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה

באין מליץ יושר כו'. דעיקר הוא דאדם אף על פי שחטא רק כיון שיודע שחטא ומבקש מלפניו יתברך שימחול לו **ומכיר בשפלותו זה הוא גופא למליץ יושר לפניו.** וזהו **'באין'**, במדה שאדם מחזיק עצמו לאין, זה גופא **'מליץ יושר'**.

קדושת לוי

[בס' תכין לבם (עמ' קע"ד) כתב וז"ל: כשהייתי אצל דרשתו (של רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע) לפני התקיעות, עורר את הציבור במה שאומרים "באין מליץ יושר מול מגיד פשע" דבחורינו אין מי שימליץ טוב בעדינו, שלפני החורבן היו הרבה צדיקים וקדושים שהמליצו טוב בעדינו, **אולם כוחינו הוא שיש כ"כ לבבות נשברות, וצעק "און איך בין אויך איינער פון זיי",** והמשך בדברי הקדושת לוי דמפרש באין מליץ יושר וכו'.]

כונות הם מפתחות, ולב נשבר בקרדום

אמר הבעל שם טוב הקדוש ז"ל להרב הקדוש רבי זאב קיצעס ז"ל שהיה הבעל תוקע שלו, ולפני ראש השנה למד אתו כל הכוונות ורשם לו אותם בכתב, וכשהגיע זמן התקיעות לקח ממנו הכתב ובל הכוונות, **ואמר לו כי כוונות הם כמו מפתחות לפתוח שערים, אך לפעמים העלה המנעול חלודה שאי אפשר לפתחו במפתח, אבל לב נשבר הוא כמו קרדום ברזל שבכוחו לשבור כל המנעולים וכל דלתות נחושת.**

בית אברהם (פ' נשא ד"ה ואני)

בר"ה כמה דכייף אינש דעתיה טפי עדיף

איתא במדרש בר"ה ויו"כ **נעשים ישראל בריה חדשה** שנאמר ועם נברא וגו' והטעם **כי בר"ה כמה הכייף טפי מעלי ובשנעשה 'אין' אז נתחדש ונעשה בריה חדשה כמו גרגיר חזרע כשנרקב אז נתחדש.**

אמרי פנחס – קאריץ

לדירדן עיקר הכונה הוא שבירת הלב ופי' המילות, וידיעת הסודות הם בשבילנו בעיקר לעורר הלב

ובאמת אתה ידעת אף על פי שבילדותי למדתי קצת כוונות, אבל עיקר הכוונה היא שבירת הלב כנ"ל, ואהבה ויראה ותמימות וניצוח כנ"ל, **ואם היינו זוכים לזה, בנקל היינו יכולים לכוון כל כוונת האריז"ל** כו', **לזאת בחרתי לי לכוין כוונה אחת, לכוין הלב לחשי"ת בכל מה דאפשר, לכוונת התיבות והמלות כפי האפשר,** ועם כל זה אם אוכל לפעמים לכוין ברגע איזה כוונה כו' ושלא לטרוח על זה

ושלא לילך מן הכוונה האמיתית הנ"ל אזי טוב בו', אבל עם כל זה טוב מאד ללמוד הכוונות של כל התפלות, **שעל ידי זה תתעורר הנפש כשתדע עד היכן הדברים מגיעים, שהם מתקנים תיקון גדול מאד למעלה נורא מאד, אזי על ידי זה יבא התעוררות גדול, שנכוין דעתינו ונמסור כל כחותינו לכוין כוונה הישרה, שיהיה פינו ולבנו שוים באהבה ויראה, שעל ידי זה יקבל השי"ת את תפלתינו, ויפעל בהם הפעולה הצריכה, אף שאנחנו לא נדע מה נעשה,** מעשה ידינו כוננה עלינו, כמו שכתוב בזהר (יתרו צ"ב:) על זה הפסוק כוננה ואתקן תיקונך וכו'.

יישר דברי אמת

תפילה לעני כי יעטו"ף ולפני ה' ישפוך שיחו

הרה"ק רד"מ מטשארטקוב זצ"ל סיפר שזקינו הרה"ק ר' שלום פראבישטע"ר זצ"ל כשהי' אצל חותנו הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זצ"ל, אירע פעם שבערב ר"ה במנחה בזמן שהרה"ק ר' נחום מטשערנאביל התפלל בהתלהבות גדולה, כידוע מהצדיקים שבזמן המנחה האחרונה של השנה יכולים להעלות כל התפילות של השנה שעברה, **ופתאום באמצע התפלה נפל הר"ר שלום מהמוחין שלו ולא הי' יכול להמשיך להתפלל ומאוד נשבר לבו שדוקא בזמן כזה יארע לו כך, ומתוך שברון הלב התאמץ בכל כוחו להתפלל ולא יכול עד שלבסוף עלתה לו להתפלל בקושי גדול כמו אדם פשוט, דהיינו רק פירוש המילות.** לאחר התפלה ניגש אליו ר' נחום מטשערנוביל ואמר, **בני עשית היום רעש גדול למעלה בהמנחה שלך ותדע שהתפלה שהתפללת בלב נשבר עלה למעלה למעלה, וכמה אלפי נשמות נידחות היו להם עכשיו עלי' ע"י תפלתך.**

ילקוט מאורי אור

(ובזה י"ט תפילה לעני כי יעטו"ף היינו שמתעטפין בתפילתו כמה נשמות המקבלות תיקונם ע"ז, כי לפני ה' ישפוך שיחו, כי תפילתו נכנסת לפני ה')

ד

"אשרי העם יודעי תרועה" תפילתינו מתקבלת ואנו זוכין בדין בזכות התקשרותינו עם הצדיקים

אשרי העם יודעי תרועה. 'העם' רומז על הפחותים שבעם, היינו הרשעים (ראה זוה"ק בשלח מה:; שם רע"מ קכה.) **'תרועה'** רומז על הצדיקים, כמו שכתוב (במדבר כג, כא): **'תרועת מלך בו'** [ופירש"י: **"לשון חבה ורעות"**] יען כי "הם באחוה וריעות כביכול עם הקב"ה, ונקראים ריעים להקב"ה, כמ"ש (תהלים קכב, ח) 'למען אחי ורעי' (וראה שבת לא. ברש"י ד"ה דעלך: "רעך זה הקב"ה"), **ובא הכתוב להורות, כי הגם "שבכל השנה היה חלילה משוקע בכל העוונות ובכל התאוות, הקב"ה נושא עון, ונעשה כבריה חדשה, בחינת 'אני היום ילדתיך'** (תהלים ב, ז), **ואפילו אם אדם אינו יכול לעורר את עצמו לשוב ולהתחרט על מעשיו בנקודת הלב, כמו שיש אנשים שגם בראש השנה אינם יכולים לעורר את עצמם לדבר דבורים מקורות הלב, מכל מקום על ידי התכללותם עם כלל ישראל, ועם הצדיקים, שהם מדברים מקורות הלב, נכתבים כולם לאלתר לחיים.**

וזהו שאמר: **'אשרי העם'** הם הרשעים והפחותים, מכל מקום על ידי שהם: **'יודעי תרועה' "שמתחברין עם הצדיקים, שעליהם מרמז 'תרועה', אשרי להם,** שעל ידי זה כולם נכתבים לאלתר לחיים והקב"ה נושא עון, ומהפך כל העונות לזכיות (ראה ר"ה יז.). וזהו (דברים כט, ט): **'אתם נצבים היום כולכם',** ואיתא (זוה"ק הנ"ל) **'היום'** זה ראש השנה. היינו: אתם נצבים היום כולכם שלכולם, **אף לרשעים יש מעמד ומצב בראש השנה, על ידי כולכם שמתכללים ביחד עם הצדיקים,** (כיון שאתם נצבים היום 'כולכם' בהתקשרות עם 'ראשיכם') **ועל ידי זה הקב"ה מאיר בתוך אפילתם ומהפך כל עונותיהם לזכיות, ועל ידי זה נשפעים כל הטובות וכל הברכות על כל העולמות ועל כל ישראל,** אכי"ר.

מגן דוד להרה"ק ר"ד מטאלנא זי"ע

(לר"ה, ד"ה אשרי איש שלא ישכחך וד"ה כתיב והר סיני. וראה תפארת שלמה לר"ה ד"ה והיה כשבתו)

ה

"ח' שמעה בקולי" קול צעקה ממעמקי הלב שמתעורר על ידי שמיעת קול השופר

"בראש השנה ובכל עשרת ימי תשובה אומרים הקאפיטל (תהלים קל): **"שיר המעלות ממעמקים כו' ח' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני".** ולהבין הלשון 'שמעה בקולי', הלא אמרו חז"ל (ברכות כד:) "המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה", כי אצל השי"ת אין חילוק אם אפילו מתפלל בלחש, כי הוא עונה לחש. **אמנם המכוון הוא על קול צעקה היוצא ממעמקי הלב עד שאינו יכול לפרוט בשפתיו אפילו בחיתוך הדיבור, רק שצועק בקול פשוט מכאב לבו. ותפלה כזו מקובלת ביותר** כמו שנאמר (שם קב, א): 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו', שתפלת העני עוטפת שאר התפלות מפני ש'לפני ה' ישפוך שיחו', היינו כמו שמשיח צערו ודאגתו לפני אוהבו כדי להפיג הצער מלבו כו'. וזה הפירוש: 'תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני, לקול דייקא ולא להתחנונים, כי לתפלה נצרך עת רצון, ולא בכל עתים נענה. **אבל הקול צעקה היוצא מאנקת מעמקי הלב, זה נשמע תמיד מצד מדת הרחמנות שלפניו ית' שנקרא האב הרחמן.**

והענין הזה נפעל בכללות נפשות ישראל בראש השנה על ידי שמיעת קול שופר שיהיה נתעורר בהם על ידי זה הצעקה שיהיה מפנימיות נקודת הלב, כדאיתא ברמב"ם ז"ל (הל' תשובה פ"ג ה"ד) הרמז על תקיעת שופר בראש השנה מפסוק 'עורו ישנים מתרדמתכם'. ועל זה נאמר הפסוק 'אשרי העם יודעי תרועה' יודעי דייקא, היינו שנכנם בהם הדעת של התרועה, היינו **ההכרה והדעת של שבירת הלב בפנימיות נקודת עומק הלב, כי בחינת דעת הוא על ידי חיבור המוח עם הלב ועל ידי זה נכנס ההכרה בעומק הלב, ועל ידי זה מבקשים 'ה' שמעה בקולי' וגו',** כי זה נפעל על ידי שאנו מקיימים מצות שמיעת קול שופר, כמו שמברכין: 'אשר קדשנו וגו' לשמוע קול שופר', **שעל ידי זה נתעורר הדעת בפנימיות מעמקי הלב, וממילא על ידי זה השי"ת שומע בקולנו ואזניו קשובות לקול תחנוניו,** כמו דאיתא שהשי"ת גם כן מקיים כל המצות, וכדאיתא בשם הבעש"ט זצ"ל על פסוק 'ה' צלך'. ועל זה אנו מסיימין בברכת שופרות: **'כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה',** היינו הקול היוצא מעומק שבירת הלב, וחותם: **'שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים'.**

פרי צדיק (ר"ה, אות טו. עע"ש)

'מפחדך אנוסה לעזרתך' הפחד והיראה בימי הדין מביא אותנו לברוח אל אבינו אב הרחמים

הנה בנוהג שבעולם הוא, שיש סגנון תרועה מיוחד שהוא סימן וקריאה לכל העם להתאסף, ויש סגנון תרועה מיוחד המעורר פחד ורעדה, שהוא רמז וסימן לעם שכל אחד ינום ויברח למלט את נפשו, ולכל סגנון תרועה מיועד כלי מיוחד, כי אי אפשר לעשות בכלי אחד שתי פעולות מנוגדות. **ואילו בני ישראל כששומעים את קול השופר מתעוררים לשתי הפעולות ביחד, היינו שמתמלאים פחד ויראה מקול השופר,** וכדכתיב (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", שהוא סימן וקריאה למנוס ובריחה.

אבל להיכן בורחים ונסים בני ישראל, מתכנסים ומתאספים אל הקב"ה, כלומר, מהשי"ת אל השי"ת, 'פון דיר צו דיר' בבחינת 'מפחדך אנוסה לעזרתך', 'אברח ממך אליך' (כתר מלכות לרשב"ג, ועוד שם: וְאִם לֹא אוֹחִיל לְרַחֲמֶיךָ. כִּי יָחוּם עָלַי הוּץ מִמֶּךָּ. לָבֵן אִם תִּקְטָלֵנִי. לְךָ אֲיַחֵל. וְאִם תְּבַקֵּשׁ לַעֲוֹנִי. אֶבְרַח מִפְּנֶךָ אֵלֶיךָ. וְאֶתְכַּפֶּה מֵחֲמָתְךָ בְּצִלֶּךָ. ועי' פיה"מ להרמב"ם (ר"ה פ"ד מ"ו), וזה לשונו: "ראש השנה ויוה"כ, הם ימי עבודה והכנעה, ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו, ומברח ומנוס אליו, ותשובה ותחנונים ובקשה כפרה וסליחה").

וזהו פירוש הפסוק (תהלים פט, טז) **"אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון", 'יודעי'** הוא לשון שבירה, מלשון הכתוב (שופטים ח) "ויודע בהם את אנשי סוכות", והיינו **שמקול השופר נופל על בני ישראל פחד וחרדה ולבם נשבר בקרבם,** ו'תרועה' הוא מלשון ריעות והתחברות, כלומר, **מרוב פחד הם רצים להתקרב ולהתחבר אל השי"ת.** ועל ידי זה "ה' **באור פניך יהלכון",** כי מיד כאשר בני ישראל רוצים להתקרב אל השי"ת, מאיר הי פניו אלידם ומקרבם אליו, וממילא **"בשמך יגילון כל היום"** (שם, י), שכן כאשר התשובה היא באופן זה, יכולים להיות בשמחה. וזה שאמר במדרש (ויק"ר כט, ד) על פסוק זה: אמר רבי יאשיה **"שמכירין לפתות את בוראם בתרועה", כי על ידי קול השופר המעורר חרדה ופחד, שהוא סימן לבריחה וניסה, מתקרבים ומתחברים בני ישראל אל השי"ת, כמו תינוק בעת שמתיירא רץ להתגונן אצל אמו,** "מפחדך אנוסה לעזרתך", כאמור.

הרה"ק מוהר"י מבעלזא זללה"ה

נשמות האבות הקדושים מצטרפות עמנו בתפילותינו

על דרך שקבלנו שבראש השנה ויוהכ"פ הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו בבית הכנסת בתפילתינו. ועל דרך זה יש לפרש מאמר חז"ל פרק קמא דערכין (י:) שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: מפני מה אין ישראל אומרים שירה בראש השנה ויוהכ"פ. אמר הקב"ה: ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ויאמרו שירה. פירוש, כי המתים, אע"פ שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רושם, מכל מקום שירה אינם יכולים לומר עד תחיית המתים, דאז כתיב (ישעי' כו, יט) 'הקיצו ורננו שוכני עפר', אבל בעולם הזה 'לא המתים יהללו י–ה ולא כל יורדי דומה', על כן, כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר שירה מפני המתים המצורפים בתפילתינו. **והיינו דכתיב** (שם סה, יד): **'עמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו', כשהעמקים יעטפו בר, הם שוכני עפר ממעמקי קבר, אז יתרועעו בראש השנה וגם ישירו, שיאמרו שירה אפילו ביום תרועה".**

דרשות חתם סופר

כתבו הקדמונים, שכל התפלות של כל השנה שנפסלו מחמת מחשבת חוץ ונדחו כפסולי המוקדשים, תלויות ועומדות עד עשרת ימי תשובה, ואז כשמתפלל בלב שלם בימים אלו, אז כל יום מעלה עמו תפלת אותו יום, למשל תפלות של יום ראשון (בשבוע) של עשי"ת, מעלה עמו את כל התפלות של יום ראשון שהתפלל באותה שנה.

דרשות חת"ס סופר ח"ב דף ש"ע

בילדותי שמעתי מאבא מארי הגאה"צ מויה"ז אלעזר נימן זללה"ה אבדק"ק דראהביטש שדרש סמוכין לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא וגו', כלומר לכל המורא הגדול אשר עשה משה ושמא תאמר הלא כתיב אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובמה יזכה אדם את ארחו, והתי לזה שמפני כן קבע הי זמן תשובה בחודש תשרי ואז סולח ומוחל ומכפר ברי"ה ויוהכ"פ עד שעי"ז נעשה האדם בריי חדשה וגם השמים והארץ נעשים בריה חדשה, וזי"ש לעיני כל ישראל "בראשית" - אותיות באי תשרי (כדאי' בתיקונים) ברא אלקים את השמים ואת הארץ שהכל נעשית כבריה חדשה מפני התשובה, כי תחילה והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך ממעשה הרשעים, ואחי"כ ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, שהוא כינוי לתשובה כדכתיב שפכי כמים לבך נוכח פני הי, ואז ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור, וזהו אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לרצות את "בוראם" בתרועה דהיינו שנתחדש הבריאה באי תשרי ע"י התרועה, ואז הי באור פניך יהלכון כמאמה"כ ויאמר אלוקים יהי אור, ע"כ דבריו ביתר ביאור.

(רב טוב)

☆

זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים. ויש לפרש דהנה אם אנו מבקשים צרכי בני ישראל המרובים בני חיי ומזוני רפואה חן וחסד ורחמים, איך לא נבוש ולא נכלם ביום הנורא הזה לבקש למלאות רצוננו הרבה, וכאשר מתלונן הזוה"ק (דף כב.) צווחין בצלותא ביומא דכיפורי כבלבין הב הב לנא מזונא, אבל האמת יש ללמד זכות על ישראל, כי כל בקשתינו עולה אל תכלית אחד המיוחד, שאם יסייע הקב"ה בידינו מכל טוב עה"ז יהא סיפוק בידינו לעבדו ית"ש בהרחבת דעת, ונהיה פנוים ומוכנים לעבודתו, וז"ש דוד (תהלים כז ד) אחת שאלתי, שאינו אלא שאלה דהדרא בעינא לבעלים, אותה אבקש שבתי בבית הי כי ימי חיי לחזות בנועם הי, וא"כ הרי הדבר חוזר אליו, וזהו מאמרינו זכרינו לחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים, כדי למלא רצונך לעבדך בכל זה, ובזה סרה תלונת התיקוני זוה"ק שהוא מדייק בלישנא ה"ב ה"ב לנ"א, היינו לתת לנו במתנה לצרכינו, לא על מנת להחזיר לו לעבדו בו, אבל אנו מבקשים כל בקשתינו בתורת שאלה לעובדו בו, ולהחזירו לו במה שיהא לו נחת רוח מן העבודה לשמו יתברך.

(ויטב לב)

☆

במס' ראש השנה (דף טז:) למה תוקעין ומריעין וכו' ותוקעין ומריעין וכו', וכתבו בתוס' (ד"ה כדי) בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפורא זימנא חדא, בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין, אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומתערבב. ויש להבין מדוע מתערבב השטן בתקיעות השניות יותר מבתקיעות הראשונות. ואפשר לבאר על פי מה דמתאמרא משמיה דהגהה"ק מהריי"ד מבעלזא זי"ע לבאר הכתוב וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציוה הי את משה ואהרן כן עשו, ופירשיי להגיד שבחן של ישראל שלא

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עתי התמרים

רבינו הק' בדרשתו כיבס את לבו

פעם ראה חו"ז הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל שיזדמן לו להיות ביום טוב של ראש השנה בארץ 'הונגריא', לפני שיצא לדרך נכנס לרבינו (הגה"ק מקאלשיץ זצ"ל) ושאל לו למי ללכת על ראש השנה ואצל מי מובטח לו שירגיש טעם בהיום טוב כראוי, ענה לו רבינו, "שילך אצל הרב דאורשיווא (הוא הרה"ק מסאטמאר כשהיה אז אבד"ק אורשיווא), ויעש כן. והיה רגיל לספר שאמנם הרגיש שם טעם טוב בהיום טוב, והוסיף, שאף שבטבעו אינו בעל בכי, אולם כששמע אז את דרשת הגה"ק מסאטמאר לפני תקיעת שופר, זלגו עיניו דמעות, ופעם התבטא שהגה"ק מסאטמאר כיבס אז את לבו.

דברי חנה (ח"ב ליקוטים עמ' רמ"ב)

"און איך בין אויך איינער פון זיי"

זוכר אני כשהייתי אצל דרשתו (של כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל) לפני התקיעות, עורר את הציבור במה שאומרים **"באין מליץ יושר מול מגיד פשע"** דבדורינו אין מי שימליץ טוב בעדינו, שלפני זמן קצר הי' עוד צדיקים בינינו שהמליצו טוב בעדינו, אולם כיון שיש כ"כ לבבות נשברות, [וצעק] **"און איך בין אויך איינער פון זיי"** המשיך בדברי הקדושת לוי (לר"ה) דמפרש באין מליץ וכו' דאדם אע"פ שחטא, העיקר הוא שידע ויכיר בשפלותו, ויבקש מהשי"ת שימחול לו, זה גופא למליץ יושר, וזהו הפשט **"באין"** במדה שאדם מחזיק עצמו ל"אין" זה גופא "מליץ יושר מול מגיד פשע".

תכין לבם (עמ' קע"ד)

הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו. וביאר על פי מעשה שהיה הרה"ק הרבי רי אלימלך מליזענסק זי"ע שפעם אחת איקלע לעיר אחת, וכאשר נסע לדרכו ליווהו כל אנשי העיר, ויהי בהגיע העגלה חוץ לעיר ירד הרה"ק מן העגלה והלך ברגליו יחד עם כל הקהל, וכשראו האנשים התפלאו מאד דהלא כל מטרת הילוכם היה ללוות אותו ובאופן זה אין הלויה ניכרת, ואף היא לעומתם הטעים ואמר, כי יען שראה שהם מקיימים המצוה בהתלהבות גדולה, לכן ירד מן העגלה כדי לכלול עצמו עמהם במצוה זו, וזהו הפי' אף משה ואהרן כן עשו, שכאשר ראו משה ואהרן ההתלהבות הגדולה שאחזה את כל ישראל בעשיית הפסח, כללו אף הם עצמם בתוך כלל ישראל, עכ"ד. וזהו ביאור דברי הירושלמי (ראש השנה פ"א ה"ג) שהקב"ה שומר משמרתה של תורה. והיא תמוה דהלא כל תכלית עשיית המצוות היא כדי לעשות נחת רוח לפי שאמר ונעשה רצונו, ומה שייך לומר שהקב"ה בעצמו מקיים המצוות, אמנם לפי האמור י"ל כי בשעה שהקב"ה רואה את בני ישראל מתלהבים ברשפי אש והתלהבות עצומה בקיום המצוות, כביכול הרי הוא כולל עצמו עמהם בקיום המצוה. וכמו כן יתכן לומר לענין תקיעת שופר כי בשעה שבני ישראל עוסקים במצות תקיעת שופר בהתלהבות ובירא עילאה, הקב"ה כביכול כולל עצמו עמהם ושומר משמרתה של תורה וגם הוא תוקע בשופר, וכאשר שומע השטן קל שיפורא תניין והוא על ידי עסק התורה, כמו שאמרו רז"ל (אבות פ"ב מ"ח) אין בור ירא חטא, ומכלל לאו אתה שומע הן, כי העוסק בתורה זוכה להיות ירא שמים ולהשמר מכל דבר פשע, וזה שאמר הכתוב אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, ולפעול רב טוב לבית ישראל על ידי מצות תקיעת שופר, ומעם הדבר הוא כי הי' באוי"ר פניך יהלכון, היינו שהם הולכין באור התורה ועל ידי זה הם זוכים ליראת שמים, ועל כן חכמת"ם מתקיימת.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

רק עצה טובה יש לי עבורכם, לעשות תשובה ברבים

ובאמת חשבתי מי אנכי כי באתי עד הלום לחכיח את העם, ולומר מוסר לפני קהל ועדה, אמנם יכול אני לומר רק את המשל שאמר ק"ו זלה"ה הישמח משה, משל לחבורת אנשים שהיו תועים על ספינה קטנה בלב ים, ולא ידעו את הדרך אשר ילכו בה והיו שרויים בצער גדול מאד כמובן, פתאום ראו שבאה כנגדם ספינה קטנה אחרת, וזה השיב את רוחם שחשבו שעכשיו כבר עברה הצרה, כי זה האיש בוודאי יורה להם את הדרך הישר, אמנם כשנפגשו יחדיו ושאלוהו את הדרך הנכון, אמר להם האיש: "תדעו, שגם אני איני יודע את הדרך הנכון וגם אני תועה כמותכם, רק זאת אני יודע בוודאי שבספינה קטנה אי אפשר שתגיעו לעולם למחוז חפצכם, ורק עצה אחת יש לכם אם אתם רוצים להוושע, שתתאמצו כולכם ביחד, ובאשר שאתם הרבים ובכח הרבים ביחד תוכלו לעשות ספינה גדולה, וע"י ספינה גדולה תוכלו להגיע למקומכם בשלום, אמנם זאת אבקש מכם שכאשר תעשו הספינה הגדולה תקחו גם אותי עמכם בשכר העצה טובה שאני נותן לפניכם". והנמשל, **כי הנה לא באתי להוכיח אתכם ולהורות לכם את הדרך כי גם אני טועה וכמוני כמותכם, ואני מלא עוונות ופשעים מכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום, רק באתי לייעץ לכם עצה טובה שתתאחדו ותצעקו ותתחננו להבוב"ה, ותבקשו ממנו ביחד מחילה סליחה וכפרה, וגדול מאד כח תשובה הרבים, ואז בוודאי ישמע ה' קולכם וימלא משאלותיכם, ואמנם זאת אבקש מכם שתקחו נא גם אותי עמכם בשביל עצה זו שאני נותן לפניכם.**

דברי יואל (מועדים ח"א עמ' שלג)

לתקיעה שלנו צריכין לצרף את האלופו של עולם

מקשה הטו"ז (שו"ע או"ח סי' תקפ"ה סוסק"ז) על הא דמביא הטור ז"ל (בסוף הסימן) רמז לדבר **אין ש'טן ו'אין פ'גע ר'ע ראשי תיבות "שופר"**, והקשה היכי רמיזא אין שטן, כי חסר אל"ף. ותירץ הרב הצדיק בעל המחבר ספר "ישמח משה" זללה"ה **דצריכין לצרף את האלופו של עולם, דהיינו שיעשה המצוה לשמו יתברך, ועל ידי זה יהיה גם האל"ף**, עד כאן.

אך פרי תבואה (פרשת מקץ)

ברוב רחמיו מאזי"ן יותר לבעלי התשובה מהצדיקים

שמעתי מפי הרב הצדיק מאוהעל זלל"ה על מה שאנו אומרים (בזכרונות במוספי ראש השנה) **"כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה"**, ד'שומע' היא רק שמועה בעלמא, ו'**האזנה**' היא יותר מענין שמועה, והנה שופר היא רומז על הצדיק ותרועה להבעל תשובה, ולכן **ואין דומה לך**, שאין כן דרך בני אדם להיות אוהב יותר למי שחטא, ע"כ.

אך פרי תבואה (פ' האזינו) **אור הנר** (עמ' ח")

דהיינו מה שהקב"ה בעצמו תוקע בשופר, אז מתבהל ומתערבב, וחושש דזהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, אשר אז עתיד הקב"ה בעצמו לתקוע בשופר, ככתוב (זכריה ט ד) והי' אלקים יתקע בשופר.

(ברך משה)

☆

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. ונראה לפי מה שפי' בקהלת יעקב דברי התנא (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, כי שופר נקרא חכמה (שבת קיג:), וצריך להקדים לו היראה, ואז חכמת"ן, היינו תקיעת שופר, מתקיימת עכ"ד, ועל כוונה זו צרח הנביא (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, כי הנביא מתמה ואומר אם יתקע שופר בעיר, האיך יתקע השופר לעורר לבב ישראל, וכי עד הנה ועם לא יחרדו, הלא עד עכשיו היה צריך דמאימת הדין תבחיל נפשינו, והנה יש עצה לזכות ליראת שמים

סיפורי צדיקים, בגיאוגרפיה הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

לדוד מזמור

פע"א כשהגיע הרה"ק מצאנז לאמירת "לדוד מזמור" אמרו במהירות גדול, והי' תמוה מאוד בעיני קהל החסידים, אמנם בשנה זו ראו נפלאות כי היה עת רצון לכמה ענינים, והרבה עקרות נפקדו בשנה זו, לשנה אחרת בעת סעודת הלילה רבו מאוד החסידים אשר הפציר בהרה"ק מצאנז שיברכם להיפקד בזרע של קיימא, כי ראו משנה העברה כי בלילה זו הוא עת רצון, ואפשר לפעול כל טוב, נענה להם הרה"ק מצאנז ואמר: אסביר לכם את הענין באמירת "לדוד מזמור", דהנה תלמידי האר"י ז"ל לא רצו להטריד את עצמם להתפלל כל השנה על עניני גשמיות, ולכן מסר להם רבם הק' כוונות לכוון במזמור הנ"ל, המסוגלים לכל הדברים הצרכים, והיה הכל בבחינת סוד ה' ליראיו, אבל כעת הסודות הרמוזים שם גלוים הם כמעט לכל איש ובכל עת ובכל זמן הם צועקים הב הב, ממילא שוב אינם מסוגלים כל כך לפעול בהם כל הנצרך, אמנם בשנה העברה היה עת רצון בשעה זו, וע"י הכוונות היתה שנה מבורכת, אבל לאו בכל יומא מתרחיש ניסא.

וידע כל פעול כי אתה פעלתו

אצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע היה המנהג שבשבת ויו"ט היו גם החבריא קדישא אוכלים אתו יחד בשולחנו הטהור, ופעם אחת בליל ראש השנה וכולם ישבו כבר ליד השולחן והנה מקום הרה"ק הבעל התניא זי"ע עומד פנוי כי לא בא עדיין אל השולחן, וישלח המגיד אחריו אל הקלויז לראות היכן הוא, ודרכו של בעל התניא הי' להתפלל אצל השולחן, וימצא אותו השליח כשהוא שוכב על הקרקע ובשתי ידיו אחז בשתי הרגלים של השולחן וקורא וחוזר: וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו, וחזר השליח וסיפר להמגיד זי"ע את אשר ראה, ויאמר המגיד עליו כי הגיע למדריגה שגם לדומם נתן חיות להתבונן שה' פעלם ועשאם.

ומלכותו בכל משלה

בעיר של הבית אהרן זי"ע הי' הגאוועלנער (שר ומושל) גוי רשע, והבית אהרן היה שולח לו כמה גולדן ע"י איש אחד בשם ר' משה כדי שלא יבוא לבדוק הפעסער (פאספורט) של אנשי שלומו שבאו על הימים נוראים, פעם אמר המושל הנ"ל שביום ראש השנה יבוא לבדוק את הפספורטן, ומגודל עגמת נפש קיבל ר' משה הנ"ל חום ונפל למשכב, ושני ימים לפני ראש השנה אמר הבית אהרן להגבאי לך אל מזה לראות מדוע לא בא אלי כדרכו, ותקראוהו אלי וכן עשה, ור' משה אף שהי' לו חום הגיע להבית אהרן, ור' משה סיפר להרה"ק את כל מה שאמר המושל, אמר לו הבית אהרן: ראש השנה הוא מן "ומלכותו בכל משלה", ועוד יתגלה מלכותו ית"ש בכל העולמות, וכן היה כי בליל ראש השנה הניח עצמו המושל לישון ולא קם יותר ממיטתו.

ובכן תן פחדך

מסופר על הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע מגדולי החבריא קדישא של הבעש"ט הק' שפעם ביקשו ממנו בני העיר מעזיבוז שיבא להתפלל לביהמ"ד הגדול דמתא להתפלל תפילות הימים נוראים לירד לפני התיבה ונעתר להם, בביהמ"ד זה הי' שליח ציבור קבוע שעבר לפני התיבה מימים ימימה, ונלוו אליו חבורת מנגנים, שעזרו לו להנעים תפילותיו, ולא היתה דעתם של באי ביהמ"ד נוחה הימנו, לכן החליפוהו בהרה"ק ר' זאב וואלף זי"ע, והעמידו את חבורת המנגנים להיות לו לעזר בתפילותיו, ביקש השליח ציבור להתנכל להרה"ק ר' זאב וואלף, ובהיותו ידיד לחבורת המנגנים ביקש מהם שאם כי נצטוו להיות לעזר לבעל התפלה החדש הרי שיעזרו לו באופן אשר יתבלבל בתפילתו, כראות הרה"ק רבי זאב וואלף כי המשוררים מועלים בתפקידם ועושים היפוך רצונו, התפלל כדרכו שלא כדרך החזנים באופן שלא יזדקק לעזרתם, ויהי בהגיעו בתפלת שמונה עשרה לתיבות ובכן תן פחדך נפלו המשוררים ארצה מגודל הפחד שנפל עליהם, ונעקרו שיניהם מפיהם.

ובאו האובדים בארץ אשור

חתנא דבי נשיאה הרה"ק ר' יחיאל, חתן הבעש"ט, ואביהם של האחים הקדושים ר' ברוך ממעזעבוז', ובעל דגל מחנה אפרים, היה נקרא בשם "דייטשל" מפני שהיה ממדינת אשכנז, אביו של הדייטשל היה איש חשוב וירא שמים ועשיר, ובניו היו כולם מופלגים בתורה ובמידות, פעם אמר להם אביהם אני נותן לכל אחד מכם סכום מסויים להוצאותיו, וכל אחד יסע למקום שלבו חפץ, ואם יזדמן לכם שידוך הגון, תוכלו לעשות השידוך כרצונכם, רק תנאי אחד אני מתנה, שככלות חמש שנים תתאספו כולכם כאן, ואראה מה נעשה עמכם, וכן הוה, כל אחד נסע למחוז חפצו, והדייטשיל נסע למדינת פולין, ונשא את הצדקנית מרת אדל בתו של הבעש"ט, כשהגיע זמן המוגבל להתוועדות הבנים אצל אביהם, נכנס הדייטשיל להבעש"ט לקבל ממנו ברכת פרידה, והבעש"ט ברכו שיסע לשלום ויחזור בשלום, וביקש ממנו הדייטשעל שיברכו שיבוא בחזרה לראש השנה, ולא ענהו הבעש"ט דבר, ולכן הזמין לו שופר ולקח עמו מפני שהבין מזה שלא יהיה כאן לראש השנה, ומי יודע באיזה מקום יתגלגל להיות בר"ה, כשבאו הבנים אצל אביהם עשה סעודה גדולה, והזמין את כל לומדי העיר לבוא להסעודה, בתוך הסעודה כיבד את בניו להשמיע בפני המסובים דברי תורה, ובכל זמן הדרשות הקשיבו כולם להחידושי תורה

שנאמרו בגאונות נפלאה, ובהגיע תור הדייטשיל להגיד, אמר שאין לו מה לומר, לאחר הסעודה אמר לו אביו, בני מדוע גרמת לי עגמת נפש ובזיון גדול בפני כל המסובים להראות שאינך יכול ללמוד, ובכה האב בכי רב, וניחם הדייטשיל את אביו, ואמר לו אל תצטער, אבי קיבלתי שלימות במשך הזמן יותר מאחי, ובכן תעשה מחר עוד הפעם סעודה כזאת, ואז אראה לך מה שקיבלתי, ותתענג ממני יותר מכל בניך, וכך הוה, שעשה סעודה והזמין שוב את לומדי העיר וכיבד שוב את האחים לומר תורה, ויהי אך התחיל הבן להגיד, יצא הדייטשל ממקום מושבו, וניגש אל הדורש והעביר את ידו על פניו, ותיכף נעשה כמבולבל, והתחיל להתוודות ולספר עניני העבירות שעשה מנעוריו, עד היום הזה ונתפלאו מאוד המסובים על החזיון הנפלא הזה, ואזי סיפר להם הדייטשיל שיש בעש"ט בעולם, והוא קדוש ונורא צדיק יסוד עולם, והרחיב הדיבור לפניהם, על גודל קדושתו ועבודתו, ואביו התענג מאוד ממנו, ואחרי כמה ימים נסעו כל אחד לדרכו, והדייטשל אף הוא נסע, והימים ימי חודש אלול, וכשנכנס לספינה נעשה רוח סערה על הים, והרוח הוליך את הספינה למרחקים, עד שהגיע ערב ראש השנה ואז שתק ונח הים מזעפו, והספינה הגיעה לנמל אחד ועמדה שם, והמקום היה כרך גדול, ושום יהודי לא היה גר שם, הדייטשיל הבין שכל הסערה היה בשבילו, ושרצון השי"ת שיהיה שם על ראש השנה, וקיבל עליו את הדין באהבה, יצא מהספינה ושכר לו חדר בבית סמוך לים, כדי שיוכל לטבול שם בכל זמן שירצה.

בערב ראש השנה סמוך למנחה הלך לטבול בים, והתפלל מנחה בדביקות נפלאה, ובקול חוצב להבות אש וכדרכו של תלמידי הבעש"ט, ויהי כי שמעו אנשי העיר את הקולות המשונות, נתאספו כולם לראות מה נעשה עמו, ויחשבוהו למשוגע, ויהי בבוקר הלך שוב לטבול בים, והתפלל תפילת שחרית ג"כ בבכיות וקללות, ואח"כ לקח השופר שהזמין לו מראש ותקע כל התקיעות, ושוב נתקבצו הרבה אנשים, ועמדו סביב הבית, לשמוע החידוש המשונה הזה, והמלך של אותו מקום, בנסעו מהיכלו לטייל סביב הים, וראה על שפת הים עומדים אנשים רבים, שאלם לפשר הדבר, ואמרו לו שאיש אחד בא מהים, ומתאכסן כאן, ואתמול צעק ובכה זמן רב, וכן היום רחץ בבוקר בים ושוב צעק ובכה, ואחז קרן ותקע בו, והמלך שהיה מלומד במדעים ובלשונות הבין שהאיש הזה אינו משוגע כמו שחשבוהו ההמון, ויצו על כל האנשים, שלא יעשו להאיש שום דבר רע ח"ו, כי איש אלוקים קדוש הוא, למחרתו שלח המלך לקרוא את הדייטשל, והמלך שאל אותו מי הוא ומה מעשהו כאן, והשיב לו שהוא יהודי ממדינות פולין ועמד עליו רוח סערה בים עד שבא לכאן, ושוחח עמו המלך זמן רב על שלום היהודים ושאלו אם יוכל להביא למדינתו שלש מאות יהודים כמותו, כי הוטבו מאוד בעיניו, והשיב לו הדייטשיל, מפני ב' דברים לא אוכל למלאות בקשת המלך: א) מפני שאין אני שר או מושל שאוכל לצוות עליהם לעקור ממקומם, ולבוא להתיישב כאן. ב) מפני שאילו היה רצון השי"ת שידורו יהודים במדינתך היו באים לכאן בשלשלאות של ברזל, ואחר שאין במדינתך שום יהודי, הרי סימן שאין רצון ה' שידורו כאן, והוטבה התשובה בעיני המלך ופטרוהו לשלום, והדייטשיל נסע משם והגיע לביתו בשלום, ונכנס לקבל שלום מחותנו הבעש"ט והבעש"ט נתן לו שלום בחביבות יתירה, ואמר לו: דע לך שבמקום הזה היו ניצוצית קדושים רבים, ואילו לא באת לשם היו מוכרחים בני ישראל לירד לשם בשלשלאות של ברזל, אבל ע"י שהיית שם בראש השנה, ובכוח תפילתך שם בכוונה נתעלו כל הניצוצות ועד ביאת הגואל לא יצטרכו יהודים לדור שם.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אבינו מלכנו הרם קרן ישראל עמך. בשם הרב הצדיק הקדוש מ"מ (-מגיד מישרים) **מקאזניץ זצוק"ל, בדרך הלצה**, דהנה איתא בגמרא (פסחים פז:) לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, ועניין גרים הוא ענין כמו שנותן מעות לחבירו שיתן לו רוחים. והנה דרך בני אדם אם הלוה הוא איש בטוח, אזי מלוה לו מעותיו, ויניח אצלו מעותיו על זמן, כדי שיעלה לו רוחים, ואם הלוה אינו איש בטוח גם על הקרן, אזי תובע את הלוה שיתן לו מהר הקרן, ואף אם הלוה מבטיח לו שיתן לו רוחים, אינו משגיח על זה, כיון שהקרן אינו בטוח. והנמשל מובן, כיון שישראל בעוונותינו הרבים בהגלות נשקעים בין האומות, ובכל יום הולכים ודלים הן בנפש הן בגוף, ולומדים ממעשי הגוים כמאמר הקרא (תהלים קו, לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, אם כן כשהקרן אינו בטוח אינו רוצה בהרוחים, והגרים המה הרוחים להקרן. **על כן אנו מתפללים הרם קרן ישראל עמך, ר"ל כיון שהקרן, היינו ישראל בעצמם, אינם בטוחים, אם כן פדה אותם כדי שלא יפסיד ח"ו הקרן, דהוא ישראל, ואל תשגיח על הרוחים וזהו 'הרם קרן ישראל עמך'.**

דביר המוצנע

אל ארך אפים אתה ובעל הרחמים נקראת. רגיל אני לפרש על דרך הלצה, דהקב"ה הוא ארך אפים מאריך אפי וגבי דילי' ואינו מוותר רק שמאריך אפו כדי שנוכל לשוב בתשובה ואז ימחול לנו לגמרי, והעולם בראותם שהש"י אינו נפרע מהם מיד טועים ואומרים שמעצמו ברחמיו ויתר לגמרי החטאים. והיינו אתה 'אל ארך אפים אתה' ולא ווותרן, אבל 'ובעל הרחמים נקראת' בפי הבריות שחושבים שברחמיך ויתרת, ובאמת אינו כן רק ש'דרך תשובה הורית', על כן נתפלל להקב"ה **כשם שהפליא חסדו עם הגוף לחיותינו על פני האדמה כהיום הזה והאריך אפו עמנו עד עתה, כן יתן בלבבנו לידע את ה' אלקינו ולתקן דרכינו באמת שנהיה ראויים למחילה גמורה בחסד וברחמים.**

דרשות חת"ס, ח"א סב

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב. וי"ל עפימ"ש הר"ן (הובא בתוי"ט ר"ה פ"ח מ"ב) ב' טעמים לקביעות המשפט בא' תשרי, א. אליבא דר"א דבכ"ה אלול נברא העולם ובשישי נברא אדם הראשון ובו ביום חטא ונדון ויצא בדימוס, ולכן הוקבה יום זה לדורות, וטעם ב' הוא לפי שעשרה בתשרי הוקבע ליום סליחה לישראל במדבר, לכן קבעו מתחילת החודש עד יוהכ"פ לימי דין, עכ"ד הר"ן, והנה לפי טעם הא' לא היה ראוי לקבוע יום הדין בר"ה כשנתעבר אלול שאז אחד בתשרי הוא יום השביעי לזמן בריאת העולם ואינו ביום שנידון בו אדם הראשון, ואפ"ה נידון העולם בו וע"כ צריך לומר כטעם הב' לפי שהוא אחד לחודש תשרי שבעשור לחודש הוקבע לישראל יום סליחה לכן קבע הקב"ה תחילת הדין בא' לחודש כדי לעורר בו את העם לתשובה ע"י השופר, אכן לפי טעם זה לא היה ראוי לקבוע יום הדין בר"ה אלא לישראל ולא לאוה"ע, ובזה יתבאר מאמה"כ תקעו בחודש שופר דהיינו שיתקעו בר"ח בשופר אף בזמן שהירח נתכסה ונתקדש החודש ביום ל"א שהוא שביעי לזמן תחילת בריאת העולם אפ"ה ראוי לתקוע בו כי הוא יום חגינו שהקב"ה דן אותנו ברחמים ביום ההוא, ולכן כי חק לישרא"ל דייקא מפני שיום העשירי הוקבע ליום סליחה לישראל ולא לאוה"ע. **(בנין אריאל)**

☆

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו. ונל"פ הכוונה דהנה בזמן הבית היה ר"ח כעין מועד, כמאמ"כ (ישעי' א' י"ד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, אמנם רק בשאר חודשי השנה היה האפשרות לערוך שמחה מיוחדת מפאת הר"ח, אבל לא כן הוא בר"ח תשרי לא היתה ניכרת שמחה של ר"ח כי נתכסה שמחה זה מחמת השמחה ששמח ביום זה לרגל היו"ט של ראש השנה, ובזה יובן תקעו בחודש שופר בכסה כמו שדרשו חז"ל איזהו חג שהחודש מתכסה בו דהיינו שהיו"ט של הר"ח נתכסה מחמת יום חגינו. **(שפת היריעה)**

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע. ויש לומר בהקדם דברי הגמרא (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כתבת בתורתך (דברים י יז) אשר לא ישא פנים, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב (במדבר ו כו) ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי בתורה (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקים על עצמם עד כזית עד כביצה, אשר לא ישא פנים והלא אתה נושא פנים דכתיב ישא ה' פניו אליך אמר להם וכי לא אשא פנים שכתבתי בתורתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה והקשו איך מתרץ בזה הקרא אשר לא ישא פנים אמנם פירוש הכוונה כי הנשיאות פנים מגיע להם מצד הדין כיון דעושים מרשות מצוה ומכניסין את עצמן עדי חיוב ע"כ מדה כנגד מדה משפיע להם מטובו אף מה שאין מגיע להם מן הדין הרי מצינו שבזכות אכילת הרשות בדרך מצוה מגיע לנו נשיאות פנים לטובה וזה פירוש בקשתינו באין מליץ יושר מול מגיד פשע דהיינו כששורה מידת הדין על ישראל אז תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט חוק לישנא דמזוני (ביצה ט"ז) היינו מה שבית יעקב מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה ומגיע לנו נשיאות פנים משפע ממעל גם על פי המשפט וצדקנו במשפ"ט. **(צמח דוד)**

☆

באין מליץ יושר. ונל"פ דהנה אי' בגמ' (סנהדרין יז.) סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו והוא חוק בלי טעם דאינו מתקבל על הדעת דברשע וודאי שהכל מחייבין אותו יהיה פטור, אך בדיני שמים אין הולכין אחר הרוב וראיה דכתיב אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעהו, א"כ יוכל חלילה להיות בדין שמים כשכולם אומרים חייב שלא יהיה זכאי, לזה אמר באין מליץ יושר מול מגיד פשע ויהיה כולה חייב, אז תגיד ליעק"ב דבר חו"ק ומשפט שיעשו המשפט כאן על פני הארץ וכאן ההלכה כחו"ק שסנהדרין שראו כולם לחובה פוטרין אותו ולכן וצדקינו במשפט שנצא זכאי בדין. **(קדושת לוי)**

☆

בגמ' איתא (מסק הסנה ט"ז:) שלשה ספרים נפתחים וכו' צדיקים נחתמין לאלתר לחיים וכו' בינונים תלוים ועומדים. ויתכן לפרש בזה בדרך צחות מה שאמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת י"ב י"ב) "עשות ספרים הרבה אין קץ", דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין מ.) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב, נמצא שכאשר יבוא הגואל צדק לא יצטרך הקב"ה יותר מספר אחד או לצדיקים גמורים או לרשעים גמורים, וזהו שאמר "עשות ספרים הרבה", כלומר דכל זמן שצריך כמה ספרים, של צדיקים בינונים ורשעים, זהו סימן ש"אין קץ" דהיינו שלא הגיע עדיין קץ הימין וביאת משיח צדקינו. **(דברי מהרי"א)**

☆

בגמ' איתא (מסק הסנה ט"ז:) שלשה ספרים נפתחים וכו' צדיקים נחתמין לאלתר לחיים וכו' בינונים תלוים ועומדים. וי"ל דהנה אי' דאסור לומר לחיים בפתח לפי שמשמע לא חיים, רק בצירי, ובזה יש לומר שצדיקים גמורים נכתבין לאלתר לחיים בנקודתן בצירי ורשעים גמורים נכתבים לאלתר למיתה דהיינו לחיים בפתח, ובינונים תלוים ועומדים שנכתבים בר"ה באותה ספר לחיים רק בלי נקודות, לכן תלוים והתיבה לחיים עומד ומצפה לנקודתן, וביוהכ"פ נכתב החתימה כלומר הנקודות שהוא סוף דבר של התיבה אם לחיים או למוות, וזהו שאמר הן לחיים והן למוות חז חי יזכור שבין כך ובין כך תיבת לחיים נכתב ורק הנקודות משתנים ובזה יל"פ הפיוט (מוסף ליום ב' לר"ה) "היום יפתחו שלשה ספרים מנוקדים" דהיינו שהנקודות משתנים בכל ספר, וזהו גם כוונת הפייט "הן למוות הן לחיים חי יזכור", שבין מי שנכתב למוות ובין מי שנכתב לאלתר לחיים כולם נזכרים באותיות "חיים", ורק הנקודות משתנות. **(הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע)**

פנינים יקרים – דברי מוסר והתעוררות – מתוך

דרשת הרמב"ן על ראש השנה[1]

מהות השם 'ראש השנה', הרי ראש השנה בחודש השביעי, וכיצד שביעי הוא ראשון? * על מה דנים בראש השנה על עוה"ז או עוה"ב? 'צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים', וכי כל הצדיקים חיים, וכל הרשעים מתים? * דברים כדרבונות בגודל מעלת וחובת התשובה.

חודש השביעי או 'ראש' השנה?

בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה וגו'. "בתחלה יש עלינו לפרש מה שאומר 'בחודש השביעי', כי יכול השואל להקשות לנו האיך זה חודש השביעי, והלא כל ישראל קוראין אותו 'ראש השנה', ומפי עוללים ויונקים ראש השנה שמו... ואם הוא ראש השנה, החודש שלו ראשון לשנה על כל פנים, שזה קשר של קיימא הוא שהחודש הראשון הוא ראש השנה, שהשנה מחוברת היא מחדשים. ואל יתפתה אדם להפריש ביניהם ולומר שזה לחדשים וזה לשנה, כי הראשון לשנה על כל פנים הוא ראשון לחדשי השנה, למי שיודע הדבר בלי שבוש. **ותשובת השאלה הזאת:** כי מה שאומר בתורה בניסן 'החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה', **אין פירושו שיהיה ניסן ראש, אלא שיהא נקרא ראשון 'לנו' כלומר ראשון לגאולתינו,** שנמנה החדשים לגאולתינו שיצאנו ממצרים, כי מנהג התורה שימנו החדשים והימים למצוות....."וזהו פירוש 'ראשון הוא לכם', **שאינו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון 'לנו' שנקרא אותו ראשון לגאולה שלנו....**

וכל זה נתחדש ביציאתנו ממצרים, אבל קודם לכן החדשים הנזכרים בתורה כגון במבול 'בראשון באחד לחדש, ובחדש השני והשביעי והעשירי' הנמנים שם אינן אלא למנין השנים, **והראשון הוא תשרי שהוא ראש השנה לזרע וקציר וממנו כולם, שכבר הסכימו הכל לדעת רבי אליעזר וקבעו בתפילות 'זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון' כמו שאמרו בגמרא 'במאן מצלינן וכו'. ובתורה מפורש 'וחג האסיף בצאת השנה', ואמר תקופת השנה כמו שהזכרתי, וכן היה הענין עד שיצאנו ממצרים, ואז נצטוינו לעשות שני מנינים אחד לחדשים, ויהיה פירושו ראשון ושני לגאולה, ואחד למנין השנים, ויהיה ראש השנה מתשרי".**

---

1 הדרשה אמר הרמב"ן בראש השנה של שנת ה'כ"ט בעיר עכו. שכן לאחר פטירת רבי יחיאל מפריס מבעלי התוספות שעלה עם ישיבתו לעכו, ביקשו מהרמב"ן לבוא לעכו למלא את מקומו בראשות הישיבה. הדרשה ארוכה מאד ועוסקת בהרבה עניינים של ראש השנה: ביאור הפסוקים, הלכה, סדר התפלה, וכן ביאורים ע"פ הסוד. ובמאמר זה נלקט פנינים יקרים מאוצרו ובלשונו של רבינו, בבחינת אפס קצהו תראה.

*

בראש השנה דנים על עניני עוה"ז, וביום המיתה על עניני עוה"ב

"ועכשיו אנו צריכים לפרש מהו הדין הזה שאדם נידון בו, והלא אמרו חכמים כי בשעת מיתתו של אדם נידון, כמו שאמרו בפרק קמא דתענית (יא א) 'בשעת פטירתו של אדם כל מעשיו נפרטין לפניו, ואומרים לו כך וכך עשית ביום פלוני, והוא אומר כך וכו', ולא עוד אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר יפה דנתוני וכו'", וכן במקומות הרבה. ואם נאמר שהאדם נדון בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים, אם כן אין דינו בשעת מיתה אלא על מה שעשה מראש השנה עד יום המיתה, ורבותינו אומרים בפירוש שכל מעשיו נפרטין לפניו...

אבל כך הוא הענין הזה, בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו, ונדון כל אחד ואחד על עניני העולם הזה, אם זכה לתת לו חיים ושלום ועשר ונכסים וכבוד, או נתחייב למות בשנה זו או ליסורין וצער ועוני. כללו של דבר על כל ענין שבגוף ושבעולם הזה, כגון בני חיי ומזוני,

אבל אינו נידון על הנפש, אם תזכה לגן עדן ולחיי העולם הבא או תתחייב לגיהנם ואבדון. כך תקנו חכמים בתפלה, 'זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב. ועל המדינות בו יאמר אי זו לחרב ואי זו לשלום אי זו לרעב ואי זו לשובע, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות'. אמרו 'על המדינות', כלומר דין הרבים, שהעולם נדון אחר רובו (קידושין מ ב), והזכירו בהן חרב ושלום ורעב ושובע, וחזרו ואמרו 'ובריות בו יפקדו', שהוא דין כל יחיד ויחיד, והזכירו בו חיים ומות. וכן בגמרא (ר"ה טז ב) אמרו 'שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה', הזכירו בכאן

חיים ומיתה, ולא אמרו לגיהנם ולחיי העולם הבא, כמו שהזכירו בבריתא הסמוכה שם בשלש כתות ליום הדין. ועוד אמרו בבא בתרא (י א) 'כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, כך חסרונו קצוב לו מראש השנה', שבכל הריוח וההפסד אדם נידון ביום זה...

כללו של דבר: ראש השנה יום הדין הוא לעולם הזה, שעת מיתתו של אדם הוא יום הדין שלו שהוא נדון בנפשו על אותו עולם שהוא עולם הנפשות, וכל מעשיו נפרטין לפני בראו ית' ויצ', אם תזכה נפשו לגן עדן העליון והתחתון ולאי זו מעלה תזכה ממנו, או תתחייב נפשו לגיהנם ויסורין הרבים, ובאי זה דין תתחייב להיות נדונות בו. הרי למדנו יום הדין לגוף ויום הדין אחר לנפש...

*

הגדרת צדיק בינוני ורשע

"מכל מקום למדנו לראש השנה שהוא יום הדין לכל הענינים שבעולם הזה, וכמו שאמרו במימרא זו שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, שאלו השלשה ספרים כל באי העולם הם כוללים. **ויש לשאול והאיך פסק ר' יוחנן פסק הדין הגדול והעמוק הזה שכל רזי עולם תלוין בו, צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, וכי כל הצדיקים חיים, וכל הרשעים מתים,** והלא עולם וכל חמדה שלו לרשעים הוא, והכתובים צווחו כנגדו 'יש צדיק אובד בצדקו' (קהלת ז טו), וכתיב (שם ח' ד') 'כי יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, וכל שכן שפסק רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, שהכתוב אומר (שם ז טו) 'יש רשע מאריך ברעתו' וכל הנביאים אינן תמהין אלא על זה...

אבל המימרא הזו נאמרה בחכמה ועל פי ההגיון, שידוע הוא לכל מבין עם תלמיד, שאין נדונין בעולם אלא ארבעה, וכן כל הדברים מושלמין בריבועים, והנדונין כולם ארבעה חלקים הם, אחד שלא יבא לפני בית דינו, והשני שבא לפניו ולא גמרו דינו, והשלישי שחייבוהו בית דין, והרביעי שזכוהו בית דין. החלק הראשון כסאו בטל, שהכל עוברין

לפני הקב"ה, אין חשך ואין צלמות להסתר שם, נשארו בנדונין שלשה, כל הזוכה בדינו נקרא 'צדיק גמור', כל המחוייב בדינו נקרא 'רשע גמור'. המעויין שמשקלו שוה לכאן ולכאן נקרא 'בינוני'. אם כן הרשע הגמור המוחלט שעבד עבודה זרה ועשה גילוי עריות ושפיכות דמים ועשה מצוה אחת לבדה, שדינו של הקב"ה לשלם לו שכרה בעולם הזה שיחיה השנה הזאת, נקרא בכאן צדיק גמור, לפי שנצטדק בדין... וכן הרשעים גמורים לאלתר למיתה, אפילו קיים כל התורה כולה, והורה הלכה אחת לפני רבו ונתחייב מיתה בכך, נקרא בכאן רשע גמור, לפי שהוא מחויב בדינו. נמצא כל הכתובים בספר החיים שזכו לחיות עד ראש השנה הבא כולם צדיקים גמורים בדינם. וכל הנכתבים בספר המתים שימותו בשנה ההיא כולם רשעים גמורים בדינם.

וכל לשון התורה כך הוא, 'והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע' (דברים כה א) צדיק ורשע בדין זה. 'ונקי וצדיק אל תהרוג' (שמות כג ז). וכן מה שהזכירו 'חיים' ו'מיתה' אינן כינוים בלבד, אלא תפסו הם חיים, אב לטובת כולם, ומיתה אב לרעות כולן, וכינו כל עונשין שבעולם, נגעים ומיתת בנים ועניות וכל מאורעות רעות של גוף בכנוי מיתה, וכינו כל הטובות עושר ונכסים וכבוד ובנים ושלום ובריאות בכלל חיים, וכן עושין הפסוקים בכל מקום. זהו פירוש מימרא זו בלא קושיא ובלא פיקפוק".

*

דברי מוסר והתעוררות לחזור בתשובה

"כיון שאמרנו שראש השנה יום דין לכל אדם, וכולן נדונין בו, צריכין הכל לשים הדבר על לבם, ולשוב בתשובה, ולהתחרט על עונותם ופשעיהם, ולהרבות תפילה ותחנונים שימחול הקב"ה על לא הודע שלהם, שאין יום הכיפורים מכפר אלא על השבים. והתשובה חסד גדול על הבריות, אבל עונש גדול היא להם, שבזמן שאדם חוטא עובר על רצון בוראו שעה אחת בשעת החטא, וכשהוא עומד ואינו שב בתשובה עומד במרדו כל ימיו ואינו חושש לעשות רצון בוראו. וכל שכן ישראל שמתפללין ומתודין ומלחשין בפיהם, וצועקים בקולם 'חטאנו' 'עוינו' 'ופשענו', ואינן מניחן העונות כלל, שזה בודאי מרד גדול הוא, ומוסיף על עצמו כעס וחרון אף.

משל ללסטים ששולל את הדרכים ומלסטם את הבריות, והוא בא לפני המלך, אדוני מחול לי שהרגתי אנשיך ושללתי אנשי מדינותיך ולסטטתי דרכיך, ולמחר חוזר לרעות שעשה שאין כל פיוסין שאמר למלך, אלא ניאוצין ומיעוט כבודו ומוראו של מלך. ולכן אמר הכתוב (עמוס ג ב) 'רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקד עליכם את כל עונותיכם', אמר הקב"ה גליתי לכם דין יום הכפורים והודעתי לכם שאני מכפר בו לשבים, וספרתי לכם כל תכסיסין של יום בתענית ובתפלה וקרבנות, ולא חששתם לדברי לשוב כלל, נמצא הרי זה מרד גמור. נמצא קרובן של ישראל אצל הקב"ה הוא הגורם רחוקם. וכל שכן הזוכים לישב לפני הקב"ה בארצו, שהם כמו רואי פני המלך, ואם זהירים בכבודו, טוב להם ואשריהם, ואם ממרים בו אוי להם יותר מכל הבריות, שהם עושים מלחמה ומכעיסין את המלך בפלטרין שלו ומוציאן מן הפלטרין כמו שאמר הכתוב (ישעיה סה ג) 'העם המכעיסים אותי על פני תמיד'...

וזה מה שהוציאני מארצי וטלטלני ממקומי, עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נעשיתי כעורב על בני, אכזרי על בנותי לפי שרצוני להיות טלטול [נ]שמתי בחיק אמי...

הדר העולם – ארץ ישראל, הדר ארץ ישראל – ירושלים, הדר ירושלים – בית המקדש, הדר בית המקדש – בית קודש הקדשים, הדר בית קודש הקדשים – מקום הכרובים ששם השכינה שורה שנאמר (שמות כה כב) 'ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים', ואומר (תהלים פ ב) "רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף יושב הכרובים הופיעה", ואומר (יחזקאל י כ) 'היא החיה אשר ראיתי תחת אלוה ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה וגו'.

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

בעזהשי"ת

ערב ר"ה תשפ"ה לפ"ק

סדר הזמנים

במקהלות אלפי אנ"ש בצל הקודש של
כ"ק מרן רביו הגה"ק שליט"א

• ראש השנה •

עה"כמבשלין הדלה"נ 6:21 | עלוה"ש 5:44 | סוזק"ש 9:14 | מוציו"ש 7:47

ערב ראש השנה	**אמירת סליחות** בשעה 5:00	**תפלת שחרית** בשעה 9:30
ליל א' דראש השנה	**מנחה עריו"ט** בשעה 7:00	**עריכת שלחן הטהור** בשעה 10:30 • בבנין מבצר הכוללים
	אחר התפלה יברך כ"ק מרן רביו הגה"ק שליט"א יחד את כל הקהל הקודש בברכת לשנה טובה	
יום א' דראש השנה	**אמירת תהלים** בשעה 5:45	**תפלת שחרית** בשעה 7:45
שינוי זמן	דרשת **תקיעת שופר** בשעה 12:30	
ליל ב' דראש השנה	**תפלת מעריב** בשעה 7:45	**עריכת שלחן הטהור** בשעה 10:30 • בבנין מבצר הכוללים
יום ב' דראש השנה	**אמירת תהלים** בשעה 5:45	**תפלת שחרית** בשעה 7:45
שינוי זמן	דרשת **תקיעת שופר** בשעה 12:30	
זמנים לשבת שובה	**מנחה וקבל"ש** בשעה 7:00	עריכת **שלחן הטהור** בשעה 10:30
		תפלת שחרית בשעה 9:30
	מנחה ושל"ס – מעמד נעילת ימי ראש חשנה – בשעה 7:00	

בברכת כתיבה וחתימה טובה
הנהלת הקהלה

רוח האיתנים
בצילא דמהימנותא
כבוד קדושת
מרן רבינו הגה"ק
שליט"א

פּנינת יקרת
מאמר מקיף ויסודי להרחיב הידיעות בענינא דיומא ופרשת השבוע

מצות שילוח הקן וסגולתה (ד)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת כי תצא מצאנו פסוקי המצוה של מצות שילוח הקן, אשר הכתוב מבטיח שמצוה זו סגולה היא לאריכת ימים, (דברים כב, ז) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים. דבר בעתו הוא לבאר קצת גדר מצוה זו וסגולתו, ובאמת תלי"ת כבר יצא בזמנינו כמה ספרים חשובים על מצוה זו כל אחד ע"פ דרכו בקודש, וממש ליכא מה להוסיף בזה, אולם נבאר קצת הענין בקוצר כדרכינו בגליון זו, וכדאי לעיין בזה יותר בספרים המיוחדים לזה, ותן לחכם ויחכם עוד.

וכעת נמשיך לבאר החיוב של מצות שילוח הקן, האם שייך מצוה זו בכל אופן שיקרא קן לפניו, ואז חל החיוב לשלח האם וליקח הבנים, או דוקא באופן שרוצה ליקח הבנים אז חל עליו חיוב לשלח את האם מקודם, ואם אינו רוצה בזה כלל אז לא חל עליו חיוב כלל לשלח את האם. ואם מותר להחזיר הבנים אחר הלקיחה, וגם האם מהני שליחות בב' חלקי מצוה זו.

הנה כבר העתקנו לעיל את דברי השו"ת 'חוות יאיר' סי' ס"ז, וז"ל: "שאלתו נשאלתי אם כי יקרא קן ציפור לפני איש בשדה אם מחויב עכ"פ לזקוק לה לשלח האם, או רשאי לילך לדרכו דלא אמרה תורה שלח תשלח רק באם ירצה ליקח הבנים", ולאחר מו"מ מסיק וז"ל: "נראה דדקדוק נכון הוא מה שיש לדקדק מגמרא יכול יחזור בהרים וכו' דמוכח דכי יקרא מיהת מחויב ליטפל, והכי מסתבר לטעם שכתב בזוהר שהוא כדי שהעוף אם העופות תצטער ותפרח ממקום למקום לבקש את בניה ועל ידי כך יתגלגל רחמי המקום ברוך הוא על בניו שבגלות, לכן נראה לי דחייב להיטפל ולקיים מצות ה' ולא יהא אלא ספק שראוי לחוש ולהחמיר בכל דבר" עי"ש.

וב'פתחי תשובה' (רצ"ב סק"א) הביא דבריו, והגרע"א בחידושיו על השו"ע הוסיף [וכן כתב בפשטות החזון איש ביו"ד סימן קע"ה] דכן מבואר בשו"ת 'חכם צבי' (סימן פ"ג) דשם נשאל בזה"ל: "המשלח האם והבנים גם שניהם אם קיים מצות שלוח הקן מי נימא קרא דוקא כתיב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך או לא, ואמרת שחכמי לובלין נסתפקו בדבר", והשיב החכ"צ וזל"ק: "לענ"ד משנתינו היא זו חולין (קמא.) אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב לשלח שנאמר שלח תשלח את האם, דקדקה לומר חייב לשלח ולא אמרה לא קיים מצות שילוח הקן, וגם לא אמרה אסור ליטול האם ולשלח הבנים, לאגמורין דאף שמשלח את הבנים חייב לשלח האם, וכיון שהוא חייב לשלח על כרחין כשמשלח האם אף ששילח הבנים קיים מצות שילוח שהרי חיובא הוא לשלח אף לאחר ששילח הבנים וחיובא היינו מצוה, ומה שאמרה תורה הבנים תקח לך הוא רשות, כענין ששת ימים תעבוד ושבת ימים תעשה מעשיך שאינן אלא רשות", עי"ש שהאריך.

עכ"פ מבואר לפי ה'פתחי תשובה' בשם ה'חוות יאיר', דאם אינו משלח האם כשהוא על הקן אע"ג דאינו רוצה הבנים יש עונש בעידן ריתחא, ובספר 'משכיל לדוד' עה"ת [להגאון רבי דוד פארדו ז"ל] סוף פרשת יתרו כתב בזה"ל: "מצות שלוח הקן אינו חייב לדלג על ההרים למצוא הקן כדי לקיימו, אלא שאם אירע לו חייב לקיימו, ואם לא קיימו אף על פי שלא עבר על הלאו שלא לקח לא האם ולא הבנים כלל, אף על פי כן בעידן ריתחא נענש, אך אם לא בא לידו אין לו שום עונש אפילו בעידן ריתחא", עכ"ל.

אבל לשאר שיטות דכתבנו לעיל אין עונשין, ועי' בחידושי ה'כתב סופר' עמ"ס חולין (קלט: ד"ה יכול יחזור) דכתב ממש ככל הדברים האלו, וז"ל: "דגם בעידן דריתחא לא מענשינן על שלא קיים מצות שלוח הקן, דגם דבפרק התכלת מנחות (מ"א.) וכו', היינו כשעושה לו בגד ועושה טצדקי לפטור עצמו מציצית וכו', אבל בשלוח הקן וכדומה ששב ואל תעשה הוא ולא עשה התחכמות לפטור נפשיה נ"ל דלא מענשינן לעולם", עי"ש. אולם מחדש ע"ז בזה"ל: "ומינה בנוטל האם ומטריף הבנים כדי לפטור נפשיה משלוח וכדומה, יש לומר שמענישים כמו בציצית כיון שעשה התחכמות לפטור נפשיה", עכ"ל.

וכ"כ ה'מהר"ם שיק' (סי' ר"צ) וז"ל: "והפתחי תשובה (יו"ד סי' רצ"ב) הביא שם דיש אומרים דבעידן ריתחא מענשינן עלי', ולענ"ד דווקא בציצית דאיכא מצות למען תזכרו נהי דהוא רשות אבל אינו רשות לגמרי, אבל בשלוח הקן דהוא רשות וודאי לא מענשינן עליו כן נראה לענ"ד", עכל"ק.

ובספר 'יד שאול' להגאון ה'שואל ומשיב' ז"ל ציין ל'הגהות ידי משה' על המדרש רבה פרשת בשלח דמחדש שהמשלח האם ואינו לוקח הבנים מקיים בזה חצי מצוה, ותו"ד הוא על המדרש רבה (פרשה כ' אות ד') "אמר לו הקדוש ברוך הוא אני כתבתי בתורה שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך ואתה שלחת את האבות ובנים השלכת ליאור, אף אני משלח אותך לים ומאבד אותך שנאמר ונער פרעה וחילו בים סוף, ואקח את בתך ואוריש לה גן עדן", ע"כ דברי המדרש. וביאר שם הידי משה וז"ל: "ופירושו כשם שאתה קיימת חצי המצוה ושלחת את האבות ועברת על החצי מצוה ולא לקחת הבנים אלא השלכת אותן ליאור להמית אותן, אף אני אקיים החצי ואקח את בתך לי ואותך אשליך לים", עי"ש. אולם ה'יד שאול' כתב שם ע"ז: "שאין מביאים ראיה מדברי אגדה לדברי הלכה", עי"ש.

וה'ברכי יוסף' (סימן רצ"ב ס"ו) כתב כעין זה, וז"ל: "ובספר בית לחם יהודה מייתא מהזוהר דצריך ליקח הבנים דווקא עיין שם ובוודאי דזו המצוה כתקנה, ומאי דמשמע ממשנתנו דקתני נוטל האם ומשלח הבנים חייב לשלח, היינו לאשמועינן דאף אם שלח הבנים חייב לשלח האם ומקיים מיהא שלח תשלח את האם, אבל לעולם דלא קיים המצוה כמאמרה", עכל"ק.

ועי' בשו"ת 'טוב טעם ודעת' להגה"ק ר' שלמה קלוגער ז"ל (חלק א' סי' רמ"ט) שכתב באופן אחר ולדבריו איכא ב' מצות, וזה תו"ד: הבנים תקח לך הוי רשות, ואם כן יש לומר דתרוייהו איתנהו דודאי מצות שליחת האם הוי מצוה אף אם אינו לוקח הבנים, ומכל מקום לקיחת הבנים הוי גם כן מצוה בפני עצמה, ויש כאן בשליחות הקן ב' מצות יחד, וכן אמר בשלוח הקן דשלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, דלא מבעיא בשלוח הקן ב' פעמים תחשב כפ,ל רק גם אם תשלח האם והבנים תקח נמי וכו' עי"ש.

ועפ"י קבלה בודאי יש ענין דוקא ליקח הבנים, וכמש"כ ה'ערוך השלחן', וז"ל: "ומכל מקום מי שזיכהו ד' במצוה זו יקיים קרא כדכתיב דכל רשות שבתורה היא כמצוה, רק לגבי חובה רשות קרו לה, ועוד **דלפי טעמי החכמה שנאמרו במצוה זו בפירוש הרמב"ן ובחיי וביותר בזוהר ותיקונים בדוקא הוא מצוה ליקח את הבנים**", עי"ש.

ולכאורה לפי מה שבארנו דלדעת הרבה פוסקים לקיחת הבנים היא חלק מהמצוה ממילא צריך לעשות בהם קנין גמור, ובאפרוחים גדולים היוצאים חוץ לכף ידו דא"א לקנותם בקנין יד צריך לדקדק להגביהם ג' טפחים, אבל בביצים ואפרוחים שנכנסים בתוך ידו הרי שזוכה בהם מדין חצרות.

ודע דאם אין לו צורך בבנים ואף אין דעתו להשתמש בהם והוא זוכה בהם רק בכדי לקיים מצות שלוח הקן מקיים בזה המצוה לכתחילה, ואחר שזכה בביצים או באפרוחים יכול להחזירם לכתחילה לקן ומקיים המצוה לכתחילה גם אם האם חוזרת אליהם, אע"ג דהטעם הוא דהאם יבכה על בני', מכיון דלקח הבנים קיים המצוה.

ונחלקו האחרונים אי מהני שליחות למצוה, ובעיקר נחלקו אי מהני שליחות לשלח האם, דדעת כמה אחרונים שלא מהני שליחות לקיים מעשה השילוח, בין שהשליח הוא בר שליחות או שאינו בר שליחות, דאם אמר לחרש שוטה וקטן שישלח האם לאו כלום הוא דהוי כאילו פרחה האם מאליה, ואף אם אמר לאחר שהוא בר שליחות שישלח האם בשליחותו אם כן השליח הוא שזכה במצוה ולא המשלח, ואפילו אמר אני עושה מצוה בשביל המשלח לית ביה משא, דגוף המצוה אינה נתפסת בשליחות.

ובשו"ת 'דבר אברהם' (ח"ב סימן ח' ענף ח') כתבו עוד סברא בזה, וזתו"ד: "עפ"ד ה'אור זרוע' מובא ב'דרכי משה' (יו"ד סימן רס"ד) דאם האב מוהל אסור ליתן למוהל אחר, וה'דרכי משה' תמה עליו דמ"ש ממצוה אחרת דיכול לעשות שליח וכו', וי"ל הטעם דע"כ לא שייך שליחות לומר שליח של אדם כמותו אלא בדבר שהשליח עצמו אינו מחיוב לעשות מעשה זו ורק המשלח הוא דחייב בה או צריך לה, והלכך כשעשאו שליח לעשות מעשה זו עבורו נחשב המעשה כאילו נעשית ע"י המשלח, אבל בדבר שהשליח עצמו נמי מחיוב בה היאך נימא דעשיית הדבר נחשבת עבור המשלח ודמי כאילו לא עשאה השליח, והרי השליח נמי מחיוב בה מצד עצמו ומי זה הפקיע את חיובו ליחשב כאילו לא עשאה הוא, אטו אפשר לקיום מצוה שתיחשב על שם אחרים", עי"ש, וציין דה'בית הלוי 'בספרו נמי כתב סברא זו בשם ה'רמב"ן' במס' שבת (קל"ז) והרשב"א והר"ן עי"ש.

אולם כבר העירו דבספר 'המקנה' (קידושין מא.) וב'פני יהושע' (קידושין לד.) מבואר בהדיא דמהני שליחות, וכן פסק להלכה ב'ערוך השלחן' (חו"מ סי' קפ"ב סעיף א) וז"ל: וכן פדיון פטר חמור ושלוח הקן ועשיית מעקה יכול לעשות שליח מטעם זה, משום דברצונו הביא עצמו לידי חיוב", עכ"ל.

אולם כתבו האחרונים דזה דוקא בנוגע לשליחות האם, אבל בנוגע ללקיחת הבנים אע"ג דנאמר דיש מצוה בלקיחת הבנים בודאי יכול לקיים זה ע"י שליח, וכן עשו גדולי הדור.

המשך המאמר בגליון הבא בס"ד

אגו"ז בגימ' ח"ט(א) - אגו"ז בגימ' טו"ב

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

מנהג ישראל שלא לאכול אגוזים מקורו ב'מהרי"ל' (הל' שופר ב) וז"ל: "דרש מהרי"ל יזהרו כל העם שלא להקיא בשעת התקיעה למען ישמעו את הקול שלם ולא יפסיק כמלא נימא, ואיכא בזה דיעות אם תחלת הקול עיקר או סופה, ע"כ כל דבר המביא לידי כיחה וניעה אסור לאכול בר"ה, ומטעם זה יש נזהרין מלאכול אגוזים בר"ה קודם התקיעה היינו בליל ר"ה משום דמרבים ליחות", וב'דרכי משה' (תקפ"א סק"א) הוסיף: "דמבטל התפלה". וכ"כ ב'רמ"א' (סי' תקפ"ג סעי' ב') וז"ל: "יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים וכו' ועוד שהן מרבים כיחה וניעה ומבטלים התפלה". ולמה בר"ה יש לחוש יותר לביטול תפלה - היטב הסביר הפמ"ג (א"א סק"ד): **"דבר"ה צריכין ביותר לשתוק ולכוין למה שאומר ש"ץ"**, וכ"כ ה'מטה אפרים' (תקפ"ג סעי' ג): "כי בר"ה צריך שתיקה ביותר לכוין מה שאומר הש"ץ ומכ"ש בעת תקיעת שופר שע"י חיכוך בגרון להוציא כיחה וניעה מתבטלים השומעים", עיי"ש.

אולם מצינו כמה מרבותינו הראשונים שלא קיימו מנהג זה, כמבואר ב'תשב"ץ קטן' (קי"ח) דמהר"ם ז"ל הי' רגיל לאכול בליל ראשון של ר"ה ראש של איל, ואינו נזהר מלאכול שומים ובצלים ולא אגוזים ולא שום דבר, וכ"כ ב'כלבו' אחר שהביא מנהג אכילת ראש כבש: "וכן הי' רגיל לעשות הר"מ נ"ע **ואינו נזהר לאכול שומים ואגוזים ולא שום דבר**", עיי"ש.

אבל רבינו ה'רמ"א' ז"ל בתחילת דבריו מביא עוד טעם, וז"ל: "יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים, שאגוז בגימטריא חטא", כלומר שלא יאכל חטא בראש השנה יום שנידון על חטא, וכן הסבירו הלבוש. ובאמת הגימטריא הוא רק 'חט' בלא האל"ף, וכן הוא ידוע דחטא הי' כתבו בימים הקדמונים [וכן הוא בזוה"ק כמה פעמים] 'חט' בלי האל"ף.

וב'נוהג כצאן יוסף' (ר"ה אות י"ח) כ' דמה לנו ולגימ', ועיקר הטעם הוא הטעם השני, ואיכא נפק"מ להלכה בין הטעמים ויבואר להלן.

באמת דורשי רשומות כבר העירו בזה דלכאורה **אגו"ז בגימ' נמי טו"ב**. וב'פקודת אלעזר' כתב דמהאי טעמא הוסיף הרמ"א עוד טעם לזה, וברש"י בתנ"ך ישעי' (י"א א) איתא הג"ה מהרב שמואל דלוגאטש ז"ל (הי' המהדיר של הנ"ך באמסטרדם, והוסיף כמה הגהות ברש"י): מתרץ קושיא הנ"ל [גם ה'מהרש"ם' בדעת תורה מציין לזה]: "אמר המעתיק בימי חורפי הקשיתי לשאול לכמה גאונים, על מה שכתב א"מ זקני מהרמ"א בהגה"ה בהלכות ר"ה, שאגוז בגי' ח"ט, והלא הוא גם גימ' טו"ב, ותרצתי על פי הזוהר מה שהקשה רבי אלעזר את אביו רשב"י, על שאמרו חז"ל ולא קם נביא בישראל אבל באומות העולם קם ומנו בלעם וכו', והשיב לו מפסוק גם זה לעומת זה וכו', שאפילו שיש קדושה בטומאה אסור ללמוד אותה, שנאמר ומעץ הדעת טו"ב ור"ע לא תאכל, ויובן דאף שאגו"ז גימטריא טו"ב, הואיל ויש בה קליפה גימטריא ח"ט, אין אוכלין אותה בר"ה, ונענעו לי ראשיהם הגאונים ההם", עיי"ש.

ומרן ה'קדושת יו"ט' ז"ל בפר' פנחס כ' נמי כעין זה: **"איתא בשו"ע יש מדקדקין שלא לאכול אגוזים וכו' אגוז בגימ' ח"ט, ואף שאגוז ג"כ גימ' טו"ב, הנה ע"ז אמרו שניהם כאחד לא טובים המה"**, עיי"ש.

וב'אך פרי תבואה' פר' ויחי כתב בזה: "הא דמקשים על הא שאין אנו אוכלים בימי האלול אגוז משום שהוא בגימ' ח"ט, הלא הוא בגימטריא גם כן טו"ב, אמנם ניחא שבאמת בכל ענינים יש ג"כ הטוב, כי יש בהם האותיות שנבראו בהן כמו ארץ מצרים שהוא ערות הארץ מ"מ כתיב ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', היינו הגם שהי' במצרים מ"מ דבק עצמו גם שמה רק בהקב"ה שהוא חלק הטוב שבדבר, כי בכל דבר יש ניצה"ק, וז"ש ויחי יעקב בארמ"ם שבע עשרה שנה שהוא כמספר טו"ב, דהיינו שהדביק עצמו רק בהטוב להחיות שבהם, אבל באמת אין להאדם להכניס עצמו במקום כזה, רק אם בע"כ בא שמה יאחז צדיק דרכו, וגם שם ידבוק עצמו בהטוב בשמו ית', וזהו שנרמז במה שאין אוכלים אגוז מפני שבגימ' ח"ט אף שהוא בגימ' ג"כ טו"ב שיש לדבוק בה,

מכל מקום אין להכניס א"ע במקום כזה לכתחילה שיש בה חטא מפני חשש סכנה שבדבר", עיי"ש.

וכבר ידוע אימרא טבא מהרה"ק מקאצק ז"ל: "**אמת כי נכון הדבר שאגוז בגימ' חטא, אבל הרי צריך האדם לזכור שגם חטא עצמו הוא בגימ' חטא ולא רק אגוז בגימ' חטא...**", ודפח"ח.

אולם טעם חדש כ' ב'הגהות החת"ס' לשו"ע (וגם בדרשות לכ"ה אלול): "דהנה אחז"ל (חגיגה ט"ו:) **אל גנת אגוז ירדתי**, למה נמשלו ישראל לאגוז, מה אגוז זה מטלטל במקום הטינופת ואין תוכו מתלכלך, אף ישראל בגלות מתטלטלים מעם לעם ואין תוכם מתלכלך, ע"כ. וגם דברי חז"ל אלו נרמז באגז שהוא ר"ת א'ף ג'ם ז'את בארץ אוביהם, אויבי"ם ר"ת הד' גליות, א'דום י'ון ב'בל מ'די, **ויען כי נמשל אגוז לטלטול הגלות על כן לא מסמנא מילתא למיכל בריש שתא**", עיי"ש.

והמהרש"ם ב'דעת תורה' ציין על דברי הרמ"א שלא לאכול אגוזים, את דברי 'ספר חסידים' סי' תתשנ"ג ענף אילן, וז"ל: "אגוזים וכו' לפי שמזיקין שרויים עליו" ובפי' 'מקור חסד' להגאון החיד"א ציין שם באות א' "עי' זוהר בראשית די"ט ע"ב **קליפא דאגוזא**" עיי"ש, ועוד טעם כתב המהרש"ם: "עפימ"ש במדרש שה"ש (ו יז) עה"פ אל גנת אגוז, מה אגוז אם מכסין שרשיו בעת נטיעתו אינו מצליח, כך מכסה פשעיו לא יצליח, עיי"ש. ולפי שבר"ה אין ראוי להתוודות כמ"ש המ"א סי' תקפ"ד סק"ב בשם הזוהר, לכן אין לאכול אגוז שמורה על ווידוי ולגלות פשעיו", עיי"ש.

וב'מגן אברהם' (סק"ד) ביאר דיש נפק"מ להלכה בהטעמים: דהא גדולים קרוים **אגוזים** והקטנים **לוזים** וכן משמע ב'מדרש שה"ש', ולפי טעם הראשון מותר אגוזים קטנים, אבל לפי טעם השני שניהם אסורים, דכל דבר שמרבה כיחו ניעו אין לו לאכול בר"ה שמבטלין התפלה, וכן פסק ה'מטה אפרים': "גם נוהגין שלא לאכול אגוזים ולוזים, בין הגדולים ובין הקטנים, כי אגו"ז בגימטריא חט"א, וגם מרבים כיחה וניעה המבטלים התפילה. ומטעם זה אין לאכול פולין וקטנית המרבים כיחה וניעה בראש השנה", עיי"ש.

ולהבין מהו לוזים, עיי' ב'מקור חיים' כאן: דיש ספק בפירוש לוז, די"א (מהרי"ל הל' שבת ותענית) **אגוזים קטנים**, וברש"י בחומש (בראשית ל, לז) "מקל לוז - עץ שגדלין בו **אגוזים דקים**", ובתוס' בכורות (ח.) משמע דהם **שקדים**, עיי"ש שהאריך בזה.

ולמעשה נקטינן דאגוזים היינו הנקרא **וואלנא"ט**, ולוזים היינו הנקרא **העיזלנא"ט**, וכיון דלטעם השני הכל אסור, א"כ גם פינאט"ס [ניסלעך] שקדים [מאנדלעך] ושאר מיני פיצוחים אסור, ולכן אוסר במטה אפרים מטעם זה גם פולין וקטניות המרבים כיחה וניעה.

ואגב מצאתי סברא הפיכה בספר 'האשל' מהרה"ג ר' שבתי ליפשיץ ז"ל דומ"ץ אורשיווא (מערכת ר' אות ז') וכ"כ בהגהות שמירה מעליא עה"ס שמירת הנפש (אות ר"י): "דאדרבה אפשר לומר כיון שהם נקראים לוזים כשם עיר לוז שהיא עיר שאין מלאך המות שולט שם (סוטה מ:), א"כ בראש השנה שהוא יום שמתפללים רק לחיים, אדרבה יש לאכול לוזים ביום זה, שמורה על חיים, שהשי"ת יתן לנו חיים ארוכים ושנים מתוקים, עיי"ש.

אולם מכל הנ"ל בפשטות מבואר דרק בר"ה אסור, וכ"כ ב'יוסף אומץ' (אות תתקע"ז): "מי שנזהר מאגוזים עיקר הטעם כדי שלא יבא על ידם לידי כיחה וניעה בשעת התקיעות, ויתבטל הוא ואחרים משמוע התקיעות, לכן ביום ב' דר"ה אין לדקדק בזה", עיי"ש. וכ"כ ב'זכרון אברהם' דרבו הגה"ק רבי נתן אדלער ז"ל לא הי' מוחה באכילת אגוזים יום ב' דר"ה אחר חצות, וכ"כ בשו"ת 'מחולת המחנים' (סימן ו): דהחת"ס לא הי' נזהר רק בר"ה.

אולם ידוע מנהג רבותינו הק' שלא לאכול עד הושענא רבה. ובשו"ת 'יד יצחק' (ח"א סי' ר"ח) כתב על המנהג שאין אוכלים אגוזים עד אחר הו"ר: "**אודה ולא אבוש כי גם ממני נעלם מקור מנהג זה, וכפי קוצר ידיעתי אין לו שורש וענף בפוסקים, ובלי ספק רק ישראל קדושים נהגו בו איסור ונשתרבב המנהג רק מפני שהו"ר הוא ליל החותם**, כמ"ש הרמב"ן פ' האזינו, וכ"ה בשו"ע או"ח סי' תרס"ד ברמ"א, דלכן נזהרין עד אחר הו"ר משום ב' הטעמים דמרבה כיחה וניעה וגם דבגימ' חטא", עיי"ש.

וב'קצה המטה' (סי' תקפ"ג סקט"ז) כתב: "אמנם האידנא נהוג עלמא לדקדק שלא לאכול אגוזים בימי האלול עד אחר הושענא רבה, וכפי קוצר ידיעתי אין לו שורש וענף

בפוסקים ובלי ספק רק ישראל קדושים נהגו בו איסור, ונשתרבב המנהג מפני המקובל לנו שביום הושענא רבא הוא גמר החתימה ומסירת הפתקין כמבואר בזוהר הקדוש פר' ויחי וברמב"ן פר' האזינו, ולכן נזהרין עד אחר הו"ר משום ב' הטעמים דמרבה כיחה וניעה וגם דבגימ' חט"א. וצריך לומר דהגאונים הנ"ל רבי נתן אדלער והחת"ס לפי רוב גדלם וקדושתם לא חששו ליה, וי"ל כמ"ש בתשו' מהרי"א (או"ח סי' קס"ג) שאם שמצאנו לראשונים שאכלו בר"ה, עכ"ז אנו מלאי עון ראוי לנו להתענות, כמו כן י"ל בזה דאם שהראשונים נמנעו מאכילת אגוזים רק עד אחר ר"ה או עד יוה"כ, לנו יש למנוע עד הו"ר", עיי"ש. וראוי לציין שהוא בעצמו ז"ל מוסיף שם דהמנהג הוא מר"ח אלול, וכן מבואר ב'אך פרי תבואה' (פר' ויחי המובא לעיל).

אך על מנהג זה שלא לאכול אגוזים מר"ה עד הוש"ר כבר העירו רבים, דהא בזמן הגמ' נוהגין היו לפצוע אגוזים ביוהכ"פ מן המנחה למעלה, והמחבר סימן תרי"א סעי' ב' מביאו ומסיק: והאידנא נהגו לאסור, ומבואר דמדינא אין לדקדק כלל למנוע מלאכול אגוזים אחר ר"ה, ועוד דהא בעל 'משנת חסידים' בספרו 'חושב מחשבות' על הש"ס (שבת קט"ז ע"א) כתב "**שרז"ל טמנו ברמ"ז במנהגא לפצוע אגוזים ביו"כ ממנחה למעלה, לרמז שנתבטל החטא כי אגו"ז בגימ' ח"ט היינו שנמחל החטא**", עיי"ש. וגם הובא דבריו בשו"ת 'שיח יצחק' (או"ח סי' רע"ה).

א"כ לכאורה לפי טעם הרמ"א על איסור אכילת אגוז משום שהוא בגי' חט"א והמדקדקים אלו אינם רוצים להזכיר החטא עד הו"ר, הלא ראינו שאדרבה אחר יו"כ כבר נתבטל ונמחל החטא כדברי המשנ"ח וראי' מהא דהתירו לפצוע אגוזים ביו"כ, א"כ היא הנותנת שיהי' מותר לאכול אגוז אחר יו"כ.

ועי' ב'אמרי פנחס' (אות ת"פ) שכתב: "מה שאין אוכלים אגוזים עד אחר יום כיפור ויש שאין אוכלים עד הושענא רבה, כי באמת לה'רעים' אגו"ז הוא בגימטריא חט"א, ול'טובים' אגו"ז הוא בגימטריא טו"ב, ועל כן הם קוראים אותם 'ממש' בלשון חטא ועבירה ואנו קוראין אותו בלשון אשכנז 'נסל"ח', ועל כן קודם ערב יום כיפור קודם סליחת העבירות אז עדיין האדם אינו בבחינת טוב, ועל כן אין אוכלים אותם כנ"ל, אמנם אחר סליחת העבירות אז אוכלין אותם כי אז אנחנו בבחינת טוב שכבר אמרנו ונסלח ואז הוא בבחינת טוב", עיי"ש. הרי מבואר דהמנהג שלא לאכול עד הושע"ר הוא ג"כ דאפשר דעד אז עדיין הוא בבחי' חטא, ואח"כ בבחי' נסל"ח.

ובשו"ת 'בית היוצר' חאו"ח (סי' מ"ג) ביאר שדין זה לפצוע אגוזים ביו"כ הוא מדברי המחבר, והוא אינו מביא כלל בהל' ר"ה הא דיש מדקדקים שלא לאכול אגוזים, ע"כ עליו לא קשה כלל, ואילו לדברי הרמ"א שהביא המדקדקים שלא לאכול אגוזים בר"ה, בודאי הם מדקדקים גם ע"ז שלא לפצוע אגוזים ביו"כ כי אפשר שאין אוכלים אגוזים עד הו"ר, עיי"ש.

ובשו"ת 'יד יצחק' (רע"ה) כתב: "ב' תשובות בדבר, חדא דודאי מקודם בזמן הש"ס דהתירו קניבת ירק ופציעת אגוזים מפני עגמת נפש, כדי שתהא קלה למזון והוה כמו שיש לו פת בסלו, מש"ה לא השגיחו על הטעמים הנ"ל דהאי טעמא דעגמת נפש דחה הטעמים הנ"ל כיון שהי' צורך בדבר, אבל השתא בזה"ז דאסרו קניבת ירק ופציעת אגוזים, ממילא הדרו אלו הטעמים לדוכתייהו וא"כ הא בהא תליא. ועוד י"ל דהאי פציעת אגוזים כפי הנראה משם היו נותנין אותם בתבשיל, ויעיין בלשון הטור שם, וא"כ בכה"ג לא מרבים כיחה וניעה כמובן, וכן לא שייך בהו הגימ' חטא כיון שאינם בעין נתבטל מהם שם הפרטי, והעיקר הוא בעיני כי מצינו כמה דברים שהי' מותר בזמן הש"ס ונאסר אח"כ, כמו אכילת בשר מר"ח עד ט' באב דעפ"י דינא דש"ס בבלי מוכח דשרי ועי' בסי' תקנ"א, וכן במוצאי ת"ב וכיו"ב", עיי"ש.

ומש"כ דאם הוא בתוך התבשיל מותר, בשו"ת 'באר משה' (ח"ג צז): האריך להלכה דלאפות בין ר"ה להושענה רבה עם אגוזים מותר מחמת טעם הנ"ל, ועוד דהיות שמעיקר הדין אינו אסור רק ר"ה ע"כ יש להקל בזה.

ולקראת השנה החדשה נסיים ברמז נאה שכתב ב'בן יהוידע' (חגיגה ט"ז ע"א) "ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש, אגו"ז גימטריא טו"ב, וגם הוא בגימטריא ח"ט כמו שכתב מור"ם בהלכות ראש השנה (סי' תקפ"ג סעי' ב'). רמז שעל ידי התורה הנקראת טוב, יתהפך ח"ט להיות טוב, דהיינו זכות, ולכך המשילה לאגוז, עכ"ד.

שנה טובה מאושרת ומבורכת לנו ולכל ישראל

משיב כהלכה
תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

הלכות המצויות בתפלה בעשי"ת

א] העומד באמצע פסוקי דזמרה בשעה שאומרים הש"צ עם הציבור מזמור "שיר המעלות ממעמקים" יכול לאמרו אפילו באמצע פסוקי דזמרה וכשיסיים ברכת ישתבח יכול לאמרו שנית [א] וי"א דשב ואל תעשה עדיף ולא יאמרנו עתה עמהם [ב]

ב] וכן אם עומד באמצע פסוקי דזמרה בשעה שהציבור עונים "המלך" רשאי לאמרו עמהם עכ"פ בין פסוק לפסוק [ג] ויסיים אח"כ יושב על כסא רם ונשא [ד] ושוב יחזור לתפילתו על הסדר.

ג] אם שכחו לומר "שיר המעלות ממעמקים" וכבר התחיל הש"ץ קדיש שוב לא יאמרוהו בין קדיש לברכו [ה]

ד] אם לא אמר "זכרינו לחיים" ו"מי כמוך" "וכתוב לחיים" "בספר החיים" אם כבר סיים הברכה לא יחזור שוב לאמרו [ו] ואם נזכר לאחר שאמר ברוך אתה ה' לא יסיים "למדינו חוקיך" אלא יגמור הברכה [ז]

ה] ואם נזכר קודם הזכרת השם של חתימת הברכה י"א שיאמרם במקום שנזכר [ח] אך הרבה אחרונים כתבו שחוזר לומר "וכתוב לחיים" ויסיים נוסח הברכה שאח"כ אפילו שיצטרך לומר שוב האל ישועתינו אין בזה חשש [ט]

ו] יש מי שאומר שאם עדיין לא התחיל את הברכה שלאחריה יכול לומר שם מה ששכח כגון אם שכח לומר "זכרינו" ונזכר לפני שהתחיל אתה גיבור יכול לאמרו שם [י] ויש המפקפקים בדבריו דאין לעשות כן משום דהוי הפסק [יא]

ביאורים והוספות

(א) אבל אין חיוב בדבר כיון שאינו דבר שבקדושה שיש עליו חיוב לענות עיין באלף למטה סימן תקפ"ד סק"ב וסימן תרי"ט סקל"ב שמביא ראיה להתיר ממה שהמג"א בסימן (תכ"ו סק"ו) מתיר לומר הלל עם הציבור באמצע פסוקי דזמרה שהרי מותר להוסיף מזמורים באמצע פסוקי דזמרה כמו שאנו מוסיפים בכל שבת אמנם י"ל דכיון שהאומרים אותו יסודתו בהררי קודש ע"פ רבינו האר"י ז"ל לאמרו בין ישתבח ליוצר והאומרו במקום אחר הריהו כאומר סתם מזמור ולכן לכאורה מוטב שיאמרנו ביחידות כשיגיע למקומו ומ"מ אפשר כיון דהציבור עומדים בין ישתבח ליוצר רשאי להשתתף עמהם ולומר עמהם ולמעשה מסיק שם דהאומרו עם הציבור אין מזניחין אותו.

(ב) קצה המטה סקי"ת.

(ג) כן הוא לדעת המטה אפרים הנ"ל וכאן עדיף יותר דטעם אמירת המלך בקול רם מבואר במטה אפרים כדי להראות לכל שאנו ממליכין עלינו את הקב"ה ומקבלים מחדש את עול מלכותו ית"ש ולכן לא יפרוש מן הציבור כמבואר במשנ"ב (סימן נ"א סק"ח) לענין מודים דרבנן ועיין בשו"ת שאילת שאול ח"ב סימן ס"ז שכתב דאין להפסיק באמצע פסוקי דזמרה באמירת המלך.

(ד) בשו"ת מקדש ישראל (סימן קי"ח) כתב דלכתחילה יתחיל מהקל בתעצומות עוזך דתיבת המלך לעצמו אין לו שום פירוש ומשמעות עם מה שאמר מקודם ולכן יאמר עכ"פ הפסוק כולו כדי שיהיה לו משמעות באמירת תיבת המלך.

(ה) קצה המטה (סימן תקפ"ד סקי"ז) דמקום אמירתו הוא דווקא לפני קדיש ובהליכות חיים מביא דאם אירע לו כן שהתחילו קדיש אמר שיר המעלות ואח"כ אמר שוב חצי קדיש.

(ו) שו"ע סימן תקפ"ב ס"ה כיון דהוא רק תקנת הגאונים אין מחזירין אותו.

(ז) כמבואר בשעה"צ סימן קפ"ח סקי"ח דכל דבר שאין מחזירין אותו אין אומרים למדינו חוקין.

(ח) כ"כ בשו"ע הרב (סי' תקפ"ד ס"ו) לגבי כל ארבע הזכרות שתיקנו הגאונים ובמטה אפרים (סעיף י')כתב כן רק בהזכרת "וכתוב לחיים" שלא יחזור לתחילת וכל החיים ואף שצריך להיות מעין החתימה מ"מ הרי גם האל ישועתינו אינו כ"כ מעין החתימה והטעם שלא יחזור לתחילת וכל החיים לפי שאמירת האל ישועתינו הוא ג"כ אמירת שם ולכן אומרו במקום שנזכר וימשיך ברוך אתה ה' הטוב וכו'.

(ט) כ"כ בפרמ"ג בא"א (סק"ד) א"א בוטשאטש מהדו"ת משנ"ב (סקט"ז) דאין חשש בהזכרת השמות שנית משום שהוא דרך שבח ובקשה ולא נוסח של ברכה ובדרך שבח והודאה מותר להזכיר השם.

(י) כ"כ באשל אברהם בוטשאטש והביאם להלכה באלף המגן סקכ"ה.

(יא) בן איש חי (נצבים אות כ') וכן היא עפ"י מסקנת המשנ"ב סימן קי"ד סקל"ב שכל הדברים שאין מחזירין אותו אין לאמרם בסיום הברכה אע"פ שלא התחיל הברכה שלאחריה.

ז] אם שכח להזכיר אחד מאלו יאמרנו באלוקי נצור לאחר ה"יהיו לרצון" הראשון (יב)

ח] אם טעה וסיים "האל הקדוש" או שהוא מסופק אם אמר המלך הקדוש אם נזכר תוך כדי דיבור אומר המלך הקדוש כל זמן שלא התחיל ברכה אחרת אבל אם נזכר לאחר כדי דיבור או שכבר התחיל ברכה אחרת חוזר לראש (יג)

ט] אם מקפיד להתפלל כל התפילה מבפנים בתוך הסידור אפילו אם מסתפק אינו צריך לחזור דמסתמא אמר כראוי (יד)

י] בראש השנה וביוה"כ אם יודע שהתפלל כל הנוסח של ובכן תן פחדך ומסופק אם סיים המלך הקדוש א"צ לחזור דמסתמא אמר כפי נוסח הברכה הכתובה (טו)

יא] אם בשעה שאמר זכרינו ומי כמוך היה בדעתו לומר המלך הקדוש ולאחר מכן מסתפק אם אמר כראוי אינו צריך לחזור וטוב להרהר בלבו הברכות מתחילת השמונה עשרה (טז)

יב] כל הדין דחוזר לראש אם הוא מסתפק זהו רק אם נתעורר לו הספק כשהוא עדיין בתוך תפילתו או מיד לאחר התפילה אבל אם כשהתפלל היה בדעתו להזכיר כהוגן ולאחר זמן מופלג מהתפילה מתעורר לו ספק אם אמר כהוגן אינו חוזר (יז)

יג] אם נזכר תוך כדי דיבור אבל טעה וחזר ואמר ברוך אתה ה' המלך הקדוש יצא (יח)

יד] אם טעה בר"ה ויוה"כ ואמר אתה קדוש ודילג נוסח לדור ודור ובכן תן פחדך וסיים המלך הקדוש כמו בעשרת ימי תשובה יצא (יט) **וימשיך בסדר התפילה באמירת אתה בחרתנו ולא יאמר ובכן תן פחדך לפני אתה בחרתנו משום חשש הפסק** (כ)

טו] המאריך בתפילת הלחש וכשהגיע הש"ץ לקדושה עדיין עומד באמצע ברכת אתה קדוש יש מתירים לענות קדושה עם הציבור במקום שעומד שם ואפילו עומד בסוף הברכה כל שלא אמר ברוך אתה ה' של סיום הברכה יאמר שם קדושה עם הש"ץ ואח"כ יתחיל מקדוש אתה (כא) **ויש אוסרים לומר שם קדושה עם הש"ץ אלא יפסיק בשתיקה ויקשיב וישמע** (כב) **ואם אמר שם קדושה יחזור לתחילת ובכן תן פחדך** (כג)

ביאורים והוספות

(יב) כף החיים סקכ"ז סקל"ב הובא באלף המגן שם.

(יג) שו"ע תקפ"ב ס"א.

(יד) עיין כף החיים סק"ו וכ"כ בספר הלכות חג בחג פ"ה הערה 27) ודווקא אם כתוב שם רק המלך הקדוש דאז אנו אומרים שוודאי אמר כפי הכתוב שם).

(טו) משנ"ב סק"ד חיי אדם כלל כ"ח ס"ח כיון דלא שייך לומר בזה שאמר כהרגל לשונו בכל השנה דהרי מוסיף לומר קודם סיום הברכה נוסח אחר ובוודאי אמר כשיגרא דלישנא של תפלת ר"ה וחתם בהמלך הקדוש ובכף החיים כתב דמסתמא מתפלל בסידור ואמר המלך הקדוש כמו שכתוב בסידור.

(טז) אשל אברהם בוטשאטש וטעמו דבכה"ג סומכים על מחשבתו שהיה בשעת אמירת מי כמוך ומסתמא זכר לומר כראוי דיתכן שיש חזקה שאמר כמו שזכר מקודם ועיי"ש שהוא בעצמו נהג לחזור שוב מתחילת השמו"ע בהרהור לבד בצירוף ספיקת הפרמ"ג דהרהור כדיבור.

(יז) דאמרינן מסתמא אמר כהוגן כיון שהיה כן בדעתו כמבואר במשנ"ב סימן תכ"ב סק"ו וסימן קי"ד סל"ח) בשם המור וקציעה ומגן אברהם.

(יח) אע"פ ששהה ג' תיבות באמירת ברוך אתה ה' דאינו הפסק כיון שהוא מאותו הענין כ"כ בשו"ת אבן ישראל ח"ט סימן ס"ג בהגהות לסימן זה.

(יט) סימן תקפ"ב משנ"ב (סקי"ז) דנוסח זה אינו לעיכובא ואין מחזירין אותו ולכן אם נזכר אחר שהזכיר השם לא יסיים למדינו חוקיך כיון שהוא דבר שאין מחזירין אותו.

(כ) כ"כ בשו"ת להורות נתן ח"ה סימן ל"ז דאף לשיטת האשל אברהם דרשאי לומר זכרינו ומי כמוך לאחר חתימת הברכה היינו דווקא שם כיון דלדעת התוספות (ברכות י"ד ע"ב) מחזירים אותו אף דלהלכה לא קיי"ל כן מ"מ חמור יותר מוכן תן פחדך דלא מצינו מי שסובר דמחזירים אותו אמנם בספר מקראי קודש (ימים נוראים סימן ע"א) כתב דלדעת האשל האשל אברהם גם לענין ובכן תן פחדך רשאי לומר אם נזכר לפני שהתחיל אתה בחרתנו אך גם לדעת הלהורות נתן דהוי הפסק מ"מ בדיעבד אם אמר ובכן תן פחדך לאחר סיום הברכה לא הוי הפסק כמו שכתב במחצה"ש (סימן רצ"ד סק"ד) דהא דהוי הפסק היינו דלכתחילה לא יחזור אבל בדיעבד עלתה לו התפילה ולא הוי הפסק כ"כ בשו"ת להורות נתן.

(כא) עיין בספר מעורר ישנים (סימן כ"ו אות קפ"ג) וראיה לדבר ממה שכתב בשו"ת גינת ורדים דקדושה אינה תוספת שמוסיפין בין ברכה שניה לשלישית אלא היא מגופה של ברכה שלישית בעצמה.

(כב) כ"כ בקיצור הלכות המועדים (דיני שחרית לר"ה ס"ז) ובאשי ישראל (פרק מ"ה ס"ק קכ"ו) דאף דבכל יומות השנה אם התחיל ברכת אתה קדוש והש"ץ הגיע לקדושה אם המתפלל הגיע רק עד יהללוך סלה יענה לקדושה ויחזור לאתה קדוש אבל בר"ה ויוהכ"פ כשהתחיל ובכן תן פחדך ועומד בקדוש אתה ונורא שמך לא יענה לקדושה עיי"ש.

(כג) שו"ת משנת יוסף ח"ט סימן קמ"ח) וטעמו עפ"י המבואר בסידור האריז"ל שיש לומר ד' פעמים ובכן כנגד שלשה אבות ודוד המלך וא"כ כל אלה יחדיו צמודים ואין להפסיק ביניהם כלל.

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

ביהמ"ד הגדול | ביהמ"ד אבני צדק | ביהמ"ד ישמח משה | ביהמ"ד אהל מרנא | ביהמ"ד ברך משה | ביהמ"ד בית מדרש | ביהמ"ד שמאל במתן | ביהמ"ד בית רחל | ביהמ"ד עטרת קשת | ביהמ"ד ויואל משה | ביהמ"ד רבי חיים | ביהמ"ד רב טוב | ביהמ"ד רבי יואל | ביהמ"ד בית שמואל | ביהמ"ד קרשת דוד | ביהמ"ד מהר"ש | ביהמ"ד בית אלעזר | ביהמ"ד בית משה זאב | ביהמ"ד בית חיים דוד | ביהמ"ד לויטשניק

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

בעזהשי"ת

ערב ר"ה תשפ"ה לפ"ק

דרשת שבת שובה

על ידי עטרת ראשינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במקהלות אלפי אנשי שלומינו זקנים עם נערים

תענית צום גדליה • 5:30 אחה"צ • בהיכלי ביהמ"ד הגדול

אויפשטעל פון ביהמ"ד הגדול

- צוליב די ריזן ערוואַרטעטע ציבור פון אלפי אנשי שלומינו מכל רחבי העיר, ווערט די ביהמ"ד הגדול מיט אַלע פליגלען זיין אָפן צו קענען אַקאָמאַדירן דעם גאַנצן ציבור הגדול זקנים עם נערים בכבוד הראוי.
- למען הסדר בעט מען זייער אַז מ'זאָל זיך נישט אָפשטעלן אין די דורכגענג און ביי די טירן, כדי יעדער זאָל קענען מיטהאַלטן די גאַנצע דרשה.
- ספעציעלע עסקני הקהלה ווערן אויפגענעמען דעם ציבור, און מכבד זיין דעם ציבור איש על מחנהו ואיש על דגלו.

אמירת תהלים ותפלת מנחה

- בשעה 3:30 ווערט פאָרקומען אַ מנין גדול לאמירת כל ספר תהלים אינעם דרום זייט פון ביהמ"ד הגדול, חדר אברהם יודא וחדר שמואל חיים.
- בשעה 5:30 ווערט מען דאַוונענען מנחה ברוב עם הדרת מלך בראשות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א.
- תיכף נאָך תפלת מנחה בערך בשעה 6:00 ווערט כ"ק מרן רבינו שליט"א משמיע זיין די דרשת שבת שובה לאלפי תושבי העיר.

תפלת מעריב און אויספאַסטן

- תיכף נאָך די דרשה ווערט מען דאַוונענען מעריב - בערך בשעה 7:30 [60 מינוט נאָכן שקיעה].
- **עם וועט זיין צוגעשטעלט אויספאַסטן בהרחבה גדולה; מזונות, משקאות, קאַווע, לחיים, אין דריי באַזונדערע פלעצער, 1. דרום זייט בחדר אברהם יהודה-שמואל חיים, 2. צפון זייט חדר יוסף אלי'-ישראל דוב, 3. היכלי הפאָליש.**
- מ'בעט זייער אַז מ'זאָל זיך בשו"א נישט שטעלן מעריב אין די האלוועס און ביי די טירן, כדי נישט גורם צו זיין אַ סכנה ווען אַזאַ ריזן ציבור פאַרלאָזט די ביהמ"ד אויפאיינמאָל.

פאַרקינג, טראַפיק, אוז טראַנספאָרטאַציע

- צוליב די באַגרעניצטע צאָל פאַרקינג ערטער און די ריזן ערוואַרטעטע ציבור מכל רחבי העיר, בעהט מען זייער אַז די אַלע וואָס האָבן די מעגליכקייט זאלן קומען צופיס כדי צו פאַרמיידן אַ טראַפיק גרידלאַק.
- די ווילעדזש טראַנזיט סיסטעם ווערט בעז"ה זיין צוגעשטעלט מיט אַ בריטע פלאָטע צו ברענגען דעם ציבור צו די דרשה, לויט'ן געווענטליכע עקספרעס שאָטל - מיט די געווענטליכע באָס טיקעט'ס.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

הנהלת הקהלה

ירח האיתנים

בצילא דמהימנותא

כבוד קדושת
מרן רבינו הגה"ק
שליט"א

אספקלריא דנהר"א

ניצוצי אור מהוראתן של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

נעשר לנו ע"י הוועד להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו שליט"א (תשע"ח להלן)

◆ פנינים קצרים לראש השנה ◆

כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) **אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עוררו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם.** וי"מ לומר כי סגולת השופר הוא לעורר גם כח הזכרון, שנזכור כל המצוות והמקדים מאחר עשה הקב"ה עמנו כל ימי מיינו, ומאחר הוא נותן כח ותיות למדם בכל רגע ורגע, ועל ידי כן נזהר בכל מעשינו שלא להשתמש בכח ההוא היפוך מרצונו יתברך, וזה מאחר קול השופר קורא אל האדם ואומר, זכרו בורא"כ"ס, מי ברא אתכם מי משפיע לכם חיות ומי זן ומפרנס אתכם.

◆

אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו (עמוס ג:ו).

י"ל אומרו אם יתקע שופר בע"ר, דנראה כפי למעט דייקא בעיר ולא בבית הכנסת בזוג עם הדרת מלך. וי"ס לומר בדרך רמז מוסר, אם יתקע שופר בע"ר, שמזמין שם כמה מיני תפלה ותקיעת שופר בפני בני ישראל בכל קצוי העיר, ולא רק בבית המדרש, בעבור חולי ישראל המוטלים על ערש דוי, ואיך ועם לא יחרדו, להתעורר מחיית ופחד יום הדין, מאחר בו ביום יכתבון מי יחיה וכו', ופיל מחיתינו לפני הקב"ה זכריינו לחיים מלך חפץ בחייס.

◆

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא ה).

ה'וע מ'שפט ל'אלהי י'עקב רמזי תיבות מילה. י"ל הרמז, כי בשעת תקיעת שופר אנו מתפללים לפני ה' שימול את ערלת לבבינו, לקיים מה שנאמר (דברים ל ו) ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך, זהו בקשתינו ובקשת עם בני ישראל בימים הנוראים.

◆

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא ה).

יש לפרש דהנה כשמוסיפין מספר מאה לתיבת רע"ב, נעשה מספר שב"ע (הובא בדגל מחנה אפרים פ' מקץ). ויתכן שעל ידי תקיעת שופר נרמז השנה, שאנו מוקעין מאה קולות, זוכין להוסיף מאה על מספר רע"ב, ונהפך מן רעב להיות שב"ע, ונשפע שובע ומזוני רוויחי לבני ישראל. וזהו תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, לתקוע מאה קולות בראש השנה, כי חק לישראל הוא, ואיתא בגמרא (בילה נח.) האי חק ליפוק למזוני הוא, שעל ידי תקיעת שופר נשפע מזוני רוויחי לכל בני ישראל.

◆

אשרי העם יודעי תרועה, ובמדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה.

יש לומר לאיתא בגמרא (ראש השנה לג:) תרועה היינו גונחי גניח יללי יליל. ואנו אומרים בסליחות פנה על אל המלחות ואל למטות, כי רוב הצרות והתלאות הן המה בעוכרינו שמפריעים תומנו מעבודת ה'. וזה שאמר שיודעים לרצות את בוראם בתרוע"ה, היינו בגונחי גניח יללי יליל, שמרוב הצרות והתלאות נפל עמם לקיים מצות ה', ובאומו תרועה יש לנו לימוד זכות לרצות את בוראינו.

◆

טעם למנהגינו לטבול במקוה ביום ראש השנה לפני

תקיעת שופר, לפי שכבר טבלו בצוקר לפני התפלה. להגה הרמב"ם כתב (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) בטעם תקיעת שופר שהוא להתעורר לתשובה. לך שמע ימחר האדם הלץ כבר כמה פעמים עשיתי תשובה ומזרתי לפורי, ומי יודע אם הקב"ה יקבל תוני עוה"פ בתשובה, ולזה הולכים לטבול במקוה, להורות בזה לכמו במקוה, אם נטמא האדם יכול לטבול עצמו ונטהר, ולפי אם נטמא כמה פעמים יכול ליטהר עצמו שנית ושלישית ולפי לפי פעמים ותמיד נטהר, כן הוא טהרת הקב"ה שהוא מנון הרמב"ם לסלוח פעמים אין מספר, ומקבל התשובה תמיד.

◆

בשו"ע (או"ח סימן תקפ"ה ס"ק) צריך לתקוע מעומד, וכתב הרמ"א, ונוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין בתורה. יש לומר, כי אין עמידה אלא לשון תפלה (ברכות ו:). וזהו שצריך לתקוע מעומ"ד, שבעת תקיעת שופר הזמן מוכשר להתפלל לשנה טובה ומתוקה. ולכן תוקעין במקום שקורין בתורה, כי כתב ע"ז זללה"ה בעלי חיים (פ' וישב) דבבית המדרש שהוא מקום השראת השכינה טוב יותר שיתקבלו התפלות, שמיני נתעכב על ידי שרים החיצונים, עי"ש. ולכן תוקעין במקום שקורין בתורה, כי שם המקום מוכשר שיתקבל ברחמים וברצון סדר תקיעותינו.

◆

אמת כי אתה הוא יוצרם ואתה יודע יצרם כי הם בשר ודם.

יש לומר להגה יקרו של אדם מתגבר עליו בכל יום עד מאד, וקשה מאד לבשר ודם ללחוש ולהתגבר עליו, דהוא נורא ותנין בשרע (קידושין פט.). וכתב ע"ז זללה"ה בישמח משה (ערב ראש השנה דרוש ג) כי בבית דין של מעלה אין מי שילדיק חותנו, כי הם מלאכים קדושים ושינם יודעים מהות בשר ודם ומהות יצר הרע, אבל הקב"ה יוצרינו יודע יצרינו וגסות חומריותנו ושעבוד מלכות ורחיים על צווארנו. ולזה אנו מתפללים (סליחות ערב ראש השנה) אל תבא במשפט עמנו, ר"ל כדרך בעל דין לפני בית דין, כי בחופן כזה לא יצדק לפניך כל חי, רק מלפניך משפטינו יצא, שאתה לבדך תשפוט, עיניך תחזינה מישרים, ר"ל כי אתה יודע הכל, ומצד יושר שלך לא תדקדק עם עטופי חומר מלובשי יצר, עכ"ד. וזה שאמר אמת כי אתה הוא יוצרם, הקב"ה יצר חותנו, ואתה יודע יצרם, כי הוא ברא גם את היצר שהוא גם, והקב"ה יודע שאנחנו בשר ודם, וכמה קשה לו לאדם לעמוד מול הנסיונות ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

◆

אדם יסודו מעפר וסופו לעפר בנפשו יביא לחמו.

יש להבין מהו הכוונה בנפש"ו יביא לחמו, היה לו לומר בגופו יביא לחמו, שהרי הפרנסה בא בדרך כלל ביגיעת הגוף. ואמנם בזמה לא קשה, כי בהביטנו על מצב דורינו וכובד הנסיונות בשווקים וברחובות, אנו רואים כי הפרנסה הוא בנפש"ו, כי בעסק הפרנסה יש סכנה גדולה אל הנפש והנשמה, מלאכי עליון אין להם השגה מהו הכוונה בנפשו יביא לחמו, כמה רבו הנסיונות כאשר יושיש בשווקים וברחובות להמציא פרנסה, ורק הקב"ה יוריינו יכול למנוע מליבה שרה בעדינו.

◆

וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה.

יש לומר להגה ברמז הזה הוא יום הבריאה, אך עלינו להתבונן דלא רק בריאת האדם ויצירתו בלבד הוא מכאן ית"ש, אלא אף גם זאת בכל רגע ורגע הקב"ה מוסיף לאדם בריאה וחיות אדם בכל אבר ואבר. וזהו ויאמר כל אשר נשמ"ה באפ"ו, כל מי שיש לו נשמה באפו ויכול לנשוף מויר, שהוא דבר שבע בלתי יגיעה, יכיר וידע שאין זה דבר הנעשה מאליו, רק מכח ה' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, כי בכל כאשר לכל הוא רק מכח עליון ית"ש השופע עליו חיות, וכאשר יושיש האדם אל לבו מחשבה זו, ימנע האדם עצמו מלעשות דבר נגד הצוה"ע.

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

א' תשרי

הגה"ק רבי מאיר לייבוש מלבי"ם זי"ע

ואלה תולדות

נולד לאביו ר' יחיאל מיכל בעיר וואלאטשיסק, בשנת תקס"ט, בן ו' הי' כנשפטר עליו אביו ונתגדל אצל אביו חורגו הג"ר יהודא ליב האבד"ק בוואלאטשיסק, כבר משחר טל ילדותו עסק באורייתא תדירא, את תורתו הנגלה למד אצל רבו המובהק הגאון ר' משה סג"ל הארוויץ זצ"ל, אשר ממנו קיבל את דרך לימודו, וכשהי' עוד רך בשנים כבר יצא שמעו בשם הכבוד ה"עלוי מוואהלין". כשהגיע לפרקו נשא את בתו של הג"ד חיים אויערבאך זצ"ל אב"ד לונטשיץ בעל "דברי משפט" על חו"מ, אחר חתונתו ישב ללמוד ביתר שאת וביתר עז, וחותנו דאג לספוק כל צרכיו לבל יפריע לו מלימודו, וישב באין מפריע על התורה ועל עבודה יום וליל, עיין בספר הכרמל שמביא בשם הגה"צ הקול ארי' ממאד זצ"ל שקבלה היתה בידו שבעת שהי' המלבי"ם אברך כבן י"ח שנה הי' רגיל להסתופף בצל בית מדרשו של הגה"ק ר' צבי הירש מזידיטשוב זי"ע, וברוח קדשו סמכוהו ללמוד חכמת הקבלה, וישב אחר כך בביתו סגור ומסוגר בחדר שנה ומחצה, עד שהשלים את הספה"ק הפרי ופרי עץ חיים וכל כתבי האריז"ל, עד שנעשה בנעוריו בקי בנגלה ובנסתר, ובהרבה חכמות, גם הי' דרשן מפואר, ובאו ונתקבצו אליו רבים לשמוע דברי תורה מפיו, ב"ילקוט שלמה" מביא בשם הגה"ק בעל הדרכי תשובה זצ"ל ששמע מפי קדשו של מרן בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע שאמר על הגאון המלבי"ם שכל דרשותיו וכל כוונתו לשם שמים, שמה התחיל לסדר ספרו הגדול "ארצות החיים" על שו"ע או"ח אוסף גדול של דינים מספרי קדמונים ושו"ת האחרונים בדרך פלפול וסברה ישרה, בהיותו בן עשרים ושבע הוציא את ספרו הנ"ל ועוד חיבורים בכל מקצועות התורה, וגדולי הדור בהסכמותיהם על ספריו כותבים עליו גדולות ונצורות, הגאון בעל "שערי תורה" כותב עליו "הגאון החריף הגדול, בקי בחדרי תורה, קולע אל השערה, ארי שבחבורה, גלי דרעי' ונפל נהורא, וברכתי עליו ברוך שככה לו בעולמו, הגאון ר' נחום טרעביטש זצ"ל מכנהו לשר התורה מאיר עיני חכמים.

ימי ההילולא

א' תשרי

- שרה אמנו ע"ה
- גדליהו בן אחיקום
- הקדוש רבי אמנון ממאגענצא בעל "ונתנה תוקף" הי"ד
- רבי מאיר לייבוש ב"ר יחיאל מיכל (מלבי"ם) - תר"מ

ב' תשרי

- רבי אליעזר דשינו הי"ד מגדולי חכמי צרפת
- רבי נחמן צבי ב"ר יצחק עפשטיין אב"ד קאלאמיי - תק"צ
- רבי ישראל הינוקא מקארלין ב"ר אשר מסטאלין - תרפ"ב

ג' תשרי

- השר דון גדלי' יחייא הרופא בן הג"ר דוד יחייא זצ"ל מספרד (שבעה עינים) - רמ"ח
- רבי אברהם אבלי הלוי ב"ר חיים גומבינער (מגן אברהם) - תמ"ג
- רבי ישראל ב"ר גדלי' ליפשיץ (תפארת ישראל על משניות) - תרפ"ב
- רבי שמעון נתן נטע ב"ר דוד בידערמאן (לעלוב) - תר"ץ

ד' תשרי

- רבי יואל היילפרין זצ"ל אב"ד לבוב (תולדות אדם) - תע"ג
- רבי צבי הירש הלברשטאם ב"ר נפתלי הירץ אשכנזי (כוס הישועות) - תק"ח
- רבי אברהם ב"ר יחיאל מיכל מדאנציג (חיי אדם) - תקפ"ב
- רבי יצחק ארי' ב"ר מתתי' (הבעש"ט ממיכעלשטאדט) - תר"א

על כס הרבנות

בשנת תקצ"ט נתקבל לאב"ד וורעשנא, אשר עד מהרה נתחבב על בני הקהילה, בעת ההיא כשישב שם הפצירו ממנו קהילה המפוארה פוזנא שיבוא אליהם למלא מקומו של רבם הגדול ה"ה הגאון ר' עקיבא אייגר זצ"ל אולם קהילת וועדשנא לא הניחו לו לילך מעמהם ע"כ נשאר שם בוועדשנא, שבע שנים ישב שם והרבה תקנות תיקן, שם הוציא את ספרו "ארצות השלם" בדורש ואגדה וספר "שירי הנפש" על שיר השירים, משם נתקבל לעיר קעמפען לכהן כאב"ד, חמש עשרה שנים יש על כסא הרבנות דשם, שם לחם מלחמת מצוה נגד כופרי ופוקרי

זמנו ונגד חוקרי ומבקרי התוה"ק, והתחיל לחבר נגדם חיבורו הגדול "התורה והמצוות" על ספרא וספר "מקרא קודש" על תנ"ך, מקעמפן נקרא לכהן לאב"ד בוקארעסט שם מצוהו צרות רבות ונוראות כי הקהילה הי' מאד מאד ירוד בעיניני רוחניות, והוא לחם נגדם בכל כוחו, מסופר שפ"א אמר בדרשתו שם בבוקארעסט "דידוע שבזמן שביהמ"ק הי' קיים הי' בני ישראל מצווין לקיים מצות של לתת לכהן "זרוע" לחיים" וקיבה", ועתה בעוונותינו שחרב ביהמ"ק ואין לנו כהנים בעבודתם, אז נחשבו הרבנים והת"ח לכהנים, אז אמר מבקש אני מכם שתתנו את השלש דברים א) "זרוע" שתניחו תפילין על הזרוע, ב) "לחיים" שתגדלו את זקנכם שעל הלחיים, ג) "קיבה" שתכניסו אל תוך קיבכם רק אוכל כשר... , חמש שנים לחם עם הפושעי ישראל, ורדפוהו ושטמהו בעלי חיצים עד שמסורהו לשרי הממשלה, וביום הש"ק באמצע הדרשה תפסוהו ונתנוהו לבית האסורים, עד שהשתדל בעבורו השר משה מונטיפיורי ז"ל ושחררו אותו, כששחררוהו אותו הלך משם לעיר לונטשיץ למלא מקומו של חותנו, חמש עשרה שנים שם, אולם גם שם לא רוה נחת וקפץ עליו רוגזו של בעלי מחלוקת והוצרך לעזוב את העיר, והלך לעיר חערסאן, ומשם למאהליב, וגם שם לא נח ולא שקט, כי המלשינים פעלו שממשלת רוסיא גירש אותו מכל מדינת רוסיא, באותו זמן ביקשו עדת ישראל שבאמריקא למנותו כרב הכולל לארצות הברית, אולם בגלל זקנותו לא נתנוהו בניו לנסוע לעבר הים, ועבר לקעניגסבערג, והי' שם ג' שנים.

לוחם מלחמות ה'

כל ימיו ובכל מקום בואו לחם בכל תוקף נגד פושעי ישראל המשכילים חוקרי ומבקרי התוה"ק למיניהם, גלל זה התחיל לחבר נגדם ספריו "ארצות השלום" "אילת השחר" על דקדוק וכיוצא בזה, עד כדי כך שהמשכילים בראותם שכ"כ עוסק בהגיון ובדקדוק חשבם שהוא אחד משלהם, מסופר שכשבא לקעניגסבערג והמשכילים ראו שעוסק בדקדוק חשבו שהוא אחד מהם, וזה הי' מתחילת חודש אב בתשעת הימים שבנ"י לא אוכלים בשר רק חולים וכדו' וע"י שאלת חכם, והיות שכבר ספחת המינות התועררה בקרבם, ורצו לבטל המנהג שלא לאכול בשר, אך לא הרהיבו עדיין לאכול בלי שאלת חכם, ע"כ באו לפניו שיתיר להם אכילת בשר באמרם אליו שהנם חולים, המלבי"ם כשראה שאחד יוצא ואחד נכנס וכל אחד באותו בקשה, הרגיש בערמתם, אמר ע"ד צחות "אתרנגולא ואתרנגולתא", שהמה רוצים לאכול בשר, "חריב טור מלכא" אומרים אנשי קעני"גסבער"ג שהם חולים (ברכה משולשת), והכן ע"י ספרו זכה להשיב הרבה מעון, סיפר הגה"צ ר' משה קליערס זצ"ל (קונטרס "מפי דודי") שהמלבי"ם כתב את ספרו "ארצות השלום" ארבע עשרה שנים, לאחר שיצא לאור עולם נסע פ"א לאחת המרחצאות, ויהי היום נכנס לחדרו איזה "געגעראל" שניכר הי' ע"י אותות הצטיינות שעליו שהוא געגעראל גדול, ויהי כאשר נכנס התעלף המלבי"ם, אחד שהשיבו את רוחו, אמר: התעלפתי מרוב פחד לחיי שנפל עלי, כי געגעראל זה, הי' תלמידי מובהק ונתפקר, ויחבר ספר שאלות וקושיות על ההגדות, ועם ראותי את ספרו רציתי להשיב לו על אותן שאלות וקושיות, אך מיראתי להשיב בגלוי סדרתי כל הישובים במשך ארבע עשרה שנים בצורה דרושית בשם "ארצות השלום", ועתה בראותי אותו חשבתי בבטח שלהנקם בא ואתעלף, אח"כ ניגש אליו הגענעראל ואמר לו שראה את ספרו "ארצות השלום" והוא נוכח שהוא טעה ומתחרט על מה שכתב, ובקשו שיתן לו דרך תשובה, גם לקח ממנו הרבה מהספר "ארצות השלום" והפיצם בין אלה שהפיץ את ספרו למען ויכחו גם הם את האמת וישובו למוטב.

והשיב

אחר כך כשראוהו המשכילים שהחטיאו את המטרה והוא לא אחד מהם, התחילו לצערו בשאלותיהם וגם סתם צרות, הרבה הרבה יסופר מתושבותיו החכמות הקולעת אל המטרה שהשיב המלבי"ם להם, ונצטט כמה מהם, פ"א ברצותו לצערו שלח לו משכיל אחד בפורים למשלוח מנות ד"א מטוגן,

ימי ההילולא

ה' תשרי

- **נפתלי בן יעקב אבינו ע"ה משבטי י-ה - ב"א שכ"ז**
- **רבי נפתלי כהן צדק ב"ר יצחק הכהן אב"ד לובלין - ת"י**

ו' תשרי

- **רבי יצחק חיות ב"ר מאיר טיסמעניטץ - תקס"ח**
- **רבי ארי' לייב ב"ר ברוך משפאלע (שפאלער זיידע) - תקע"ב**
- **רבי דוד ב"ר אברהם אפענהיים מניקלסבורג - תצ"ז**
- **רבי נחום ממאקרוב ב"ר מרדכי מטשערנאבל - תרי"ב**
- **רבי מרדכי ב"ר דוד מטאלנא - תרל"ב**

ז' תשרי

- **זבולון בן יעקב אע"ה משבטי י-ה**
- **רבי דוד ב"ר אברהם אפענהיים זצ"ל אב"ד פראג (מועד דוד) - תצ"ז**

ח' תשרי

- **רבי נח מלעכאוויטש ב"ר מרדכי - תקצ"ג**
- **רבי אלעזר ניסן ב"ר משה טייטלבוים מדראביטש - תרט"ז**
- **רבי שמעון ב"ר זוסמאן סופר אב"ד פאקש - תרצ"א**

המלבי"ם השיב ע"י השליח שיאמר להמשלחו שעד היום לו ידע כמה הגיע אהבתו הגדולה אליו, שגם מאוכל שבפיו הוא מצמצם לשלוח לו, אך מוכרח לשלחו בחזרה כי מדומה לי שהוא סעודה שאינה מספקת לבעליה, לשנה אחרת שלח לו הלה איזה מאפה בצורה של ד"א, לקח המלבי"ם תמונה שלו (של המלבי"ם) ושלחה להמשלח, הלה בראותו תמה על הדבר, ולא עצר כח בנפשו עד ששאלו ע"ז, ענה לו המלבי"ם אתה שלחת תמונתך וע"כ שלחתי לך תמונתי..., פ"א שאל אותו משכיל אם יש היתר לעשן מקטרת בשבת ע"י שינוי, ענה לו המלבי"ם שיש היתר, תמה הלה כיצד, ענה לו, בצד השני של המקטרת במקום האש..., פ"א ישב עם חמשה רע-בנים שנטו כבר קצת מדרך התורה, נענה ואמר שהחמשה רבנים הם נגד חמשה חומשי תורה, לפליאתם של המקורבים, ענה, שהם מתנהגים נג"ד החמשה חומשי תורה.

ובא השמש

בשנת תרל"ט נתקבל לאב"ד קרעמענטשוג, כשנסע לשם עבר בדרך את העיר בריסק, ויצא לקבל פניו הגאון ר' יוסף בער בלווית כל העיר, משם נסע לקאברין, וחלה שם מאד, כשהוטב לו המשיך דרכו ונסע לקיוב, שם גברה חולייתו, ואחר זמן קצר נפטר בקיוב ביום א' תשרי יום א' דראש השנה שנת תרל"ט, וכל מקום שהגיעה הבשורה רעה על פטירתו עשו אבל גדול ומספד כבד.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה ספריו הרבים ואלו הן "ארצות החיים" על שו"ע או"ח, "ארצות השלום" דרושים, "התורה והמצוות" על ספרא, "מגילת סתרים" על קבלה, "אילת השחר" על דקדוק, "שירי הנפש" על שיר השירים, "משל ומליצה" נגד מדת החנופה, "ארץ חמדה" על התורה דרך פרד"ס ועוד, בעיקר נתקבל ונתחבב אצל בני תורה פירושו על התורה והנ"ך, בספר נהרי אש מביא בשם הגה"צ ר' שמעון ז'עליחוב זצ"ל שדיבר על גדולת המלבי"ם ופרושיו, אמר שפירושו ביחזקאל (מ-מו) על צורת בנין הבית העתיד הפי' היא בוודאי כתב ברוה"ק ששרה עליו בעת כתיבתו, על פירוש שיר השירים אמר כי ברור כי זאת היא אחת מן הכוונות של שלמה המלך ע"ה.

ד' תשרי

הגה"ק רבי יצחק ארי' ממיכלשטאט זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק רבי יצחק ארי' המכונה רבי זעקל לייב וואַרמזער – ונודע בפי כל בשמו המקודש "הבעל שם ממיכלשטאדט זי"ע נולד בשנת תקכ"ח במיכלשטאדט שבאשכנז, לאביו הגה"ק רבי מתתיהו ז"ל, עוד בשחר טל ילדותו נודע לעילוי ומתמיד נפלא, כשהוא מקדיש לילות כימים והוגה בתורה תמימה, בהיותו כבן ט"ו שנה עבר ללמוד תורה בפראנקפורט הסמוכה, תחילה אצל הגה"ק רבי פנחס האראוויטץ בעל ההפלאה, ואח"כ בישיבתו של הגה"ק רבי נתן אדלער, שם למד בחברותא עם מרן החתם סופר.

לאחר נישואיו בשנת תקמ"ט חזר לעיר מולדתו מיכלשטאדט, ועל אף שיסורים הרבה אפפוהו כשסבל מצער גידול בנים ושיכל כמה מילדיו בילדותם ר"ל וגם אשת נעוריו מתה עליו, מ"מ לא נשברה רוחו וקיבלם באהבה.

בנוסף ליגיעתו העצומה בתורת הנגלה, החל בצעירותו כבר להגות בתורת הרז ובקבלה מעשית, דבר זה היה לו בעוכריו, כי עיסוקו בנסתרות עורר עליו התנגדותם של כמה מחברי הקהילה, אשר מנעו ממנו את כס הרבנות ולא נחו עד אשר הביאו דיבתו רעה לפני השלטון ואף נאסר לפרק זמן קצר בבית המאסר, לאחמ"כ עבר לק"ק מאנהיים, אך לא ארכו ימי שבתו שם, וכעבור כמה שנים חזר למיכלשטאדט, ונתקבל לכהן פאר כרבה של מיכלשטאדט והגלילות, בכל מקום בואו יסד ישיבה גדולה ודאג לקיומם של תלמידיו הרבים שנהרו אליו מרחבי גרמניא.

פרישותו וחסידותו המופלאה היו לשם דבר, כן נודע בשעתו איש אלוקים קדוש ועושה נפלאות גדולות, בעשותו גדולות ונצורות עבור ישועת ישראל, והכל ע"י כוח תורתו, רבים הם הסיפורים המתהלכים בעם אודות כוחו המופלא שנתקיים בו "ותגזר אומר ויקם לך" וכל היוצא מפיו הק' עשה רושם בשמים ובארץ, גם אצל אנשים שאינם מבני ברית היה רישומו ניכר וסיפרו עזוז נפלאותיו מתוך יראת הכבוד.

בחודש תשרי שנת תקפ"ה כילתה אש את ביתו ואת רכושו כולל את אוצר הספרים הגדול שהיה ברשותו, שמע השריפה יצא למרחקים וקהילות שונות שלחו לו כספים לבנות את הריסות ביתו מחדש ופתיחת ישיבתו ורכישת הספרים.

ביום א' דראש השנה שנת תר"א בעת שכבו על ערש דוי ביקש לשמוע את התקיעות, אולם התוקע לא הצליח בשום אופן להוציא קול שופר, עד שהורה לו הרה"ק לכסות את פניו במטפחת ואז מיד כשעשה כן עלו תקיעותיו יפה בלי שום קושי ויהי לפלא. ביום ד' תשרי שנת תר"א לפ"ק השיב את נשמתו ליוצרו בשנת השמונים לחייו ומנו"כ במיכלשטאדט.

ו' תשרי

הגה"ק רבי ארי' לייב משפאלע זי"ע
"דער שפאלער זיידע"

מתולדותיו

נולד בשנת תקפ"ה לאביו ר' ברוך שהי' נין ונכד להרה"ק המהר"ל מפראג זי"ע. כשראה אביו במעלליו

שמצטיין בכשרנותיו שלחו לביתו של הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע ושם נתגדל, ועל ידו גם זכה ליצוק מים על ידי הבעשטה"ק זי"ע, הי' תלמיד מובהק להגה"ק בעל ה"תולדות יעקב יוסף" זי"ע.

לא רצה לקבל עליו שום משרה של רבנות, מתחלה נדד עפ"י עצתו של הבעשטה"ק מכפר לכפר ומעיר לעיר ברחבי רוסיא ואוקריינא, להחזיר את בני ישראל לאביהם שבשמים, וכל מקום בואו הי' משמש או כמשמש ביהכ"נ או כמלמד, שבע שנים נדד גלות, ואח"כ התיישב בעיר שפאלע ועל שמה נתפרסם.

נפטר בשיבה טובה ביום ו' תשרי שנת תקע"ב, ועל פי צוואתו לא כתבו כלום בנוסח מציבת קבורתו, רק את יום פטירתו.

דער "שפאלער זיידע"

אודות השם שנקרא בתפוצות ישראל מסופר עובדא כדהלן, מרן הבעש"ט הק' זי"ע לפני שנתפרסם הי' צדיק נסתר, והי' הולך גלות מעיר לעיר, פ"א הגיע לכפר הסמוכה לעיר אומן, ששם הי' גר ר' ברוך, ר' ברוך הי' עשיר גדול ובעל מכניס אורח גדול, והבעש"ט הלך ללון בביתו של ר' ברוך, בלילה כאשר שכב ר' ברוך לישון ראה פתאום אור גדול בוקע מחדר שהי' ישן הבעש"ט, ירד ממטתו מהר לראות מה האור הגדול הזה, והלך ליד אותו החדר והציץ לתוכו, וראה שאחד מעניים יושב על הארץ ואומר תיקון חצות בבכיה רבה ולידו עומד איש גבוה קומה וזקנו יורד על פי מדותיו ופניו מזהירים מאוד, פחד גדול נפל על ר' ברוך ונפל בחלשות על הארץ, כששמע הבעש"ט את קול הנפילה הלך לראות מה זאת, וראה את הבע"ב ר' ברוך בחלשות, התחיל לטפל בו עד שהעיר אותו מחלשותו, הבין ר' ברוך שהעני לאו איש פשוט הוא, ובקשו מחילה על שלא נהג בו כבוד הראוי, הבעש"ט גזר עליו שבל יגלה דבר מאשר ראו עיניו, וברכו שיושע בזרע של קיימא, הרהיב ר' ברוך ושאל את העני מי הי' האיש השני שראה שם, השיבו הבעש"ט כיון שזכית לראות אגלה לך מי הי', הזקן הי' זקינך הרה"ק המהר"ל מפראג זי"ע והגיע הזמן שנשמתו הוכרחה לרדת לעולם לתקן תיקונים גדולים ואתה זכית שבבן אשר תוליד יתגלגל נשמה קדושה זו, וע"כ תקרא את שמו של בנך אשר יולד לך על שמו "לייב", והוסיף הבעש"ט בעזרת ה' אני יהי' על הברית ואברך את הילד, ואכן כך הי' ולר' ברוך נולד בן זכר ור' ברוך עשה משתה גדול וקרא כל עניי העיר להסעודה, וגם הבעש"ט הגיע להברית והי' עומד בין העניים, ודרכו הי' שאחר הברית כשהוציאו את הרך הנימול ואצל מי שעברו עם הילד בירך את הילד, אמר ר' ברוך לה"קוואטיר" שילך עם הילד גם אצל העניים שגם הם יברכו את הילד, כשעבר ליד הבעש"ט הניח הבעש"ט את ידו על הילד ואמר: הנה אנכי עם הארץ ואיננו יודע לברך ברכות בלשון הקודש, אבל אני זוכר מה שאבי לימדני בחומש בפסוק "ואברהם זקן" ש"זקן" הוא פשט "זיידע" שאברהם אבינו נעשה "זיידע של כלל ישראל", ועל כן אני מברך את הרך הנימול שיהי' זיידע של כלל ישראל כמו אברהם אבינו, שחוק גדול נפל על כל השומעים את הפשט של אברהם זקן ומהברכה, והתחיל לקראותו בשם זיידע'לע, וכך נשאר בשם זה אף לאחר שנתפרסם והתיישב בעיר שפאלע, הי' כולם קוראים אותו "דער שפאלער זיידע".

ענותנותו

במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, התבטל עצמו לפני כל אחד, ולא נתן מעולם לקראו בשם רב או רבי וכדו' רק בשם "זיידע", פ"א בליל שב"ק בעת עריכת שלחנו הטהור אמר להחסידים שיש לו עגמת נפש שנדמה לו כאילו איחר היום להדליק את הנרות, והחסידים התחילו כל אחד לדבר על לבו להרגיע אותו, ואמרו לו שהדבר אין יכול להיות כי כתוב לא יאונה לצדיק כל און, וכדו', כאלו דברי תנחומים, אחד מהחסידים שהי' יושב שם שהי' ידוע לאיש אמת מאד, אחרי שכולם אמרו את דבריהם, נענה ואמר "ודאי שהרבי צריך לעשות תשובה, וכי דבר קל הוא ספק חילול שבת", נהנה הרה"ק משפאלע ואמר בתרעומת להחסידים שוטים שכמותכם, הלא יכולתי בגללכם למות בלי תשובה.

לדורון ולתפלה ו"למלחמה"

בשנת תק"מ הי' רעב גדול במדינות רוסיא ופולין, והסבל והצער הגיע עד לב השמים, עיני ישראל היו נטיות למנהיגי וצדיקי הדור שישתדלו וירבו בתחנה ובקשה לפני מלך קל רם ונשא שירחם על עמו ישראל, הרבה צדיקים שלחו מכתבים להרה"ק משפאלע שירעיש עולמות, כי ידעו כי מלומד בנסים הוא.

הדבר נגע עד לבו הטהור, ואמר: יעקב אבינו הכין עצמו לשלשה דברים לדורון ולתפילה ולמלחמה, ולתפילה, אנו מתפללים כל היום ועדיין לא נענו, לדורון אנו מונעים לחם מפינו ונותנים צדקה, אין לנו ברירה אחרת אלא לקחת את הדרך השלישי "למלחמה".

כתב מכתבים לעשרה צדיקים גדולי הדור, ומהם הרה"ק הרבי ר' זושא, הרה"ק ר' יעקב שמשון משיפיטווקא, הרה"ק ר' וועלוויל מזיטאמיר, זי"ע, שיבואו אצלו, הצדיקים אכן באו לקול קריאתו, לאחר שבאו אצלו אמר להם: דעו נא רבותי שיש לי דין תורה עם הקב"ה ואני עושה אתכם לדיינים, ואף שלפי דין תורה התובע הולך אחר הנתבע, אבל כיון ד"לית אתר דפנוי מיניה" ובפרט כאן דעל כל "בי עשרה שכינתא שריא" אפשר לקיים כאן את הדין תורה, ופקד להשמש שיכריז ש'לייב בן רחל תובע את השי"ת לדין תורה, והדין תורה יתקיים כאן לאחר שלשת ימים.

כל השלשת ימים ישבו הצדיקים בתענית לא פסק פיהם מתורה ותפילה, והתקדשו עצמם בסילודין, וביום הרביעי ישבו הצדיקים מעוטפים בטלית ותפילין, ונתנו רשות הדיבור להרה"ק משפאלע.

הרה"ק משפאלע התחיל לטעון טענותיו ואמר: בשם אנשים והילדים של יהודי רוסיא וכו' אני תובע את הש"ת לדין תורה, ואני שואל למה גזר עליהם רעב, הרי חז"ל אמרו שהקב"ה מקיים משמרתו של תורה וא"כ הרי כתוב בתורה כי לי בני ישראל עבדים, ואנו פוסקים שהאדון חייב במזונות אשתו ובניו של העבד, ואיך יתכן שהקב"ה יעשה תורתו פלסתר, ואם יטען המקטרג שהעבד אינו עובד את אדונו כראוי, שתי תשובות בדבר א) לא מצאנו הלכה שאם העבד מתעצל בעבודה האדון פטור ממזונות של אשתו ובניו, ב) הלא כל מה שהעבד מתעצל בהעבודה היא משום שהאדון העמיד מסית יצר הרע להסיתו למנעו מעשות פקודת האדון, א"כ המניעה היא מצד האדון ולא מצד העבד, וסיים הרה"ק משפאלע מוכן אני לישבע שאלמלא היצר הרע הי' כל יהודי עובד את ד' כראוי.

הדיינים עיינו בדין, והסכימו בדיניהם שהדין עם הרה"ק משפאלע והכריזו שלשה פעמים שהקב"ה חייב לפרנס את נשי ישראל וילדיהן, וכשם שהסכים בית דין של מטה כן יסכים בית דין של מעלה, ושתו לחיים בשמחה רבה ונסעו כל אחד לביתו.

עברו כמה ימים וממשלת רוסיא מצאו פתרון להביא הרבה תבואה ממקומות נדחים שברוסיא שעד עכשיו לא הי' אפשרות להביא משם, וע"י זה הוזלו כל התבואות בזול גדול והרעב כלה מן הארץ.

אהבת ישראל

פ"א בא נכנס אליו איש אחד מצורע מכף רגל עד הראש עם קויטל, כשיצא האיש ראה המשמש שהאיש נתרפא כולו, ולא הי' ניכר עליו שום רושם של צרעת, אח"כ נכנס המשמש אצל הרה"ק משפאלע וראה שהרה"ק משפאלע מלא צרעת, והתחיל לצעוק על מה עשה הרבי ככה, והרה"ק משפאלע לא ענה כלום, אח"כ נכנס המשמש עוד פעם וראה שהרה"ק כבר נתרפא מהצרעת, התפלא המשמש ושאל את הרבי על פשר הדבר, ענה לו הרה"ק משפאלע כי כשנכנס האיש אלי לא הי' לי שום רפואה בשבילו, הייתי מוכרח לקחת זאת על עצמי והאיש נתרפא, אח"כ טענתי לפני הש"ת מה פשע שלקיתי בצרעת, אז ריפאו גם אותי.

מליצה ישרה

פ"א אמר הרה"ק מרוזין זי"ע שהרה"ק משפאלע הי' רגיל להתחנן לפני הקב"ה: רבש"ע, וכי בשביל נצחון בדבר מועט שיש לך עם ישראל, יסבלו כל כך את עול אורך הגלות, יש לך סכסוך עם בני ישראל הם אומרים "השבינו ד' אליך ונשובה" ואתה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם", ובשביל כך אתה מעכב את הגאולה וממתין עד שיעשו ישראל תשובה, אני נשבע לך בדיקנא קדישא שלי שישראל לא יעשו תשובה קודם הגאולה, הוסיף הרה"ק מרוזין אף אני אומר כך, אבל את זה אני מבטיח בבירור שכשיבוא מלך המשיח בוודאי יעשו תשובה, שכן יש להם לישראל טענה צודקת, אנו אומרים בתפילה "ומפני חטאינו גלינו מארצנו" מפני פירוש לפני, כלומר עוד טרם שחטאנו כבר נגזר עלינו גלות, שהרי בברית בין הבתרים נגזרו עלינו ארבע גליות, וכשם שגזרת גלות קודם שחטאו כך אתה צריך לגאלם קודם שעשו תשובה.

ח' תשרי

הגה"ק רבי אלעזר ניסן
טייטלבוים זי"ע

מראש צורים אראנו

מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע הי' בנו יחידו של מרן הישמח משה זי"ע (יחיד היה לאביו ולאמו אין כי אם בת אחת ה"ה הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה אשת הגה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, ויוספר שהתנצל פעם לפני מורו ורבו הרה"ק החוזה מלובלין שאין לו כי אם הבן עם הבת, והשיב לו רבו: טוב מעט בכוונה) שהי' בן הגאון הגדול רבי צבי הירש מק"ק פרעמיסלא זצ"ל שהי' תלמיד חכם מובהק, ומתפרנס בדוחק מיגיע כפו, והיה נצר למשפחות מיוחסות, ויחוסו מגיע עד לדוד המלך ע"ה כידוע מה שאמר היש"מ דמצד אביו התייחס להרמ"א ולהמהרש"א, והמהרש"א התייחס לרש"י ולר' יוחנן הסנדלר עד דוד המלך.

ומדי דברי בו מענין היחוס להרמ"א כדאי להעתיק דברי ההספד שנשא הייט"ל במלאות השלושים לפטירת אביו הק' ובתוך ההספד סיפר ומנה את שבחי אביו ז"ל והי' מדבר גם מגודל ענוותנותו שהיתה ג"כ בהפלגה גדולה מאוד מאוד, ואמר שאין זה חידוש כל כך יען שהמידה הזאת ירושה הוא מאבותינו הקדושים כי שמע מפי זקינו מאוה"ג מרן היש"מ זצוקללה"ה איך שפעם אחת נגזרה גזירה רעה על ישראל ועת צרה היא ליעקב ושלח שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקינו הרמ"א ז"ל ואמר להשליח: תאמר לזקיני ז"ל, אנוכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד וידעתי שגם הוא הי' שפל ברך בעיני עצמו, והאיש מש"ה עניו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, על כן אני אומר לו שהוא הוריד תורה לישראל וה' עמו שהלכה כמותו ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א וכוחו גדול עד מאוד, ובכח הזה היכולת בידו לבקש ולעורר רחמים על אחב"י הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל.

וזרח השמש

בחודש תמוז שנת חמשת אלפים וחמש מאות וארבעים ושש ליצירה (שנת ה'תקמ"ו) זרח השמש בעיר שינאווא כאשר נולד הגה"ק רבי אלעזר ניסן לרבינו משה איש האלוקים מרן הישמח משה זי"ע אשר שימש אז ברבנות בעיר שינאווא, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת חי' שרה בת הרבני הנגיד המפורסם מו"ה ניסן מפרעמיסלא ז"ל, ונקרא שמו בישראל אלעזר ניסן על פי מעשה שהי': דביום הוולדו ראה אביו בחלום ענין גדול וגם דברי הגמ' (ביצה ט:) מעשה ברבי אליעזר שהי' יושב ודורש כל היום כולו, ועל דבר זה נקרא אליעזר אולם השמיט היו"ד וקראו אלעזר על שם אחד מאבותיו הזקנים שהי' שמו אלעזר, ושם ניסן ע"ש חותן משה מוה"ר ניסן מפרעמיסלא ז"ל.

במעלליו יתנכר נער

כבר משחר טל ילדותו נראו בו סימני טהרה כי לגדולות נוצר ושזה הקטן גדול יהי', יראת ה' הי' חופף עליו כל היום כל רואיו יעידון כי הוא זרע ברך ה', ומסופר כי פע"א בהיותו נער קטן שלחו אביו לקנות דבר מה והלך בשמחה רבה ורקד בכל הדרך מגודל שמחתו כי זכה לקיים מצות כיבוד אב.

כבר בנערותו נודע בתוך הקהל כי עלה למעלה בתורה וחריפותו ובקיאותו הי' למופת בעין כל, וכאשר למד בחדר רק חומש ותהלים דקדק בלימודו וחידש חידושים נפלאים, ואביו הישמ"מ מביא דבריו בספרו תפלה למשה (על תהלים קמ"ט אות ב') וכותב שם בזה הלשון: בני היניק והחכים כ' אלעזר ניסן שיחי', וכן מביא עוד בספרו ישמח משה ח"ג בשם בנו היניק (במסכת כתובות דף כ"ט) ועוד בכמה מקומות

בעת היותו כבן שמונה שנה בלילה הראשונה של חג הסוכות אביו וגם גיסו הגה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע אשר הי' בעת ההיא סמוך על שולחן חותנו ישבו בהסוכה והילד שעשועים התנמנם מעט על השולחן כדרך הילדים וכאשר הקיץ ופתח עיניו ראה על אדרת התלוי בסוכה לנוי שהי' כתוב באותיות גדולות מוזהבות כעין של אש תיבת "מגן אברהם" ותיכף שאל מי כתב האותיות, וגיסו שאלו אי' כתוב מגן אברהם, השיבו הכי לא תראה והראה לו באצבע, ואביו שמר את הדבר והי' יושב ודומם.

בהיותו בן תשע שנה חלה חולי גדול והי' מסוכן מאוד, ואביו הישמ"מ הצטער מאוד בראותו הבן יקיר לו הוא בסכנה עצומה כ"כ ושפך את לבו אל ה' לעורר רחמים עליו, ובראותו מות מרחפת על פני הנער לקח שני אנשים כשרים ושלחם לליזענסק על הציון של הרה"ק בעל "נועם אלימלך" זי"ע ואמר להם: כאשר תבואי לחצר בית החיים תאמרו בפה מלא "אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרבי ר' אלימלך כי באו על ציונו הקדוש להתפלל", ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאות שם בעת ההיא להגיד ולהודיע להרה"ק הנ"ל, ושם בעולם האמת דבר יקר הוא אצל נשמת המתים אשר יכולים להשתכר פרוטה שנותנים לתועלת נשמתם, על כן כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואחר שתאמרו כל זה, תלכו להתפלל על קברו בעד בני, עוד אמר להם שידייקו לראות את השעה בדיוק מתי התפללו על הציון הקדוש.

השלוחים נסעו לליזענסק, ואחרי כמה שעות הקיץ הבן יקיר שהיה זה כמה ימים על מיטתו כאבן דומם, וקרא אבא! אבא! הישמ"מ ניגש אליו בתמהון לראות מה קרא עמו, אמר לו הילד שעשועים: אבא מעתה אהיה בריא אולם בבריאות השלימות, ושאלו אביו: בני מאין אתה יודע, השיב לו הילד: שבזה הרגע היה אצלי יהודי נכבד ותוארו כך וכך, ובירך אותי והבטיח לי שמעתה אהיה בעזהשי"ת בריא ואיתן כראוי, ומהתיאור שתיאר את האיש הבין הישמ"מ שהוא כתוארו של הרה"ק מליזענסק ששלח להתפלל על קברו.

ותיכף הביט אביו הק' על המורה שעות, ואח"כ כשחזרו השליחים להישמ"מ ראו בדיוק שבאותה שעה שהתפללו על הקבר בליזענסק באותה שעה הקיץ הילד מחליו אשר חלה בו.

האיש מקדש

כשהגיע לפרק האיש מקדש בחר בו הרב הגאון מוה"ר אהרן אבדק"ק חאדרוב זצ"ל לחתן לבתו הרבנית הצדקנית מרת רויזא בלומא ע"ה, חותנו הנ"ל הי' מתלמידי הרה"ק בעל נועם אלימלך ולאחר פטירתו נסע להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והי' ידוע לגאון ומתמיד גדול וחס על כל רגע של ביטול תורה, ויסופר שלפני החתונה של בתו התנצל לפני מחותנו הישמ"מ שלא יוכל להיות נוכח בשעת החופה מפני שאותה שעה הוא עוסק בשיעוריו הקבועים ורק אחרי חצות הלילה התפנה ובא לסעודת החתונה.

הרבנית הצדקנית מרת רויזא בלומא ע"ה נולדה בדראהביטש ונתייתמה מאמה בהיותה תינוקת בת י"ד שבועות, אביה הרב הגאון רבי אהרן ז"ל נשא אשה אחרת ונתקבל לאב"ד בעיר חאדרוב, ובתו היתומה נשארה בדראהביטש אצל זקינה אבי אמה הרבני הנגיד והלמדן מוה"ר נחום ז"ל שהיה פרנס הקהל וראש חברה קדישא דשם,

(מספרים עליו שהי' למדן מופלג ובימי חייו למד ושנה את הש"ס כולו י"ג פעמים, ותוך חזרתו בפעם י"ד שבק חיים לכל חי, ולפני מותו ציוה לבני ביתו לשכור לומדים עניים אשר יתחילו ממקום שפסק הוא ויגמרו כל הש"ס לטובת נשמתו).

בבית זקינה הנ"ל נתגדלה הנערה עד שהגיעה לפרקה ונישאה עם הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, ואמרו ת"ח מופלגים שהיו מהנכנסים בביתם, אשר אחת לשנים מרובות מזדמן זוג קדוש כזה.

היא היתה אשה חכמת לב מאד וכל ספרי תנ"ך הי' רגיל על לשונה, כל כתביה הי' בלשון הקודש צח ונעים אשר הקוראים הי' משתוממים בראותם מליצותיה הנפלאים ורעיונתיה הנשגבים, גם היתה בקיאה בכל אגדות הש"ס ומדרשים, וגם המפרשים על האגדות כמו מהרש"א והרי"ף וכדו' לא נעלם מאתה, וכמה פעמים כאשר דברו הת"ח או

הדיינים ממאמר חז"ל באגדות הש"ס ונעלם מהם לפי שעה איה מקומם היו הולכים לשאול את הרבנית והיא השיבה תיכף אנה נמצא מאמר הזה במקום פלוני, כם כמה דברים ממפורשי התורה כמו אלשיך הק' וכדו' היה נרשם בזכרונה וכן כמה דינים בשו"ע ובפרט שו"ע או"ח היתה יודעת על בורי', גם היתה מחדשת חידושים נפלאים, (ומרגלא בפומי' דכ"ק מרן רבינו הק' בעל ברך משה ז"ל שיש לו בקבלה מאבותיו הק' שפירשה "טוב שכן קרוב מאח רחוק", פי' דוודאי טוב שכן קרוב, אבל מאח הוא רחוק) והאשה הזאת עמדה לבעלה למחסה לבל יבלבלו מחשבותיו הקדושים בעניינים מסובכים ומטרידים, גודל צדקת פזרונה אין לשער ותעש בחפץ כפיה לזון כמה יתומים ואלמנות, כמו כן כמה צדקות שעלו להון תועפות כבנין ביהכ"נ הגדולה אשר בעיר דראהבִיטש, והכל בחכמה נפלאה מאוד.

גם זכתה ל"גילוי עינים" מסופר כשנפטר הרה"צ ר' מרדכי לעטנער מדראהבִיטאש זצ"ל מח"ס מאמר מרדכי בערש"ק כשעלה מן המקוה שטבל בה לכבוד שב"ק, ובאותה שעה ראתה על גג המקוה שלהבת אש, והבהילה את אנשי ביתה שנפלה דליקה במקוה, ונודע כי ר' מרדכי נסתלק, ויהי לנס.

אחר נשואיו ישב בדראהבִיטש בבית חותנו זקינו וישב על תורה ועל עבודה בשקידה רבה, ולא הסיר אביו עין השגחתו ממנו גם מרחוק וידוע האיגרת ששלח לו אז שתוכו רצוף אהבה, דברים ערבים ומתוקים, אשר בו מדריכו בעיקר להתמדת התורה בימי הנעורים, וידוע מחסידי קדמאי שהי' להם קביעות ללמוד את דברי האגרת הזאת מזמן לזמן, ולחיבת הקודש העתקנו כאן את כל דברי האגרת הזאת.

זמנים קשים עבר עליו אחר חתונתו ולא הי' לו זרע של קיימא, והי' לו צער גידול בנים שכל ילדיו שנולדו לו בשנים הראשונות כולם מתו עליו בילדותם בעודם קטנים ר"ל, והי' מיצר ודואג ומריחוק מקום וקירוב הלב שיתף עמו אביו הי"מ בצערו, וכמובן שהזכירו עצמם תכופות אצל אביו הק' מרן הי"מ להיושע בדבר ישועה ורחמים, ופע"א קבלו מכתב ממרן הישמח משה ובה כתוב לאמר, שהיות אשר הרבנית היא נכדת הגה"ק ר' יקותיאל זלמן הלוי לאנדא זצ"ל, שהי' הרב הראשון של דראהבִיטש (אביו של זקינה רבי נחום ז"ל) ומנוחתו כבוד שם, לכן תלך הרבנית על קברו של זקינה לעורר רחמים שמים להיושע בזרע של קיימא ותקבל עליה שם על ציון הקודש שכאשר תלד בן זכר יקרא שמו בישראל על שם זקינה הנ"ל, פקודתו שמרה רוחם ובשנת תקס"ח כאשר נולד להם בן ה"ה מרן הייט"ל ויקרא שמו בישראל יקותיאל יהודה (זלמן לייב), יקותיאל אחרי זקינה ר' יקותיאל זלמן זצ"ל, ויהודה אחר זקינה רבי לייב חסיד מלבוב זצ"ל.

על כס הרבנות

ויגדל האיש הלוך וגדול, וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לו כתר מלוכה, ובשנת תקצ"ד כשנפטר רבה של סיגוט הרב הגאון רבי מנחם מענדל שטערן זצ"ל יצאו שנים מנכבדי קהילת סיגוט לאוהעל להציע לו את כס הרבנות.

אביו בעל הישמח משה שלח עמם בחזרה אגרת מיוחדת למנהיגי הקהילה כדלקמן: "היות ששמעתי כי אתם מבקשים רב ומורה לקהילתכם, הננו בזה להודיעכם כי בני יחידי ראוי לאותו איצטלא, והוא גדול כאחד הגדולים בחריפותו ובקיאותו וקדושתו, ואם כי כלום אב מעיד על בנו אולם אנכי אגלה טפח ומכסה טפחיים, ולא תבושו בו בעולם הזה ולא תכלמו בו לעולם הבא".

בעת נסעו לשבת על כסא הרבנות נסע עמו אביו, ותרעש כל הארץ ונתקבצו אלפים מישראל שנסעו אתם ללוותו, והזקנים שבאותו הדור ספרו שלא הי' קיבוץ כזה מעולם, ובכל מקום בואם לבשו בגדי שבת ויו"ט, ויסופר שהיש"מ בכה אז מאוד ע"ז הכבוד אשר בני ישראל היקרים יטריחו את עצמם כ"כ לכבדו ולנשאו, ואוי לו למי שהעולם מטעין בו, או אז פיו פתח בחכמה בנו הק' מהרא"ז ואמר לו: אבי, הכבוד הזה אשר יטריחו בנ"י וישתדלו לעשות לא לך הוא, רק לתורתך, אשר ידעו כי הנך תלמיד חכם גדול מובהק ומייגע א"ע בתורת ה', אז נחה דעתו ואמר: "נחמתני בני נחמתני", ופירש בזה מאמה"כ בתהלים "לכן שמח לבי ויגל כבודי", והיא לו נדפסה בתפילה למשה על פסוק הנ"ל.

בבואו לסיגעט תיכף התחיל לפקח ולעיין על כל עניני דמתא, לתקן להם תקנות טובות, לגדור גדר ולעמוד בפרץ, וחתימת יד קדשו נמצא על תקנות חברא קדישא, אשר הוא יסד, וגם נודע שם לפועל ישועות והרבה באו בצל קורתו להתברך ממנו.

וישטמהו בעלי חיצים

שש שנים ישב על כסא הרבנות בק"ק סיגוט, אך לא היו אלה ימי מנוחה ושלוה וימרדו חייו בעלי חצים, והוא תיכף בבואו לשם ראה שלא ישבע נחת שם ורצה לעזוב את המקום, אולם אביו ואנשי שלומו לא נתנוהו לעשות זאת, ויעצו לו להמתין עד אשר תשך הסערה.

זמן קצר לאחר בואו לשם החלו בני הקהילה להציק לו ועמדו נגדו במחלוקת ואף העלילו עליו בפני שרי המחוז, שאת כל יגיע כפיהם חייבים הם לשלם לקהילה לצורך קיומו של הרב, שנים אחדדות לאחר מכן נתלהב הסכסוך ביותר, כאשר אסר את שחיטתו של השוחט מקרטשינוב, כי לא בדק בסימנים בעת השחיטה.

שמונה רבנים מגדולי ישראל עמדו לצידו של הגה"ק רבי אלעזר ניסן להיות לו לאחיעזר ולאחיסמך אחר שבררו הענין ונודע הדבר שנכון עשה במה שפסל השוחט, והי' כותבים מכתבים לחזק אותו, וגם לבני הגליל להשתיק המחלוקת, ובס' שו"ת דרך יבחר נדפסו מכתבי קודש שכתב הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" אודות ענין זה: "ישאו הרים שלום לחיים ולחסד עד עולם, עיניו תחזנה בנין היכל ואולם, לכבוד ידידי הרב הגאון המאה"ג המפורסם שלשלת היוחסין החסיד ועניו נ"י עה"י פ"ה כקש"ת מו"ה אלעזר ניסן נ"י

האב״ד דק״ק סיגוט והגליל יע״א. אותיותיו הקדושים הללו באהלי ביום שבוע העבר, והייתי משתתף בצער של ת״ח וקירות לבי הומה לי אל לא טובה השמועה בנידון השוחט הפסול ר״מ הידוע, כי בערה כאש רשעה להכשיל רבים... והנה עיניו הבדולח לנוכח יביטו בהמכתב שצירפתי פה לאנשים גליל דמר, אולי יכנסו דברי באזניהם למען ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, ובזה אצא ואומר שלום שלום למר ולתורתו ושפעת שלומו יגדל וישגא מאוד אחריתו כמעיין המתגבר וכצאת השמש בגבורתו כנפש היפה ונפש אה״נ הדורש שלומו וטובתו כל הימים בלב תמים. הק׳ יחזקאל פאנעט

וזהו פתשגן הכתב אשר כתב הגה״ק בעל ״מראה יחזקאל״ לאנשי הגליל הנזגר באגרת הנ״ל: הטיבה ה׳ לטובים ולישרים בלבותם, צדק ומשפט אורחותם, ויהי כנהר שלומותם ה״ה אמוני שלומי ישראל, יראי ה׳ וחושבי שמו תושבי גליל מאראמאראש כל איש ואיש לפי מהללו יתברך וישתבח באהלו, ויהי שלום בחילו, עד בוא מלך ישראל וגואלו. קול ענות אנוכי שומע הכצעקתה הבאה אלי על שלשה פשעי השוחט ר״מ מישוב קרעטשינוב, אשר שינה ושילש באולתו בתועבה כפולה ומכופלת, נדרשתי לאשר שאלוני כבוד הרב הגאון המפורסם בנש״ק מהרא״נ האבדק״ק סיגוט והגליל עם העתק מהגב״ע והפס״ד אשר נגזר מהבד״צ על השוחט הנ״ל... ועתה ברוכי ה׳ החרדים על דברו, אליכם המצוה הזאת אחיי נא אל תרעו הנזרו לכם מהתגאל בזבח תועבה, ומרק פיגולים כליהם, ונפלאת היא בעיני כי המצא ימצא אחד העם אשר לבבו פונה היום להתריס נגד הה״ג אב״ד נ״י בהמרות עיני כבודו, כעת במקום ימריא כמתלהלה יורה זיקים לאשמת העם אל תאבו ואל תשמעו לו, ולא תהי׳ זאת לכם לפוקה ולמכשול, ושלא לכוות בגחלתו של הגאב״ד נ״י הזהרו ובכבודו אל תתימרו ויהי כן ה׳ עמכם, ישפות שלות השקט בארמנותיכם, ותחזנה בציון עיניכם, ויהי נועם ה׳ עליכם. הכ״ד אוהביכם הנאמן הדורש שלומכם וטובכם. הק׳ יחזקאל פאנעט החונה פק״ב והמדינה

כן נדפס תשובה ארוכה בענין זה בשו״ת אמרי אש (יו״ד סי׳ ב׳) להגאון בעל מהר״ם א״ש, וכמו כן בס׳ אבן המאיר (ח״ב) נמצא תשובה אליו בענין זה מהגאון ר׳ פאליק זצ״ל האבדק״ק סעליש יצ״ו, ועוד.

אלה וכאלה הוסיפו מתנגדיו והעיזו לנתק את הציצית מטליתו בשעה שהתפלל, ובכל עת שדרש, כדי להכעיסו המה יצחקו וידברו בקול, גם העיזו לשבור חלונות ביתו ואוהביו וידידיו קראו לאסיפה, אבן אין איש נענה לבקשתם, פע״א באו לפניו מתנגדיו והציקו לו מאוד, וחם לבו בקרבו אש תבער בו, וקרא ואמר: ״למי עוללתם ככה, לאיש כמוני נוטר ברית קודש״, וזקני החסידים מספרים שהאנשים האלו אשר עמדו לנוכח לא הוציאו את שנתם כי מתו במיתה משונה ר״ל.

כהנה וכהנה הוסיפו בני עוולה לענותו, כי רשעים האלו אשר כים נרגשו השקט לא ידעו וכל מחשבותם רק רע כל היום, עד שבאחת הלילות הציתו את ביתו בארבע פינותיו ונמלט על נפשו ביחד עם אנשי ביתו, בחמלת ה׳ עליו, אז החליט כי כבר שתה מכוס התרעלה די והותר, ועלה אצלו בהסכמה להעתיק את משכנו למקום מגורת אביו זצ״ל לק״ק אוהעל.

וסיפר מרן רביה״ק בעל ברך משה ז״ל שא׳ הטעמים שעזב מהרא״נ את סיגוט היתה מפני שבני העיר היו עניים ואביונים והיו הולכים יחף בלי מנעלים לרגליהם, וכך נכנסו בביהמ״ד להתפלל, וזה לא הי׳ יכול רבי אלעזר ניסן לראות בחילול בית ה׳.

לאחר זמן קצר קבלוהו לאב״ד דראהביטש אשר שם הוקירוהו והעריכוהו לפי גודל גאונותו וצדקתו ועוות׳נותו וישב בכבוד ובמנוחה, והי׳ האב״ד והמנהיג הרוחני של הקהילה במשך חמש עשרה שנים עד יום פטירתו.

וכדאי להעתיק מה שכתב הגה״ק בעל שמן רוקח ז״ל לבנו, וז״ל בא״ד: ״ושמחתי כי ת״ל נתרומם קרנך לק״ק דראהביטש שהיא עיר גדולה לאלקים, ותדע נאמנה כי הגדול שבהם הוא הרב הגדול מוה״ר אלעזר ניסן בן הגאון החסיד אבד״ק אוהעל, ולפי הנשמע הוא אדם כשר ולמדן מופלג...״

ביום כ״ח תמוז שנת תר״א כאשר נפטר אביו הי״מ בקשו ממנו אנשי אוהעל לבוא ולשבת על כסא אביו כי כן צוה אליהם לפני מותו, אולם הוא סירב והציע להם לקבל בנו בכורו ה״ה מרן הייטב לב זי״ע, וכתב להם בזה״ל: ״לא אוכל למלאות משאלותיכם המשרה היקרה עלי, אם יש את נפשכם הנדיבה יקרא שם בני עליכם, הנהו הושיבוהו לכסא הוראה״, ואחר ת״ב נגמר הדבר ונתקבל בעל ״ייטב לב״ לממלא מקומו של זקינו הי״מ.

עבודתו הק׳

דרכי עבודתו גבהו ונשגבו למאד בדרכי ה׳ וסדר היום שלו הי׳ עד שעה ב׳ אחר חצות הי׳ מלובש בטלית ותפילין של ר״ת ואח״ז בשעה ג׳ או ד׳ אכל סעודתו ותפילת מנחה הי׳ מתפלל ג״כ בתפילין של ר״ת בלא טלית, ומעריב הי׳ מתפלל כשתי שעות אחר צאת הכוכבים.

דביקותו בה׳ הי׳ הפלא ופלא וכל תנועותיו הי׳ רק ביחודים, אף בעת שאיפתו בטאבאק ראו בו שמייחד דברים נשגבים, לא לקח בשום פעם טאבאק תיכף אשר פתח את ״השאכטיל״ כי אם חמשה או ששה פעמים לקח בין אצבעותיו והניח עד אשר לקחו להחותם, ופעם אמר כי טבק ר״ת ק׳דוש ב׳רוב ט׳ובך.

כל דרכיו הי׳ בהצנע לכת, ולא רצה שחסידיו ומעריציו יטריחו את עצמם לבא אליו ואף כי באו מרחוק שולחם מפניו, הי׳ ענוותן ושפל ברך בעינו עד מאוד, ואהבת ישראל הי׳ תקוע בלבו כ״כ עד אשר בגודל ענותנותו אמר ״אשר

במצוה הזאת בכחו להתפאר שיש לו אהבת ישראל באמת" וכן נכתב על מציבת קבורתו.

מעולם לא נהג לכתוב חידושיו כי הי' לו כאב עינים והי' קשה עליו מלאכת הכתיבה, ועל כן לא נשארו ממנו בכתובים ובנו מרן הייטב לב מביא בספריו כמה פעמים מה ששמע מפיו.

ועל אף שלא הביט בספרים מחמת כאב עיניו כי אם לפרקים מכל מקום הי' רגיל על לשונו דפים דפים גמ' ודפים בזוהר, ואמרו עליו חכמי לב שהי' מכירין אותו שמוחו כאחד מן הראשונים, ואף קודם הדרשה שנהג לדרוש בשבתא דריגלא לא עיין כמעט בספרים ואך לפרקים ציוה ליתן לו ספר אחד או שניים ועם כל זה הי' הדרשה יותר מב' שעות.

כמה פעמים ישב כמו ג' או ד' שעות בימי הקיץ אחרי סעודת היום של שב"ק ולא דיבר עם שום אדם וידו על מצחו ופניו הי' כלפיד אש ועמוק במחשבתו בדביקות.

צדיק גוזר

לא נפל מכל אשר דבר ונתקיים בו ותגזור אומר ויקם לך, ופע"א רצה אביו למסור לו החכמה מהקמיעות אך מגודל ענוות צדקו לא רצה לקבלם, ואח"כ אמר אביו קודם פטירתו: "שכל מי שיצטרך דבר ילך לבנו כי הכח שיש לי בהקמיעות יש לבנו בפיו הקדוש שכל אשר גוזר הקב"ה מקיים".

פ"א שאל לילד אחד מה אתה לומד השיבו הילד אלף ושאל "נו קאנסט דו מיר וויזן אַ אלף אויפן הימל" והשיב הילד ניין איך קען נאר וויזן אין סידור, אמר לו: איך קען אבער וויזן אַ אלף אויפן הימל", השיב הילד: יא וען איך וואלט געוען אַ רבי וואלט איך אויך געקענט וויזן אַ אלף אויפן הימל, דבריו אלו מצאו חן בעיניו וסטר על לחיו של הילד ואמר לו: "זאלסט מיר זיין אַ אלטער יוד" ונתקיימו דבריו שנפטר בשיבה טובה.

פ"א בא אליו איש אחד עם ילדו שנפל עליו פחד פתאום מאיזה דבר השיבו שיעמוד עצמו על ספסל ויביט היטב בצורתו, כדי שיזכור את צורתו בעת שיבאו לו החולי הזה, וכן עשה ונעשה בריא.

פעם אחת הי' באונגארין ולא הי' שם דגים על שב"ק אמר לאשת בעה"ב דשם שיתנו על הכירה קדירה עם מים ובצלים וכן עשו ולעת ערב חצי שעה קודם שבת בא לבית ציפור אחד והשליך דג גדול והי' פלא.

פע"א כאשר הי' נכדו הגה"ק בעל ייט"ל זי"ע אב"ד באוהעל נסע אצל הרה"ק מראפשין ונסע דרך דראהביטש, ואחיו הרה"צ ר' נחום צבי זלה"ה כאשר ראוהו מרחוק אמר הבשורה לאביו זללה"ה כי בנו הייט"ל בא אצלם על שב"ק, ואהיו אמר לו: תראה כי לא ירצה להיות כאן על שב"ק כי הוא נוסע לראפשין, וכן היה כי שאל אותו אחיו אם יהיה כאן בשבת אמר "לא" כי פניו מועדות לראפשין.

אשכבתי' דרבי

בערב שבת שלפני ראש השנה בשנת תרי"ד, שמונה ימים קודם פטירתו הלכו כמה תלמידי חכמים יראים שבעיר לקבץ מעות לצורך פדיון שבויים נחוץ מאוד ובאו גם לביתו של רבם, ובאותו יום כבר נפל למשכב וחלה את חליו אשר לא קם ממנו עוד, והיו עינו זולגות דמעות ואמר: "אחינו עוסקים במצות פדיון שבויים וכחי אין אתי להיות להם לעזר לזכות בהמצוה הגדולה הזאת כדרכי אויה לי".

בליל שב"ק בין כסא לעשור שלמחרתו הי' עיוה"כ בשנת תרט"ו כשעה קודם עלות השיב נשמתו ליוצרו כאשר ישב על מטתו ולקח בידו הטאבאק וכדרך התנהגותו בעת שהי' בריא אולם כן נהג אז ולא ניכר שום השתנות אם שהי' גוסס והי' לפלא בעיני אותם שראו את הדביקות הנפלא הזה. כשראתה הרבנית הצדיקת ע"ה אשר בעלה הקדוש הנהו מסוכן מאוד וסכנת מות מרחפת עליו לא סרה תכשיט' בעת הלכה על מטתה בחשבה שאם תסיר התכשיטין ויהי' מה שיהי' שוב לא יהי' נכון להלבישם ולא רצתה לנהוג אבלות בשבת ועלתה על מטתה להנפש מעט, ותקם בעוד לילה בעת יצאה נשמתו, והתכשיטין על ראשה, וביום השבת לא אמרה דבר ואף דמע לא תדמע עיני' מגודל קדושת השבת, ואכלה סעודת הצהריים בחדר האחר כדרכה בכל שבת לא חסרה דבר, ואף שלוש סעודות אכלה, ורק אחר צאת הכוכבים בעת הדליקו הנרות והניחו גוף הקדוש של בעלה על הקרקע, אז הסירה התכשיטין מעלי' ונכנסה לחדר שבעלה הקדוש מונח לספדו ודמעתה על לחי' ופי' פתחה בחכמה ואמרה: עד כה הי' בעלי אומר בכל עיו"כ קודם כל נדרי פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתיך, ועתה ג"כ ליל עי"כ ונאמר בעוונותינו פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי, וזלגו עיניה דמעות מאין הפוגות ואין לשער נהרי נחלי דמעות שירדו מהמון אנשים ונשים מהקהלה הקדושה והגדולה עיר דראהביטש אשר שמעו קול דבריה קול היורדים חדרי בטן.

בערב יוה"כ שחרית כאשר הובילוהו לקבורה אמרה הרבנית להמשרת כי ערב יום הכיפורים היום וצריכים להכין סעודה כמו ביו"ט, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו ולא ארכו הימים כי בשנה שאחריו יום ג' עשי"ת תרט"ז שהוא בתוך שנה של פטירת בעלה בשנת מלאת לה שבעים שנה עלתה נשמתה הטהורה בגן עדן.

גלוי וידוע שהגה"ק בעל דברי חיים זי"ע קרא נכדיו בשם אלעזר ניסן וצוה לבניו שג"כ יקראו בניהם בשם זה אבל רובא דרובא מאותם שנקראו כך לא הי' זרע של קיימא, על כן כשנולד בן להגה"ק ר' ברוך מגארליץ ואביו הד"ח צוה שיקרא אותו בשם אלעזר ניסן ומה גם כי הבן הוא נכדו, כי ר' ברוך הי' חתנו של מרן הייט"ל, ולא הסכים ר' ברוך בטענה שאינם קיימים אז אמר לו אביו שיקרא אותו סיני אשר אותיותי' כמו אותיות ניסן והוא הרה"ק ר' סיני אבד"ק זמיגראד זצ"ל וכן נוהגין עד היום נכדיו לקרא סיני תחת ניסן.

זכות

הוצאות הגליון

ליו"ט ראש השנה

נתנדב ע"י

ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר

יחזקאל רוד בערקאוויטש

שליט"א

מראשי הנהלת מוסדותינו וקהלתינו הק'

בעיר ווילליאמסבורג יצ"ו

ישא ברכה מאת ה' להתברך בכתיבה וחתימה טובה

מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת

וכל מילי דמיטב

גדולתן של ראש השנה

לקט מפי קדוש מפי צדיק וקדושי עליון, מגדל קדושת הימים ומגדלן

מהתנהגותו בר"ה נרשם לכל השנה

כמו שאדם נוהג בר"ה כך יתנהגו עמו כל השנה, והוא מורה גדול ביום הזה שהוא נעשה רושם על כל השנה ולכן אין לאדם בר"ה כי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, והסביר ענין ר"ה, כמו שאדם רוצה לבנות בית אזי מצייר תחלה על הטבלא הבית צורתו עם חדריו וכו', ועל דרך זה הוא הבנין, כך הוא רשימו של ראש השנה על כל השנה. (הרה"ק ר' פנחס מקוריץ זצ"ל)

◆◆◆

ראש של השנה

ראש השנה הוא ראש של השנה כמו שאנו אומרים מה שנקרא ראש חודש ולא ראשון של חודש, שהוא הראש של החודש, ובתר רישא גופא אזיל לכן יכולין לזכות בראש השנה שיהי' כל השנה טובה שנזכה בו להאור כי טוב. (פרי צדיק)

◆◆◆

המ"ח שעות שבראש השנה

אשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו, ולהכין עצמו לקראת אלקינו בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבזה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום, וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא. (מאור ושמש)

◆◆◆

שערי רחמים פתוחים

מורי ורבותי, הנה עכשיו הוא עת רצון הגדול ביותר, כמו שאיתא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואמרו חכמינו ז"ל אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים שבימים אלו שערי רחמים פתוחים, והבורא יתברך כביכול קרוב אלינו, והיום הוא יום הראשון מימים האלו והרחמים הם יותר גדולים, וגדול הרעש בכל העולמות, שמצפים שבשנה זו כבר נפעל בתקיעותינו ובתפילותינו, נראה שלא להניח לעבור זו השעה בלא כלום ולא נצא ריקם ח"ו, והנה עכשיו מצות היום לפנינו, נפיל נא תחינתינו לפניו יתברך. (דברי יואל)

◆◆◆

טעם קריאת ראש השנה "היום"

ויש להסביר טעם הדבר בקריאת "היום" לראש השנה דייקא כי נודע שבכל יום ויום צריך האדם לידע שאין לו עוד רק זה היום שעומד בו עתה, כי מי יודע מה יולד יום, ואמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך, וזה שאמר הכתוב וידעת היום שאם תדע שאין לך רק היום אז ממילא והשבות אל לבבך, והנה בכל יום ויום אין האדם משים אל לבו זאת כי עולם כמנהגו נוהג, אולם ביום הדין ראש השנה אשר מלך במשפט יעמיד ארץ, ויודע כל אחד ואחד אשר עתה דנין עליו כפי מעשיו בין לחיים, כי מי לא נפקד כהיום הזה, ולזה נקרא ראש השנה "היום" שכל העומד בו אינו מובטח רק ליומו, ולא ליום שלאחריו, והבן. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

תיקון השני ימים של ר"ה

השני ימים של ר"ה יום א' שייך לתיקון שנה שעברה ויום ב' להבא, בכדי לכלול סופו בהתחלתו, ובהשני ימים יכולים לתקן שנה שעברה ושנה הבא עלינו. (בית אהרן)

◆◆◆

השכמה

בראש השנה נוהגין לקום קודם אור היום, משום שאמרו רבותינו ז"ל הישן בראש השנה מזליה גם כן ישן, ובוודאי הכוונה על שינת היום, כי בלילה הוא זמן שינה, וכל שכן דראוי לקום קודם אור היום מחמת חרדת אימת הדין, משום שאמרו רבותינו ז"ל דבשעה ראשונה מהיום הוא התחלת הג' שעות הראשונות, שבהן הקדוש ב"ה דן את כל העולם כולו, ואם ישן אז מראה בעצמו כאילו אינו חושש לדין שדנין אותו למעלה. (אלף המגן)

תפלה

מעלות כל התפלות של כל השנה

על ידי מחשבות זרות נפסל התפלה ומשליכן במקום פסולי המקודשין, ואם מתפלל בר"ה בכוונה מעלה כל התפלות של כל השנה שחרית לשחרית ומנחה למנחה וכו'. (תולדות יעקב יוסף)

◆◆◆

העיקר הוא פירוש המילות

העיקר ביום הקדוש הבעל"ט הוא לראות לתקן הכל בתפלה כי בתפלה יש תיקון כל הענינים עניני הגוף ונפש לשפוך נפשו לפני

ה', הרוצה יוכל להבין ולהרגיש כל המקומות, אך אין צורך לזה רק להתקשר ולכוין פירוש התיבה, ודי בזה. (בית אהרן)

◆◆◆

העיקר הוא הכוונה

ולכן אם שבראש השנה נוהגין להתפלל בקול זכרינו לחיים לא זה העיקר, כי אם לכוון בלבו, ובחשאי בתחנונים ידבר בלב נשבר ויבקש רחמים שישיע לו ה' שיתחרט בלבו על העבר, ויתקנו בתשובה שלימה לפניו יתברך, ואחר זה לפתוח פיו לבקש חיים וכל טוב על העתיד. (ייטב פנים)

◆◆◆

צריך תפלה לתפלתו

הנה נכנסנו ליום איום ונורא בו נדונים כל ברואי תבל, ואנו נגשים עכשיו אל התקיעות ותפלת מוסף, ואנו זקוקים לעורר רחמי שמים, שהרי בשמים דנים עתה על הכל על הכלליות ועל הפרטיות של כל העולם, ואין אתנו יודע עד מה על מה להתפלל, על כן עלינו להתחנן אל השם יתברך על זה גופא שישפיע לנו דעת, שנדע על מה להתפלל, ועל מה לבקש ושנוכל להתפלל כדבעי, שהרי הלבבות אטומים וזקוקים לסייעתא דשמיא, שהשם יתברך יהי' עם אמרי פינו בעת תפלתנו, ויתקבלו אמרינו לרצון לפניו ונמצא חן בעיני השם יתברך. (דברי יואל)

תפלה לכבודו ית"ש

בזה בוודאי יזכה בדין

אתם נצבים היום בא ללמדנו הפסוק, האיך איפוא נוכל להמלט ולעמוד על נפשינו ביום הגדול והנורא, דא היום ראש השנה, כאשר יבואו בני האלקים להתייצב על ה' מיימינים ומשמאילים, ואם כל אחד ואחד ילך וישיב לדרכו לחנן ולחלות רק בעדו ובעד ביתו, האיך נזכה בדין בקום למשפט גבר בחקר אדם, אם יבוקר על כל פרט ופרט מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר, ועל זה אומר הכתוב אתם נצבים היום באיזה צד ואופן תזכו במשפט ותהיה נצבים וקיימים כפירוש רש"י, כלכם לפני ה' אלקיכם היינו באם כלנו נהפך פנינו נוכח פני ה', לשפוך שיח תחינתינו רק על הגלות שם הנכבד והנורא שיתגדל שמו במהרה בימינו, כי צדיק הוא ה' וראוי כי יבוא מועד עת קיבוץ גליות, ואז יתפרדו ויבדלו כל המשטינים והמקטריגים, ראשיכם שבטיכם כל איש ישראל, היינו מי אשר רק שם ישראל יכונה אף אם אינו ראוי וכדאי לעצמו, עם כל זה הקדוש ברוך הוא בודאי כדאי שיתגדל ויתקדש שמו בב"א. (קדושת יו"ט)

◆◆◆

מדוע בן ישי לא בא

מקובל בידינו מאבותינו הקדושים זי"ע בשם הגה"ק רבי ר' שמעלקא זי"ע מניקלשבורג כי בא לתקיעת שופר ביום א' דר"ה לבית הכנסת ונתעוררו מאוד הצבור ובכו בכי רב, וגם ביום ב' דר"ה בבואו לתקיעת שופר געו בבכי' מאוד, והמליץ ופירש אז ביום ב' דראש השנה לפני תקיעת שופר הפסוק מדוע לא בא בן ישי, היינו שתסובב השאלה, מדוע לא בא בן ישי משיח צדקינו לבוא ולגאלינו מגלות המר הלזה, וכבר ראיתי בעת רצון תקיעת שופר נתעוררתם בבכיה, אמנם "גם תמול" ביום א' דראש השנה, "גם היום" ביום ב' "אל הלחם", רק על הפרנסה וצרכי גשמיות, שאין משימים לב על צער גלות השכינה מאריכות גלותנו לבקש על הגואל צדק כראוי, כי על כן עדיין בן ישי לא בא עדה"ק. (שער יששכר)

◆◆◆

אין חיות בלא דביקות

זכרינו לחיים וכו' דקשה הזוהר צווח וכו' הב לן חיי וכו' ואיך יסדו אנשי כנסת הגדולה כן, והנראה לי, דאלו המתפללים על החיים רק למענו שרוצה בחיים, על אלו צווח הזוהר, מה שאין כן אם רוצה בדבקות השם יתברך, וזכרינו לחיים היינו הדביקות, כי נאמר ואתם הדבקים בה' וכו', אם כן אין חיות בלא דביקות, ואם כן זכרנו לחיים, היינו שנהיה דבוקים בך שהוא החיות האמיתי, והבן. (ישמח משה)

◆◆◆

משל מבעל הישמח משה זי"ע

ק"ז זלה"ה הישמח משה היה מרגלא בפומי' להסביר ולתאר, איך שבכל שנה ושנה ביום הזה באים למעלה כל שרי האומות, כל אחד ואחד לבקש על עצמו ועל מדינתו, ובתוכם בא גם המלך המשיח ואף גם הוא שואל ומבקש מתי יגיע זמני לילך לגאול את ישראל עם קדושו, ושרי האומות אומרים לו למה אתה בא, הלא הנך רואה שבכל שנה ושנה אתה יוצא בפחי נפש ובלא כלום, והוא בעיניהם ללעג ולקלס, ואם אומרים ח"ו למלך המשיח שעדיין לא הגיע זמנו, אז הוא יוצא בחרפות ובבושות, וכל השרי האומות כולם שוחקים ממנו ומלעיגים עליו, ואי אפשר לצייר את ההרגש שלו, וכמה קשה הוא בזיונו אחר שהוא בוכה ומבקש ומתחנן ומפיל תחנה לפני הבורא כל העולמים, ועד מתי נהי' עוד בגלות המר והנמהר הזה, ומתי יגיע גם זמני כמו שמגיע לשאר שרי האומות, אם אח"כ אומרים לו בעוה"ר שעוד לא בא זמנו.

אמנם הנה אף אם לבזיון הזה כבר הורגל המלך המשיח בעוה"ר, שאומרים לו כן בכל השנים ומלעיגים עליו, מ"מ עכשיו בדורינו אלה גדולה חרפתו, דלא די שלא בא זמנו, אדרבה נעשה עוד הס"מ השולט והמשפיע על ארצינו הק' באלו השנים האחרונות, וכמבואר אצלינו מדברי הב"ח דא"י אינה נתונה תחת שום שר ומושל, וחלילה ע"י העונות גורמים

לסילוק שכינתו ית', ונעשה הס"מ המשפיע שם, יעי"ש, ובאלו השנים האחרונות נסתלקה משם שכינתו יתברך בעוה"ר, ואם גם עכשיו יאמרו להמלך המשיח שחלילה עדיין לא הגיע זמנו עבור עונותינו הרבים, אזי עוד נתוספה וגדולה חרפתו שגם הס"מ לועג ממנו, כי הוא נעשה המושל בארה"ק, על כן נתעורר נא ונשפוך לבבינו לפני אל חי, ונפיל תחנה לפניו יתברך שמו, שבמהרה יתבטל ממשלת הרשעה שבארה"ק ע"י מלך המשיח. (דברי יואל)

♦♦♦

<u>שאין לשכוח להתפלל על העיקר</u>

ובעמדנו כעת ביום הקדוש והנורא הזה, אשר דנין בו בשמים על הכלליות ועל הפרטיות, מוטל עלינו להתחזק ולהתעורר שלא להניח לעבור ח"ו זמנים יקרים כאלו בלא כלום, כי עלינו לדעת מה שדרשו חכמינו ז"ל דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב שבעשרה ימים שבין ר"ה ויום הכיפורים, הוא עת רצון וזמן תפלה, ועל כן בואו ונקרא על ה' בחזקה, ואזי יעזור לנו הקב"ה שיתעוררו עלינו רחמיו המרובים, ויעזור לנו השי"ת שיהיה שנה הזאת הבא לקראתינו שנת קבול תפלות, שיושע כל אחד בכל הישועות הנצרכות לו, אבל מהעיקר ג"כ אין לנו לשכוח לבקש ולהתחנן לפני הקב"ה, שישמע הקב"ה ויראה בצער גדול של השכינה הקדושה, וכנסת ישראל אשר יושבת בגלות בעוה"ר, וירחם עלינו בישועה כללית, שלא נצא עוד מיום הדין בצער ובחרפה כמו בכל שנה ושנה. (מהר"ם ט"ב)

תפלה בחשני ימים

<u>יום שני הוא שעת מוכשר ביותר מיום הראשון</u>

כבר נתבאר לעיל שעת מוכשר ביותר הוא ביום שני של ר"ה, כי אז דינא רפיא, ונכון ביותר להתפלל לפניו יתברך, ולעורר את רחמיו וחסדיו עלינו לגאלינו במהרה מגלות המר הזה וירחם על קרן התורה וקרן ישראל. (קדושת יו"ט)

♦♦♦

<u>ביום א' להתפלל בעיקר על תיקון הנשמה</u>

הדרך הנכון לכל אדם להתפלל ביום ראשון דר"ה עיקר על תיקון הנשמה ועל עסקי עבודת השם יתברך שזה פנימית העולמי' וביום השני להתפלל על צרכיו בני חיי ומזוני ולהשפיע לכל ישראל. (עבודת ישראל)

♦♦♦

<u>ביום ב' צריך לזכור כללות ישראל</u>

להבין הטעם מפני מה נקרא ר"ה יום הזכרון כי ר"ה הוא ב' ימים ביום א' דינא קשיא, וביום ב' דינא רפיא, ומפני כן ביום א' עיקר להתפלל עבור כבוד הבורא על צער גלות השכינה כנזכר לעיל, אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד, וזה שכתב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו וכו', ומכל שכן מי שהוא זוכר את חבירו בתפילתו בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ר"ה נקרא יום הזכרון שמחויב כל אחד ואחד להתפלל על חבירו. (תפארת שלמה)

פסוקי דזמרה

<u>העיקר הוא להתפלל במתינות</u>

צריך אני לעוררך ולהזכירך ולהזהירך, אף שכבר ידוע הוא לך אבל להזכיר אני צריך, בענין התפלות של ראש השנה ויום הכפורים שהעולם אומרים אותם באמת בהתעוררות גדול, אך עיקר מגמתם שהם מתעוררים הוא בפיוטים ותפלות החדשות הנאמרים במחזור, אבל התפלות הסדורה בפסוקי דזמרה וקרבנות וקריאת שמע ותפלה הם אומרים במרוצה כמו בכל השנה, ואינם יודעים כי זה העיקר, וזה התוספות, ולא יקובל התוספות בלתי העיקר, ובדרושים של הרב ר' בער זלה"ה בהכתובים יש שם דרוש ארוך על גנות האנשים האלו, ואתה ידעת זה מעיקרא מעצמך ממנהג הקדוש מו"ה מנחם מענדל זלה"ה מפרעמישלאן שעשה העיקר עיקר בפרט ביום נורא כזה צריך לשום נפשו בכפו לכוונת התיבות ואותיות כידוע, ובזה מעלים התפילות הפסולות של כל השנה. (יושר דברי אמת)

שמונה עשרה

<u>כוונת השמונה עשרה</u>

כאשר מבקשין מלוך על כל העולם צריך להיות עיקר הבקשה על עצמינו, שכל אדם מישראל נקרא עולם בפני עצמו, וכפי מה שמקבלים על עצמינו כך נצמח מזה הארה לכל העולם, ולכן כמו כן על ידי הרשעים מרגישין הצדיקים שאינם יכולים לקבל על עצמן בשלימות ולכן מבקשין מלוך וכו' ודוק ותבין. (שפת אמת)

♦♦♦

<u>אי אפשר לעמוד בתפלה בלי מסירות נפש</u>

הנה הימים האלה נקראים ימי הרצון, הוא בשביל שבימים הקדושים האלו נתעורר רצון השם יתברך לעם סגולתו, ונתן דעת ותשוקה בקרבם להלהיב לבבם לעבודת יתברך שמו, כמו שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ולהבין פי' לכל חי, דהנה כל איש ישראל מחויב למסור נפשו וכל חיותו לעבודת השם יתברך ברוך הוא ועל קידוש שמו יתברך, ובפרט

בר״ה בתפילותינו ותמלוך אתה ד׳ מהרה לבדך, מלוך על כל העולם כולו בכבודך, שאי אפשר לעמוד בתפלה הזאת בלי מסירת נפש, כי כן מבואר בגמרא כי שעה אחת קודם תחיית המתים ישוב האדם לעפרו ע״ש, הנה בעל כרחך כשיגיע במהרה העת שימלך ד׳ לבדו ביום ההוא הנה צריך האדם לשוב אל עפרו תחלה ואחר כך יתנער מעפר כמבואר, לכך הנה בתפלה זאת צריך לקבל עליו מסירת נפש בלב שלם, אך שיתגדל ויתקדש שמו בעולם במהרה, ועל זה הוא שאמר דוד המלך ע״ה, כלתה לתשועתך נפשי אליך ד׳ נפשי אשא, ובזה פירוש לכל חי רצון, שיהי׳ מוסכם בלב האדם ברצון גמור למסור כל חיותו במסירת נפש עבור כבודו יתברך שמו. (תפארת שלמה)

דמעות

רחל מבכה על בניה

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים, אז רחל מבכה על בניה והשם יתברך מבטיח לה, ושבו בנים לגבולם, על גאולתינו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה וחיים ושלום. (מראה יחזקאל)

◆◆◆

מי שאינו בוכה אין נשמתו שלמה

האר״י ז״ל היה נוהג לבכות בראש השנה וביוה״כ ומי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו שלימה, ומי שמתעורר בבכיה גדולה מאליו, באותה שעה דן אותו בבית דין של מעלה ונפשו מרגשת, ולזה באה לו הבכיה. (אור צדיקים)

◆◆◆

ממשקה ישראל למנחה

משל למדינה שהיו חייבים מאוד למלך וגזר עליהם גזירות רעות משונות, אשר לכל השומע תצילנה אזניו, והנה היו ברעה ובחרפה ויחשבהו מחשבות ותחבולות, ועשתונות משתנות לפייס את המלך ולא יכולו והיו בצרה גדולה, והנה באחד מעבדי המלך אשר הי׳ רגיל בבתי גנזיו ויודע מהותו ואיכותו ונטרד ג״כ ונדחה מחמת מרדו ואמר להו דעו שאני שר המשקים של המלך שיודע אני ומכיר באיכותו ומהותו כי אין דבר חשוב לפניו, כסף וזהב כעפר לפניו, רק משקה אחד יש שחביבה לפניו מאוד מאוד יותר מכל סגולת מלכים אשר לו וכל חפצים לא ישוו בהן והוא אינו מצויה רק במדינתכם, והמביא לפניו המשקה הזה לא ימנע שאלתו ממנו שכל אשר ישאל יעשה כחפצו.

בכן ישתדלו בכל כוחכם להביא לפניו המשקה ואל תמעיטו רק כל מה באפשרי תרבו מאוד כפי פשעכם, רק תראו שלא תביאו אליו בכלים מכוערים רק בכלים יפים שדרכו להשתמש בהן, וכל א׳ יתן בצנצנת חתום בחומתו כדי שיכיר בפרטיות כל אחד ובצירוף הוא חשוב מאוד וגם אני נותן את צנצנת שלי בידכם ואז בשעת שתביאו המשקה הזה תתראו לפניו החרטה הגדולה והגמורה על כל פשעכם שפשעתם לנגדו ותבקשו מחילה בלב שלם ותקבלו מעתה מלכותו עליכם ואדנותו שתעבדו אותו מעתה בלב שלם ובוודאי ימחול לכם ויקבל אתכם בשמחה ובכבוד גדול ותקבלו נבזבזין סגיאין ישיש עליכם לטוב אך זה תעשו לי באם שישאלכם המלך מנין אתם יודעים הדבר החביב אצלי כ״כ תאמרו אחד מבני פלטרין שלך הנדחה מחמת פשעו הוא גילה לנו והזהיר אותנו מאוד על זה וגם הוא השתדל להביא מן המשקה ההוא אך מה הוא ומה השתדלותו כי איש אחד הוא ואנחנו הרבים ובצירוף הוא ראוי לעלות לפני מלך כמוהו ונתן גם את שלו בתוכינו, ויאמר המלך יכנס גם הוא לשלום וכן הוי.

והנמשל מובן, המשקה הוא דמעות שנאמר ותשקמו בדמעות שליש ודמעות של ישראל חביבים לפני הקב״ה מן הכל וסופרן ומניחן בבית גנזיו מלך מתרצה בדמעות. (ישמח משה)

◆◆◆

דמעה אחת אמיתית

ונקבל עלינו עול מלכותו יתברך באמת ונתפלל לפניו בדמעות אמיתיות, כי בדמעה אחת אמיתית של יהודי יכולים להביא הגאולה. (דברי יואל)

◆◆◆

המלך מתרצה בדמעות

והנה ביום הדין הקדוש ברוך הוא בעצמו הוא אצלנו, ואיתא שביום הדין הזה הקדוש ברוך הוא בכבודו מקדים לבתי כנסיות לשמוע תפלות מלבות באות, ומה אנו עושים אנו בורחים כלנו לבית הכנסת במקום אשר אבינו שם, ועל זה אמר הנביא דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, הנה העת יאתה לבכות ולהתחנן לפניו, הואיל והוא אצלינו ודאי ישמע תפלתינו וירחם עלינו הנה העת לספר לפניו תלאותינו, הנה העת לפייסו על כל מה שעשינו, ובמה מפייסין אותו הנה השי״ת נקרא מלך מתרצה בדמעות שיכולין לפייסו בדמעות אין אנו יכולין לפייסו בדבר אחר רק בדמעות. (ערבי נחל)

תשובה

על ידי תשובה בתק״ש מביאים אורות לכל השנה

באמת כשישראל עושין תשובה בר״ה, ובפרט בעת תקיעת שופר מביאים על ידי השופר אורות עליונים עד שמאיר להם בכל השנה. (בית אהרן)

◆◆◆

הניצוצות הקדושים באים לביהמ"ד לבקש להעלותן

לכן צריך האדם לשום אל לבו בעת תקיעת שופר לתקן המעוות ולקבץ הנדחין, כמבואר בספרים הקדושים שאותן ניצוצין הקדושים ונשמות דאזלין ערטלאין, באים לבית הכנסת למען להעלותן, ועתה זכרו מה שהיה ומה שנעשה זה כמה שנים, גודל הלחץ זה הדחק אשר מצאתנו, ובשגם מפני חטאינו זה גלינו מארצינו וכו', אמנם לתקן הדבר ולהסיר דין להמתיקן ברחמים הרפואה לזה הוא מצוה לשמוע קול שופר ולשוב בתשובה כמבואר בספרים. (ייטב פנים)

◆◆◆

ע"י התשובה מעוררין זכות רחל אמנו

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים אז רחל מבכה על בניה והשי"ת מבטיח לה ושבו בנים לגבולם על גאולתינו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה וחיים ושלום. (מראה יחזקאל)

◆◆◆

שופר בלא תשובה אין מועיל כלום

ועיקר מצות תקיעת שופר הוא, אם יש תשובה, שעל ידי זה משברים כל הקליפות והמקטריגים, וכמו שכתב האר"י ז"ל להתוודות בלחש בעת התקיעות שאז השטן מעורבב ואין התקיעה מזיק, משא"כ שופר בלא תשובה אין מועיל כלל והלואי שלא יקלקל, שהוא כמזמין המלך לביתו ויוצא בעצמו לחוץ ומניח המלך לבדו, הלא יכעוס המלך מדוע באתי ואין איש, ככה ע"י מצות עשה של תקיעות שופר ממשיכים להשראת השכינה ואם לבו אין שם לשים לבו לתשובה הרי הוא מניח המלך לבדו ח"ו כי הלב הוא עיקר האדם, הלא ח"ו יאמר הקב"ה מדוע באתי אליכם ואין איש מכם פונה אלי בקירות לבו, ולכן אע"פ שתוקעין הרי הוא בכלל שנה שאין תוקעין בתחלה ח"ו מריעין לה בסופה. (ערבי נחל)

◆◆◆

מצות שופר הוא הצעקה מפנימיות הלב

מצות התפלה לדעת הרמב"ם ז"ל הוא פעם אחת בשנה ובוודאי העיקר בראש השנה שמצוה הוא בקול שופר הרומז להצעקה מפנימיות הלב והוא עיקר התפלה. (תורת אמת)

◆◆◆

התכלית של שופר הוא לשפר המעשים

הנה יש להקשות דאם כך הוא דעל ידי תקיעת שופר מסלק הדין לגמרי מעל בני ישראל ונשאר כולו רחמים, אם כן תמיד ראוי להיות כתיבה טובה, ומהיכן נצמח שנה רעה, שנה שעברה השם ישמרנו עוד משנה רעה כזו, וגם משיח צדקינו למה לא בא כיון שנסתלק הדין לגמרי, רק התירוץ מובן מאליו כי קול השופר אינו פועל רק כשיש תשובה עמו, דאם לא כן לא מקרי קול שופר, כמו שביארנו במקום אחר דשופר היינו שפרו מעשיכם. (ישמח משה)

◆◆◆

בתקיעות שופר נא לעורר רחמי שמים

ובעת שאנו הולכים לתקיעת שופר "לאמיר נישט פאפאטשקען די פאר מינוט, אין די פאר מינוט וועלדט זיך אלעס", נעורר נא רחמי שמים שיהיה כבר סוף וקץ לכל צרות ישראל, ומלך המשיח יצא השנה בשמחה וטוב לב ובזה יהיו נכללים כל הישועות. (מהר"ם ט"ב)

ווידוי

שום בית דין יכול לסלוח, אלא הקב"ה בעצמו

לפרשא חובוי בשתיקה ובבכיה בין התקיעות של תשר"ת תש"ת תר"ת, ואין כח ביד שום בית דין לסלוח, אלא קודשא בריך הוא יאמר סלחתי בפומא קדישא, לכך בהכרח שמתודה דן ליה הקב"ה בעצמו ומחיל ואומר סלחתי. (זוהר חי' פ' פינחס)

◆◆◆

בתשובה בעת תק"ש מובטחים אנו לשבור החומות

כי בהגיע הימים האלו, יש קליפות ר"ל אשר הם מטמטמין לבות בני אדם, וכמ"ש האריז"ל כי מי שאינו בוכה בימים האלו בידוע שאין נשמתו מתוקנת והוא מלא עונות, והן הן המחיצה של ברזל המפסקת, אכן אבן טוב יש בידינו מאוצרות אבינו ממעמד הר סיני שאז היו כל האוצרות בידינו, ונשאר אצלינו אבן טוב אשר סגולתו לשבר החומה הלזו, והאבן הטוב הלזה הוא תקיעת שופר אשר סגולתו לשבר החומה, אך אנו עושים זאת מידי שנה בשנה ואין מועיל ואין קץ ותכלית לגלותינו, הטעם לפי שאין עושין כפי הצורך, וגם צריך להיות בהכנעה גדולה ובבכיה ובחרדה וזולת זו אין מועיל, לזה אמר הנביא אפילו אם יתקע שופר בעיר, רק והעם לא יחרדו, אזי הוא כלא תקעו כלל ומריעין ח"ו, ועתה אחינו בנ"י יש לנו לחרוד מזה עצמו ולקונן ולילל מה יהיה התכלית, עד מתי לא תרחם את ערי יהודה וירושלים אשר זעמת זה כמה שנים, ועל מי יש לנו להשען פנינו לימין ואין עוזר לשמאל ואין סומך וח"ו אבדה תקותינו, כי כל התקוה שלנו הוא על האבן טוב הלזה הוא המצוה של תקיעת שופר ואם לא נעשה זאת כראוי ח"ו אין תרופה, לכן אנשי לבב שמעו ותחי נפשכם להתעורר בעת התקיעות שופר בבכיה ובתשובה בעזיבת החטא ובחרטה ובוידוי כמו שכתב האר"י ז"ל שבעת התקיעות יתוודה כל

האדם בלחש, ואזי אנו מובטחים לשבור החומה ויופיע אור כבוד ה' עלינו ואז נצעק לפני אבינו שבשמים ויכמרו רחמיו עלינו ויגאלינו. (ערבי נחל)

כוונת התקיעה

הכוונה לתקוע הוא שרחמנא אמר תקעו

אמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצוק"ל, על הגמרא למה תוקעין רחמנא אמר תקעו ופירש הוא ז"ל שהגמרא מקשה למה תוקעין כלומר מה היא הכוונה של התקיעות ותירץ רחמנא אמר תקעו פירש שזאת תהיה עיקר הכוונה לעשות רצון הבורא ברוך הוא, ועל ידי תקיעתינו לעשות רצון הבורא ב"ה אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים. (מאור ושמש)

◆◆◆

והנה ידוע כי בשופר יש טעמים הרבה למה תוקעין, ועוד איתא טעמים ע"פ סוד וגם כוונת נעלמות שצריך לכוון ולייחד ע"י התקיעות, אבל עכ"ז העיקר לעשות כאשר צוה השי"ת כי הוא היודע מקומה וערכה ושעתה וזהו יותר מכל הכוונת אשר ביד השכל אנושי להשיג. (עצי חיים)

◆◆◆

להתגבר על היצר הרע

עיקר כוונת השופר על דרך הקרא, לבי חלל בקרבי, להזכיר את האדם להתגבר עצמו על יצר הרע עד שיהיה חלל בקרבו בלי פתיות היצר כלל, על כן השופר הוא דבר חלל, ולזה תוקעין מאה קולות העולה ל"ב עם חל"ל ותיבת בקרבי עולה מטטרו"ן המוליך מאה קולות למעלה. (אמרי נועם)

◆◆◆

לזכור בריאת האדם שהי' ע"י הקב"ה

טעם פשוט על מצות תקיעת שופר, יש לומר שהוא לזכר ולהזכיר את האדם אשר בו ביום ההוא בר"ה נעשה ונברא כידוע, והוא על פי המבואר בזוהר הקדוש על ויפח באפיו וכו' שכביכול הנופח מעצמו נופח וכו' ולכן תמצא ביום ההוא שנברא לנופח בהבל פיו דייקא כדי להזכירו מאן דנפח באפיו נשמת חיים ברוך הוא וברוך שמו, ועל ידי זה יתעורר לתשובה ולהיטיב מעשיו. (צבי לצדיק)

◆◆◆

סגולה לזכור את בוראו

במצות תקיעות שופר תקנו חז"ל להאריך בתקיעות שופר, ולתקוע שתי פעמים בתקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד, ולא חששו שע"י השהיות יתערבו מחשבת בלתי רצויות, והטעם יש לומר על פי מה שכתוב הרמב"ם אף על פי שתקיעות שופר בר"ה גזירות הכתוב רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, עכ"ל, הרי שסגולת השופר לעורר את לבב ישראל לזכור את בוראם ולעזוב מחשבות לא טובות, ובכן מטעם זה לא חששו חז"ל במצוה זו לעשותה בלי שהיות, דאדרבה כל כמה שיאריכו בתקיעות יותר יחרד לבם מאימת הדין ויעזבו המחשבות לא טובות. (ברך משה בא)

◆◆◆

כונת התקיעות מיושב ותקיעות מעומד

י"ל דתקיעות דמיושב נתקנו בעיקר שכל יחיד ויחיד יכוון בהם על עצמו, לשוב בתשובה שלימה על כל החטאים ועוונות ופשעים שעשה, ואף שאין מזכירים בר"ה את החטאים בפה, אעפי"כ צריכין להתוודות בלחש בשעת תקיעות שופר בינו לבין עצמו, ולשוב בתשובה שלימה, ואח"כ נתקנו התקיעות דמעומד, אצל מלכיות זכרונות ושפרות, לכוון בו על ישועה כללית, למען כבוד שמים שהקדוש ב"ה למענו יעשה, ולמען כבודו יתברך שמו המחולל בעונותינו הרבים ושיהא בקשתינו למען כבוד יתברך שמו, אז אין פגע רע וקטרוג כנ"ל וזהו אמרו לפני בר"ה מלכיות היינו לכבודו של השי"ת, כדי שתמליכוני עליכם, שעיקר בקשת ישראל יהיה בר"ה עבור מלכיות שמים, ואז יעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, אשר אנו תוקעין למענו ית"ש.

ובזה יש לפרש דברי הגמרא אמר ר' יצחק למה תוקעין בר"ה וכו' כדי לערבב השטן, ופירשו התוס' דזימנא חדא בהיל ולא בהיל, כי פעם הראשון הוי התקיעות עבור כל אחד ואחד לעצמו, ובזה אינו מתיירא כל כך, אבל כד שמע תניין היינו התקיעות השניות, שתיקנו עבור ישועות הקב"ה, והתגלות כבוד שמים, שעל זה אין שייך שיהי' קטרוג, אז הוא אומר וודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, ומטא זימנא להתבלע, ומתערבב וכו', כי מזה יש לו שפיר על מה להתיירא.

על כל פנים היוצא לנו מכל זה, דביום הקדוש הזה שאנו עומדים בו יש לנו עוד איזה מינוטען קצרים להכין עצמינו לקיים מצות תק"ש, נתעורר כולנו ביחד להשים על הלב לשוב בתשובה שלימה ואמיתית לפניו יתברך שמו, ואף שאין מזכירין חטאים בר"ה, אף על פי כן כל אחד יודע נגעי לבבו מה שצריך לקבל על עצמו לשוב ולתקן את מעשיו במחשבה בדיבור ובמעשה, כי צריכים להאמין באמונה שלימה מה שאמרו חז"ל אין יסורים בלא חטא, והתשובה ומעשים טובים הם כתריס בפני הפורעניות, ועל ידי תשובה אמיתית יכולים להתהפך ברגע אחד להיות נחשב כצדיק גמור כידוע מ"ש חז"ל דהמקדש את אשה על מנת שאני צדיק גמור אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בלבו, ועל ידי זה יהי' כח לכוון

בתקיעות דמעומד לבקש ולהתחנן עבור כבוד שמו ית' ובזכות זה נזכה שימלא הקב"ה עלינו רחמים, וירחם עלינו ויהפוך עלינו מדה"ד לרחמים. (מהר"ם ט"ב)

מסירות נפש

לעורר זכות אבות

ענין מצות תקיעת שופר, שהוא חק וגזירת הכתוב עם כל זה רמז וטעם יש בו, למען לעורר זכות אבות, כמו שאמרו חז"ל אמר הקדוש ב"ה תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק וכו', ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמיכם לפני, ביאור הדבר כי בעת תקיעת שופר ראוי לכל אחד לקבל על עצמו ענין מסירת נפש בשביל קדושת שמו יתברך, ואם כי אינו מוציא הדבר מכח אל הפועל בגלוי כמו אברהם ויצחק עם כל זה מחשבה טובה מצטרף למעשה והרי אנו הולכים על כל פנים בעקבי אבות ראוי להתקומם עלינו בזכות אבות וביום צרה יענינו. (ייטב פנים)

סגולת השופר

קול שופר מעלה התפילות

והנה סולם מוצב ארצה, כי סול"ם גמטריא צום, קול, ממון, כל אחד גימטריא סול"ם מוצב ארצה, ועל ידי הקול שופר יוכל לעלות התפילות מארצה להיות וראשו מגיע השמימה, והבן. (תורת חיים)

◆◆◆

הכח של תקיעות ראש השנה להשפיע ולקרב כל התפילות שיעלו למעלה לרצון מראשית השנה עד אחרית שנה. (תפארת שלמה)

◆◆◆

תיקון על החטא הידוע

נודע ענין השופר הוא לתקן הברית הקדוש ולהעלות הניצוצין הקדושים שיצאו לבטלה רח"ל ועל ידי שמיעת קול שופר יכופר ויתעלה הכל. (דעת משה)

◆◆◆

באלו ימים הוא עת רצון ובפרט בראש השנה שאנו תוקעים בשופר ושמעתי בשם הרב היהודי זצלה"ה מפרשיסחא שאמר שר"ת שופר הוא ש'ורש פ'ורה ר'אש ו'לענה הכוונה אפילו מי שנפל כל כך לסטרא אחרא אף על פי כן השופר יכול לעלות אותו. (אהל שלמה)

◆◆◆

יש לו התחזקות נגד היצר הרע

ויהי קול השופר הולך וחזק מאד פירוש על ידי השופר זוכה האדם להיות בחינת הולך, כמו שכתוב אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, וזה הולך וחזק מאוד שיהי' לו התחזקות לעמוד נגד היצר. (תפארת שלמה)

◆◆◆

התקיעות של כל שנה ושנה מצטרפים

וכן הוא בר"ה בכל שנה ושנה שע"י התקיעות שישראל תוקעין ביום הזה נעשה רעש גדול בשמים שהתקיעות של השנים הקודמים מתגברים לעלות, וכל כמה שהזמן מתאחר מתרבים כח התקיעות ביותר בהצטרפם אל התקיעות של שנים הקודמים ונעשה הרעש יותר גדול בכל העולמות ומצפים שבשנה זו יעלו כל התקיעות והתפילות ונושע בגאולה שלימה. (דברי יואל)

תפלת מוסף

להרבות בפסוקי מלכיות

ואמר הקב"ה, אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שתבוא זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, ולכאורה שתי תיבות לפני וכדי מיותר, ומהראוי לומר אמרו מלכיות שתמליכוני עליכם, אמנם נאמרו לרמז דברים נפלאים כי תיבת כדי משמעו לשון די והכוונה אמרו לפני כל כך פסוקים מלכיות עד שיהיה די בדיבורים אלו להמשיך מלכותי עליכם לייחד עליכם המלוכה, כנזכר אשר עיקר מגמתינו וכוונתינו עתה בראש השנה סוד הנסירה וכו', ולזה העמיקו במאמרם, אמרו לפני כל כך פסוקי מלכות במדה ומשקל והכונת הלב, שהיא די בפסוקים להמליכוני עליכם שתבנה ותכונן עשרה פרקין של קומת המלכות לבא פנים אל פנים, וזהו הרמז במלת לפני דייקא להביאה לבחינת הפנים, וכן הכוונה בזכרונות כדי לשון בפסוקי זכרונם שתבא זכרוניכם לפני דייקא לטובה.

ומכאן תוכחת מגולה על רבות בני עמינו כשמאריכים בתפילה בראש השנה אזי כמשא כבד יחשבו להם ואין לך חיך מתוק מזה שהאדון ה' צבאות ביקש כזאת מידינו לאמר לפניו מלכיות וזכורונות כנזכר כדי שתבוא זכרוניכם לפני לטובה, ונמצא כל עצמו יתברך דורש טובתינו להטיב לנו באחריתנו. (אור המאיר)

◆◆◆

קבלת עול מלכות שמים נוהג מראש השנה

אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני, ולכאורה מה היום מיומים הלא בכל יום אנו אומרים ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד,

אמנם זה הכח שלנו בכל ימי השנה להמליכו יתברך נובע ממקור ראשית השנה, על ידי שהוא יתברך זיכה אותנו במצות עשה לומר לפניו מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, והיינו שעל ידי זה יהיה לנו הכח בעצמינו להמליכו יתברך עלינו תמיד. (תורת אמת)

◆◆◆

<u>העיקר להמליך הקב"ה ממש ולא לאמרו בהפה</u>

מאמר חכמינו זכרונם לברכה אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ר"ל כי אין זה מספיק שהאדם יאמר בפיו המלכיות, אלא שיאמר ויחזרו כל כך עד שתמליכוני עליכם ממש, עד שכל עצמותיו תאמרנה וכו'. (תורת אבות)

◆◆◆

<u>תקון דיבור מעשה מחשבה</u>

וזהו שסדרו לנו רבותינו זכרונם לברכה מלכיות זכרונות שופרות מלכיות הוא נגד עולם הדיבור שפגם בו, וזכרונות הוא נגד עולם המחשבה, ושופרות הוא מחשבה, לתקן הפגם בענינים הדקים גם כן. (שארית ישראל)

◆◆◆

ונתנה תוקף שבמוסף ר"ה אמר שיש בו כל כוונת תקיעת שופר. (מדרש פנחס)

תשליך

נוהגין לילך לנהר לומר תשליך במצולות ים וגו' נראה לי טעם הדבר להתעורר בתשובה על ידי מי הנהר על דרך שהביא מורי זקני זלה"ה בספר תפלה למשה על תהלים פירוש הפסוק על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו, מה וגם, ופירש הגאון מהר"ל ז"ל דאיתא במדרש כי גדול כים שברך מי שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, ויובן למה דאיתא במדרש שמים התחתונים הי' בוכים על שנתרחקו משמי מרום וניחם אותם ה' שיקחו מהם לניסוך המים בחג ומלח שהוא ממים לקרבנות, ולפי זה שברו של ים שנתרחקו מאור העליון ורפואתן ניסוך המים ומלח, וכשחרב בית המקדש ואין עבודה חזר השבר למקומו והיינו כי גדול כים שברך מי שעתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, וכיון שחזר השבר למקומו בחורבן בית המקדש חזר הבכיה למקומו וכיון שבאו אל המים השיגו בכיה של מים לכך אמר גם בכינו עכ"ד וכבר אמרו שזה ענין גלי הים כי רוצים להתנשאות לשוב למעלה למקומם.

ומזה יקח האדם מוסר השכל, איך ישא נפשו אל ה' לדבק בו ואיך ירד עשר מעלות יתר אחורנית להתרחק מאור של מעלה על ידי חטאיו ופשעיו, הנה העת לשוב אל ה' בבכיה ודמעה תרדנה עיניו מאין הפוגות כמו שמים התחתונים בוכים ומתנשאים לשוב למקור עליון ק"ו אדם שיש בו נשמת רוח חיים חלק אלקי ממעל מהראוי לפשפש במעשיו ושישוב אל ה' וירחמהו וגו' וזהו שכתוב פלגי מים ירדו עיני כמו שמים נפלג ונחלק מלמעלה וירדו למטה, כמו כן ירדו עיני על לא שמרו תורתיך, וזה טעם שהולכין לנהר לישא ממנו קל וחומר הנזכר לעיל. (ייטב פנים)

◆◆◆

ואפשר ליתן בזה טעם למנהג שהולכין בר"ה לנהר לומר ותשליך במצולות ים וגו' דמתנאי התשובה הוא להתקרב לפניו יתברך בכל לבו ולדבקה בו, ובחי' דביקות זו תושג רק בבחי' מקום טהרה, על כן לרמוז על כך הולכין אל הנהר שהוא מקום טהרה ועושין שם תשובה על החטאים ומזה נקח מוסר לשוב לבוראנו ולהתקרב עליו עד"ז שנהי' טהורים ומוכנים לקבל השפעות קדושתו יתברך. (דברי יואל)

מעלת היום

<u>פקידות עקרות</u>

בראש השנה נברא העולם והוא עת פקידת עקרות. (זרע קודש)

◆◆◆

<u>בני חיי ומזוני</u>

ביום הזה בוודאי מתעורר כל מיני שפע להשפיע בני חיי ומזוני כאשר היה נשפע בראשית הבריאה ביום זה חיי, נאמר כיום זה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ובני נשפע גם כן הכח המוליד במאמר פרו ורבו וכאשר היו מיד בפועל כידוע, ומזוני הוכן לו עוד במאמר תדשא הארץ. (תורת אמת)

◆◆◆

<u>סגולה לבני חיי ומזוני</u>

סגולה והבטחה לבני ומזוני, מאדמו"ר הגה"צ הק' בעל קדושת יו"ט זי"ע שמעתי ממנו בדרוש שדרש קודם התקיעות בנוכחות כמה אלפים אנשים והרעיש עולם על המאדעס הארורים שנשים הולכות בשערות, ושערות צדדית הנקרא בי"א האר ועל מה שלובשים בגדים עם מאדעס כגון כובע על הראש ומתוך דבריו החוצבים להבות אש ביקש מהאנשים שעמדו שם שיפרסמו על העתונות בשמו הק' "שהוא מבטיח לכל מי שימנע המאדעס הנ"ל, מתוך ביתו יוושע בבנים ובפרנסה, עכלה"ק. (זכרון יעקב יוסף)

עשרת ימי תשובה

מעלתה

הרמב"ם כתב אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר דרשו ה', וברבים כל זמן שעושין תשובה וצעקה נענין, מן המדרש זה מוכח דאף לרבים יש חילוק שנתקבלה יותר בעשרה ימים, שהוא עת רצון שערי שמים פתוחין, וגם משמע מזה שכתוב ואדון אתכם לכף זכות משמע אף אם התשובה לא הי' כדבעי, אף על פי כן אדון אתכם לכף זכות, והוא למשל בעוה"ז אם אחד חטא למלך בשר ודם ואח"כ יש לו חרטה, ואף שמפייס למלך עד שימחול אעפ"כ יש לו צער וחושש שמא לא ימחול בלב שלם, שמא נשאר בלבו שום טינא ומחפש עת שיהי' עת רצון אצל המלך דהיינו שהמלך יעשה חתונה לבנו ואז המלך בשמחה גדולה ויכולין לפעול אצלו מה שאחד צריך, ואז מחמת שמחה יהי' מוחל לכל האסורין בתפיסה בדרך העולם, ע"כ זה שיש לו חרטה גדולה מצפה שיזדמן לו עת כזאת, ואם יזדמן עת רצון אצל מלך הוא בשמחה גדולה, ומשמר הזמן לכנס למלך מחמת שהוא עת רצון שאז ימחול המלך בלב שלם, ואם לא ישמור זה הזמן לכנס למלך אז סימן שאין לו חרטה גמורה ובפעם ראשונה שהי' מפייס למלך הי' רק להיות יוצא ואין דאגה שלו שימחול לו המלך ברצון גדול, כך כל שכן אם אדם חוטא, ואף אם עושה תשובה אין אדם מבין על עצמו אם הי' התשובה כדבעי', ואף שכתב רמב"ם כל זמן שציבור צועקין בלב שלם, וכי יכול להיות מבין אדם אם הוא בלב שלם, והשי"ת יודע מה שבלב אדם שאינו בלב שלם, על כרחך שצריך לצפות ולשמר העת עשי"ת שהוא עת רצון גדול ושערי שמים פתוחין, והשי"ת רוצה מאד שיעשה אדם תשובה, ואז ידין השי"ת את אדם לכף זכות, על כן צריך האדם לשמור בין ציבור ובין יחיד, זמן עשרה ימים לעשות תשובה, והא השב צריך כל השנה לעשות תשובה, כש"כ וכש"כ שצריך לשמר הזמן העת רצון שמבין שבאותו זמן יכול לפעול יותר מכל השנה שהוא עת רצון יותר, וגם שהוא ימים נוראים וצריך להיות שוכב על אדם יראה גדולה בזמנים הללו, ואם אדם אין משגיח על זה נראה שאין לו חרטה גמורה, וזה שעשה באמצע השננה תשובה היא בחיצוניות הלב ולא בפנימיות הלב כלל ודו"ק. (ביכורי אבי"ב)

◆◆◆

הטעם שעשי"ת הם אחרי ר"ה, כי בר"ה הכל עושין תשובה אבל היא עדיין במחשבה, וצריך שתהיה התשובה במעשה שזה לא יתכן בר"ה שהוא יו"ט וזה מתקנין בעשי"ת שהם ימי חול. (אבני נזר)

◆◆◆

מבואר בסידור האריז"ל שבכל יום דעשי"ת יכולין לתקן בכל יום ויום מה שפגם כל ימיו ביום זה עכ"ד, והנה לפי זה הי' די שבעה ימי תשובה נגד שבעה ימי השבוע, ויש לומר דהנה בר"ה העיקר להמליך הבוית"ש דאז אין לחשוב בחטאים רק דצריכים להעשות עצמו כקטן שנולד ולהמליך הבוית"ש ולאחר שהמלכנו הבורא יתברך שמו ניתן לנו שבעה ימי תשובה להתחיל לפשפש בכל מעשינו מיום הולדנו ולתקנם, וביום הכיפורים לבא כולו נקי. (דברי יחזקאל)

◆◆◆

וכתוב בספרים שהפרש יש בין עשרת ימי תשובה לשאר הימים לענין תשובה ותפלה כהפרש האור מן החושך ויפה שעה בתשובה ומעשים טובים בימים האלו מימים שלמים בשאר הימים אשר על כן ראוי לחוש על כל רגע של ימים אלו שלא לאבדו. (פלא יועץ)

◆◆◆

תשובה בעשי"ת

ומי שתורתו אומנתו בימים האלה יניח עסק פלפולו ויהיה רק עסוק בקריאת ספרי מוסר ובדרכי התשובה ולשפוך שיח לדרוש סליחה ולהקדים תפלה על כל צרה שלא תבוא, אשרי מי שמשכיל להתבודד לחשוב עם קונהו, בד קודש ילבש ולפחות בימים אלו יקיים להקריב שני תמידים כהלכתם שויתי ה' לנגדי תמי"ד וחטאתי נגדי תמי"ד ואם ימצא חבר טוב מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד טובים השנים אז נדברו יראי ה' איהו דרך ישרה ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. (פלא יועץ)

◆◆◆

בעשרת ימי תשובה יתבודד אדם ויפנה עצמו מעסקי העולם שהימים האלה הם ימי דין ואם מלך בשר ודם היה קורא אותו לדין כיצד היה עומד באימה וביראה ולפשפש במעשיו כן יעשה בימים האלו ואני אומר שלא יעסוק במלאכה בכל יום מאותם הימים אלא מה שיספיק לו בצמצום כי ימים אלו מקודשים שיום טוב לפניהם ולאחריהם והם כמו חולו של מועד, וכבר ידעת כי הם רומזים במקום התשובה העליונה לכן יעסוק ברוב היום בתורה ובתשובה. (רבינו יונה)

◆◆◆

לכך העשי"ת המה בזמן בריאת העולם להורות כי ע"י התשובה האדם נעשה בריה חדשה כמבואר ברמב"ם, שאצל בע"ת הוא שינוי השם כי אחר התשובה הוא איננו החוטא רק אחר. (חסד לאברהם)

◆◆◆

פרנסה

אמר להתפלל על פרנסה בעשרת ימי תשובה וגם פעם אחר צווה לומר בעשרת ימי תשובה פרשת המן. (מדרש פנחס)

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל יו"ט ראש השנה אמרנו ללקט עובדין טבין שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו שליט"א מעניני הימים נוראים בתוך שיחות שונות שכבר הופיעו בגליונינו הקודמים.

מ'זאגט נאך אז דער בעל שם הקדוש האט מכבד געווען איינעם פון די תלמידים מיט די תקיעות, רבי וואלף קיצעס, איינער פון די תלמידי בעל שם הק', האט ער אים געהייסן עוסק זיין זיך צוגרייטן מיט די כוונות, און ס'איז געקומען ראש השנה צו די תקיעות האט ער אלעם פארגעסן, האט ער אים געהייסן בלאזן אזוי, ער האט געבלאזן אבער ער איז געווען זייער צובראכן, דעמאלטס האט דער בעל שם הקדוש געזאגט, אז אזוי ווי די תקיעות דאם יאר, האט ער נאך קיינמאל נישט געהאט.[1]

פון רבין ר' אלימלך שטייט אזוי, ער טייטש די גמרא (ר"ה יז.) למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו..[2] דער מאור ושמש ברענגט דאם צו.

כ'האב געהערט דערציילן, איינער וואם איז געווען ביים בעלזער רב רבי ישכר בער אויף ראש השנה אין ראצפערט, פאר תקיעת סופר האט ער געזאגט, לאמיר פארגעסן אלע זאכן, למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו, און דאם איז געווען זיין גאנצע דרשה יענעם יאר אין ראצפערט.

דער חתם סופר ז"ל האט אמאל געווייזן פארן בעל תוקע אינעווייניג אין א חומש "יום תרועה יהיה לכם" דאם זאלסטו אינזון האבן, אזוי ברענגן זיי פון חתם סופר.[3]

*

אין די אוהעלער געגנט דארט וואקסט טרויבן, ווי באקאנט, און די פרנסה פון אידן איז געווען מ'האט געהאנדלט מיט וויין, מ'האט געמאכט וויין, מ'האט פארקויפט וויין, מ'האט ארום געטראגן וויין, אלעם האט זיך געדרייט ארום וויין, דאם איז געווען דער מקור פון די פרנסה דארט, אין אוהעל

---

1 עיין בס' מעשה הגדולים (עמ' תקפ"ג) שמביא עובדא זו, ומוסיף שאחר התפלה אמר לו הרב הבעש"ט, דע, כי בהיכל מלך הכבוד שם נמצאים הרבה חדרים גם היכלות ומפתחות שונים לכל פתח, אך דע כי יש כלי שמו גרון, ובו יכולים לשבור כל הדלתות, והלב נשבר בו יכולים לפתוח כל הדלת כגרון וההיכלות כולם נפתחים בזה, כי שערי דמעה לא ננעלים.

2 וז"ל הספה"ק מאור ושמש (לר"ה בד"ה אשרי העם): "על ידי מה נמתקין הדינין ע"י השופר אם נכוין בתקיעתינו רק כדי לעשות רצון יוצרינו, כמו שאמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצוק"ל על הגמרא ר"ה (שם.) למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, ופירש הוא ז"ל שהגמרא מקשה למה תוקעין כלומר מה היא הכוונה של התקיעות, ומתרץ רחמנא אמר תקעו פירוש שזאת תהיה עיקר הכוונה לעשות רצון הבורא ב"ה, ועל ידי תקיעתינו לעשות רצון הבורא ב"ה אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים, עכלש"ק.

ובס' זכרון דברים להר"א מקומארנא (מאמר התשובה ד"ה ע"פ הדברים) כתב פירוש זה בשם הרה"ק מוהר"י החוזה מלובלין, וז"ל: שרבי יצחק היה שואל כונת התקיעות והשיב לו שעיקר הכונה העודפת על כל הכוונות היא כאשר ציוונו אלקינו, כלומר לעשות נחת רוח לרצונו ית"ש וזהו שהשיב לו, כוונת התקיעה הוא רחמנא אמר תקעו, כלומר שנתייחד מעשינו אליו ית"ש, וכ"כ בס' תפארת שלמה לר"ה ד"ה או"י תקעו.

ובספר פסקי חת"ס (בני ברק תש"ס עמ' קנ"ד) כתב, מרן החתם סופר זי"ע אמר בדרך צחות מדוע הרב הוא המקרא הלא גם אחר יוכל לעשות זאת, אלא שאם א' מההמון יהי' המקרא, ויראה נוסח התפלות ושמות המלאכים, ידמה בדעתו שרק טעם זה הוא יסוד מצות תקי"ש, מה"ט היתה התקנה שהרב שהוא יודע שכל אותן הנוסחאות עם שמות המלאכים רק דברים של מה בכך המה, ולא לעיכובא, ועיקר כונת המצוה רחמנא אמר תקעו, ורק עפ"י כוונה זו שהוא המקריא.

3 עיי' בס' משכיל אל דל (ח"ד) בליקוטי חבר בן חיים, שפ"א בא אל מרן זי"ע בעל תוקע דעיר פרעשבורג וביקש מאתו ללמוד עמו כונת התקיעות כמש"כ המג"א (בסי' תקפ"ה סקי"א בשם השל"ה), פתח החומש והראה לו "יום תרועה יהיה לכם" ואמר לו כי לקיים המצוה, זאת הוא שיכוון לא זולת, עיי"ש.

איז געווען א איד מ׳האט אים גערופן ר׳ פנחם סאמעטער, אזוי האט מען אים גערופן ווייל ער איז געווען פון א שטעטל ׳סאמעטער׳ נעבן אוהעל, דער ישמח משה האט מכבד געווען דעם ר׳ פנחם ער זאל זיין בעל תוקע, און ער האט אים גערופן אז ער וויל מיט אים אדורך גיין די ענינים פון תקיעת שופר, די כוונות, די טעמים וכדו׳, איז ער געקומען, און דער ישמח משה האט געזעהן אויף אים אז ער איז עפעס נערוועז, ער איז נישט רוהיג, האט ער אים געפרעגט וואס גייט פאר כ׳זעה אז דו ביזט נערוועז, האט ער גאזאגט, אז אין אלול – ווער ס׳וויסט אלול איז דער זמן פון די לעיז – יעצט איז דער זמן וואס מ׳לעזט די טרויבן, ער האט געהאט אפגעקויפט אסאך טרויבן, און ער האט אויסגעפרעסט און געמאכט דערפון וויין, ער דארף האבן עמיצער זאל עס קויפן, ער דארף האבן א קונה, ער האט נישט קיין קונה, און ער האט אסאך וויין זיך אנגעגרייט, איז ער נערוועז דערפון, האט דער ישמח משה געזאגט, נו וועגן דעם דארף מען זיין נערוועז?

דעם אנדערן טאג איז אנגעקומען עפעס א גוי, און האט געפרעגט ווער ס׳האט צו פארקויפן וויין, מ׳פלעגט צו קומען פון די פרעמד, פלעגן צו קומען סוחרים זיכן צו קויפן וויין, איז אנגעקומען אזא גוי׳שער סוחר, און ער האט געזאגט אז ער וויל קאסטן, און ער האט טועם געווען און געזאגט אז ס׳איז זייער גוט, בקיצור ער קויפט אפ פון אים די גאנצע וויין, און ער האט געגעבן געלט, א גרויסן דעפאזעט, גאר א גרויסן סכום, און ער וועט קומען שפעטער מיט אפאר חדשים וועט ער עס קומען אפנעמען, שוין, איז ער געווען רוהיג, אז ער האט פארקויפט, ער האט א גוטן קונה.

עס איז אדורך געגאנגען דער זמן, און קיינער איז נישט געקומען אפנעמען, ער האט געווארט נאך א וואך און נאך א וואך, עס קומט נישט קיינער, איז ער געגאנגען צוריק צום ישמח משה, ער האט פארקויפט פאר א גרויסן סכום געלט דאס וויין, און יענער איז נאכנישט געקומען אפנעמען דאס וויין, האט אים דער ישמח משה געזאגט, קענסט עס גיין פארקויפן אויפן מארק, כ׳האב געזעהן אז דו ביזסט נערוועז האב איך געקלערט אז דו קענסט נישט מיטהאלטן די הכנות צו די הייליגע טעג, האב איך געמוזט שיקן עפעס איינעם ווי א מלאך ער זאל עס אפקויפן כדי דו זאלסט זיין רוהיג.[4]

*

איז ייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות ל״א) איז דא א תורה וואס ער האט געזאגט ראש השנה נאך אלם רב אין גארליין, אז עם איז געווען א מציפה און ער איז ניצול געווארן.[5]

כ׳האב אבער געהערט פון ר׳ אברהם וועלצבערגער ע״ה וואס ער האט דאס געהערט פון זיין שווער אז ווען ער איז געווען אין סיגעט אויף ראש השנה איז געקומען א איד פון גארליין קיין סיגעט, יענער איז שוין געווען אן עלטערער איד, האט יענער דערציילט אז ער איז אמאל אהיימגעקומען שפעט אויפדערנאכט אין שטאט, און ער האט גענדאדפט אריבערגיין דעם בית החיים, האט ער ארויסגעהערט קולות פון בית החיים, האט ער זיך זייער דערשראקן, ער האט אבער געמוזט אריבערגיין, ווען ער איז געקומען נענטער האט ער דערקענט די שטימע פונעם רב, דער ייטב לב וועלכער איז דארט געווען רב, ס׳איז אים געווען זייער אויפפאלענד, ווען ער איז געקומען נענטער האט ער באגעגענט דעם ייטב לב, ער האט געזעהן ווי ער איז מקיף דעם בית החיים איינער אליין אינמיטן די נאכט, און ער האט איהם דערזעהן האט ער אים גענזאגט ׳כאפ זיך אן אין מיין גארטל און ס׳וועט דיר גארנישט פאסירן׳.

דער ייטב לב איז ארומגעגאנגען דעם בית החיים מיטן שטעקן און ער האט געשריגן (דער ייטב לב האט גערעדט מיט א שטארקן גאליציאנער ר״ש) ״ארוים פון מיין שטאט! ארוים פון מיין שטאט!״, און דער איד איז מיטגעגאנגען ארום דעם בית החיים.

ווען ער האט געענדיגט אפאר מאל אזוי מקיף זיין דעם בית החיים האט ער איהם געזאגט ׳דאס וואס דו האסט יעצט

---

4 מדי דברי בו יש להעתיק מה שסיפר מרן רבינו ז״ל תחת אחד השיחים ביום כ״ח תמוז, ענין פלא שהי׳ אצל ר׳ פנחס מסאמאטער ז״ל, שהי׳ במרתף שלו חבית אחת עם יין משובח מאוד, וגמר בדעתו שמחבית זו ימלא בקבוקים קטנים, ובכל שבת ושבת יקח לעצמו ממנו וגם יתן בקבוק אחד למרן הישמח משה ז״ל שיקדש עליו, וכן עשה זמן רב. בשבוע שבה נסתלק מרן הישמח משה ז״ל הלך ר׳ פנחס להמרתף ליקח עוד בקבוק אחד כדרכו, כחשבו שעדיין יש לו שם כמה וכמה בקבוקים, אבל נתפעל מאוד שלא מצא אף בקבוק אחד, וחשב בדעתו איך אפשר שנפסק היין בפתע פתאום, עד שראה שלפי חשבון גודל החבית הרי זה פליאה איך הי׳ לו יין עד עכשיו, שהרי החבית היא קטנה מהכיל כל כך הרבה יין, ואז הבין שבדרך הטבע באמת כבר הי׳ נפסק היין מזמן רב, רק כל זמן שהישמח משה ז״ל חי נעשה בו נס, וכעת אחרי הסתלקותו של הישמח משה נפסק היין, ויהי לפלא.

5 עיין שם שמאריך בענין שהקב״ה מטיב עם ברואיו בזכות מה שעתידים להטיב מעשיהם והקב״ה מצרף לזכותם גם מה שעתידים לעשות מצוות ומעש״ט, עיי״ש באריכות, ומסיים שם בזה״ל: ״דרוש זה אמרתי בגארליין בראש השנה אחר שנה שהיתה בו מגיפה ר״ל, ובחמלת ה׳ נצלנו, נודה לאלקינו שהחיינו וקיימנו הוא עשנו ולו אנחנו״, עכ״ל.

געזעהן, השמר והזהר אז דו זאלסט דאס וויטער דערציילן, זאלסט וויסן ס׳איז בנפשך.

האט דער איד דערציילט אז ער האט מורא געהאט צו דערציילן די מעשה, דער רבי האט אים געווארענט, נאר יעצט אז ער איז שוין אן אלטער איד, און ער זעהט אז ער וועט שוין נישט זיין לאנג אויף דעם עולם, האט ער שוין נישט קיין מורא צו דערציילן יעצט די מעשה וואס ער האט מיטגעלעבט.

אויף דעם איז דא א תורה אין ייטב פנים, דאס איז געווען אין די תקופה פון די מגיפה.

*

רבי פרץ לעפקאוויטש האט מיר דערציילט אז דער באגאדער רב (הגה״צ ר׳ שלמה לייב ווייסבערגער ז״ל) האט געלערנט ביים ייטב לב, און האט זיך געזעגנט פונעם ייטב לב און האט געוואלט אהיים פארן אויף ראש השנה, האט אים דער ייטב לב געזאגט (בגודל ענוותנותו) ׳געזינדיגט האבן מיר אינאיינעם, און תשובה טוהן פאהרסטו דיך אהיים?!׳

(ע׳ בספרו של הר״ר פרץ הי״ו נפלאים מעשיך ח״ב).

כ׳האב נאכגעהערט פון רבי אברהם וועדצבערגער וואס האט עס נאכגעזאגט צי פון זיין שוועער צי פון זיין זיידן,[6] אז דער ייטב לב האט געזאגט יום כיפור ביינאכט ביים דאוונען ׳אל נא תשת עלינו חטאת, אשר נואלנו מ׳האמיר זיך באנאריש (אזוי האט ער געזאגט, מיט א רי״ש, א שטארקער גאליציאנער רי״ש), ואשר חטאנו און מ׳האמיר געזינדיגט׳.

אזוי ווייט איז געווען זיין ענווה און שפלות רוח פונעם ייטב לב, דאס צובראכנקייט.

ער איז טאקע געווען א ענין, זיין ספר איז אויך שטארק געבויט אויף מדת ענוה.[7]

*

דער טאטע ז״ל האט אמאל פארציילט, ביים זיידן דער קדושת יו״ט איז געווען אמאל ראש השנה אויפדערנאכט, ס׳איז געווען א איד ר׳ נטע פון סוואליווע, אויף אים האט ער דערציילט די מעשה, א שטעטל סוואליווע, ס׳איז נישט מארמאראש, אבער ס׳איז אונגארין, בקיצור פון סוואליווע, און דארט אין סוואליווע איז געווען דער מויאר א גרויסער רשע און ער האט אויסגעטיילט צרות פאר אידישע קינדער דארט אין זיין שטעטל. אין סיגוט איז געווען א ׳קליינע שטוב׳, און ס׳איז געווען א ׳גרויסע שטוב׳, אין די ׳גרויסע שטוב׳ דארט האט מען געמאכט דעם אויבער טיש (פירוש טיש אחר ברהמ״ז בליל שב״ק), די קליינע צוזאמקומען וואס איז געווען נישט אין ביהמ״ד איז געווען אין די ׳גרויסע שטוב׳,

---

6 בא׳ השיחים כאשר סיפר רבינו עובדא זו הוסיף רבינו שליט״א ופירט את סדר יחוסיהם בזה״ל: ״.....וייל ביי זיי איז געווען אזוי אינטערעסאנט, זיי זענען געווען דריי ברודער, קינדער פון ר׳ שלמה אינטערדאמער, ס׳איז געווען ר׳ בנציון (הרה״ח רבי בנציון וועדצבערגער ע״ה שר״ב מעיר סטרימבא) און ר׳ דוד יצחק (הרה״ח רבי דוד יצחק וועדצבערגער ע״ה שו״ב מעיר טעפטש) ביידע זענען געווען תלמידים פון זיידן דער ייטב לב, און דער אינגערער ברודער ר׳ אהרן (הרה״ח רבי אהרן וועדצבערגער ע״ה ש״ב מעיר קלויזענבורג), דער ר׳ אברהם איז געווען א זון פון יונגערן ברודער ר׳ אהרן וואס ער איז געווען א איידם ביים ברודער ביי ר׳ דוד יצחק, און ר׳ אברהם אליין איז געווען אן איידם ביים עלטערן פון די ברודער ר׳ בנציון, אזוי אינטערעסאנט איז אויסגעקומען אז די דריי ברודער איז איינער זיין טאטע, איינער זיין זיידע, און איינער זיין שוועי!׳ ...

7 עיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב עמ׳ כ״א) שמביא בשם הגה״צ מבאגאד זצ״ל ששמע מהבעה״ס עשר אורות שהיה מתלמידי הייטב לב, והיה ברוך הכשרונות ומושלם מאוד, וברבות הימים נתמנה לרב בא׳ מערי גאליציע ונכנס אל רבו הק׳ לקבל ממנו ברכה, וגם ביקש ממנו הדרכה לדעת את הדרך אשר ילך בה, והרה״ק ישב עמו שעה ארוכה והדריך את תלמידו בעצות ואופנים שונים איך להתנהג בעניני הנהגה והוראה.

ובתוך הדברים אמר לו הייטב לב דע, שאני מכיר עיירות גאליציע מקרוב (כי הוא היה רב בסטראפקוב שבמדינת גאליציע) ושם דרים בכל עיר מינים ממינים שונים, חסידי דזיקוב וחסידי בעלזא וכו׳, וחסיד זה נוסע לרבו על חג הסוכות, והשני נוסע לרבו על ראש השנה וכדומה, וכמובן שאתה בתור רב העיירה תאוה נפשך שישארו אצלך לימים טובים (און די ביזט דאך א גוטער בעל דרשן און א גוטער בעל תפילה, ווענסט דאך א וואס ווילן או מען זאל בלייבן בי דיר אויף ימים טובים), אבל ואת אגיד לך, שאל תתערב כלל בזה כי יצמח מזה מחלוקת גדולה, ותעורר עליך ריב ומדון.

ועוד אמר לו הרה״ק - ותדע נאמנה שזה שדברי נשמעין בכל מקום, הוא משום שכשאני רוצה לתקן איזה דבר או לצוות איזה ענין אני מעיין מקודם בדבר, ואם אני רואה שממילא לא ישמעו לדברי אז איני אומר כלל, ועוד כי מעולם ידעתי בתוך תוכי שאני באמת כלום, וחזר על דבריו ׳און איך בין טאקע גארנישט׳, וכך הירבה לומר לו הדרכה.

וסיפר, שבאותו שעה שהרה״ק הייטב לב אמר ׳איך בין טאקע גארנישט׳ בצבץ ועלה ממנו גודל שברון לבו, עד שאותו תלמיד עמד משתאה מחריש לדעת שאותו רב המדינה ומנהיג עדה לאלפים שבור לרסיסים בגודל ענוות צדקו.

וכן ראה מש״כ המחבר עשר אורות בקונטרסו כתבי צדק שבו הדפיס שנים עשר מכתבים ממורן הייטב לב, ששם הקדים לתאר מקצת מגדולת רבו מורן הייטב לב ומידותיו הק׳, עיי״ש

ועיין בס׳ שיח זקנים (ח״ב עמ׳ צ״ג) שפע״א אמר הייט״ל באמצע דרשת כל נדרי: איך האב דאך שוין א וויסע בארד ולא עשיתי עדיין מאומה, ולבנים אומרים לנו עשו, ואח״כ אמר אונז האב מיר יא אויפגעטוהן, עשיתי שלום בהרבה עיירות שהיו שם מחלוקת, אתם יודעים למה, ווייל איך בין גארנישט, איך קען גארנישט, וע״כ היו דברינו נשמעים.

און נעבן דעם איז געווען א 'קליינע שטוב', דער זיידע איז געזעסן אין די 'קליינע שטוב', ראש השנה אויפדערנאכט נאכ'ן דאוונען וועלן מ'איז אהיים געקומען נאך וואס מ'איז אדורך געגאנגען זאגן לשנה טובה, ער איז געזעסן ביי זיך אין צימער אין די קליינע שטוב, און אין די גרויסע שטוב זענען געשטאנען אידן, ס'איז געווען אזוי ווי דער פאדער צימער, און ס'איז אנגעקומען דער גאסט, ראש השנה אויפדערנאכט איז דער זיידע געזעסן אזוי באימה וביראה, איז אריינגעקומען דער איד אינעם גרויסן צימער, און ער איז צוגעגאנגען צום קדושת יו"ט, ער איז געווען אזוי פאר'מוח'ט ראש השנה, און דער ר' נטע הייבט אהן צו זאגן 'רבי איך בין א שליח פון גאנץ סוואליווע, דער רשע האט זיך פארלייגט אויף אידישע קינדער, ער טיילט אוים צרות, יעצט האט ער זיך פארלייגט אויף די פרנסות פון אידישע קינדער, ער ווייל אוועק נעמען די פרנסות פון אידן, און דער קדושת יו"ט איז געווען אזוי פאר'מוח'ט און קוקט אים אהן אזוי פארקאכט, ס'האט אים אזוי געאהרט אז ער שטערט אים אין דעם זמן, האט ער אים געזאגט אזוי קורץ 'כ'האב דיר שוין געזאגט ער וועט האבן א שוואכערן סוף', דער ר' נטע האט געזעהן אז ס'איז א אנגעצויגענער מצב, האט ער זיך אזוי צוריק געצויגן, און ער איז אוועק געגאנגען.

ס'איז אדורך געגאנגען ראש השנה, קיין טעלעפאון איז דאך נאך נישט געווען דעמאלטס צי פרעגן וואס טוט זיך, קיין סעלפאון אויך נישט..., יום כיפור איז נישט געווען קיין סאך געסט, די אנדערע טעג סוכות איז אנגעקומען א איד פון סוואליווע וואס איז געקומען אויף יו"ט אויף די צווייטע טעג, וועלן ער האט געהערט אז ס'איז אנגעקומען א איד פון סוואליווע האט ער געפרעגט וואס טוט זיך אין סוואליווע מיט דעם מעיאר... יענער האט נישט געוואוסט אז ס'איז געווען דא א הזכרה ראש השנה ביינאכט, האט ער געזאגט, איך וויים אז ראש השנה אינדערפרי האט מען אים געטראפן געשאסן, מ'ווייסט נישט צי ער האט זיך אליינס געשאסן, צי מ'האט אים געשאסן, אבער דאס וויסט ער אז ראש השנה אינדערפרי האט מען אים געטראפן געשאסן.

*

ס'איז אמאל געווען א מעשה ביים זיידן דעם קדושת יו"ט'ס צייטן, בימיו האט די רעגירונג אנגעהויבן זיך צו ארגאניזירן אדער מאדערניזירן ווי אזוי מ'זאל עס רופן, בעפאר דעם ווער ס'האט געוואלט עפענען א קרעטשמע צו פארקויפן בראנפן האט יעדער געקענט, שפעטער האט די רעגירונג אנגעהויבן איינצוצויכען די זאך, נישט יעדער זאל קענען פארקויפן, נאר מ'האט געדארפט האבן אן ערלויבעניש דערפאר, דאהי הייסט עס לייסענס, דארט האט עס געהייסן ליצענץ – זעהט אוים לייסענס קומט פון א דייטשע אויסדרוק – און מ'האט נישט געגעבן פאר יעדן איינעם, נאר מ'האט אנגעהויבן צו מאכן א סדר און אין יעדן שטעטל איינער אדער צוויי האט געקענט באקומען און די איבעריגע האבן דאם נישט געקענט באקומען.

פארשטייט זיך אז ס'איז ארויסגעקומען מחלוקת אין די אלע דערפער, דער האט יא געהאט, און דער האט נישט געקענט באקומען פון די רעגירונג, און דער האט נישט געקענט באקומען, און דער זיידע ז"ל איז דאך געווען רב אין סיגוט, און ארום סיגוט איז דא אסאך שטעטלעך און דערפלעך און מ'האט זיך איבעראל געקריגט, און ער האט געלאזט רופן מענטשן פון דעם שטאט און פון דעם דארף, די אלע בעלי מחלוקת וואס האבן געהאט טענות, ער האט געהייסן איינער זאל באצאלן פארץ צווייטן, מ'זאל זיך אזוי אויסגלייכן.

נישט ווייט פון סיגוט איז דא א דארף מ'האט עס גערופן 'שווארץ–טומאה', ס'האט נישט געהייסן 'שווארץ–טומאה' נאר אידן האבן עס אזוי גערופן,[8] ס'האט געהייסן 'וויים–קירכע', און אידן האבן נישט געוואלט רופן 'וויים–קירכע', האבן זיי עס גערופן מיט אזא שם גנאי 'שווארץ–טומאה'.

בקיצור, דארט אין 'שווארץ–טומאה' האט מען זיך אויך ארום געקריגט דארט, די וואס האבן געהאט צוטוהן מיט דעם ענין, האט דער זיידע ז"ל געשיקט א שליח אויסצוגלייכן, אבער מ'האט נישט געקענט זיך פארגלייכן, ס'איז שוין געווען סוף זומער, ס'איז שוין געווען אנהייב חודש אלול, און דער זיידע דער קדושת יו"ט איז געפארן פון סיגוט קיין שווארץ–טומאה צוליב די קריגעריי, און ער האט אנגעהויבן צו רעדן מיט די בעל בתים, מיט דעם מיט יענעם, דו וועסט עם האבן, און דו וועסט באצאלן כך וכך,

---

8 המקור לאיסור הזכרת שם העיר המורה על שם ע"ז מובא בגמ' סנהדרין (סג:) דתניא ושם אלהים אחרים לא תזכירו וכו', כי אתא עולא בת בקלנבו, פירש"י לן באותה העיר, והיא נקראת על שם עבודת כוכבים שבה, אמר ליה רבא והיכא בת מר, אמר ליה בקלנבו, א"ל והכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו, א"ל הכי א"ר יוחנן כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה, והא היכא כתיבא, דכתיב (ישעיה מו) כרע בל קרס נבו, ואי לא כתיבא לא. ע"כ. וכן נפסק בשו"ע יו"ד (סי' קמ"ז סעיף א) ע"ש.

דער האט יא מסכים געווען, דער האט נישט מסכים געווען, ענדליך איז מען שוין געקומען צו א הסכם, און כנהוג נאך וואס מ׳איז געקומען צו א הסכם האט מען חרטה געהאט, בקיצור ער איז דארט אפגעזעצן א וואך צייט, מ׳האט געמיינט אז ער האט מצליח געווען אבער צום סוף איז צופאלן די גאנצע זאך, נו ס׳איז שוין געקומען נאנט צו שבת, דאנערשטאג, איז ער אהיים געפארן, אז ער איז אהיים געפארן זענען אלע אים געגאנגען באגלייטן אזוי צום וואגן, ווען מ׳איז צוגעקומען צום וואגן האט ער זיך אויסגעדרייט אזוי צו די אידן דארט, און ער האט זיי געזאגט אזוי, הערט׳ס מיך אויס, דא אין די גאנצע געגנט האט מען זיך איבעראל ארום געקריגט, כ׳האב געשיקט א שליח און ס׳האט געגנוצט, מ׳האט זיך אויסגעגליכן, אז נישט האב איך געלאזט רופן. דא בין איך פערזענדליך אראפ געקומען, איך זיין שוין דא דריי טאג און כ׳האב נישט מצליח געווען, וואס מיינט עטיץ? אז איך האב נישט וואס צו טוהן מיט די צייט?, ס׳איז חודש אלול און איך האב וואס צו טוהן?, ווארט׳ס נאר ווארט׳ס..... ער האט זיך אויפגעהויבן און איז אוועק געפארן.

אינעם הייליגן טאג אום יוה״ק האט אויסגעבראכן א שריפה אין דערפל, און דער ווינט האט געבלאזן, ס׳איז געגאנגען אזוי ווי מ׳האט פריער געזאגט ס׳איז געווען האלצערנע הייזער מיט שטרוי׳ענע דעכער, און ס׳איז געגאנגען פון הויז צו הויז, און ס׳איז געווארן א מהומה און מ׳האט זיך פראבירט צו ראטעווען וואס מ׳קען, און אידן האבן ליידער מחלל יו״ט געווען (בדברים האסורים עפ״י הלכה), ס׳איז דאך אדם בהול על ממונו, און מ׳האט געטוהן וואס מ׳האט געטוהן.

ס׳איז אדורך געגאנגען יו״ט שוין געווען נאך יום הקדוש א טאג צוויי, מ׳האט זיך אין אכט געגומען וואס דא איז געווען, אידן האבן געהאט מכשולות מכח די שריפה, נאך יו״ט זענען זיי אריין געקומען קיין סיגוט צום זיידן, זיי זענען געקומען ארוים נעמען א תשובה, דער האט געהאט אזא מכשול און דער האט געהאט אזא מכשול, האט ער געזאגט מ׳זאל אריין קומען איינציגווייז, און יעדער איז אריין געקומען עקסטער, און ער האט יעדן איינעם אויסגעפרעגט וואס האסטו געטוהן, וואס האסטו געהאט, ער האט יעדן אויסגעהערט, און ער האט מסדר געווען תעניתים, דו וועסט פאסטן איין טאג, דו וועסט פאסטן דריי טאג, במשך דעם ווינטער ווי אזוי מ׳זאל פאסטן, אזוי האט ער מסדר געווען, יעדער איז אריין געקומען ער האט יעדן איינעם אויסגעהערט, און פאר יעדן איינעם אויסגעשטלעט אזא תשובה, און ער האט פאר זיך אויפגעשריבן אויפן פאפיר אלעם וואס ער האט זיי געזאגט.

וען ס׳איז געקומען ווינטער האט מען אנגעהויבן צו זעהן אויף אים אליינ׳ס אז ער איז מרבה בתעניתים, מ׳האט געזעהן נאך א וואך און נאך א וואך, ער איז מרבה בתעניתים, איז מען אריין געקומען פרעגן, וואס איז געשעהן, פארוואס איז ער מרבה בתעניתים, האט ער געזאגט, עטץ וויסט דאך וואס איז געווען אין שווארץ–טומאה, אידן האבן מחלל יו״ט געווען, און כ׳האב ארויס געגעבן א תשובה פאר יעדן איינעם, כ׳האב אבער מורא אז אז איך האב אויך א חלק אין דעם..., איך וועל הייסן יענעם פאסטן און איך וועל נישט פאסטן? האט ער אויך געפאסט, ער האט געשפירט אז ער האט א חלק, מוז ער אויך פאסטן.

*

כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז״ל האט ער דערציילט א מעשה אז עם איז געווען א איד וואס האט ל״ע נישט געהאט קיין קינדער. ער פלעגט פארן קיין ראזוואדוב, צו רבי משה׳לע ז״ל,[9] און ער האט זיך אלס מזכיר געווען פארן רבי׳ן, אמאל איז ער געווען אויף זומער אין עפעם א באד, דארט איז געווען דער דזיקוב׳ער רבי, דער אמרי נועם, ער איז געווען א ברודער מיטן ראזוואדוב׳ער רב. און ער האט געזאגט פארן דזיקוב׳ער רב אז ער האט נישט קיין קינדער. האט אים דער דזיקובער רב געזאגט ״אז דו וועסט קומען קיין דזיקוב אויף ראש השנה, וועסטו געהאלפן ווערן״.

דער איד איז געווען זייער נבוך, ער פלעגט דאך פארן יעדעם יאר קיין ראזוואדוב, און דא זאגט ער אים אז ער זאל קומען קיין דזיקוב, ער האט נישט געוואוסט וואס ער זאל טון. נו, אז ער האט א פראבלעם פרעגט מען דעם רבי׳ן, איז ער געפארן קיין ראזוואדוב, און געפרעגט דעם ראזוואדוב׳ער רב, ׳דער רבי זאל מיר מוחל זיין, איך בין דעם רבי׳נס חסיד, כ׳קום אלעמאל צום רבי׳ן זיך מזכיר זיין, און כ׳בין דערווייל נישט געהאלפן געווארן, נישט לאנג צוריק האב איך זיך געטראפן מיטן רבי׳נס ברודער דער דזיקוב׳ער רב, און ער האט מיר געזאגט אז איך זאל קומען צו פארן אויף ראש השנה קיין דזיקוב וועל איך געהאלפן ווערן מיט קינדער, מילא בין איך זייער מסופק צי איך זאל פארן קיין דזיקוב, ווייל כ׳פלעג דאך אלע יארן אהער קומען׳.

---

9 בן הרה״ק רבי אליעזר׳ל מדזיקוב ז״ל וחדב״נ מרן הגה״ק הייטב לב ז״ל.

זאגט אים דער ראזשואדובֿער רב ׳מיין ברודער איז נישט קיין ליגנער, אז ער זאגט אויב דו וועסט קומען צו אידם אויף ראש השנה וועסטו געהאלפן ווערן מיט קינדער, פָּאר קיין דזיקוב׳.

האט ער שוין געהאט אן הסכמה פונעם ראזשואדובֿער רב.

ראש השנה ביינאכט בשעת ווען דער גאנצער עולם איז אריבער געגאנגען זאגן ׳לשנה טובה׳ פארן ראזשואדובֿער רב, איז דער איד אויך אריבערגעגאנגען אין די שורה, דער ראזשואדובֿער רב קוקט אידם אזוי אן ׳וואם טוסטו דא? כ׳האב געמיינט אז דו ווילסט פארן קיין דזיקוב׳.

זאגט דער איד ׳כ׳וועל זאגן דעם אמת, איך קום שוין דא אלע יארן צו פארן צום רבין׳ן אויף ראש השנה, כ׳האב זיך אלס מזכיר געווען ביים רבין׳ן און איך בין נישט געהאלפן געווארן, דא האט מיר דער דזיקובֿער רב גזאגט אז איך זאל פארן צו אידם אויף ראש השנה, אז איך זאל געהאלפן ווערן, אבער כ׳האב אריינגעטראכט ׳וואם וועט דא זיין, איך וועל פארן קיין דזיקוב און איך וועל געהאלפן ווערן, ומה יאמרו הבריות? אז דער רבי קען נישט און דער דזיקובער רב קען יא...׳, האב איך מחליט געווען אויב אזוי פאר איך נישט קיין דזיקוב׳.

דער ראזשואדובֿער רב איז זייער נתפעל געווארן ווען ער האט דאס געהערט ׳אזוי? בין איך דיר מבטיח אז דו וועסט דאס יאר געהאלפן ווערן׳. ער איז טאקע געהאלפן געווארן..

*

דער דברי חיים איז אמאל אריינגעקומען ר״ה אין בית המדרש צו תקיעות שופר, און האט נישט גזאגט קיין למנצח, נאר ער איז צוגעגאנגען און גזאגט די ברכה, און געבלאזן שופר, נישט קיין מן המיצר, גארנישט.

עמיצער האט עם איבער גזאגט פארן שינאווער רב, און האט אזוי גזאגט, ׳דער טאטע האט נישט גזאגט גארנישט׳, האט דער שינאווער רב גזאגט, ׳וועז דער טאטע איז אריינגעקומען, האט ער אזוי געקאכט אין די מצוה פון תקיעת שופר, אז ער האט זיך שוין פשוט נישט געקענט איינהאלטן, איז ער צוגעגאנגען גלייך מאכן א ברכה, און קיינער זאל נישט נאכמאכן׳.

*

דער צאנזער רב האט אמאל געדאוונט ראש השנה די פסוקי דזמרה, און עם האט געדויערט שעות, נישט קיין גוזמא, נאר שעות, און נאכדעם מוסף איז עם געגאנגען איינם–צוויי.

אזוי איז אמאל געווען אין צאנז אום ראש השנה, אז אין פסוקי דזמרה האט ער זייער מאריך געווען, ביי ׳ויברך דוד׳ האט אים זייער לאנג געדויערט.

*

רבי הירצקא׳לע ראצפערטער איז געווען אין צאנז אמאל ראש השנה, און ער האט געוואלט זען, וואם דער דברי חיים טוט פאר תקיעות שופר, האט ער זיך באהאלטן אין געוואלט זען, דער דברי חיים האט נישט געזען ווי אזוי ער איז באהאלטן אין ער קוקט אים נאך, האט ער געזען דארט פון זיין באהעלטעניש אז דער דברי חיים האט געלערנט בני ישששכר, שפעטער ביים טיש האט דער דברי חיים גזאגט ׳ערישע חסידים, ווייסן זיי נישט אז איך ווע נישט לערנען פאר תקיעות שופר א ספר וואם איז נישט געמאכט געווארן מיט רוח הקודש?...׳.[10]

*

רבי הירצקע׳לע ראצפערטער פלעגט צו פארן אויף ראש השנה קיין צאנז, איין יאר האט זיך געמאכט אז ער האט נישט געקענט פארן אויף ראש השנה, האט ער זיך מיישב געווען אז ער פארט אויף שבועות, ער האט גזאגט ׳עצרת נמי ראש השנה (מגילה לא:)׳, וועט ער זיין אויף שבועות, איז ער אנגעקומען אויף צאנז ערב שבועות.

ערב יו״ט טראכט ער ביי זיך אז יעצט קומט ער דאך אנשטאט ראש השנה, די מנהג איז אז ראש השנה קויפט מען א נייע מעסער, וועט ער יעצט קויפן א נייע מעסער אזוי ווי ערב ראש השנה, איז ער ארוים געגאנגען אין מארק אוז האט געבעטן א נייע מעסער, רופט זיך אן דער וואם פארקויפט ׳קוקט נאר, דער אונגארישער איד מיינט אז ס׳איז ערב ראש השנה...׳. ער האט הנאה געהאט פון דעם. שפעטער איז ער אריינגעקומען צום הייליגן דברי חיים און האט אים שלום געגעבן, האט דער דברי חיים אים גזאגט

---

10 יש לציין שכשהגה״צ מפאיע ז״ל סיפר שפע״א שאל לרביה״ק בעל הדבר״י זי״ע על מה שכותב בספרו הקדוש ויואל משה (מאמר ג׳ שבועות עמ׳ קע״ב) אחר שמצטט דברי הבני ישששכר בספרו מעין גנים, מסיים שם רבינו בזה״ל - העתקתי חלק מאריכות דבריו כי הרבה יש ללמוד מכל אלו הדברים היוצאים מלב קדוש להמתבונן בהם מהחל ועד כלה, ונודע אשר הקדוש הנ״ל היה מגדולי תלמידי הבעש״ט הק׳ בדורו, אשר הסכימו כולם שכל דבריו ברוח הקודש... עכלש״ק. ושאל את רבינו על מי היה כוונתו בשכתב שהסכימו כולם שדברי הבני ישששכר נכתב ברוח הקודש, אז סיפר לו רבינו הסיפור המובא למעלה, ואמר שכוונתו היה על הרה״ק מצאנז שהעיד שדבריו נכתבו ברוח הקודש.

׳א גוט געבענטשט יאר׳, אזוי האט ער געזעהן אז דער דברי חיים האט מרגיש געווען וואס ער האט געטראכט.

*

דעם ברוך טעם׳ס זוהן רבי יהושע העשיל האט געהאט א זוהן וואס האט געהייסן יחזקאל שרגא, ער איז געווען שפעטער דער קלאסנער רב (הגה״צ רבי יחזקאל שרגא פרענקל תאומים ז״ל אב״ד קלאסנא–וויעליטשקא), דער דברי חיים האט אמאל אריינגערופן נגידים, בעלי בתים, און געבעטן אז אזוי ווי מ׳האט אריינגערופן אין מיליטער דעם רבי יחזקאל שרגא דארף ער געלט פאר אויסלייזונג אים ארויס צו נעמען פון מיליטער, און מיט געלט האט מען אים געקענט אויסקויפן. און זיי האבן אים טאקע געגעבן דאס געלט.

איינער פון די נגידים וואס האבן באשטייערט איז נאכדעם אהיים געפארן מיט די באן, און ערגעץ אויפן וועג טרעפט ער דעם יונגערמאן אליין רבי יחזקאל שרגא (שעבורו אסף מתח הגה״ק מצאנז ז״ל את מעות הפדיון) און ער פרעגט אים ׳איר זענט דא?, איך הער מ׳האט אייך אריינגערופן אין מיליטער׳, זאגט ער איך וויים נישט פון דעם ׳מיך האט מען נישט ערופן׳ איז יענער שטיין געבליבן, פון איהם האט דער דברי חיים גענומען געלט ׳אויסלייז געלט׳ און דא זעהט ער אז ס׳הייבט זיך נישט אהן אזא זאך, זעהט ער דאך אז מען מאכט דא מעשיות מיטן רב. האט ער זיך אויפגעהויבן און איז צוריק געפארן קיין צאנז, ער קומט אריין און ער זאגט ׳דער רבי זאל מיר מוחל זיין איך מוז זאגן פארץ רבי׳ן, מ׳דערציילט מעשיות פארן רבין, דער רבי האט פון מיר געבעטן געלט, איך קום יעצט פון וועג און איך האב געטראפן דעם יונגערמאן, און ער אליין זאגט מיר אז ער וויסט נישט דערפון.

זאגט אים דער דברי חיים ׳מיר האט זיך גע׳חלומ׳ט ראש השנה אויפדערנאכט, אז איך זעה אים מיט מיליטערישע קלייד׳ער׳....! (ולכן אסף כסף הפדיון להקדים רפואה למכה).

לא היו ימים מועטים ס׳איז אדורך געגאנגען א שטיקל צייט, און מ׳האט אים אריינגענומען אין די מיליטער, ס׳איז געווארן א גרויסער בהלה, מ׳האט געשיקט א טעלעגראם קיין צאנז, און דער צאנזער רב האט געהאט גרייט דאס געלט און דאס גלייך אפגעשיקט, און מען האט אים מיט דעם אויסגעלייזט.[11]

*

יעדן טאג אין חודש אלול איז דער צאנזער רב געגאנגען אין שטאטישן שוהל דאוועגען, און ער פלעגט זאגן אכצן קאפיטלעך תהלים, דאס עצם גיין אין שוהל פלעגט מאכן אזא התעוררות אינעם שטאט.[12]

ראש השנה פלעגט ער אויך גיין אין די שטאטישע שוהל צו בלאזן שופר.[13] פאר תקיעת שופר, ס׳איז געווען א שטאטישע שוהל, און ער האט געהאט א בית המדרש ביי זיך. אלע רבנים פלעגן גיין אין די אשכנז׳ישע שוהל, אויף ׳כל נדרי׳ אויך.

דער זיידע (הגה״ק בעל עצי חיים ז״ל) אויך, ער איז געגאנגען אין סיגוט אין שוהל, די דרשה וואס ער האט געזאגט כל נדרי האט ער געזאגט אין שוהל, און נישט אין בית המדרש. ס׳זענען געקומען אפיציעל די גבאים פון שוהל אים אפנעמען, ס׳איז געגאנגען מיט א פראטאקאל, די זעלבע ווי ראש השנה, פאר תקיעת שופר זענען געקומען צוויי גבאים עמטליך נעמען דעם רב אין שוהל, און געזאגט די דרשה און געבלאזן שופר.

---

11 ויש לציין שנדפס ספר ׳דברי יחזקאל עה״ת׳ מחידושי הגה״צ מוויעליטשקא זצ״ל נדפס פעם ראשונה בשנת תרס״ט בעיר פאדגורז קראקא ע״י נכדו ההגה״צ בנש״ק ה״ר שמחה פרענקיל תאומים זצ״ל האבד״ק סקאוויען פאדגורז בהסכמת דו״ז מרן הקדוש האבד״ק שיניאווא אשר בו מעיד כי דבריו יקרים ונחמדים וכוונתו לשמים, וכן מביא המו״ל בהקדמתו בשם מרן הקדוש משיניאווא זצ״ל שאמר לו בשם רבו הרב הגה״ק רשכבה״ג מרן ר׳ שלום זצלה״ה מבעלזא שאמר על המחבר הנ״ל שנשמתו היתה נשמה חדשה אשר הופיעה על ארץ, וגם שהי׳ חביב מאד אצל כל קדושי וצדיקי הדור, ובפרט אצל כ״ק זקני הרב הגאון הקדוש צי״ע רבן שכבה״ג מרן ר׳ חיים זצלל״ה הלברשטאם האבד״ק צאנז... ונדפס בפעם השנית בשנת תש״כ לפ״ק.

12 וז״ל (באות צ״ט) בחודש אלול היה רבינו הולך בבוקר להתפלל לביהמ״ד של העיר, והיה הציבור אומרים בציבור ח״י קאפיטלעך תהילים, מלבד ביום עש״ק שאז היה הציבור אומר ביחד כל ספר תהילים קודם אור היום.

וכותב - אינני יכול לתאר לכם גודל הפחד שהיה בכל העיר כשהתחיל רבינו לילך לביהמ״ד של העיר להתפלל, כי היו כל אנשי העיר מרגישים שהוא חודש אלול.

13 עיין בס׳ דרכי חיים (מנהגי קודש ממרן הדברי חיים שכתב המשב״ק ר׳ רפאל צימעטבום ז״ל - אות קא) רבינו הקדוש התפלל לפני העמוד בר״ה פסוקי דזמרה, ומוסף ב׳ ימים, וגם הי׳ בעצמו בעל תוקע, והי׳ הולך גם כן לביהכ״נ ולביהמ״ד דהעיר, ותקע שם תקיעות מיושב, ואח״כ הי׳ תוקע בביהמ״ד שלו תקיעות מיושב, וגם התקיעות בשמו״ע בלחש, והתקיעות של שמו״ע בקול רם הי׳ מצוה לאחר לתקוע,, ואחר כל התפילה היו תוקעין מאה קולות, ורבינו הק׳ היה המקריא...

דער פעטער ז"ל איז אויך געגאנגען ראש השנה אין די שטאטישע שוהל, ער האט געזאגט צוויי דרשות (שהי' רגיל לדרוש בר"ה מקודם בביהכ"נ האשכנזים לפי דרגתם, ואח"כ דרוש דרש בבית מדרשו לעדת צאן מרעיתו).[14]

*

אין ראצפערט איז געווען א איד א בנש"ק א קאסאנער אייניקל, ר' מענדעלע האט ער געהייסן, וואס ער האט געקענט נאכמאכן דעם בעלזער רב, דער בעלזער רב האט דאך געוואוינט אין ראצפערט, איינמאל איז דער בעלזער רב אריינגעקומען אין בית מדרש אין ראצפערט און ער הערט ווי אזוי ר' מענדעלע מאכט אים נאך 'ונתנה תוקף', האט אים דער בעלזער רב געזאגט 'דו וווייסט אז ווען איך זאג 'וחיל ורעדה יאחזון' דרייען זיך אין מיר אלע בני מעיים....?!'.

14

ע' בס' המאזרינו חיל מהרב החסיד המפו' ר' חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל (בחלק הסיפורים) שמתאר עבודת קדשו של מרן רבינו הק' זי"ע באמירת ב' הדרשות בר"ה, וז"ל: "ומידי שנה בשנה הלך רבינו לשם בראש השנה לומר דרשה לפני תקיעת שופר וגם היה הבעל מקריא בעת התקיעות, רבינו הופיע אצלם לפני שהתחיל להתפלל שחרית, כי היה צריך להגיע לשם בזמן המדויק, והופיע מלובש בקיטל מעוטר בעטרה מכסף ופני קדשו האירו באור יקרות, ובבואו היה נגש אל מקומו בכותל המזרח וכנהוג אצל האשכנזים היו יושבים הרבנים ופניהם לצד מערב פונה כלפי העם, רבינו עמד שם עד שגמרו קריאת התורה, ואז עלה על הדוכן ודרש לפניהם דרשת תקיעת שופר בדברו לפני קהל האשכנזים דברי מוסר לפי דרגתם, ועורר את בית יעקב אלו הנשים שלא ילכו עם ביי האר רק יגזזו שערות ראשם ויכסו ראשן בשייטלען וכדו', ואחר כך בשעת התקיעות היה רבינו הבעל מקריא, והיה נשאר בבית המדרש עד אחר שגמר החזן תפילת "הנני העני ממעש" שקודם תפילת מוספין, ואז מיהר צעדיו לבית המדרש של החסידים היכן שערך עבודתו בקודש בקרב עדת אנ"ש.

אחר שרבינו הופיע לבית מדרשו התחילו להתפלל, והש"ץ הקבוע לתפילת שחרית היה הרה"ג ר' חיים שמואל פריעדמאן זצ"ל חותנו של הגה"צ מראחוב זצ"ל, ורבינו התפלל שם תפילת מוספין.

אאמו"ר הרה"ח ר' עזריאל זצ"ל שימש כשליח ציבור למוספין בבית המדרש הראשון שהיה בעיר סאטמאר, שגם מרן הייטב לב זי"ע התפלל שם פעם אחת, וכמובן שהתפללתי שם ביחד עם אאמו"ר ז"ל, ומכיון דשם כבר גמרו התפלה בשעה אחת אחה"צ, עלתה בידי להיות נוכח בב' הדרשות הן בבית המדרש הגדול והן בבית המדרש של רבינו.

מה נאמר ומה נספר מעוצם דרשותיו של רבינו בראש השנה בבית מדרשו אין לשער ואין לתאר, רבינו דיבר בהתעוררות נוראה שבל יתואר ובל ישוער, וממש זרק את כל גופו כלפי ארון הקודש בשעת הדרשה מגודל ההתעוררות".

וועז דער ר' מענדעלע האט נאר פראבירט נאכצוזאגן דעם 'ונתנה תוקף' האבן זיך אים אנגעהויבן צו דרייען זיינע קישקעס, אזא יראה איז אריין אין אים, כ'האב געהערט די מעשה פונעם טאטן ז"ל.

'וחיל ורעדה יאחזון' גייט טאקע ארויף אויף די מלאכים, אבער אזוי האט דער בעלזער רב געזאגט אויף זיך אז 'עם דרייען זיך אין מיר אלע בני מעיים'.[15]

*

ס'איז געווען א מורא'דיגע מעשה ביים ליסקא רב, ס'איז געקומען אמאל א איד א ארימאן, און דער ליסקא רב האט אים זייער מקרב געווען, האט עמיצער געפרעגט דעם ליסקא רב פארוואס ער איז אים אזוי שטארק מקרב, ס'איז געווען עפעס אויסטערליש א מילתא דלא שכיחא, האט דער ליסקער רב פארציילט, וועז ער איז געווען א יונגערמאן האט ער באקומען חשק צו זיין ראש השנה אין בעלזא, געלט האט ער נישט געהאט, איז ער געגאנגען צופים, און אזוי גייענדיג האט ער זיך מיט געכאפט וויי ער האט געקענט, שוין געווען ערב ראש השנה וועז ער איז אנגעקומען קיין לעמבערג, האט ער געהאט א געשוואלענעם פים פון אזוי פיל גיין צופים, ממש אזוי פיל

15

בהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים כשסיפר רבינו שליט"א עובדא זו, המשיך ואמר כדלהלן:

פארוואס ציטערן די מלאכים? ווייל עס שטייט (בראשית מח, יב) והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים 'בו', די מלאכי אלקים האבן א עליה און א ירידה דורכ'ן מענטש, און במילא וועגן דעם ציטערן זיי (הובא בייטב לב פ' וישלח).

די גמרא זאגט אין מסכת שבת (דף פח:) אז די מלאכים האבן געזאגט 'מה לילוד אשה בינינו', טייטש דער בינה לעתים (ח"א דרוש ב' לשירת הים) אז די מלאכים האבן נישט פארשטאנען ווי אזוי א ילוד אשה זאל זיין 'בינינו', א ממוצע צווישן די מלאכים מיטן באשעפער.

אין ייטב לב (פ' וישלח עה"פ ויצו אותם) ברענגט ער אראפ א מורא'דיגן טייטש, אז די גמרא זאגט (סוטה לג.) אז מ'טאר נישט מתפלל זיין בלשון ארמי, ווייל מלאכי השרת אינם מכירין בלשון ארמי, און די גמרא איז מסביר אז דאס איז ווייל די מלאכים דארפן מעלה זיין די תפילות, זאגט ער אז דאס איז ביי סתם א איד, אבער ביי יעקב אבינו וואס די מלאכים האבן אים אפגעהיטן, האט ער נישט געדארפט אז זיי זאלן מעלה זיין זיינע תפילות, נאר ס'איז געווען פארקערט, יעקב אבינו האט מעלה געווען די שירות ותשבחות פון די מלאכים צום אויבערשטן, און דאס איז טייטש 'ויפגעו בו מלאכי אלקים', [ויפגעו הוא מלשון פגיעה שהוא אחד מעשרה לשונות של תפילה] אז די מלאכים אלקים האבן געדאוונט דורך יעקב אבינו, צדיקים זענען לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת, יעקב אבינו איז געווען א העכערע מדריגה ווי א מלאך.

איז ער געגאנגען. הכלל ס׳איז שוין ערב ראש השנה און ער איז נאך אין לעמבערג, האט ער פראבירט צו פרעגן צו ס׳פארט א וואגן קיין בעלזא, האט מען אים געזאגט יא נאך א שעה ארום, איז ער געגאנגען פרעגן וועה ס׳פארט און אז ער וויל מיטקומען, האבן זיי געזאגט זייט מוחל און באצאלט א חלק, אבער ער האט נישט געהאט, האט ער מחליט געווען ער וועט גיין נאך געלט, נו ווי זאל ער גיין, איז ער געגאנגען אין די געשעפטן, בימים ההם אז מען איז געגאנגען נאך געלט, אמאל האט מען געגעבן געלט, אמאל האט מען געגעבן סחורה, מען איז געגאנגען אין א געשעפט, האט מען געקענט באקומען א נאדל, נאדיר א נאדל, דעם נאדל האט מען געקענט פארקויפן און עפעס באקומען, אזוי איז מען געגאנגען פון איין געשעפט צום אנדערן, מען האט געפרעגט ווילט איר סחורה אדער געלט, אזוי האט מען געגעבן, דער האט אים געגעבן א נאדל, דער האט אים געגעבן א שטיקל פאדעם, דער האט איהם געגעבן א שטיקל שמאטע, דא האט ער געזעהן אז די צייט ריקט׳זיך, שפעטער איז ער אריין געקומען אין נאך א געשעפט, יענער האט אים אויך געוואלט געבן עפעס, אזוי האט ער געזעהן אז ער וועט דעם וואגן שוין נישט קענען מאכן, ער האט זיך ציווייגט.

פרעגט אים דער איד וואס וויינסטו אזוי, זאגט ער, ער פלאגט זיך אזוי שוין א לאנגע צייט, אזויפיל געגאנגען צופיס, און ס׳איז ערב ראש השנה און איך האב נאך איין וואגן וואס פארט קיין בעלזא, און איך האב נישט צו צאלן, די גאנצע האראוואניע גייט לריק, דער איד האט אים זייער געשוינט, און אים געפרעגט וויפיל קאסט דאס, ס׳איז נישט געווען קיין גרויסע געלטער, נאר ער האט עם פשוט נישט געהאט, האט ער אים געזאגט איך געב אייך דאס גאנצע וואס פעלט, איך זעה איר זענט אזוי בצער, איך שוין אייך זייער, ער האט אים געגעבן דאס געלט, און ער איז געפארן קיין בעלזא. דער איד איז שפעטער געווארן א גרויסער יורד, ער איז געפארן נאך געלט, יעצט איז ער אנגעקומען דא צו מיר אויף שבת, זאל איך אים נישט מכבד זיין, ער האט זיך אויסגעדרייט צו דעם איד, אפשר געדענק איר די מעשה, זאגט ער אז יא.

*

רבי דוד׳ל דינוב׳ער איז געווען אויף א שבת אין דזיקוב ביי רבי אליעזר׳ל, עם איז געווען אין די דריי וואכן, דארט איז געווען א מנהג אז מ׳האט געזינגען ביים טיש דעם פייט פון ראש השנה ״שמו מפארים״, אזוי איז געווען דער מנהג אין דזיקוב.

וועז רבי דוד׳ל האט געזעהן ווי מ׳זינגט דעם פייט האט ער זיך אנגערופן א וועלטל צו זיין שכן וואס איז געזעסן נעבן איהם, צי מ׳גייט אויך פאלן כורעים?!...

וועז דער דזיקוב׳ער רב האט דאס געהערט האט ער געהאט זייער א גרויסע הקפדה, עם האט אים זייער ווייי געטון, אז מ׳מאכט חוזק פונעם טאטנ׳ס מנהגים. רבי דוד׳ל האט זיך פארענטפערט אז ער האט נישט געמיינט גארנישט, ער האט נאר געמאכט א וועלטל, אבער ער האט איהם נישט געווואלט אנקוקן.

נאך שבת וועז רבי דוד׳ל איז אוועקגעפארן האט זיך דער וואגן איבערגעדרייט, האט ער פארשטאנען אז עם איז דא אן הקפדה, האט ער געזאגט ׳איך פאר נישט אהיים, איך מוז צוריק פארן קיין דזיקוב׳. ער איז צוריק געקומען און געזאגט פאר רבי אליעזר׳ל אז ער איז צוריק געקומען און ער ווייל מפיים זיין.

האט אים דער דזיקוב׳ער רב געזאגט ׳דאס האב איך געווואוסט אז איר וועט פאלן כורעים... וועז נישט דאס וואס ער האט געהאט אויף אים א רוגזה גאנץ שבת וואלט א גאנץ ביינדל נישט געבליבן׳.

כ׳האב שוין אריינגעטראכט, וואס איז דאס ענין פון זינגען דעם פייט פון ראש השנה, וואספארא שייכות האט עם מיט די דריי וואכן, נאר מ׳זעהט אז ס׳איז דא די צעהן טעמים אויף תקיעת שופר פון רבי סעדיה גאון, איין טעם איז צו דערמאנען חורבן בית המקדש, און אויך די אנדערע טעמים, צו דערמאנען שופר של משיח, ווייל ביום ההוא יתקע בשופר גדול.

מ׳זאגט דארט (בפיוט ׳שמו מפארים׳) ׳נדיבי עמים ינוחמו בכפליים׳ (ע״ש הכתוב (ישעי׳ מ, א) נחמו נחמו עמי ודרשו חז״ל (איכה רבה א, נז) נחמה בכפלים).

דאס איז א גוטער טעם, א מנהג פון ראפשיצער רב איז דאך א הייליגער מנהג, מ׳דארף פאר דעם האבן דעם גרעסטן דרך ארץ.[16]

---

16 עיין בקובץ עץ חיים (קובץ ו) שסיפר הגאון רבי נתן גאלדבערג ז״ל אב״ד לימנוב שפעם איקלע הרה״ק רבי משה מראזוודוב זצ״ל לצאנז בא׳ השבתות שבימי בין המצרים, ובאמצע עריכת השוה״ט שאלו מרן הד״ח זי״ע האם שמעתם מכבוד אביכם טעם על שירת פיוט ׳שמו מפארים׳ בשבתות אלו, וענהו הרה״ק מראזוואדוב על דרך משל, לאב שהכה את בנו ואח״כ מתרצה אהבתם, (לכן הזמן קצרים לפא״ר את שמ״ץ בימים אלו אחרי

*

די וועלט פארציילט א אינטערסאנטע מעשה, אז דער קדושת לוי האט פארציילט אויף זיך, אז ער איז איינמאל געווען ראש השנה אויבן אין הימל, און ער האט געזען ווי דער שטן ברענגט גאנצע פעקלעך מיט עבירות, ליידער איז אזוי געווען, און דער שטן איז געגאנגען ברענגען נאך, דער קדושת לוי האט געזען אז ס׳איז נישט גוט, דארט איז געווען א טיהר צום גן עדן און א טיהר צום גיהנם, האט דער קדושת לוי געענטפען די פעקלעך אין דאם אריין געווארפן אין גיהנם, ווען דער שטן איז צוריק געקומען האט ער געזעהן אז איינער האט עם געגנב׳ט האט ער פארשטאנען אז דער באדיטשוב׳ער רב האט דאם געטוהן, האט ער געזאגט ער זאל באצאלן, ואם אין לו ונמכר בגניבתו, די אבות הקדושים האבן אים געוואלט אפקויפן, אבער דער שטן האט געגעבן א העכערע פרייז, ער האט שוין לאנג געהאלטן א אויג אויף אים, דא האט זיך אים געמאכט א גוטע געלעגנהייט, איז געקומען הקב״ה אליין און געזאגט לי הכסף ולי הזהב איך האב די מערסטע איך קויף אים אפ, מיט דעם האט דער קדושת לוי געטייטשט ׳לקונה עבדיו בדין׳, ס׳איז הפלא ופלא, אבער אויפן קדושת לוי קען מען דאם גלייבן.

*

דער טאטע איז אנגעקומען קיין אמעריקא ראש השנה שנת תש״ץ,[17] אינעם זעלבן טאג ווי דער פעטער ז״ל.

דער פעטער ז״ל איז געקומען פון ארץ ישראל (אחרי שזכה ביום כ״א כסלו שנת תש״ה בעזהשי״ת לצאת מתחת ידי הרשעים, התעכב במדינת שווייץ י׳ חדשים, ובאמצע חודש אלול תש״ה נסע לעיה״ק ירושלים, והי׳ שם שנה שלימה, ומשם נסע עם ספינה לארה״ב). און דער טאטע איז געקומען פון אייראפע.

דער פעטער איז אנגעקומען אום ראש השנה, די שיף איז אנגעקומען שבת, דאנערשטאג און פרייטאג איז געווען ראש השנה, און איז געבליבן ביז מוצאי שבת אויף די שיף, ס׳זענען געווען אידן וואם זענען ארויס געגאנגען שבת צו די שיף, כ׳האב געהערט פון אידן וואם זענען ארויס געגאנגען, רבי יהושע געלדצעהלער (ה״ה הגאון נשיא ישיבת אור ישראל זצ״ל מח״ס קדשי יהושע על סדר קדשים) האט אויך דערציילט אז ער ארוים פון [ישיבה] תורה ודעת.[18]

---

17 כידוע שההשגחה העליונה סיבבה שהני תרי מנהיגי הדורות יגיעו למדינת אמעריקא ביום אחד, כי באותו יום שירד מרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל מן הספינה מדרכו מארץ ישראל, הגיע גם מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל עם פליגער ממיאמי מדרכו האדוכה מעיר סיגעט, משני קצוות תבל אל ארץ נושבת (בפעם הקודמת נפגשו בשב״ק פרשת וישלח שנת תש״ד בעיר פעסט), ומרן רבינו בעל ברך משה ז״ל בא אצל אכסניית דודו מרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל, כשדודו הק׳ הלך לקראתו ובשתי זרועותיו אחז בו מתוך שמחה ואהבה, ורבינו בעל דברי יואל ז״ל ענה ואמר מתוך התרגשות, ״א פלא מיר זענען אנגעקומען אין איין טאג א יעגם גאלדענעם אמעריקא...״.

18 [וע״ע בס׳ ומשה היה רועה ח״ג בפרק ל״ז ׳אני לדודי ודודי לי׳ עוד כמה פרטים נפלאים אודות פגישתם הראשונה של מרן רביה״ק הדברי יואל עם מרן רביה״ק הברך משה על אדמת אמעריקא].

ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך שיחת קודש של מרן רבינו שליט״א בניחום אבלים אצל הרב הגאון רבי יהושע געלדצעהלער זצ״ל ע״פ זוגתו הרבנית ע״ה יום ב׳ פרשת ויצא שנת תש״ע לפ״ק:

רבינו: כ׳האב געהערט דערציילן אז איר זענט ארויס געגאנגען צו די שיף ווען דער פעטער ז״ל איז אנגעקומען קיין אמעריקא ראש השנה שנת תש״ז?

הגר״י: יא, דעם צווייטן טאג ראש השנה, כ׳האב דעמאלטס געלערנט אין תורה ודעת (הגר״י הלך או עם כמה בחורים מישיבת תורה ודעת בווילליאמסבורג עד מקום שהגיע האניה במאנהעטן-וועסט סייד בראנוס 42).

רבינו: דאנערשטאג און פרייטאג איז געווען דעמאלטס ראש השנה.

הגר״י: מוצאי שבת בין איך געווען ביי ר׳ פייש מאשקאוויטש (בעל האכסניא של מרן רבינו ז״ל בשכונת קראון הייטס) און מ׳האט שלום געגומען (ובאותו אכסניא בא מרן רבינו ז״ל בעל ברך משה לפגוש את דודו מרן רביה״ק ז״ל).

רבינו: די שיף איז אנגעקומען ראש השנה, און ער איז נישט ארויס געגאנגען פונעם שיף ביז נאך שבת.

הגר״י: אונז זענען מיר נישט ארויף געגאנגען אויפן שיף.

יום הקדוש האט דער פעטער ז"ל גע'דאוונט אינעם סטאלינער בית המדרש – דארט וואס ס'איז היינט די נייטרא בית המדרש – זיי האבן אים איבער גענגעבן דאס בית המדרש.

דער טאטע האט דעמאלטס גע'דאוונט שחרית פארן עמוד יענעם יום הקדוש.

דער טאטע האט דערציילט אז וועז ער האט גע'דאוונט פארן עמוד, האט אים דער פעטער געקוקט אין פנים אריין.

דער טאטע (רביה"ק הברך משה ז"ל) האט דערציילט אז מוסף פלעגט ער דאוועגען (באותן השנים שהיה אב"ד זענטא וכן אחרי המלחמה בעיר מעמעשוואר), אבער שחרית האט ער קיינמאל נישט גע'דאוונט, ער איז נישט געווען רגיל אין דעם, אוז דער פעטער האט אים געהייסן צוגיין, וועז ער איז צוגענאנגען צום עמוד האט ער זיך דערמאנט תנועות פון רבי שלמה העללער (דומ"ץ בעיר סיגוט, חתנו של הגאון הגדול בעל ערך ש"י ז"ל), וואס פלעגט דאוועגען שחרית אין סיגוט.

די אכסניא איז געווען ביי ר' מרדכי פליישמאן.[19]

*

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז געווען א גרויסער בעל תפילה אוז א בעל מנגן, ער האט אפיר געזוכט אינעם דאוועגען ספעציעלע ניגונים, אינעם הייליגן טאג ביים דאוועגען ביי 'וכך היה מונה' האט ער געזינגען 'אחת ואחת', ער האט אפיר געמומען א ניגון וואס איז מיוחס צום קדושת לוי, דער ניגון פון 'אום אני חומה', דאס איז דער זעלבער ניגון.[20]

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט געמומען ניגונים וואס ער האט געהערט ביים רביץ ר' הערש,[21] ער איז דאך געווען אין רימנוב אוז פון דארט האט ער געמומען זיינע ניגונים,[22]

רבינו: אה, מ'איז נישט ארויף געגאנגען אויף די שיף, מ'איז נאר געגאנגען מקבל פנים זיין, וועז ער איז אראפ געקומען פונעם שיף.

19 הרה"ח ר' מרדכי פליישמאן ז"ל מסר את דיתו לרבינו ז"ל בעל דברי יואל, וזה לה' ברחוב ראדני ממול בית המדרש דחסידי קארלין סטאלין, ורבינו ז"ל בעל ברך משה הי' לו בית דירה מוכן ע"י תלמידי אביו העצי חיים ז"ל שדאגו לו על כל צרכיו.

20 ולחיבת הקודש נעתיק כאן בענין זה מתוך דברות קודש אשר השמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א לפני תלמידי ישיבה"ק סניף "ייטב פנים" בקרית יואל ביומא דהילולא קדישא של מרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל ו' אלול שנת תשע"ג לפ"ק, וזל"ק: "אז מען רעדט צו בחורים, ס'איז יעצט פאר די הייליגע טעג, עטין האט שוין אמאל אריינגעטראכט אין דעם ניגון וואס מ'זינגט דעם הייליגן טאג יום הקדוש, אויף וכך היה מונה אחת ואחת, האט עמיצער אריינגעטראכט וואס פאר א ניגון מ'זינגט? אז מ'טראכט אריין, דער ניגון איז דער זעלבער ניגון וואס מ'זינגט אויף די וועדטער 'לאמיר דערציילן די מעלות פון אידישע קינדער', וואס מ'זאגט אז דער ניגון האט דער קדושת לוי געזינגען, אוז דאס האט דער ייטב לב געזינגען אויף אחת ואחת.

כ'האב שוין אמאל אזוי אריינגעטראכט, ס'איז דאך די עבודה פון הייליגן טאג יום הכיפורים, האט דער ייטב לב געמומען דעם ניגון וואס דער קדושת לוי האט געזינגען אויף 'לאמיר דערציילן די מעלות פון אידישע קינדער', אוז ער האט דאס אריינגעלייגט ביי די עבודה פון כהן גדול אין יום כיפור וועז ער האט געמאכט די הויה אחת למעלה ושבע למטה, וואס דער ניגון האט אין זיך א תוכן פון מליצה ישרה אויף כלל ישראל.

פארוואס דערציילt איך אייך דאס, ווייל איך וויל ארויסברענגן וואס הייסט א ניגון, דער זיידע האט געוואלט - וועז ער דאוועגט פארן עמוד אוז ער איז א שליח ציבור פאר כלל ישראל - זיך מקשר זיין מיטן קדושת לוי דער סניגורן של ישראל, וואס האט געזינגען מיט דעם ניגון די גרויסקייט פון כלל ישראל, איז דאס א הייליגער ניגון, איז דאס א הייליגע זאך. אט דאס הייסט א ניגון.

ביים זיידן איז נגינה געווען א גרויסע עבודה, מ'פלעגט יעדעס יאר מאכן נייע ניגונים אויף די הייליגע טעג, אוז ס'איז פארבליבן אזוי דער מנהג עד היום, ער האט געהאט א גבאי וואס האט געהייסן ר' אשר גבאי, אוז ר' אשר גבאי האט געמאכט ניגונים יעדעס יאר, פאר די הייליגע טעג איז ער אריינגעקומען אוז ער האט פאר געזינגען די ניגונים פארן ייטב לב, ער זאל דאס הערן פאר יו"ט. ביים פעטער ז"ל איז דאך אויף אזוי געווען די מנהג, אז די מנגים זענען אריינגעקומען פאר די הייליגע טעג, אוז מ'האט געזינגען די נייע ניגונים, אוז ער האט דאס גוט אויסגעהערט, אוז ביים טאטן ז"ל איז אויך אזוי געווען.

21 בהזדמנות אחרת הרחיב רבינו שליט"א את הדיבור בענין זה כדלהלן: "דער טאטע ז"ל פלעגט דערציילן אז דער ייטב לב פלעגט אסאך פארן צום רביץ ר' הערש, ער האט געהאט שוועריגקייטן זייענדיג רב אין אהעל, וועז ער איז געווען ממלא מקום דארט פון ישמח משה, ווייל די ראשי הקהילה זענען געווען אשכנזים אוז זיי האבן נישט פארנומען די דרכי החסידות, זיי האבן איהם נישט געלאזט פארשידענע זאכן, ווי דאוועגען פארן עמוד שבת ויו"ט וכדומה, איז ער אוועקגעפארן קיין רימנוב אויף די ימים טובים, עטליכע יארן איז ער דארט געווען אויף די ימים טובים. דער ייטב לב האט אסאך מקבל געווען אין רימנוב פון רביץ ר' הערש, פארשידענע ניגונים אוז נוסחאות, דער רבי ר' הערש איז דאך געווען א גרויסער בעל תפילה".

22 כמה ניגונים שהיו מזמרים אצל רבותינו הק' עצי התמרים ז"ל מקורם היא מהרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ל כדוגמת ה"אהבה רבה ניגון", הניגון שמזמרים אצל תפלת "גשם וטל", והניגון שמזמרין אצל "בבואו מאדום" בסעודת רעוא דרעוין, כולם ניגונים מלאים דביקות געגועי קודש והתעוררות רב. ויש אומרים שגם הניגון שמזמרין בימים הנוראים על "ובכן צדיקים" גם כן מקורו מהרה"ק מרימנוב ז"ל.

כמו כן כמה מנהגים הנוהגים בחצר בית סיגעט קיבל מרן הייטב לב ז"ל מעבודתו של הרבי ר' הערש, כמו אמירת שמע ישראל בסעודה שלישית

מ׳זעהט אז ס׳איז שטארק רגש׳דיגע ניגונים, אזא ניגון גייט אריין בעמקי הלב, אזא ניגון גייט אריין טיף אין הארץ, מ׳זעהט דאס מציאות, ס׳איז דא מענטשן וואס הערן די ניגונים און ממש מ׳לאזט טרערן פון די אויגן.[23]

דער מאור ושמש ברענגט (סוף פרשת קרח ד״ה ועבד הלוי) אז ווען א איד איז ארויס געקומען אין בית המקדש און געברענגט א קרבן און די לוים האבן געזינגען די שירה האט עס אריין געברענגט אזא מין הרהור תשובה.[24]

מ׳זעהט דאס מציאות אזוי. אבער עם וועגדט זיך ווער דער מחבר פונעם ניגון איז, אויב איז דאס א צדיק א חייליגער איד, צי אפילו פשוט א וואוילער ערליכער איד, איז דער מחבר, ס׳דארף זיין מקורו טהור.

ביים זיידן ז״ל דער ייטב לב איז געווען א מעשה, ס׳איז צווויי מעשיות פאסירט, אבער בערך די זעלבע מעשה, פאר וי״ט איז אריין געקומען דער גבאי מיט די משוררים, מ׳האט אים געזינגען די נייע ניגונים, יעדעם יאר האט מען פארן ייטב לב פאהר געזינגען די נייע ניגונים בעפאר די חייליגע טעג, האט דער ייטב לב געזאגט אויף איין ניגון, ׳דער ניגון שפירט זיך עפעס...׳, ער האט געניצט עפעס אזא לשון נקיה, אז ס׳שפירט זיך נישט גוט, האט דער גבאי געזאגט אז ער איז געזיצן אויף אן אומריינעם ארט, און דארט האט ער געקלערט און עס איז דעמאלטס בייגעפאלן דעם פאל פונעם

---

23 אשר הרבה צדיקים אמרו רק ב׳ פעמים ד׳ מלך, ורבותינו נהגו לומר גם שמע ישראל כמנהגו של הרבי ר׳ הערש, ויש אומרים כי גם מה שאנו אומרים ביום שב״ק ״הכל יודוך״ פסוק בפסוק, ג״כ מקורו טהור מהרבי ר׳ הערש, אשר מרן הייטב לב הסתופף אצלו וכך נשארו מנהגים אלו בחצרות קדשינו לדורות עולם, אבל ראוי לציין אשר רביה״ק הברך משה ז״ל היה רגיל לומר שהמנהג לומר הכל יודיך פסוק בפסוק מקורו היא מזידיטשויב. גם על מנהג רבותינו כאשר ירדו לפני התיבה בתפילת שחרית של שבת להתחיל בקול מ״עד הנה״ מקורו טהור היא מהר״ר הערש, וסיפר רבינו שהרבי ר׳ הערש הי׳ דרכו להתחיל מתחילת נשמת, ואמר הייטב לב שאין הוא מחזיק עצמו במדריגתו להתחיל מתחילת נשמת, אבל כאשר מגיע ל״עד הנה״ שוב אין בכוחו להתאפק בנפשו מלהתחיל לומר בקול רם.

בענין סגולת ניגוני צדיקים יש להעתיק מה שמובא בזה סיפור נפלא בס׳ זכר צדיק לברכה (ח״א אות קל״ד), בשם הגה״צ מפאיע אשר היה נוכח שם בשעת מעשה בבית מרן רביה״ק זי״ע, וז״ל שם:

״אין ווילאמסבורג האט געוואוינט א איד וואס איז געקומען פון גאליציע, און ער האט פאר די מלחמה נישט געהאט קיין שום שייכות מיטן רבין זי״ע.

דער אידס א מאכטער איז ל״ע קראנק געווארן, דער מצב האט זיך נעבעך פארערגערט און זי איז געווארן מסוכן קראנק, די דאקטורים האבן זיך שוין מייאש געווען פון איר.

דער איד איז געווען זייער ציבראכן, האט אים זיין אידענע געזאגט, עטליכע נאסן פון דא וואוינט דער סאטמארער רבי, מ׳קומט צו אים פון איבעראל, און דא וואוינען מיר נישט וויט פון אים, פארוואס זאלן מיר נישט אריבער גיין צו אים נאך א ישועה.

דער איד האט מסכים געווען אריבער צו גיין צום רבין און מיט טרערן אין די אויגן האט ער דערציילט דעם מצב אז די דאקטורים האבן שוין אויפגעגעבן האפענונג, און ער האט געבעטן אז דער רבי זאל אויס׳פועל׳ן א ישועה פאר זיין מאכטער וואס געפינט זיך אין א גרויסע סכנה.

האט דער רבי זי״ע געפרעגט דעם איד: פון וואו זענט איר?. האט ער געענטפערט, כ׳האב געהאט א זיידן א מפורסם, מ׳פלעגט אים רופן ״דער בלינדער יחיאל׳יש״. האט אים דער רבי געזאגט: ״אה, איר זענט דעם בלינדן יחיאל׳ישנס אייניקל? ער פלעגט דאך צו זינגען המבדיל אין צאנז, אפשר קענט איר מיר זינגען דעם ניגון״.

דער איד האט געמיינט אז ער גייט אוים פאר צער, דא קומט ער מזכיר זיין א קראנקע טאכטער וואס די דאקטורים האבן שוין אויפגעגעבן האפענונג אויף איר, און דא הייסט אים דער רבי ער זאל זיך שטעלן זינגען א ניגון.

זיין אידענע האט אים אבער געווינקען אז ער זאל זינגען, דער איד איז אויך געווען א שיינער בעל מנגן, און ער האט זיך געמומען זינגען דעם שיינעם ניגון וואס זיין זיידע האט געזינגען אין צאנז.

ווען דער איד האט געענדיגט זינגען, האט זיך דער רבי זי״ע אנגערופן: ״אפשר זינגט איר נאכאמאל איבער דעם ניגון?״.

דער איד איז ווידער צומישט געווארן און נישט געווואוסט וואס צו טוהן, ער איז גענוג און איבעריג אנגעצויגן פון זיין מאכטער׳ס צושטאנד, און דא הייסט אים שוין דער רבי צום צווייטן מאל זינגען, אבער זיין עקרת הבית האט אים ווידער געוואונקען ער זאל פאלגן דעם רבין און איבער זינגען דעם ניגון.

וויבאלד ער ער האט געענדיגט זינגען דעם ניגון דאס צווייטע, איז אריין געקומען אין רבי׳נס שטוב דער גבאי הרב ר׳ יוסף אשכנזי ז״ל און געזאגט, אז מ׳האט יעצט גערופן פון דעם איד׳ס שטוב און מ׳בעהט אז ער מ׳זאל גלייך צוקומען צום טעלעפאן.

די פרוי איז צוריק געקומען צום רבין אין שטוב און דערציילט די גוטע בשורה, אז יעצט האט דער דאקטער גערופן און געזאגט אז די סכנה איז פאריבער און די מחלה איז אוועק פון איר, און לויט ווי עס זעהט אויס איז דא געווען א טעות, און איר מצב איז נישט אזוי געפערליך.

זייענדיג מלא שמחה האט דער איד באדאנקט דעם רבין פאר׳ן מכבד זיין מיט דעם ניגון וואס זיין זיידע האט געזינגען ביים חייליגן דברי חיים זי״ע. און פון דעמאלטס און וויטער איז דער איד נתקרב געווארן צום רבין זי״ע.

24 וז״ל שם: והנה איתא בספר ברית מנוחה שבשעה שהיו מביאים קרבן לבית המקדש היה מסתכל הכהן העובד בבעל הקרבן והבין מחשבתו, ואם הבין שאינו עושה תשובה כראוי עדיין אזי רמז הכהן העובד ללויים שיזמרו ניגון לעורר בעל הקרבן להרהר בתשובה ואזי הלויים בשירם ובזמרם הביאו לבעל הקרבן שיהרהר בתשובה, עיי״ש באריכות.

ניגון, און דער ייטב לב האט דאס מרגיש געווען וועז ער האט דאס געהערט זינגען.

א צווייט מאל וועז מ׳האט געזינגען א ניגון, האט ער אים געגעבן א זאג: ׳קול באשה ערוה!׳, בקיצור די מעשה איז געווען אז דאס ווייב האט אים צוגעהאלפן צו מאכן דעם ניגון, האט דער ייטב לב דאס מרגיש געווען וועז ער האט דאס געהערט און ער האט געזאגט ׳קול באשה ערוה׳.

דער זיידע ז״ל דער ייטב לב רעדט פון רבי ר׳ שמעלקא, דער רבי ר׳ שמעלקא איז געווען א גרויסער א גרויסער בעל תפילה, שטייט אין ייטב פנים (מאמר שפת חיים, דרוש י״ג) אז וועז דער רבי ר׳ שמעלקא האט געדאוונט פארן עמוד האט ער געזינגען ניגונים, ער האט אליינס נישט געווואוסט וואספארא ניגונים ער זינגט, אזוי שרייבט ער, פון הימל האט מען אים אריין געגעבן ניגונים אין מויל, און נאכ׳ן דאוונען האט ער אליינס נישט געווואוסט פון די ניגונים וואס ער האט געזינגען, עפעס אזא בחינה פון שכינה מדברת מתוך גרונו. אזוי שטייט אין ייטב פנים, ער האט געזונגען ניגונים נפלאים ׳שלא שמעו אותם אוזן מעולם׳, אזוי שרייבט ער.[25]

*

אין די שטאטישע שוהל זענען געווען חזנים, דארט האט געזינגען א חזן, נישט אין בית המדרש, אין שוהל האבן געדאוונט פראסטע מענטשן און זיי האבן געהאט א חזן.[26]

אין סיגוט איז אויך געווען א חזן, מ׳האט דארט אויפגענומען א חזן, און וועז ער איז אוועק געגאנגען האט מען געזונגען א נייעם חזן.

ר׳ יאסעלע רוזנבלאט האט קאנדיטירט אלץ חזן אין סיגוט, און זיין קאנדידאטור איז אדורך געפאלן, ער איז נישט געפעלן פאר די בעלי בתים דארט, מ׳האט געמאכט א פראבע, און ער איז אדורך געפאלן ביי די פראבע, דעמאלטס האט מען אים אויפגענומען אין מונקאטש, אין סיגוט האט מען אים נישט געווואלט, ער האט נישט געטויגט... ׳אזוי האבן זיי געהאלטן׳, האט מען אים אויפגענומען אין מונקאטש.

די רבי׳ם האבן נישט געהערט די חזנים.[27]

דער זיידע ז״ל (מרן העצי חיים) האט געדאוונט אין ביהמ״ד, און די חזנים האבן געדאוונט אין שטאטישן שוהל.

דער טאטע ז״ל האט אמאל פארציילט, אז ס׳איז געקומען די חזנים זיי האבן געדאוונט אין שוהל, און דער זיידע ז״ל איז דאך געגאנגען יעדן שבת מברכין אין שוהל, מוסף האט געדאוונט דער חזן פאר״ן עמוד.

ס׳איז געווען מ׳האט אמאל אויפגענומען א חזן דארט, איז ער געקומען פרעגן וואס רב האט אים אהנצוזאגן בנוגע זיין פאסטן, האט דער זיידע געזאגט אז ער וויל אים אנזאגן אפאר זאכן, ער זאל עסן מיט א גאפל, און ער זאל זיין א ווארט׳ם מענטש. ער איז געווען אזוי איבערראשט, האט ער געפרעגט, רבי, כ׳בין נישט קיין ציוויליזירטע מענטש?. האט אים דער זיידע געזאגט: דו זאלסט עסן מיט א גאפל, און נישט דאוונען מיט א גאפל (כלי שהחזנים משתמשים בהם לכוון על דקדוק הקול והנגינה)..., און דו זאלסט זיין א ווארט׳ם מענטש, וועז דו זאגסט א ווארט זאל עם זיין א

---

25 וי״ל שם: אז ישיר משה ובני ישראל וגו׳ ויאמרו לאמר אשירה לה׳. מה שכפל ויאמרו לאמר. אפשר לומר בו רמז למה ששמעתי מפי מוזלה״ה שהגה״ק ר״ר שמעלקא זלה״ה כשהיה עומד בתפלה בשבתות וימים טובים ובפרט בימי נוראים בעת העבודה כשאמר וכך היה מונה אחת אחת ואחת וכו׳ וכדומה„ היה מכוון הכוונת והסודות בין תיבה לתיבה, ואז היה מאריך ומנגן נגונים וי״ל שם: אז ישיר משה ובני ישראל וגו׳ ויאמרו לאמר אשירה לה׳. מה שכפל ויאמרו לאמר. אפשר לומר בו רמז למה ששמעתי מפי מוזלה״ה שהגה״ק ר״ר שמעלקא זלה״ה כשהיה עומד בתפלה בשבתות וימים טובים ובפרט בימי נוראים בעת העבודה כשאמר וכך היה מונה אחת אחת ואחת וכו׳ וכדומה חדשים פלאי פלאים אשר לא שמע אותן ולא שמעו אוזן אדם מעולם, והוא לא ידע כלל מה הוא מנגן ואיזה ניגון מנגן, כי היה שוטט במחשבתו דבוק בעולם העליון, והקול יוצא מפיו בניגונים נפלאים ערבים לשומעיהן ומקבליהן חכו ממתקים וכלו מחמדים, עד כאן דבריו. והמשכיל יבין אשר אין זה כי אם מתת אלקים הוא. וי״ש אז ישיר משה ובני ישראל וגו׳ ויאמרו לאמר, באמירה בעלמא בלא כוונה לנגן.

26 עיין בס׳ השיחות להרי״צ מליבאוויטש (שנת תש״ד) שהרה״ק המהר״ש ז״ל אמר שיש שלשה מיני ניגונים, ניגון חזנים - על אודות ניגונים אלו אין אנו מדברים כלל, ניגון של תפילה – בא מתוך כוונה, ניגון חסידי – יוצר את הכוונה.

27 ויש להעתיק דברי הרה״ק מצאנז ז״ל בתשו׳ דברי חיים (ח״ב סי׳ י״ז) שכתב תוכחת מגולה לא׳ מראשי קהילה אחת שנמנו וגמרו למנות חזן, וז״ק: ....ונפלאתי מאוד מה זה עולה על לבבם הלא הרבה יגעו אבותינו עדי הסירו את המספחת הואת מבני ישראל, ותהלה לאל בקהל חסידים לא נמצאו מתפללים בהכנת שיר וזמר נעים כבבתי טרטיאות, רק בוחרין באדם כשר השופך לבו נגד ה׳ בתפילה... ואיך עתה נהפך לבבם להביא פסל לבית אלוקינו... עיי״ש שמאריך בדברים כדרבונות, ולבסוף כתב ...ותרתי בלבי למה עלתה לו זאת למע״כ, ואולי כי כבור לא ראה פני אדם ירא ה׳ גדול הדור... ולזה באתי להעיר לבבו שיזכור נא ימים הראשונים אשר היה מקבל פני הצדיקים....

וואלט, נישט איבער'חזר'ן..., און ער האט אים געזאגט אז ער זאל דאוונען מיטן טלית אויפן קאפ.

און דער זיידע ז"ל איז אמאל געווען אין שוהל, און דער חזן האט געדאוונט פאר"ן עמוד, און ביי כתר האט ער אראפ גענומען דעם טלית פון קאפ, ער זאל זיך גוט הערן אזוי, ווייל ביי כתר האט ער זיך געגארגלט אזוי, דער זיידע האט דאס באמערקט און ער האט א שריי געטוהן: 'שייגא'ץ, כ'האב דיר געזאגט דו זאלסט דאוונען מיטן טלית אויפן קאפ!'... ער איז געווארן אינגאנצן מבולבל..., און האט שנעל מסיים געווען...[28]

מיטן חזנות פלעגן זיי אזוי איבערזאגן וועלכער ביים דאוונען. און דער זיידע האט דאס נישט געוואלט, ער האט זיך געשטעלט אויף דעם, האט ער געזאגט ער זאל זיין א וואלט'ס מענטש, און נישט איבערזאגן.

ס'איז דא אין מהר"ם שיק א תשובה (או"ח סי' ל"א) וועגן איבער זאגן וועלכער ביים דאוונען, ער איז אויך מחמיר אויף דעם.[29]

עם איז געווען אמאל אזוי, זעהט אויס די חזנים האבן זיך געטוישט, אדער איז ער געגאנגען אין א גרעסערע שטאט, ר' יאסעלע רוזנבלאט איז געווען אפאר יאר אין מונקאטש, און נאכדעם איז ער אוועק געגאנגען, ער איז געגאנגען קיין פרעשבורג, ווייל פרעשבורג האט בעסער באצאלט ווי מונקאטש, איז ער געגאנגען פון מונקאטש קיין פרעשבורג. עכ"פ איז געווען א חזן, ס'איז געקומען יעדע וואך חזנים אויף פראבע, ביז קהל אין סיגוט האט באשלאסן וועמען מ'נעמט אויף, בקיצור, מ'האט איינעם אויפגענומען פאר חזן, און נאכדעם איז ער געקומען צום רב, אזוי האט זיך געפאסט, איז ער געקומען צום רב, האט אים דער רב געזאגט, כ'האב געוואוסט אז מ'וועט 'דיך' אויפנעמען, האט ער געפרעגט, פון וואו האט דער רב געוואוסט אז מ'וועט מיך נעמען? דער רב האט אזוי הנאה געהאט ווען ער האט געהערט אז איך דאוונען אזוי גוט?, האט ער געזאגט: 'נעה, פון אלע חזנים וואס זענען דא געווען האב איך געזעהן אז דו ביזסט דער קלענסטער צדיק, האב איך פארשטאנען אז מ'וועט דיך אויפנעמען...'

די שוהל אידן זענען געווען שוואכערע אידן. די פשוטע אידן האבן דארט געדאוונט.

דער קול ארי' איז געווען רב אין בערגסאז, און איז אוועק פון בערעגסאז, און איז צוריק געגאנגען קיין מאד, ווייל ער האט געהאט צוטוהן מיט א חזן וואס ער האט נישט געוואלט ער זאל דאוונען פאר"ן עמוד.[30]

---

28 ע' באר הי טב (או"ח סי' ח' ס"ק ג) מש"כ בשם הרדב"ז (מ"א סי' קצ"ו) דצריך לכסות ראשו בטלית מתחלת התפלה עד סופה כדי שיתפלל באימה, עיי"ש. [דבר זה נאמר לכל אדם, וק"ו לבעל תפילה, וק"ו בתפילת כתר].

29 עיי' בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ל"א) שמברר האיסור ע"פ ד' הגמ' בר"ה (כ"ח ע"ב) שכהן שעלה לדוכן ואמר להוסיף ברכה עובר משום בל תוסיף, ולדעת התוס' שם (ד"ה מנא) יש לחוש גם בתיקון חז"ל, ואף שחלק הראב"ד על הרמב"ם (פ"ב מהל' ממרים ה"ט) שאיסור בל תוסיף חל דוקא בדאורייתא ולא בגזירת חכמים, וגם קיי"ל בברכות (ל"ג ע"ב) האומר שמע שמע משתקים אותו משום שתי רשויות, ולא משום בל תוסיף, ומצינו בתוס' ר"ה (ט"ז ע"ב ד"ה ותוקעים) שלא שייך בל תוסיף בעשיית מצוה אחת פעמיים. מיהו מראשונים משמע שאסור להוסיף על נוסח חז"ל, כי כל התפלות הן במדה ומספר, ולכן אף שאין בזה משום בל תוסיף מה"ת, מ"מ אסור משום בל תוסיף דרבנן, ובמנחת חינוך (מצוה תנ"ד) הביא ראי' לשיטת הרמב"ם מש"ס סנהדרין (כ"ט ע"א) מנין שכל המוסיף גורע שנאמר אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו, וברש"י על ידי זה נכשלה, ולהרמב"ם ניחא שאדם עשה שלא כדין במה שהוסיף, שאילו הי' אומר לה שזה רק סייג ולא מפי השי"ת לא נכשלה, אבל לראב"ד לא עשה עבירה כי לשיטתו רשאי לומר על דרבנן תורה.

ועוד הביא מהר"ם שיק טעם שסברת מודים מודים משתקים אותו שייכת גם בשאר דברים שאין פיו ולבו שוים, שנראה מעיקרא לא התפלל בכוונה ועתה מתפלל בכוונה, ועוד טעם שיש בזה משום הפסק כמבואר בשו"ע או"ח (סי' ק"ד ס"ה) אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, ועוד טעם לפמ"ש הט"ז או"ח (סי' תק"ם סק"ה) שאותם המזמרים קדיש וקדושה, עליהם אמרו ז"ל בסנהדרין (ק"א ע"א) שהתורה חוגרת שק ואומרת לפני הקב"ה רבש"ע עשאוני בניך ככנור כו' ומורידים בקודש, ועוד טעם אם יאמר איזה בקשה לפני מלך בשר ודם ויכפיל וישלש התיבות מי ישמע לקולו ובקשתו, ק"ו לפני ממ"ה הקב"ה אינו ראוי לעשות כן.

30 עיין בס' תולדות קול אריה שכשכיהן הגאון בעל הקול ארי' זצ"ל ברבנות עיר בערעגסאז, כידוע נתהוה כל העיר כמרקחה היות שאנשים ריקים ופוחזים החליטו להביא לשם חזן א', אשר כידוע הבאת חזן לבית המדרש היה אצל חסידים ויראי ה' דבר מתועב ומשוקץ, ובפרט שרוב החזנים היו קלי דעת.

והגאון בעל הקול אריה יצא ללחום נגדו במלחמת חרמה וטען שהאיש הלזה הוא טמא ומטמא ואסור לעבור כלל לפני התיבה, אמנם החטאים האלו בנפשותם שעמדו בראש הנהלת הקהילה אטמו אוניהם משמוע והביאו את השקץ בהיכל ה' לירד לפני התיבה על נגד רצונו של הקול ארי', ולא זו בלבד אלא וישטמוהו ורובו בעלי חיצים ורצו להביא דיין חדש שיפסוק בתוככי הקהילה מבלי רשותו ונגד דעתו, והכל רק כדי להצר צעדיו של הגה"ק הנ"ל, והמחלוקת נתלקחה עד לב השמים, והגה"ק סבל הרבה רדיפות מהאנשים ההמוניים, עד

דער קול אריה האט געזאגט דעמאלטם א ווערטל, ער האט געהאט צוטוהן מיט די פראסטע מענטשן, די שוסטערס און די שניידערס, זיי האבן איינגעפירט אז מ׳דארף האבן א חזן אין די שוהל, האט ער געזאגט, אז די אידן זענען געווען אין מדבר, און מ׳זעהט אז זיי האבן זיך אפגערעדט אויף דעם און אויף דעם, זיי האבן אלעם געוואלט, מ׳זעהט אבער נישט אז מ׳זאל בעטן א חזן..... נאר זיי האבן נישט געדארפט א חזן, ווייל אין מדבר איז געווען ׳שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה׳ (דברים ח, ד), איז דאך נישט געווען קיין שוסטערס און קיין שניידערס, האבן זיי נישט געדארפט קיין חזן.

אין די קלייגע שטעטלעך זענען די שוחטים געווען חזנים, און ווען מ׳האט געזוכט א שוחט האט מען געלייגט מער דגוש וואספארא חזן ער איז, ווי וואספארא שוחט ער איז, האט דער קדושת יו״ט נישט געגליכן אז די שוחטים זאלן זיין חזנים.

דער שם שלמה איז געווען בעל תפילה אין צאנז. ער איז געווען א גוטער בעל תפילה. דער צאנזער רב האט אים שטארק מקרב געווען, שטארק מחבב געווען, ער האט אים געהייסן דאוועגען פארן עמוד ווען ער פלעגט צו קומען.

איינמאל איז געווען ווען ער איז געקומען קיין צאנז, און אויפן וועג האט ער זיך עפעס פארקילט, ווען ער איז אנגעקומען קיין צאנז האט ער נישט געהאט קיין שטימע, אינדערפרי פארן דאוועגען איז צוגעקומען דעם דברי חיים׳ס גבאי, און האט אים געזאגט אז דער רב איז אים מכבד צו דאוועגען שחרית פארן עמוד, האט ער געזאגט אז ער קען נישט רעדן ער איז פארקילט, האט ער אים אפגעלאזט, און ער האט זיך געשטעלט דאוועגען פסוקי דזמרה אזוי פאר זיך, אזוי וויסענדיג אז ער דאוועגט נישט פארן עמוד.

שפעטער אינמיטן ׳נשמת׳ שפירט ער ווי עמיצער קלאפט אים אויף די פלייצע, ער דרייט זיך אוים און ער זעהט דעם דברי חיים אליינם, און ער וואונקט אים אזוי מיט די האנט אז ער זאל צו גיין צום עמוד, האט ער נישט געהאט קיין ברירה, איז ער צוגעגאנגען צום עמוד און ער האט אנגעהויבן ׳שוכן עד׳ כאחד האדם, ווי עם וואלט גארנישט געווען.[31]

אין צאנז איז אויך געווען א חזן, און דער דברי חיים האט אמאל מכבד געווען דעם חזן צו זינגען, אין צאנז איז אויך געווען א שטאטישע שוהל, און די האבן אויך ליב געהאט

שהיה צריך לברוח מן העיר וחזר לעיר העדיעליך-מאדע ושם נתקבל לרב.

והגה״ק התרה אז בראשי הקהילה שאם לא יאבו לשמוע בקולו וימנו את החזן הלז יצטרכו אח״כ ללבן את המקום שהוא עמד שם (משון וועט דארפן גלייכן דאס פלאץ וו דער חזן וועט שטיין), אמנם כאמור לא אבו לשמוע בקולו, ואכן קללת חכם נתקיימה ופרצה שריפה ל״ע וכל הבית המדרש נהפכה למאכולת אש, ולבסוף נתדרדר החזן עד הדיוטא התחתונה ונפל לשכרות רח״ל עד שמצאוהו מתגולל באשפה ונעשה בעל עגלה בחרפה גדולה.

ואז בשעת המחלוקת בבערעגסאז עמדו הרה״ק הייטב לב ז״ל והגאון המהר״ם שיק ז״ל לצידו של הקול אריה ולהגן על כבודו, ועיין בתשו׳ מהר״ם שיק (סי׳ שי״ג) שכותב למרן הייטב לב שיאזור כגבור חלציו ללחום בעד כבודו של הגאון הקול ארי׳ וז״ל: וכל ת״ח המכירים את הרב הגדול הגאון המובהק מו״ה אברהם יהודא הכהן נ״י העידו שהוא ת״ח וגאון גדול ומופלג בדורו, וא״כ המורה ללא רשותו וקובע בית המדרש ללא רשותו בפ״ע, הוא כחולק על השכינה ואסור לשמוע הוראתו, והוראתו אסורה וכו׳ עיי״ש.

וגם הגאון בעל הקיצור שו״ע זצ״ל והגאון רצ״ה אורנשטיין זצ״ל יצאו ללחום מלחמת ה׳ למען כבודו של הקול אריה ואסרו הוראת הדיין שבא נגד רצונו של הגה״ק הקול אריה, ועיי׳ בתשו׳ אבני צדק שיצא להגן על כבודו של הגאון בחרב ובחנית.

---

31 כס׳ שיח זקנים (ח״ה) מסופר שמרן רבינו בעל דברי יואל ז״ל סיפר שפעם אחת נסע הרה״ק ר׳ שלמה ממונקאטש ז״ל בעל שם שלמה להסתופף בצילא דמהימנותא על ימים האחרונים של חג הפסח, ובמשך היום טוב דימה במחשבתו כסדר שהיום הוא חג השבועות, [ובל״ק: עס האט זיך אים נאר געדאכט אז היינט איז שבועות], והיה מצטער על מה שמשתבש בדמיונו לחשוב ככה ששבועות היום, הלא פסח היום, אולם כשירד מרן הק׳ לפני התיבה לתפלת מוסף [של יו״ט] וכשהגיע באמצע הזרת הש״ץ לותתן לנו וכו׳, אמר ואת מוסף יום חג השבועות הזה [כפליטת פה], ותיכף חזר ואמר חג המצות הזה, ושמח השם שלמה על כך שכיוון לדעתו הק׳ שגם הוא דימה בדעתו שהיום חג השבועות, ולכן בעת עריכת השלחן הטהור צוה להכריז שהוא מעמיד מאה בקבוקים יין.

באחד השנים ביו״ט שמיני עצרת בתפלת מוסף אצל רבינו, כשאמר רבינו אדיר אדירנו נתלהב מאד [האט ער זיך זייער צוקאכט], וכשסיים רבינו הקל הקדוש אמר תחילה ״המלך״, ותיכף אחר כך אמר ״הקל הקדוש״. לאחר התפלה ניגש הרה״ח ר׳ בערל אמסעל ע״ה (תלמידו של מרן הקדושת יום טוב ז״ל, והי׳ מבדחה הרבה פעמים את רבינו) אל רבינו, ואמר לו, כששמעתי אדיר אדירינו, נדמה לי שהיום הוא ראש השנה, וכששמעתי שהרבי אמר המלך וכו׳ ראיתי שכיוונתי. ועל זה סיפר לו רבינו, העובדא הנ״ל, ושאל רבינו את ר׳ בערל, הכי תעמיד גם כן מאה בקבוקים של יין? וכן בעת עריכת שלחנו הטהור, שאל לר׳ בערל, וואו זענען די הונדערט פלעשלעך ווייַן?!.

חזנים, און דער דברי חיים האט אים געהייסן עפעס זינגען, און עס האט אים נישט געגלוסט צו זינגען, האט ער אים געזאגט, 'דו מיינסט אז איך האב נישט ווער עס זאל זינגען? כ'האב ווער ס'זאל זינגען, כ'האב אביש מאיר,[32] וועט ער זינגען', דער אביש מאיר איז בכלל נישט געווען קיין בעל מנגן, און ער האט אים געזאגט, כ'האב ווער ס'זאל זינגען, אביש מאיר וועט זינגען, און אביש מאיר איז דעמאלסטם געווארן א גרויסער בעל מנגן...

דער דברי חיים האט געזאגט, 'אביש מאיר זינגט פון היכל הנגינה', ער האט נישט געקענט קיין נאטן. און אויף די אנדערע האט ער געזאגט אז זיי זינגען פון נאטן נישט פון היכל הנגינה.

דער שינאווער רב האט אויך צוגעשיקט יו"ט גוטע בעלי תפילות,[33] מ'האט אמאל צוגעשיקט דארט א בעל תפילה, און ער איז געווען א שוואכער בעל תפילה, און דער שינאווער רב האט געפרעגט דעם גבאי'ן 'פארוואס האט מען אים היינט צוגעשיקט דעם בעל תפילה', האט ער געזאגט, אז ער איז זייער אן ערליכער איד א ירא שמים, האט דער שינאווער רב געענטפערט 'אזוי?! זאל ער גיין קלויבן קרויט..!' (שמכיון שהוא ירא שמים אפשר לסמוך עליו על בדיקת הכרוב), ער האט געוואלט מ'זאל נאר צושיקן א גוטן בעל תפילה, ובפרט אום יו"ט.

ס'איז געווען איינמאל, איז אויך איינער צוגעגאנגען אזוי, ער האט אויך נישט געקענט, אבער ער האט געהאט יארצייט, האט דער שינאווער אים געפרעגט: 'פארוואס האסטו געדאווענט פארן עמוד?' זאגט ער, אז ער האט יארצייט, האט דער שינאווער רב אים געזאגט, אין ענע צייטן איז געווען א מארק, ס'איז געווען אינמיטן שטאט ערגעץ ווו ס'האט געהייסן 'דאם–פלאץ', דארט אינמיטן שטאט איז געווען א מארק, איינמאל א וואך איז מען זיך צוזאם געקומען יעדער איינער וואם האט געהאט עפעס צו פארקויפן האט ארויף געלייגט אויפן טיש, ס'האט געהייסן א 'וואכן–מארק', איינמאל אין די וואך איז געווען דער מארק. האט ער געזאגט, 'איינער האט זיך אויפנעשטעלט, וואם האסטו צו פארקויפן? האט ער געזאגט איך פארקויף אייער, וואם האסטו צו פארקויפן? ער פארקויפט הינדלעך, דער פארקויפט בארן, דער פארקויפט עפל, אזוי יעדער איינער וואם ער פארקויפט, און איינער וואם מ'וועט אים פרענגן וואם האסטו צו פארקויפן? 'ער האט יארצייט'....

האט דער שינאווער רב געזאגט אזוי, 'ס'איז דא איינער וואם האט צו פארקויפן אזוי, ער איז א תלמיד חכם, איינער איז א ירא שמים, דער איז א גוטער בעל תפילה, אבער דער האט פארקויפט אז ער האט יארצייט...'

*

כ'האב געהערט אז דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל האט נישט געלאזט מוצאי ראש השנה אז א אבל זאל דאווענען פארן עמוד, דאם איז געווען מיטן אודווארייער רב (הגה"צ רבי שלום קרויז ז"ל מח"ס שו"ת דברי שלום). מוצאי ראש השנה ער האט נישט געוואלט אז דאם יאר זאל זיך אנהויבן מיט א אבל ל"ע.

ר' מאיר שטיין איז דאך א ראצפערטער, ער האט עם דערציילט.[34]

---

32 ה"ה החסיד ר' אביש מאיר בראנדסדארפער ז"ל אשר היה מחבר ניגונים והבעל מנגן אצל הרה"ק מצאנז, ועיין בס' חמדה גנוזה (ח"א) שמביא כמה סיפורים ממנו, וכידוע שהיה לו חזקה לנגן בכל ס"ג הזמר דרור יקרא ושב היום לה'.

אגב, עיי' בס' לעטר פתורא (עמ' צ"ז) המובא שזמירות בש"ק "דרור יקרא" ו'שבת היום" שרו בשינאווא שני אנשים, ומה שבצאנז היה המנהג לכבד את שתי הזמירות לבעל מנגן אחד, הסביר הרה"ק משינאווא משום שמרן הדברי חיים ז"ל כיבד אחד מנכדיו לומר לפניו מדרש, ואח"כ כיבד את רבי אביש מאיר לומר דרור יקרא, ומיד עשה הכנה דרבה לעבודת אמירת דברי אלקים חיים, ונתעלו מחשבותיו הק' בדביקות עצומה ובהתלהבות נוראה והתרומם מעל כל הויות עוה"ז, לפיכך לא היתה דעתו נתונה אז לכבד איש שני בשבת היום, אלא רבי אביש מאיר זימר גם זה ביחד ואחרי כן דרש מרן ז"ל מצאנז על דברי המדרש.

33 עיי' בס' אוהל קדושים וז"ל: כתב לי ש"ב הה"צ מחבר ספר שם הכהן שליט"א אשר תמיד כשהיה אביו הה"צ הגאון המפורסם אב"ד אמסאנא ז"ל בשינאווא היה מתכבד בתפילת קבלת שבת, ופעם אחת כאשר התפלל כבר לפני התיבה והתחיל לנגן לכה דודי עזב כ"ק אא"ז משינאווא זי"ע את בית המדרש והלך החדרה עם מתפללים להתפלל שם קבלת שבת וכו', וכיון שהוא ידע שלא היה באותו יום ועש"ק לטבול במקוה כי היה חולה הבין אשר מסתמא הרגיש בזה שלא טבל במקוה, מפני זה רצה כ"ק אא"ז משינאווא זי"ע להתפלל בביתו להעמיד שם בעל תפילה לפני התיבה שטבל במקוה, הלך אחרי התפילה והצטדק לפני כ"ק אא"ז הה"צ זי"ע שהרופא פקדו שלא יטבול במקוה, ע"ז השיב לו כ"ק אא"ז זי"ע שיש לו קבלה מרבותיו שטבילה פעם אחת בימות החול ופעמיים בערב שב"ק לא יזיק ח"ו.

34 הרה"ח המרומם ר' מאיר שטיין ז"ל היה ש"ב של הגה"צ מאודווארי ז"ל שהי' חתנו של הרב החסיד ר' ישראל בער שטיין ז"ל מראצפערט אבי אביו של ר' מאיר ז"ל.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בימי ראש השנה שנת תשפ"ד לפ"ק

ליל א' דראש השנה

לפני ברכת לשנה טובה

בתהלים (מזמור כד ה) ישא ברכה מאת ה'. ומנהגינו על פי האריז"ל (פרע"ח שער תפלות ר"ה פ"ז) לומר מזמור זה בליל ראש השנה.

וי"ל על פי דברי א"ז זללה"ה זיעועכ"י בייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות לא) אהא דאיתא בגמרא (קידושין מ:) לעולם יראה אדם עצמו כאלו חציו זכאי וחציו חייב, עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע עצמו לכף זכות כו'. אך כתב הפרשת דרכים (דרוש ד) שגם אם האדם אינו צדיק עדיין, אם הוא עתיד לעשות טוב ולהיות צדיק, אז הקב"ה שהוא רב חסד מטה כלפי חסד, ומטיב עמו על שם העתיד, עכ"ד. ולא מבעיא שהקב"ה מצרף מה שעתיד אדם בעצמו להטיב, אלא אפילו זכות דורותיו, כי הבורא ית"ש הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, מצרף המעשים הטובים אשר עתידים להטיב בימים הבאים, אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו עד סוף כל הדורות, וכיון שזכות העתיד מצטרף עם של עתה ולא חוב העתיד, ממילא איכא רובא זכיות, וכדאים אנו לצאת זכאי, עכ"ד.

וזה שאנו שמתפללים בליל ראש השנה (או"ח סימן תקפ"ג ס"א) יהי רצון שירבו זכיותינו, ולכאורה קשה ממה נפשך, אם יש לו זכיות מה צורך לתפלה זו, ואם ח"ו אין לו, איך יתרבו הזכיות על ידי תפלה זו. ולפי האמור יתפרש שתפלתינו הוא, דאף אם אין אתנו רוב זכיות, עם כל זה יתנהג השי"ת עמנו במדת החסד, ויצרף לנו הזכיות שאנו עתידים לעשות וגם הזכיות של בנינו אחרינו, ועל ידי זה יתרבו זכיותינו עד אין מספר ויוציא לצדק דינינו.

אך כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בא עמוד עה) שכדי לזכות לזה שיצרף הקב"ה טוב העתיד, צריכים להיות דבוקים במדותיו ית"ש, להיות מאמין בה' גם כשהוא עדיין בעת צרה, ויאמר עכשיו שירה על העתיד, וכמאמרנו בשבת קודש (זמירות לליל שבת) מודה אני לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי, ואז כיון שהעתיד אצלו כאילו כבר היה שהרי אומר שירה על העתיד, אם כן יתר מרעהו צדיק, כל שכן הבורא יתברך שודאי אצלו העתיד והוה ועבר שוין, בדין הוא שיצרף לו זכות טוב העתיד, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) כיון ששמעו ישראל מאה קללות וכו' הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. והוא פלא והפלא, וכי סלקא דעתך שמשה רבינו רצה לנחמם לבל יחרדו מאימת הדין.

אך ביאור הדבר, כי בני ישראל בשמעם תוכחות אלו הבינו שעדיין הדבר תלוי במשפט של מעלה כאשר ישבו כסאות למשפט, בראש השנה יכתבון וכו' מי יחיה ומי ימות וכו', והעולם נידון על פי הרוב, אם רובו זכאי יוציא לצדק דיננו. ועל דבר זה הוריקו פניהם, ביודעם שאין בהם רוב זכיות, ובמה יוכלו לזכות במשפט. על כן משה רעיא מהימנא נתן להם עצה נכונה להתחזק באמונה ובטחון בה', ולהיות מודים ומשבחים

אליו יתברך על שם טוב העתיד, והוא הרמוז באומרו אתם נצבים היום לפני ה' אלהיכם, **היום** ראשי תיבות **הוא מושיענו והוא יושיענו** (נוסח כתר בתפלת מוסף), והכוונה כי כלל ישראל בטוחים בו יתברך כי הוא מושיענו בעבר והוא יושיענו לעתיד, ואנו מודים ומשבחים על זה כבר בעת הגלות על שם טוב העתיד והגאולה העתידה לבוא, ועל כן במדה זו ימדוד הקב"ה עמנו כמדתינו לצרף לנו טוב העתיד, וכל המעשים טובים וזכותים שעתידים לעשות אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו, כולם חזי לאצטרופי, ומכח זה הוה רובא זכיות, ורב חסד מטה כלפי חסד, ובזכות זה בני ישראל נכתבים לשנה טובה ומתוקה.

ובייטב פנים (אבני זכרון אות כט ואות סט) העתיק דברי הרא"ש (ראש השנה פ"ד ה"ד) נוהגין לספר ולכבס בערב ראש השנה לובשים לבנים כו' ואוכלין ושותין ושמחין בראש השנה, לפי שיודעין שהקב"ה עושה להם נסים ומוציא דינם לכף זכות וקורע להם גזר דינם, עי"ש. והוא על דרך האמור, שעל ידי שאנו בטוחים בה' ושמחים על שם העתיד שיוציא לצדק דיננו, גם הקב"ה ידון אותנו על שם טוב העתיד, ונזכה לשנה טובה ומבורכת.

והנה כתב א"ז זללה"ה בתפלה למשה (מזמור כה) ששורש הדבר שראוי לדון על שם סופם, נצמח משמו הקדוש הוי"ה שמורה היה הוה ויהיה, ובו ית"ש אין זמן, ועבר והוה ועתיד אחד הוא, ועל כן מה שעתיד להיות כבר היה, עכ"ד.

וזה שאנו פותחים ואומרים במאמר דוד המלך. ישא ברכה מאת הוי"ה, כלומר בעת שמתעורר שם הוי"ה ב"ה שמורה על היה הוה ויהיה, אז ישא ברכה על שם טוב העתיד, ובעבור זה נזכה להכתב לטב ולחיין ולשלם.

ובפרוס עלינו השנה החדשה תשפ"ד, אנו מצפים ומאמינים באמונה שלימה שהשי"ת יכתבינו לשנה טובה ומבורכת בבריות גופא וכל מילי דמיטב. ואצוה את ברכתי לאחינו בני ישראל הנאספים פה, ולכל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר חיים טובים ולשלום, שנה טובה ומבורכת, שנת אורה, כל טוב בגשמיות וברוחניות, שנת גאולה וישועה, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

סעודת ליל א' דראש השנה

בתהלים (מזמור כד ה) ישא ברכה מאת ה'. מנהגינו על פי האריז"ל (פרע"ח שער תפלות ר"ה פ"ז) לומר מזמור זה בליל ראש השנה.

ואפ"ל בהקדם מה שכתב בזרע קודש (פ' בהר) הנה בקידוש של ליל שבת בויכולו, יש ה' פעמים אותיות **וי**, **ויכולו ויכל וישבות ויברך ויקדש**, וצריך להפוך הה' פעמים **וי**, ולעשות מהם ה' פעמים **טוב**, עכ"ד. אמנם לא ביאר הוא ז"ל איך יכולין להפוך ו"י לטו"ב.

ויש לומר על פי דברי המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע (מגיד דבריו ליעקב אות רכז) לפרש מה שדרשו חז"ל (ברכות י:) על הכתוב (ויקרא יט כו) לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. ותמוה היכן מרומז בפסוק זה ענין תפילה. אמנם כתיב (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, נמצא שעיקר שורש האדם וחיותו הוא הדם שבו, ולמה נקרא אדם ולא דם, כי כשמדבק עצמו בתפילתו בבורא ית"ש, ממשיך בקרבו אלופו של עולם, ונתחבר האל"ף אליו ונקרא אדם. וזהו לא תאכלו על הד"ם, פי' בעת שנקרא רק דם ולא אדם, והיינו קודם התפלה כשעדיין לא חיבר דמו לאלופו של עולם, עכ"ד. והאומנם גם הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע כתב בנועם אלימלך (סו"פ ויצא) תפלה הוא לשון חיבור, כמו (בראשית ל ח) נפתולי אלהים נפתלתי, כי על ידי התפלה זוכים לדביקות להשי"ת, עי"ש. ולפי זה יש לומר שעל ידי שבני ישראל דבוקים באלופו של עולם, ניתוסף אות א' על ו"י ונעשה טו"ב.

ובדרך זה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) כיון

ששמעו ישראל מאה קללות הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. ביאור הדבר, כי בני ישראל דבוקים בהשי"ת באמצעות התורה הקדושה, וכדאיתא בזוה"ק (אחרי דף עג.) קוב"ה אורייתא ויישראל חד הוא, ומכח הדביקות בהשי"ת ניתוסף אות א' על ו"י, ונהפך ו"י לטו"ב. ולכן כאשר הוריקו פניהם בשומעם התוכחות של ו"י, פייסם משה רבינו באומרו אתם נצבים היום, ובמדרש ילקוט (רמז תתק"מ) אמר להם משה, מבקשים אתם לעמוד בעולם, עסקו בתורה, מה כתיב למעלה ושמרתם את דברי הברית, ואחריו אתם נצבים. כי בכח התורה יזכו להיות דבוקים בה' אלופו של עולם, ויתוסף אות א' על ו"י, ויתהפכו הקללה לברכה.

והנה אמרו חז"ל (זוה"ק קרח קעג:) מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבת של חול. ולפי זה יש לומר כי בשבת קודש זוכים בני ישראל להשראת השכינה ודבוקים באלופו של עולם, וממילא ניתוסף אות א' על ו"י ונעשה טו"ב.

ועל פי זה יש לתת טעם לשבח במה שתקנו חכמים בראש השנה שחל בשבת שלא לתקוע בשופר. דהנה כתב רב סעדיה גאון בטעמי תקיעת שופר (ענין השלישי) שבא להזכיר מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט טז) וקול שופר חזק מאד. וביאור הדבר, כי תכלית תקיעת שופר הוא להסיר ממנו כל חולי וכל מדוה ולהפוך ו"י לטו"ב, וכמאמרינו (תפלת שחרית דר"ה) תעיר ותריע להכרית כל מריע, ועל כן תוקעין בשופר להזכיר מתן תורה, כי באמצעות התורה הקדושה בני ישראל דבוקים בה', ומחמת זה ניתוסף אות א' על ו"י ונהפך ו"י לטו"ב. וכל זה בעת שראש השנה הוא בימי החול אז יש צורך בתקיעת שופר להזכיר זכות מתן תורה. אמנם בראש השנה שחל בשבת, אנו זוכים להשראת השכינה מכח קדושת השבת ומצטרף בנו אלופו של עולם, ומחמת זה עצמו ניתוסף אות א' על ו"י, ושוב אין צורך עוד בתקיעת שופר.

וזהו ישא ברכה מאת ה', פי' על ידי הדביקות בה' אלופו של עולם ית"ש, ישא ברכה, כי יתהפך ו"י לטו"ב. ויהי רצון שיבא עלינו שנה טובה ומבורכת לנו ולכל ישראל.

דרשה ביום א' דראש השנה

שחל בשבת

בפרשת אמור (ויקרא כג כד) בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש.

ויתפרש בהקדם מאמר מרן הבעש"ט הק' זיעוע"י (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' ויקרא) על המשנה (אבות פ"ו מ"ב) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ולכאורה ממה נפשך, אם אי אפשר שישמע אדם הכרוז הזה למה יוצא בת קול כלל, ואם אפשר שישמע מדוע באמת לא נשמע לשום אדם. וביאר כי מה שמגיע לאדם הרהורי תשובה בכל יום הוא מן הכרוז ההוא, ואם הוא בר דעת להבין שזה המחשבה הוא קול הכרוז והבת קול, יטה אזנו לשמוע בלימודים לעשות רצון קונו, אבל הפתי כשבא לו הרהורי תשובה מהכרוז הרי הוא מדחה אותו מפניו, ואינו שומע לקול הבת קול לשוב אל בוראו, עכ"ד.

אך כתב בזרע קודש מהרה"ק מראפשיץ ז"ל זיעוע"י (פ' וארא) שיש כמה מדריגות בשמיעת בת קול זו, שהצדיקים הקרובים אל ה' מרגישים יותר בשמיעה ממש, ששומעים את הקול, ויש עוד מדריגה שבאמת אינם שומעין רק שמרגישין בלבם איזה הארה מזה הקול, ומזה מרגישין הקול, וכל מה שמתרחק מהקדושה, מתרחק אצלו כח ההרגשה והשמיעה, ועל דרך זה כולם, עכ"ד.

והנה כי כן יתחמין לבב האדם בעומדו ביום הקדוש הזה ראש השנה שהוא יום הדין והמשפט, וכמאמרינו היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, בראש השנה יכתבון וכו', ואנו רוצים להתעורר בתשובה כדי לזכות במשפט, ועל זה יש בת קול היוצאת בכל יום המסייע אותנו ומעורר את לבבינו

לתשובה, אמנם הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו והיא רחוקה ממנו, שמתרחק ממנו כח ההרגשה והשמיעה, ואיך נזכה להתעורר לתשובה.

ויתכן לומר כי מה שהבת קול אינו נרגש לכל והיא תלוי בדרגת האדם, זה רק בימות החול, מה שאין כן בשבת קודש כל ישראל מרגישים בה, כי אמרו חז"ל (זוה"ק קרח קעג:) מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבת של חול, ואם כן כל איש מישראל הוא קרוב אל ה', וכולם זוכים לשמוע בת קול המעורר לתשובה. ולכן אמרו דורשי רשומות (סידורו של שבת ח"א שורש הראשון) **שבת** ראשי תיבות **שבת בו תשוב**, כי בו יזכה כל איש השומר שבת לשמוע הבת קול המעורר לתשובה, ובקל יתעורר בו לתשובה שלימה.

ובזה יתבאר מאמרם ז"ל במס' שבת (דף קיט:) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת. ולכאורה צריך ביאור הלא היה בידם שלש עבירות החמורות כמפורש בגמרא (יומא ט:), ולמה תלה החורבן בשביל עון. אמנם ביאור הדבר, כי הגם שהיה בידם כמה עבירות קשות מאד רח"ל, מכל מקום אלמלי היו שומרי שבת כדבעי, היו זוכים לשמוע את הבת קול המכרזת אוי להם לבריות וכו', והיו מתעוררים בתשובה על כל חטאתם ונתכפר להם עוונם, ולא היה נחרב בית המקדש.

ועל פי זה יתיישב הגמרא במסכת שבת (שם) כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו. והקשה הטורי זהב (או"ח ריש סימן רמ"ב) איכא למידק, אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני, ואי עשה תשובה שבת למה לי. ולפי האמור יש לומר דוודאי צריך שיעשה תשובה, ובלא תשובה לאו כלום היא, אך לפעמים אין האיש החוטא זוכה להתעוררות תשובה בשלימות, על כן צריך לשמירת שבת קודש, שבכח קדושת השבת קודש יזכה לשמוע הבת קול ולהתעורר לתשובה שלימה, וממילא יזכה למחילת עונו.

ובלכתינו בדרך זה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) כיון ששמעו ישראל מאה קללות וכו' הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. והוא פלא והפלא, וכי סלקא דעתך שמשה רבינו רצה לנחמם לבל יחרדו מאימת הדין. אך ביאור הדבר כי כאשר שמעו ישראל דברי תוכחה מפה קדוש של משה רבינו ושמעו גזירת הגלות, כמו שנאמר (דברים כח סד) והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ, הבינו את תוקף הגלות וטומאת ארץ העמים, ויתהלכו מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר, והם ידעו שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה (רמב"ם פ"ז מהל' תשובה ה"ה), ועל זה הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד בכל אלו, שהיו מפחדים איך יזכו להתעורר לתשובה בשעבוד הגלות, ואע"ג שיש סיועא מלעילא בבת קול היוצאת בכל יום, הלא הרחוקים מהקדושה אינם זוכים לשמוע אותה, ובמה יהיה להם תקומה, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל, ובמדרש (תנחומא ס"ב) אף על פי שמניתי לכם ראשים ושופטים, כולכם שוים לפני. וכתבו דורשי רשומות (חמרא טבא פ' נצבים) **אתם נצבים היום כלכם לפני הוי"ה אלהיכם**, עולה **שבת קדש**, עי"ש. והיינו שבשבת קודש כולם נצבים לפני ה', דלא זזה שכינה מישראל בשבת קודש, ואז כולכם שוים לפני, שאין חילוק בין דרגת בני אדם, כי כל איש מישראל זוכה לשמוע הבת קול ומתעורר לתשובה, ועל ידי התשובה יזכו לגאולה.

ולפי זה יש לתת טעם לשבח על מה שתקנו חכמים בראש השנה שחל בשבת שלא לתקוע בשופר, דהנה טעם הפשוט של מצות תקיעת שופר מפורש בטעמי רב סעדיה גאון (ענין השני) להכריז ולהזהיר כל הרוצה לשוב ישוב, וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, עי"ש. וביאור הדבר, כי באמת יש בת קול המעורר בכל יום לתשובה, אך להיות דלאו כל איש זוכה לשמוע אותה בת קול, ורצונו של הקב"ה לבל ידח ממנו נדח,

לכן צונו על מצות תקיעת שופר, שעל ידי זה יתעורר כל איש ישראל באשר הוא שם לתשובה עכ"פ על ידי שמיעת קול השופר. אמנם חכמינו ז"ל ידעו בגודל מעלת קדושת יום השבת, שאז אנו זוכים להשראת השכינה, ומחמת קדושת היום כל איש מישראל זוכה לשמוע את הבת קול ולהתעורר לתשובה, ושוב אין צורך עוד לפעולת השופר שיעוררהו לתשובה, לכן תקנו שאין תוקעין בשופר בראש השנה שחל בשבת.

וזה שאמר בחודש השביעי באחד לחודש וגו' שבתון זכרון תרועה, ודרשוהו (ראש השנה כט:) על ראש השנה שחל בשבת שהוא רק זכרון תרועה ואין תוקעין בפועל, והטעם לזה, מקרא קודש, שבשבת קודש זוכים לשמוע בת קול הקורא להתעורר לתשובה, ושוב אין צורך גם לפעולת השופר.

ובדרך זה יש לפרש הפסוקים בברכת יצחק אבינו ליעקב בנו (בראשית כז כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ וגו'. ואיתא במדרש רבה (פס"ו ס"ג) מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה.

וביאור הדבר, דהנה איתא ברעיא מהימנא (זוהר אמור דף צט:) ביומא דראש השנה נכנס יעקב לקבל הברכות מאת יצחק אביו, ובביאור הגר"א (או"ח סימן תקפ"ג) נתן בזה טעם לשבח על שאוכלים תפוח בליל ראש השנה, כי אז אמר יצחק ליעקב ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ודרשינן (תענית כט:) כריח שדה של תפוחים, עכ"ד. ובכן יש לומר כי יצחק אבינו ראה ברוח הקודש כל המדריגות וכיתות שיהיו בזרע יעקב עד סוף כל הדורות, וכדאיתא בגמרא (סנהדרין לז.) וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, והיינו אלו שנכשלו בחטאים ח"ו. ועל זה התכוון יצחק אבינו בברכתו, שגם אלו הרחוקים מן הקדושה, יתעוררו לתשובה ולשמוע את הבת קול, כדי שיזכו במשפט בראש השנה.

וזה שאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י כריח שדה זהו שדה תפוחין, וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת קודש הנקרא (זוה"ק יתרו פח.) חקל תפוחין קדישין. והיינו שאף הבוגדים שנתרחקו מן הקדושה ואינם זוכים לשמוע הבת קול בימות החול, עם כל זה בשבת קודש יש להם ריח טוב, שכולם מתעוררים ביום הזה לתשובה שלימה. ועל זה המשיך ואמר ויתן לך האלהים מטל השמים זו מקרא, רומז על מקרא שנאמר זכרון תרועה מקרא קודש, שבראש השנה שחל בשבת קודש די בזכרו"ן תרוע"ה, ואין צורך לפעולת השופר, והטעם לזה ומשמני הארץ זו משנה, רמז על המשנה במס' אבות בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, כי בשבת קודש כולם זוכים לשמוע הבת קול המעורר לתשובה, ומחמת זה יזכו כולם לתשובה שלימה.

ומתאמרא משמיה דהרה"ק הקדושת לוי זללה"ה זיעוע"י שאמר על מאמר המשנה (ראש השנה כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, הכוונה שהוא יום טוב לישראל, באם ראש השנה חל להיות בשבת, שאז כולם נכתבים בשמי מעל לטובה ולברכה, עכד"ק. ולפי האמור יש לומר כי בכח קדושת שבת קודש כולם מתעוררים לתשובה בשלימות על ידי שמיעת הבת קול, ועל ידי זה נשפע כל טוב לבני ישראל.

*

ובעמדינו ביום הנורא יום ראשון דראש השנה, ונתנה תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום, כל אחד ואחד עובר לפני ה' כבני מרון, מי לא נפקד כהיום הזה, הקב"ה בעצמו הוא הדיין ומוכיח ובודק את כל אחד ואחד על כל מעשיו ועל כל דיבוריו ועל כל מחשבותיו, הקב"ה שהוא אדון כל יודע כל הנסתרות והכל גלוי לפניו. ובהעלות על לבינו כל זה, חיל ורעדה יאחזינו מחמת גודל הפחד של יום הדין. לב יודע מרת נפשו, כל אחד יודע בעצמו את מדרגתו בלימוד התורה, וכיצד הוא נראה בעבודת ה', ומה מצבו בקיום המצות ומעשים טובים, איך נראה יראתו מן החטא, ואם

חלילה עשה שלא כדת ח"ו. והגם שאין להזכיר בפה שום חטא בראש השנה, כבר הסכימו המפרשים דבמחשבה מותר וצריך להתוודות.

ולעת כזאת ובפרט שהוא שבת קודש שאין לנו זכות פעולת תקיעת שופר, צריך כל אחד להתאמץ בעצמו לשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך, וכל אחד יעשה חשבון הנפש מהשנה שעברה ויתקן מעשיו בתשובה. ואין התשובה תלוי בתעניתים וסיגופים וכדומה, כי עיקר תשובה פירושו הרהור אמיתי של חרטה באמת על העבר וקבלה גמורה על העתיד, קבלה אמיתית בלב שלם, שלא לילך בדרך שהלכנו עד היום, כי אם מהיום והלאה בעזר שמו יתברך נהיה זהירים יותר לקיים מצות ה', הן הלא תעשין והן העשין הן דאורייתא והן דרבנן ביתר שאת, לעשות רצון ה' תמיד, בכל לב ובכל נפש ובכל מאד. ואם נקבל על עצמינו קבלה זו בלב שלם, נזכה שיקבל ה' ברוב רחמיו וחסדיו את תשובתינו, ונזכה לגמר חתימה טובה לשנה טובה ומבורכת, שנת אורה, שנת ברכה, שנת גאולה וישועה.

ובפרטית אנו מזכירין ומתפללין בלב נשבר, על השמועות לא טובות כי באו מכמה בתי ישראל שנשברו ל"ע מחמת קלקול המצב אצל בניהם ובנותיהם, יש בבריאות הגוף ל"ע ויש בבריאות הנפש ה"י, לדאבונינו כמה בחורים וגם בתולות נתדרדרו מדרך התורה, ה' ירחם, באופן נורא. ואפילו אברכים ונשים נשואות, ה' ירחם. והוריהם שופכים לב דויון, אהה על נפשינו, גנוחי גניח ילולי יליל, מה יהיה עם בנינו ועם צאצאי צאצאינו. ויש להתפלל ולאפושי ברחמי לפני הקב"ה, כי אף אחד אינו מובטח בגורלו ח"ו. ובכן ביום הנורא יום הדין והמשפט, הבה נתפלל אל ה', שנזכה לגדל בנינו ובנותינו בדרך התורה והיראה, איש בל יעדר, ונזכה לראות נחת דקדושה מהבנים ומהבנות מהנכדים והנכדות.

ויהי רצון שיתעורר עלינו מדת הרחמים, ירא ה' בעני עמו, ויצילנו מכל עגמת נפש, ויבוא רוח טהרה ממרום, וילמדו תועים בינה, ושבו בנים לגבולם, ונזכה לקבל פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

ס"ג יום א' דראש השנה

שחל בשבת

בפייט (תפלת מוסף לר"ה) עוד יזכור לנו אהבת איתן אדונינו, ובבן הנעקד ישבית מדיננו, ובזכות התם יוציא איום לצדק דיננו, כי קדוש היום לאדונינו.

יתפרש על פי המבואר בפרשת דרכים (דרוש ד) כי מחסד הבורא ב"ה לצרף לאדם כל מעשים טובים אשר עתיד לעשות, אבל אינו מצרף את הרע העתיד מה שעתיד לחטוא, עכ"ד. והוסיף עלה א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות לא) לא מבעיא שהקב"ה מצרף מה שעתיד אדם בעצמו להטיב, אלא אפילו זכות דורותיו, כי הבורא ית"ש הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, מצרף המעשים הטובים אשר עתידים להטיב בימים הבאים אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו עד סוף כל הדורות, וכיון שזכות העתיד מצטרף עם של עתה ולא חוב העתיד, ממילא איכא רובא זכות וכדאים אנו לצאת זכאי, עכ"ד.

עוד זאת נקדים מה שכתב בייטב פנים (שם אות ב) כי מדה זו שהקב"ה מצרף לזכות זרע קודש וטוב העתיד לבא ולא הפיכו, אנו למדין מיעקב אבינו, דכתיב בפרשת ויחי (בראשית מח ח) ויאמר מי אלה, ופירש"י על שם שעתיד ירבעם ואחאב לצאת, אחר זה חזר מזה וברכם, וישת ימינו על אפרים ושמאלו על מנשה, כי אמר ידעתי וגו' גם הוא יגדל, אולם אחיו הקטן יגדל ממנו, פירש רש"י שעתיד יהושע לצאת מאפרים. הרי שצירף יעקב אז זרע טוב העתיד ולא הרע, וכללא הוא (סוטה ח:) במדה שאדם מודד מודדין לו, ויתר מרעהו צדיק של עולם ב"ה לצרף זכות טוב העתיד ולא הפיכו.

והנה זה שהקב"ה מצרף טוב העתיד הוא מכח מדת החסד ורחמים, וזה נובע מהמעשה שנעקד יצחק ואברהם כבש רחמיו לעשות רצונו וכו', אבל קודם גמר העקידה היה נוהג בשורת הדין, אמנם אחר העקידה שנעקד מדת הדין ונמתק לחסד, שוב הקב"ה מצרף מה שיהיה נראה לעתיד. וזה שאמר אברהם (בראשית כב יד) ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה,

כלומר שיאמר היום בהר ה' אחר העקידה לצרף מה שיראה ויתגלה הטוב העתיד, עכ"ד.

וזהו ביאור מאמרינו, עוד יזכור לנו אהבת איתן אדונינו, היינו שיזכור לנו תפלת אברהם אבינו לאחר העקידה אשר יאמר היום בהר ה' יראה, להסתכל עכשיו על שם טוב העתיד, ובבן הנעקד ישבית מדיננו, כי מאז שנעקד יצחק נכבש מדת הדין תחת מדת הרחמים, והנהגתו יתברך שמו הוא במדת החסד והרחמים, ובזכות התם יוציא איום לצדק דיננו, הוא פעולת יעקב אבינו אשר פעל דבר זה בראשונה להסתכל בצדיקים העתידים לבא ולא להסתכל ברשעים העתידים, וכמו כן יסתכל הקב"ה במעשים טובים שאנחנו עתידים לעשות, וגם זכות צאצאינו הצדיקים העתידים לצאת, ובעבור זה יתרבו הזכיות שלנו, ויוציא איום לצדק דיננו.

ועל פי זה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) כיון ששמעו ישראל מאה קללות וכו' הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. הכוונה בזה, כי **היום** הוא נוטריקון **ובבן הנעקד ישבית מדיננו**, כלומר שבני ישראל יזכירו לפני הקב"ה זכות עקידת יצחק, ומחמת זה יתנהג הקב"ה עמנו במדת החסד והרחמים, ויסתכל בטוב העתיד ולצרף לנו כל המצוות ומעשים טובים שאנחנו עתידים לעשות אנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו, ומכח זה הוה רובא לזכות, ויוציא לצדק דיננו. ונזכה לשנה טובה ומבורכת ולשנת גאולה וישועה, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

סעודת ליל ב' דראש השנה

אתם נצבים היום וגו', ופירש"י לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר כך עתיד להאיר אתכם. ויש להבין מה ענין פיוס הזה, וכי היה רוצה להקל בעיניהם אימת הדין חס ושלום. גם צריך ביאור אומרו כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר, דלכאורה סידורו של יום הוא בהיפוך, בתחלה מאיר כעלות השחר, ולבסופו מאפיל לעת ינטו צללי ערב.

וי"פ על פי דברי החתם סופר (דרשות לז"ך אלול דף שסד.) לפרש הכתוב (הושע ו ב) יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, דהנה כתב היעב"ץ בסידורו במה שאומרים בתפילות ראש השנה לשון ובכן, כי בכ"ן גימטריא ע"ב כמנין חס"ד, כמו (אסתר ד טז) ובכן אבא אל המלך גבי אסתר, עי"ש. וכתב במנות הלוי דמשום הכי גזרה אסתר תענית שלשה ימים ולילותיהן, שבהם ע"ב שעות להמשיך החסד, והיינו בכ"ן אבא אל המלך. והנה קדושת יום ראש השנה הוא שני ימים יומא אריכתא, ונקרא יומים, יום שהוא כיומים, אבל אין בו שיעור ע"ב שעות, על כן צריך שופר למתק הדין, אך כשחל בשבת נצרף לזה עוד קדושת שבת, והוה כמו שלשה ימים שהם ע"ב שעות, לכן לא צריך לשופר כי הוא בעצמו חיים של חס"ד, והיינו יחיינו מיומים, כשהוא רק יומים צריכים תפילה יחיינו וימתק הדינים, אך ביום השלישי המצורף הוא שבת, על ידי זה יקימנו ונחיה לפניו בחיים של חסד, עכ"ד.

ושנינו במשנה במס' ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ובגמרא אמר רבה גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים, עי"ש. וכתבו האחרונים (שו"ת חתם סופר אה"ע סי' ס"ד, בית יצחק חו"מ דרוש טז אות טו) שגזירה זו דשמא יעבירנו הוא תקנת משה רבינו ע"ה, עכ"ד.

ומעתה יתבארו דברי רשיז"ל, בשעה ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, דההתינח כשחל ראש השנה בחול ותוקעין בשופר, אז יש תקוה להמתיק מדת הדין על ידי השופר, ויקילו עונשין והיסורין המפורשין בתוכחה, אבל כיון שמשה רבינו גזר שלא לתקוע בראש השנה שחל בשבת בגבולין, מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם,

ופירש"י אתם נצבים היו"ם, כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר כך עתיד להאיר אתכם. והיינו בראש השנה דקי"ל (או"ח סי' תצ"ו ס"ב) דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן. הרי זה יום אחד שהוא מאפיל ומאיר, דבאמצעו של יומו מאפיל ונעשה חשך לילה, ומאיר אחר כך בבוקר יום השני. וכתב בחמרא טבא (פ' נצבים) **אתם נצבים היום כלכם לפני הוי"ה אלהיכם**, עולה **שבת קדש**, עי"ש. הרי מצטרף זכות קדושת שבת קודש, והוה כמו שלשה ימים שהם ע"ב שעות, לכן לא צריך לשופר, כי הוא בעצמו חיים של חס"ד, ובכן יזכו לחסדי השי"ת. ויש להוסיף רמז באומרו אתם נצבים היום, **היום** ראשי תיבות **ומרדכי יצא מ**לפני **ה**מלך (אסתר ח טו), והיינו מה שזכו לנס פורים על ידי התענית של שלשה ימים שהם ע"ב שעות, וכמו כן בראש השנה שחל בשבת מתעורר קדושת ע"ב שעות, ובזה יומתק מדת הדין לרחמים, ואינו צריך עוד לתקיעת שופר. הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו ירחם על ישראל, להוושע בשנה טובה ומבורכת ושנת גאולה וישועה בביאת הגואל במהרה בימינו אמן.

דרשה לפני תקיעת שופר

יום ב' דראש השנה

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, ובמדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) א"ר יאשיה, כתיב אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן כו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה. וצריך ביאור למה דוקא בני ישראל יכולין לפתות את בוראן בתרועה.

ואפ"ל בהקדם מה ששנינו במס' יומא (דף פו.) רבי ישמעאל היה דורש ארבעה חלוקי כפרה, עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו, עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין, אבל מי שיש בידו חילול השם כולן תולין ומיתה ממרקת, עי"ש. והנה כי כן מה יעשה ילוד אשה כי יתאונן על חטאיו אשר בתוכם גם עון חילול השם, כי הרבה עניני חילולי השם ישנם, ואיך יזכה להנצל מיסורים וממיתה.

וביאר הרה"ק מהר"י מבעלזא זללה"ה, כי מה שאינו מועיל התשובה בלבד, זה דוקא אם עושה תשובה על ידי תעניות וכדומה בלא תפלה, אבל בתפלה ותחנונים לפני השי"ת, ודאי שהוא נענה, וכמו שאר צרכי העולם שמתפללים לפני השי"ת והוא עונה, ואין לך דבר שעומד בפני התפלה. והיינו דאיתא בגמרא (יומא פו:) היכי דמי חילול השם וכו', אמר אביי לא שנו אלא באתרא דלא תבעי, פי' שאינם מתפללים, על דרך הכתוב (ישעיה כא יב) אם תבעיון בעיו, אבל באתרא דתבעי, פי' שמתפללים עם התשובה, לית לן בה, שאין לך דבר העומד בפני התפלה, עכ"ד.

ומתורתו של בנו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה (פ' האזינו) אנו למידין, כי עסק התורה גומרת הכפרה על כל העבירות, ואינו צריך להמתין עד יום המיתה, עכ"ד. והנה לכאורה נראין דשני דברים אלו סתראי נינהו, אם צריך תשובה עם התפלה, או צריך תשובה עם לימוד התורה.

אמנם איתא במס' ברכות (דף ח.) לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת, שני פתחים בתפלה, פתח אחד כנגד היכל, ופתח אחד כנגד ארון, אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל. ומפרש א"ז זללה"ה זיעועכ"י בייטב לב (פ' תבא עמוד קמא) המכוון בזה, כי שני פתחים הללו הן פתח הפה ופתח הלב, שלא יעמוד על פתח החיצון הוא פתיחת הפה בלבד, רק יכנס דלת לפנים מדלת היינו דלת הלב, עכ"ד. והדבר מובן, כי עיקר התפלה הוא עבודה שבלב, ולכן צריך לפתוח בתפלה שני פתחים, פתח הפה כפשוטו להתפלל בפה, וגם לפתוח לבו בעבודת ה' ולשפוך שיחו בכוונת הלב.

אך הלא נודע כי על ידי העבירות ח"ו נסתם הלב, ואם כן איך יעמוד להתפלל לפני ה' אם לבבו אטום.

אכן כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' שופטים עמוד קה) כי התורה הוא מפתח הלב, וכאמרינו (בקדושה דסידרא) הוא יפתח לבינו, היינו שיפתח לבינו ויוציאו ממאסר, בתורתו, על ידי התורה, עכ"ד. ובכן זאת העצה היעוצה לעסוק בתורה, ובזה נזכה ליכנס בשני פתחים בבית הכנסת בפתח הפה ופתח הלב, ויתקבלו התפלות לפני השי"ת.

ולפי זה ישולב שני המאמרים בתיקון התשובה, ושני העצות כחדא אזלי, שיש אופן של תיקון התשובה בלבד על כל ארבעה חילוקי כפרה והוא בצירוף כח התפלה, אך הלא תפלה צריך להיות בשני פתחים פתח הפה ופתח הלב, ומה יעשו אזובי קיר שאין לבם פתוח לה', ואיך יתקבל תפלתם, על זה יש עצה נכונה של לימוד התורה, לקיים הוא יפתח לבינו בתורתו, ועל ידי זה יועיל תפלתו בצירוף תשובה לכפר על כל ארבעה חילוקי כפרה.

ובדרך זה יל"פ מה דאיתא במדרש ילקוט (נצבים רמז תתק"מ) אמר להם משה לישראל, מבקשים אתם לעמוד בעולם עסקו בתורה. דהנה כתב רש"י (ר"פ נצבים) כי כששמעו ישראל התוכחות, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד בכל אלו. הכוונה כי בני ישראל ידעו והבינו כי כל אלו התוכחות הם עונשין על העונות, כי אין יסורים בלא עון (שבת נה.), ובוודאי יש להם מבוא לעסוק בתשובה בצירוף התפלה כדי שיתכפרו כל העונות אפילו ארבעה חילוקי כפרה התלויים ביום המיתה, אמנם כאשר שמעו בתוך התוכחה על גזירת הגלות, הבינו מזה עומק הגלות שיתרבו העוונות עד שיסתם מפתח הלב, ואם כן לא יהיה להם עוד עצה של תשובה בצירוף התפלה, ועל זה הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד בכל אלו, על דרך מאמרם ז"ל (ברכות ו:) אין עמידה אלא תפלה, הלא מחמת תוקף הגלות לא יוכלו עוד להתפלל בכוונת הלב כראוי, והפיס משה רבינו את דעתם ואמר להם מבקשים אתם לעמוד בעולם עסקו בתורה, כי עסק התורה הוא הפותח את הלב, שיוכלו להתפלל בכוונה כראוי, ועל ידי זה תתקבל תשובתם בצירוף תפלתם ויתכפר להם הכל.

ובזה יתבאר המדרש, אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראם בתרועה, על פי דברי התיקוני זוהר (דף מז:) תרועה איהי תורה הנדרשת בע' אנפין. ובכן כיון שמתעורר בתקיעת שופר זכות מתן תורה, לכן דוקא בני ישראל שיש להם כח התורה, מתכפר להם כל העבירות על ידי התשובה בצירוף התפלה, ומחמת זה הם מפתים את בוראם בתרועה וזוכים למדת הרחמים, מה שאין כן אומות העולם שאין להם כח התורה, לא מהני להם תשובה על עבירות החמורות, כי אינם יכולים לפתוח את לבבם לתפלה בכוונה, וכיון שנחסר להם כח התפלה, אין מועיל להם התשובה לכפר על הכל, ואינם זוכים למדת הרחמים.

ב

או יאמר קרוב לזה בביאור מאמר המדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן כו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה.

והוא על פי מה שהקדמנו דברי הגמרא במס' יומא (דף פו.) ארבעה חלוקי כפרה, עבר על עשה ושב, אינו זז משם עד שמוחלין לו כו', ודברי הרה"ק מהר"י ז"ל שיש תקנה להתכפר לו הכל בתשובה בלבד בעודו בחיים, על ידי התפלה. ודברי בנו הרה"ק מהרי"ד ז"ל שהתשובה בצירוף עסק התורה גומרת הכפרה על כל העבירות. ונ"ל דשני עצות אלו כחדא אזלי וצריכים זה לזה, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

וי"ל בהקדם מה שכתב האלשיך הקדוש בפסוק (שיר השירים ב יד) הראיני את מראיך השמעיני את קולך, כי כל איש ישראל יש לו צלם אלהים על פניו, זולת בהעוותו משנה פניו כי לא בצלם יתהלך, אמנם בשוב רשע מרשעתו, ישוב מראהו הטוב, ויתקן צלם אלהים על פניו כאשר טרם יחטא. וזה יאמר הראיני תחלה את מראיך הראוי לאיש הישראלי על ידי תשובה, ואחר כך השמיעני את קולך בתפלה, כי הלא

קולך ערב לפני כאשר מראך נאוה, אך לא טרם תקנך מראך, עכ"ד.

ובבחינה זו כתב א"ז זללה"ה זי"ע בישמח משה (פ' נצבים) לפרש אומרו, אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם, ר"ל אם פניכם מאיר באור פני מלך חיים בצלם אלהים, עכ"ד. וא"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר שובו בנים אות ה) זללה"ה זי"ע כתב, כי הפוגם אפילו רק במחשבה והרהור באות ברית קודש, מאבד ממנו הצלם הזה ונשתנה פניו, ובעשותו תשובה מחזיר על עצמו צלמו ופניו המיוחד לו, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש הכתוב (תהלים מב ד) היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלהיך, פי' שהם שואלים איה צלם אלהים שהיה צריך להיות ניכר על הפנים של האדם, כי הוא נסתלק מחמת החטא. וזה שאומרים בסליחות, לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, הכוונה בזה, כי לך ה' הצדקה שהוא מקבל את תשובתינו, אבל ולנו בושת הפני"ם, בושה גדולה הוא איך נראה הפנים שלנו, כי בעוה"ר נסתלק מאתנו הצלם אלהים ה"י, וזה מעכב את התפלות שלא יוכלו לעלות ח"ו.

ובזה אמרתי לפרש מה שאומרים בתפלת מוסף דראש השנה, ארשת שפתינו יערב לפניך אל רם ונשא מבין ומאזין מביט ומקשיב לקול תקיעתינו. ויש להבין אומרו מביט ומקשיב, דאיזה הבטה שייך במצות תקיעת שופר, הלא מצוה זו בשמיעה תליא. אך לפי האמור יתפרש, כי הקב"ה מלבד מה שהוא מבין ומאזין לקול תקיעתינו, הוא גם מבי"ט ומקשיב, היינו שמסתכל לראות אם יש בנו הצלם אלהים, ואחר זה הוא מקשיב, כי קולך ערב רק בזמן שמראיך נאוה.

ובקדושת יו"ט (פ' בשלח) ביאר א"ז זללה"ה, שבני ישראל רצו להתפלל אל ה' שיצילם מיד מצרים, והמה ידעו שהעיקר שיאיר על פניהם מקודם צלם אלהים, כמה דאת אמר (דברים ד לז) ויוציאך בפני"ו, ולכן כתיב ויצעקו בני ישראל אל הוי"ה דייקא, שצעקתם היה שהשם הוי"ה יאיר על פניהם, עכ"ד.

ובזה יש לפרש מה שנאמר ביוסף הצדיק (בראשית לט ב) ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח, וביאר א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' מקץ) שהיה איש מצליח בתפלתו. ולפי האמור יש לומר הכוונה, ויהי הוי"ה את יוסף, פי' שהיה לו צלם אלהים על פניו הרמוז בשם הוי"ה ב"ה כמבואר בקדושת יום טוב, ולכן ויהי איש מצליח בתפלתו, כי זה תלוי בזה. ובכן בעמדינו בשעה זו לפני תקיעת שופר, צריכים אנו להתפלל אל ה' שנזכה לצלם אלהים על פנינו, כדי שיתקבלו תקיעותינו ותפלותינו לרחמים ולרצון.

אמנם איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט סי"ב) יום תרועה יהיה לכם ועשיתם אשה, בכל המוספין כתיב והקרבתם וכאן כתיב ועשיתם אשה, הא כיצד, אמר להן הקב"ה לישראל, בני מעלה אני עליכם כאלו היום נעשיתם לפני, כאלו היום בראתי אתכם בריה חדשה. וי"ל הכוונה, שעל ידי תקיעת שופר שמתעוררים לתשובה, זוכים להחזיר צלם אלהים על פניו, והוה כמו בריה חדשה. וסעד לדברי אלה מצאתי בדברי א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר פי פרשות לפ' שקלים אות כד) לפרש אומרו, אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, כי ענין תקיעת שופר הוא להאיר פני אדם באור פני מלך חיים, עכ"ד.

ויתכן שמטעם זה תקנו הקדמונים לתקוע בשופר קודם תפלת מוסף, כי תקיעת שופר מעורר לתשובה כמ"ש הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד), וממילא על ידי זה זוכין לצלם אלהים, ושוב אחר כך יכולין להתפלל, ותפלותינו עולין לרצון לפניו יתברך להעלות את זכרונינו לטובה.

ובזה יש לפרש אמרינו (בתפלת היום) ותתן לנו ה' אלקינו באהבה את יום הזכרון הזה יום תרועה, ותועלת התרועה להחזיר צלם אלהים, מקרא קודש זכר ליציאת מצרים, שבני ישראל התפללו תחלה שיחזיר להם צלם אלהים ואחר כך התפללו על הישועה והצלה מיד מצרים.

והלום ראיתי כתוב באור לשמים (פ' ברכה) להרה"ק

מאפטא זלל"ה זי"ע בפסוק תורה **צוה לנו** משה ראשי תיבות **צלם**, שעל ידי לימוד התורה יוכל האדם להשיג צלם אלקים, עכ"ד.

ולפי זה יתיישב אופני התשובה, וצדקו דברי שניהם יחדיו, כי באמת מועיל התשובה לכפר על כל ארבעה חילוקי כפרה בצירוף כח תפלה כדברי מהר"י, אך הלא בכדי שתתקבל התפלה צריך שיהיה מראך נאוה, ואז דוקא קולך ערב, לכן העצה לזה שיעסוק בתורה וכדברי מהרי"ד, ואז יוחזר לו צלם אלהים שנאבד, וממילא תתקבל תפלתו לרצון ויתכפר לו הכל בתשובה לבד.

והיינו דאיתא במדרש ילקוט (נצבים רמז תתק"מ) אמר להם משה לישראל, מבקשים אתם לעמוד בעולם עסקו בתורה. דהנה כתב רש"י (ר"פ נצבים) כי כששמעו ישראל התוכחות, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד בכל אלו, פי' הוריקו פניה"ם שהרגישו שצלם אלהים נאבד מעל פניהם על ידי עוונותיהם, ודין גרמא התוכחות והקללות שנאמרו בתורה, ועל זה התאוננו ואמרו מי יוכל לעמו"ד באלו, על דרך אומרם ז"ל (ברכות ו:) אין עמידה אלא לשון תפלה, והיינו שאם אבדו הצלם אלהים איך יוכלו לעמוד ולהתפלל לפני ה', ואיך תתכפר להם עוונותיהם, אמר להם משה רבינו מבקשים אתם לעמו"ד בעולם עסקו בתורה, ועל ידי לימוד התורה יוחזר לכם צלם אלהים ותוכלו להתפלל, ואז בתשובה ותפלה לבד יכופר לכם כל ארבעה חילוקי כפרה, ותנצלו מכל מרעין בישין.

וזהו ביאור דברי המדרש, אשרי העם יודעי תרועה כו', שהן מכירין לפתות את בוראם בתרועה, דאיתא בתיקוני זוהר (דף מז:) תרועה איהי תורה הנדרשת בע' אנפין, ועל כן בני ישראל העוסקים בתורה חוזר להם צלם אלהים, בבחינת ה' באור פניך יהלכון, ותפלותיהם מתקבלות לכפר כל עוונותיהם, אבל אומות העולם שאין להם כח התורה, נחסר מהם צלם אלהים אשר עשה את האדם, וממילא אינם יכולים להתפלל ולפתות את בוראם.

*

והנה כי כן כל אחד יודע בעצמו נגעי לבבו ומה היו מעשיו במשך כל השנה, והגם שאין להזכיר שום חטא בראש השנה, מכל מקום זאת ישיב אל לבו אם יש לו עדיין צלם אלקים, ואיך הוא מצפה שיתקבלו תפלותיו לפני אדון כל. הלא לדאבון לבינו בצדק נאמר לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, כי צלם אלקים נאבד מעל פנינו, כי מי יאמר זכיתי לבי להנצל אפילו מהרהור, שגם בזה נאבד הצלם ח"ו כאשר הזכרנו מהייטב פנים. ורק על ידי תשובה אמיתית חרטה על העבר וקבלה טובה על העתיד יוחזר הצלם אלקים.

ולכן לעת כזאת צריך כל אחד ואחד לפשפש במעשיו דיבוריו ומחשבותיו, בחשבון הנפש אמיתי, כי אנו עומדים לפני ה' הצופה נסתרות ולפניו גלוי הכל, ורק על ידי חרטה אמיתית מעומק הלב וקבלה טובה על העתיד אפשר לתקן, והשי"ת חנון המרבה לסלוח יאר פנינו באור פני מלך חי וקיים, ויקבל ברחמים וברצון את תקיעתינו ותפלתינו, ונזכה לשנה טובה ומבורכת בכל הענינים, ימלא ה' כל משאלות לבינו לטובה בבני חיי ומזוני רויחי, לנו ולכל ישראל, והשי"ת יקבל תפלות ותקיעות מכל בני ישראל לרחמים ולרצון, עדי נזכה לישועת כל ישראל ושמחתן, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

לברית מילה

של נכדו הילד נפתלי צבי ב"ר יהושע מרדכי אלעזר לאבין שליט"א

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות נ) שיש בו רמז על מצות מילה, כי חק לישראל, על דרך (שבת קלז:) חק בשארו שם, **הוא משפט לאלהי יעקב**, ראשי תיבות **מילה**. ואף אנן נימא בה מילתא.

ואפ"ל על פי מה שכתב באגרא דפרקא (אות קמו)

בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין זללה"ה בשם המדרש, בשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל ברית מילה שבישראל, אמר אליהו, אתה ידעת שאני מקנא לשמך יתברך, הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו השי"ת שיכפר להבעל ברית ואז יהיה ריקן מעבירות, והשיב עוד, אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השי"ת שיכפר גם לו, השיב עוד, אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל, עכ"ד.

והנה כתב האלשיך הקדוש בפסוק (שיר השירים ב יד) הראיני את מראיך השמיעיני את קולך, פי' הראיני תחילה את מראיך האמיתי לאיש הישראלי, ואחר כן השמיעיני את קולך בתפלה, כי קולך ערב לפני, רק כאשר מראך נאוה, אך לא טרם תקנת מראך, עכ"ד.

וזה שאמר תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו, אך הלא יש חשש איך יעלה לרצון קול השופר וגם התפלות בעוד שלא תיקן צלם אלהים בשלימות, לזה אמר כי חק לישראל ה'וא מ'שפט לאלהי י'עקב, ראשי תיבות מיל"ה, ובשעת קיום מצות ברית מילה יבוא אליהו זכור לטוב, ובזכותו יתכפרו כל העוונות מהנאספים, ויעלה לרצון תפלתינו ותקיעתינו לשמי מרום.

סעודת יום ב' דראש השנה

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא ד).

ויש לומר בהקדם מה שכתב בבינה לעתים (דרוש מב) שהקב"ה נשא את ישראל עם קרובו כאשר ישא איש את אשתו בחופה וקידושין, וכמו שדרשו חז"ל (במד"ר פי"ב ס"ח) ביום חתונתו וביום שמחת לבו (שיר השירים ג יא), ביום חתונתו זה סיני, שנאמר (שמות יט ב) וקדשתם היום ומחר, וביום שמחת לבו זה מתן תורה שנאמר (שם לא יח) ויתן אל משה ככלותו, ככלתו כתיב, ומעת ההוא נתחייב הקב"ה לנו בחיובי כתובה שהן עשרה דברים שמתחייב אדם כשנושא אשה שהן מזוני וכסות ורפואה ופרקונה וכדומה כמבואר בשלחן ערוך (אהע"ז סימן ס"ט), עכ"ד.

אך כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בא עמוד עא) שהחיובים אלו מה שהבעל מחוייב לפדות, זה אינו אלא מדרבנן, כמבואר בגמרא (כתובות נא.) שתקנו פדיונה תחת פירות, וצריך לומר שהשי"ת מקיים מצות דרבנן וגזירות חכמים, עי"ש בדבריו.

ובכן יש לומר שזה על דרך מאמרם ז"ל (סוטה ח:) במדה שאדם מודד מודדין לו, כי כאשר בני ישראל מקיימים מילי דרבנן, אז גם הקב"ה מקיים מילי דרבנן, והוא נוהג בנו בכל חיובי בעל לאשתו שהן מזוני רפואה ופרקונה וכדומה.

והנה מה שאין אנו תוקעין בשופר בראש השנה שחל בשבת אינו מפורש בתורה, דמקרא מלא כתיב (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, והיינו אפילו בשבת, אלא שהחכמים גזרו עלינו וכמפורש הטעם בגמרא (ראש השנה כט:), וכן מה שתוקעין בשופר ביום שני דראש השנה, גם זה הוא מדרבנן, שהתקינו (שם ל:) שיהיו נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הרי בשנה זו קיימנו מילי דרבנן פעמיים, הן במה שמנענו עצמינו ולא תקענו בשופר ביום אתמול בראש השנה שחל בשבת, והן היום שתקענו בשופר ביום שני בתשרי. וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות סד) כי מה שאין תוקעין בשופר בראש השנה שחל בשבת, יחשב כמסירות נפש, אם כי ביום הזה כל חיינו הן חיי הגוף וחיי הנפש תלוי בתקיעת שופר, כי בראש השנה נכתבין וכו' הן חיי הגוף או הנפש ורוח ונשמה לעולם הבא, ולצאת זכאי בדין אי אפשר כי אם על ידי תגבורת מדת הרחמים והמתקת הדין, ולכך צוה השי"ת לתקוע להמתיק הדין, ועם כל זה אין אנו תוקעין בשבת כדי לקיים מצות חז"ל, עי"ש. ומעתה בוודאי יקיים הקב"ה מילי דרבנן, וישפיע לנו מזוני רפואה ופרקונה כפי תקנת חז"ל.

ובזה יש לפרש דברי רש"י ז"ל (ר"פ נצבים) אתם נצבים היום, ופירש"י לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר כך עתיד להאיר אתכם. הכוונה בזה, כי כאשר שמעו בני ישראל התוכחות והבינו מזה תוקף הצרות ושעבוד הגלות, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, ובאיזה זכות יזכו לגאולה ופרקונה, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום כלכם לפני הוי"ה אלהיכם, היום דא ראש השנה (זוה"ק בא דף לב:), וכתב בחמרא טבא (פ' נצבים) **אתם נצבים היום כלכם לפני הוי"ה אלהיכם**, עולה **שבת קדש**, עי"ש. ובתפארת שלמה (פ' נצבים) מפרש דתיבת נצבים מורה על מסירות נפש, עי"ש. ורמז על ראש השנה שחל בשבת, שיש בו מסירות נפש במה שאין תוקעין בשופר, וכמו שכתבו האחרונים (שו"ת חתם סופר אה"ע סי' ס"ד) שמשה רבינו ע"ה הוא תיקן לישראל גזירת שמא יעבירנו, עכ"ד. ובכן על ידי קיום גזירה זו שתיקן משה רבינו, שלא לתקוע בשופר בגבולין בראש השנה שחל בשבת, בזה נמתק מדת הדין ומתעורר מדת הרחמים, שהקב"ה יקיים מילי דרבנן וחיוב פרקונה, לחלצינו ממיצר ולהוציאנו מגלותינו.

וכבר פרשנו (ליל ב') דברי רש"י אתם נצבים היום, כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר כך עתיד להאיר אתכם. ולכאורה אינו מובן אומרו כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר, הלא סידורו של יום הוא בהיפוך, בתחלה מאיר כעלות השחר, ולבסופו מאפיל לעת ינטו צללי ערב. אך המכוון על חג ראש השנה, דקי"ל (או"ח סי' תצ"ו ס"ב) דשני ימים קדושה אחת אריכתא הן, והרי זה יום אחד שהוא מאפיל ומאיר, דבאמצעו של יומו מאפיל ונעשה חשך לילה ומאיר אחר כך בבוקר יום השני. והנה עצם קביעות שני ימים דראש השנה הן תקנות חז"ל. ובכן גם בזה יתפרש הפיוס שאמר משה רבינו לישראל, שעל ידי שיקיימו מצות שני ימים טובים של ראש השנה, והוא מצות מדרבנן, יתעורר גם למעלה שיקיים הקב"ה מילי דרבנן ויוציאנו משעבוד לגאולה.

ובזה יתפרש אומרו, תקעו בחודש שופר, וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות י) ברמז אומרו, תקעו בחדש אתוון ב' חדש, והיינו ביום שני לחדש, עי"ש. כדי לקיים מילי דרבנן, כי חק לישראל הוא, האי חק לישנא דמזוני הוא (ביצה טז.), שעל ידי זה יושפע לבני ישראל מזוני רוויחי, כי יתעורר למעלה שגם הקב"ה יקיים מילי דרבנן ויפרנסינו בריווח.

והנה כתיב (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. וכתב הבית יוסף (סי' תק"צ ס"ט) בשם הר"ן, מן המיצר קראתי יה רמז על תקיעת שופר שתוקעין בצד המצר, ויש לפרש סיומא דקרא ענני במרחב יה, על פי עובדא דהוה עובדא אצל הרה"ק החוזה מלובלין זללה"ה זי"ע (הובא בחקל יצחק פ' ראה) פעם אחת כאשר הלך לתקוע שופר, עמד הבדחן שלו בדרך הליכתו ושאלהו, מה יתקע רבינו, והשיב לו, מה רצונך שאתקע, והשיב הבדחן, שיתקע חביתין גדולים מלאים דינרי זהב לישראל, ואמר לו שכן יעשה, והיתה השנה ההוא הרחבה גדולה לבני ישראל. וזהו ענני במרח"ב יה, שעל ידי תקיעת שופר (הנרמז ברישא דקרא מן המיצר קראתי יה) ימציאנו הקב"ה הרחבה גדולה.

ובכן בטוחים אנו בזכות זה שקיימנו מילי דרבנן בשני ימים של ראש השנה, על פי שנים עדים יקום דבר, ובזכות שאנו מקיימים מצות לשמוע דברי חכמים, גם הקב"ה יקיים מילי דרבנן, וישלח לנו פרנסה ושפע גדול, ויקיים גם שאר חיובי בעל לאשתו, הן רפואה, על החולים שיתרפאו, והן חיוב פרקונה, ותהא השנה הזאת שנת גאולה וישועה, במהרה בימינו אמן.

נו"נ ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
ותשוח"ח להם שמסרו לנו החידו"ת לזכות את הרבים

קעזדות
קיל ווים
השטעפ רבה

עבעד דעם כאלטשאפט וועט זי זאל העלפן
לויט דעם שטאפּ

זוכ סוי טוט

וואס
וויאזוי פּאסט דאס אין דיין לעבן?

מיר וועלן דיר העלפן אויסקלויבן
דאס ריכטיגע פּאסיק

שלאפּ

וואס
וויאזוי פּאסט דאס אין דיין לעבן?

מיר וועלן דיר העלפן אויסקלויבן
דאס ריכטיגע פּאסיק

1

• וועבן וואלד

צוגאב צו אונזער ברייטן אויסקלויב פון מעבל
האבן מיר אויך אן אויסגעצייכנטע קאלעקציע
פון מעבל וואס זענען ספּעציעל געמאכט
פאר קליינע קינדער.
אלע מעבל זענען פּראדוצירט אין אמעריקע
פון העכסטער קוואליטעט מאטעריאל
אונטער שטרענגע קאנטראל.

2

לעבן
אויף
דער
לייטער

דער ערשטער שריט צו אן אומאפּהענגיקן לעבן

לויט דער אמעריקאנער אסאציאציע פון קינדער דאקטוירים
איז דער בעסטער עצה פאר אייערע קינדער
צו לערנען זיך אליין אנטוויקלען.

פּאר אן אויפּגעשטעלטן פּרייז

עס וועט נעמען נאר
אַ פּאָר מינוט

11:00 בין 6:00 אזייגער

אין דעלאַנסי פּאַרשלאָפּ
3:00 בין 11:00 פון שטעג

אין דעלאַנסי זמנים וועט די בעין דיין אינגאנצן פּאַרשלאָפּ
ליל שבת פון 8:00 בין 12:00 - יום שטעג פון 11:00 בין 5:00

נאָר דעם מאָדעל פּאַסט נישט?
בין דיסטריקט 12:00 מאָטאָר

ריצאַלטסאָן

סטודיו 845.2020.179
אַלע רעכטן פֿאָרבעהאַלטן

3

לויט
דער
לייטער

דער ערשטער שריט צו אן אומאפּהענגיקן לעבן

לויט דער אמעריקאנער אסאציאציע פון קינדער דאקטוירים
איז דער בעסטער עצה פאר אייערע קינדער
צו לערנען זיך אליין אנטוויקלען.

פּאר אן אויפּגעשטעלטן פּרייז

עס וועט נעמען נאר
אַ פּאָר מינוט

11:00 בין 6:00 אזייגער

אין דעלאַנסי פּאַרשלאָפּ
3:00 בין 11:00 פון שטעג

אין דעלאַנסי זמנים וועט די בעין דיין אינגאנצן פּאַרשלאָפּ
ליל שבת פון 8:00 בין 12:00 - יום שטעג פון 11:00 בין 5:00

נאָר דעם מאָדעל פּאַסט נישט?
בין דיסטריקט 12:00 מאָטאָר

ריצאַלטסאָן

סטודיו 845.2020.179
אַלע רעכטן פֿאָרבעהאַלטן

זוכ סוי טוט

וואס
וויאזוי פּאסט דאס אין דיין לעבן?

מיר וועלן דיר העלפן אויסקלויבן
דאס ריכטיגע פּאסיק

שלאפּ

וואס
וויאזוי פּאסט דאס אין דיין לעבן?

מיר וועלן דיר העלפן אויסקלויבן
דאס ריכטיגע פּאסיק

לעבן
אויף

ברכת השנה

מאת:

כולל עיני חיים

צדקת

רבי מאיר בעל הנס

מיסודם של רכותה"ק וצוק"ל לבית

סיגוט • סאטמאר

אלקא דמאיר עננו

החזקת אנ"ש עניי ארץ ישראל על טהרת הקודש

ערב ראש השנה תשפ"ה לפ"ק

אל מע"כ ידידינו ותומכי כוללינו הע"י

בפרוס עלינו השנה החדשה שגורה בזה ברכותינו יה"ר שתזכו להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום ולשפע ברכה והצלחה מתוך אושר ועושר וכל מיני ישועות

ובהזדמנות זו נביע לפניכם רגשי תודה המפעמת בלבינו על עזרתכם ותמיכתכם התמידית למען כוללינו הק' אשר בצל כנפיה חוסים קרוב למאה אברכים ת"ח וירא שמים והוגים בתורה מן הבוקר עד הערב

אלקא דמאיר יענכם להתברך בכל מילי דמיטב וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה

המברכים מיקרא דאוי"ג

הנהלת הכולל